

سید قطب

Sayyid Qutb

U okrilju Kur'ana

في
ظلال
القرآن

1

Izdavač
**FAKULTET ISLAMSKIH NAUKA
SARAJEVO**

Za izdavača
PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ

Naslov originala
**SAYYID QUTB
FĪ ZILĀLI-L-QUR'ĀN**

Prijevod sa arapskog
**PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ
PROF. DR. JUSUF RAMIĆ
MR. MESUD HAFIZOVIĆ**

Lektori
**MR. DŽEMALUDDIN LATIĆ
DR. SENAHID HALILOVIĆ**

Tehničko uređenje i dizajn naslovne strane
LUTFI KAPIDŽIĆ

DTP
FIN, SARAJEVO

Štampa
OKO

Tiraž
3000

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine,
Sarajevo

UDK 297.18

QUTB, Sayyid

U okrilju Kur ana. 1 / Sayyid Qutb ; prijevod sa arapskog Omer Nakičević, Jusuf Ramić, Mesud Hafizović. - Sarajevo : Fakultet islamskih nauka, 1996. - 176 str. ; 24 cm

Prevod djela: Fī zilāli-l-Qur'ān. - Tekst na arap. i bos. jeziku.

I KUTB, Sejid v. QUTB, Sayyid

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

Fī zilāli-l-Qur'ān

Prijevod sa arapskog
PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ
PROF. DR. JUSUF RAMIĆ
MR. MESUD HAFIZOVIĆ

SARAJEVO, 1996.

UMJESTO PREDGOVORA

Autor djela *Fī zilāli-l-Qur'ān* (*U okrilju Kur'ana*) donekle je poznat samo užoj javnosti našeg podneblja. Čak i u arapskom svijetu o njemu se znalo manje kao književniku, a više kao teologu. O njemu kao književniku nalazimo samo četiri osvrta do 1990. godine:

- U djelu *Taqāfatu-n-naqdi-l-adabī* (Beyrut, 1412./1990., str.7) od Muhammada an-Nuwayhiya, govori se *kako izbija na površinu književni ukus Sejida Kutba (Sayyida Quṭba) u pisanoj riječi. To je primjetno u svim njegovim književnim tekstovima, a posebno u studijama o Kur'anu;*

- U članku *al-Funūn al-adabiyya* od Muḥammada Yūsufa Nağma, uključenom u djelo *Kitābu-l-adabi-l-'arabī* (Beyrut, 1961.) zadržava se na biografskim podacima Sejida Kutba;

- U djelu *an-Naqdu-l-adabi-l-ḥadīṭ, uṣūluḥū wa ittiḥāḡātuhū* (Kairo, 1973.) autor ovog djela, Aḥmad Kamal Zakkiyy ubraja Sejida Kutba među tradiconalne kritičare književnosti;

- U traktatu *Tatawuru-n-naqdi-l-'arabi-l-ḥadīṭ* (Kairo, 1977.) Abdulaziz ad-Dasūqiy ističe da Sejid Kutb nagine ka psihološko-romantičarskoj kritici. On ga smatra pioninom ove književne kritike u Egiptu.

Najozbiljniji rad o književnom doprinosu Sejida Kutba nalazimo u djelu *Sejid Kutb wa-n-naqdu-l-adabi* od dr. Muḥammada al-Awwala Abū Bakira iz Nigerije. Djelo je objavljeno u Rijadu 1412./1990. i za ovaj naš prikaz koristili smo ovo djelo. Autor se u ovom djelu zadržava na:

- životu Sejida Kutba,
- njegovim kritičkim mislima,
- korištenju drugih, ne samo književnih znanosti u pokušaju razumijevanja književnosti i njena predstavljanja čitaocu,
- prikazima književne kritike kod Sejida Kutba, u poeziji i prozi, zadržavajući se posebno na njegovoj kur'anskoj studiji u djelu *at-Taṣwīru-l-fannī fī-l-Qur'ān*.

Sejid Kutb rođen je 1907. u selu Mūša, provincija Asyūt (Egipat), u srednje situiranoj porodici. Bio je drugo dijete od njih šestero. Njegov otac Ibrahim pripadao je građanskoj partiji *al-Hizbu-l-waṭanī* pa je zbog toga i njegova kuća bila stjecište privrženika ove partije.

Pohađao je osnovnu školu u rodnom mjestu i za to vrijeme završio hifz. Dobar dio svog slobodnog vremena proveo je u čitanju koristeći porodičnu i područnu biblioteku. Rado je učestvovao na takmičenjima u hifzu i čitanju priča o Antari, priča iz *Hiljadu i jedne noći* i drugih priča prevedenih sa engleskog jezika. Važan faktor u njegovom opredjeljenju ka znanosti i književnosti bila su stalna sijela u porodičnoj kući u kojoj su se okupljali stariji i ozbiljniji mještani.

Drugi djelotvorni faktor u njegovom opredjeljenju je prisustvovanje predavanjima iz tefsira (komentara Kur'ana) koje su držali profesori i stariji studenti Azhara u danima odmora.

Sejid Kutb napušta rodno mjesto 1919. g. da bi završio srednju školu, zaposlio se i pomagao porodici. Međutim, on nastavlja obrazovanje na fakultetu Kuliyatu-l-'ulūm, na kome je diplomirao 1933. g. Za cijelo vrijeme studija i srednjoškolskog obrazovanja Sejid Kutb piše članke, čak i one sa političkom sadržinom, za razne novine, a ogleda se i u poeziji. Jedno vrijeme je bio preuzeo i uredništvo časopisa *al-Fikru-l-ḡadīd*, a potom i časopisa *al-Iḥwānu-l-muslimūn*. Neki izvori ističu i da je bio sekretar Tāhā Husaina i njegov asistent na fakultetu Dāru-l-'ulūm.

Od 1940. radi u Ministarstvu prosvjete, na Odsjeku za kulturu, i postaje inspektor za srednje škole. Negdje 1946. g. bio je na pragu da podnese ostavku na ovaj položaj zbog političke optužbe. Od ove optužbe spasio ga je Tāhā Husain, tadašnji glavni inspektor ovog Ministarstva. Za cijelo ovo vrijeme materijalno je vrlo loše stajao, pa neki misle da je to bio glavni uzrok da se nije ženio.

Vrlo rano se upoznao sa Abbāsom Maḥmūdum Aqqādom, poznatim egipatskim misliocem i književnikom. To je prijateljstvo trajalo više od dvadeset godina. Možda sklonost Sejida Kutba prema filozofiji i psihologiji i potiče iz tog druženja, premda on nije otvoreno oponašao Aqqāda u sferi književnosti. Aqqād ga je uključio u redakciju lista *al-Balāḡ*, glasila političke partije Wafda. Možda je to bio uzrok da se Sejid Kutb nije opredijelio nekoj drugoj partiji, posebno ne komunističkoj, kojoj je vrlo lahko mogao pripasti zbog komunističke propagande i njegovog teškog materijalnog stanja.

Kada kritičari govore o književnom radu Sejida Kutba, oni ističu da je preživio tri kaljenja:

- sa grupom tzv. *Apolo*,
- sa pristalicama Muṣṭafe Šādiqa ar-Rāfi'a,
- sa pristalicama Muḥammada Mandūra.

To mu je pomoglo da stekne ugled drugih književnika i stavi se u odbranu svoga profesora Aqqāda.

Do sukoba sa grupacijom *Apolo* je došlo zbog njihova napada na književni rad Aqqada i njihova stavljanja na stranu kralja Fu'āda. Tu se umiješao Sejid Kutb braneći svoga profesora govoreći da grupa *Apolo* sa svojim predstavnikom pjesnikom Aḥmadom Zakkijem Abū Šādiom nema osjećaja za ljepotu umjetnosti. Njihova se odlika manifestuje u hvaljenju jedan drugoga i težnji za materijalnim bogaćenjem. Sejid Kutb tu ističe da su oni pokušavali i njega za sebe pridobiti uz materijalnu potporu. Na žalost, ovo je odražavalo više borbu ad hominem, nego književnu borbu. To je ustvari negativni utjecaj politike na književnost.

Drugi književni okršaj Sejida Kutba (1938.) nastao je zbog dvadesetak članaka o Muṣṭafi Šādiqu ar-Rāfi'u i njegovom književnom opusu, koje je objavio Muḥammad Sa'id al-'Urjān analizirajući književni rad Muṣṭafa Šādiqa ar-Rāfi'a.

U svojim zadnjim brojevima ovih članaka al-'Urjān poredi književni doprinos Aqqāda i ar-Rāfi'a i ističe da se književni ugled Aqqāda zasniva na politici, dok je rad ar-Rāfi'a čisti, pravi i književni.

Tada Sejid Kutb ustaje u odbranu Aqqāda. Ovdje dolazi do izražaja razlika između moderne književnosti, koja se razvijala pod utjecajem Zapada, i stare škole koja čuva arapsku tradiciju u književnosti.

Treći sukob, sada između Sejida Kutba i Muḥammada Mandūra, desio se 1943. g. kada je Mandūr u svojim nekoliko članaka u časopisu *al-Taḳāfa* govorio s velikim oduševljenjem o književnicima u iseljeništvu (mahḡar) zbog njihove *iskrene svijesti i jakog psihičkog djelovanja na one kojima se oni u poeziji obraćaju, da je do tada takva književnost bila potpuno nepoznata, i kvalitetom i kvantitetom, u savremenom arapskom svijetu*. Sejid Kutb smatra da je Muḥammad Mandūr tu površan, zatim da tu ima i plagijata i da ima više subjektivnosti nego objektivnosti. I ovaj sukob završio se negativnim rezultatom i po književnost i po književnu kritiku.

Krajem prve polovine dvadesetog vijeka Egipat stenje pod društvenim pritiskom i nestabilnom privredom. Broj stanovnika porastao je od 1917. do 1947. za 65%, a proizvodnja samo za 20%. Prve godine poslije II svjetskog rata utjecale su da se jedan mali broj građana bogatio, a većina stanovništva siromašila. Tada Sejid Kutb piše nekoliko članaka u časopisu *al-Fikru-l-ğadīd* osuđujući društvenu nepravdu. U prvom broju on, između ostalog, kaže:

Mi ne tražimo danas ništa više nego da deset miliona građana Egipta živi na nivou stoke, jer stoka ima dovoljno da pojede i popije, a ovih deset miliona nema. Tražimo da se standard drugih osam miliona podigne na minimum potreba života čovjeka - da imaju šta pojesti, popiti, obući se i gdje stanovati. I ovi prvi i ovi drugi rade na proizvodnji zlata za one koji sjede, ništa ne rade, a žive raskošno.

Sejid Kutb ove svoje tvrdnje, kao i drugi koji su pisali o ovoj temi, potvrdio je činjenicama i fotografijama. Zbog ovih istupa časopis biva zabranjen, a revolucionarnost Sejida Kutba ne dozvoljava mu da miruje. Tada piše djelo pod naslovom *al-'Adālatu-l-iğtimā'yya fī-l-islām* (*Socijalna pravda u islamu*). Svoja zapažanja ilustruje situacijama iz povijesti islama pokušavajući objasniti kako se to može primijeniti i u naše vrijeme radi ostvarivanja društvene pravde koju zagovara islam.

Njegovo druženje sa *Muslimanskom braćom* izmijenilo je njegov tok života. On se stavlja potpuno u službu islama. To njegovo opredjeljenje urodilo je sa nekoliko plodnih djela čime se obogaćuju islamske biblioteke širom svijeta. Njegovo totalno opredjeljenje *Muslimanskoj braći* uslijedilo je tek nakon pogibije Hasana al-Bannaa, najkrupnije ličnosti toga vremena među *Muslimanskom braćom*, mada je i prije toga gledao sa simpatijama na *Muslimansku braću*. Međutim, kada je primijetio kakva je radost zavladała u američkom društvu (Kutb je tada bio u Americi) kada je al-Banna pogubljen, njegovo opredjeljenje postalo je jasnije.

Po povratku iz Amerike svoju pažnju je usmjerio na političko-vjerske probleme. On smatra da se politika i vjera u islamu ne mogu podvojiti. U svojim otvorenim kritikama prigovarao je i domaćim političarima koji su stajali skrštenih ruku pred teškom situacijom u Egiptu. Pozivao je da vlada bude uspostavljena na islamskim principima i prihvatio je ideju Ğamāluddīna al-Afgāniya o uspostavljanju Arapske lige.

U oblasti vjere radio je na obnovi islamskog učenja u raznim oblastima života. U to vrijeme ili nešto malo prije prvog hapšenja (1954.)

napisao je glavninu svoga kapitalnog djela *Fī zilāli-l-Qur'ān* i objavio neke njegove dijelove u raznim časopisima.

U vrijeme Revolucije (1952.) Sejid Kutb ističe da su vojni vlastodršci, a to je bilo vrijeme teške situacije u Egiptu, odobravali njegove ideje koje je on objavljivao u nizu časopisa i čak ga postavili za svoga savjetnika unutrašnjih poslova. Na ovom položaju ostao je saradujući s njima samo tri mjeseca. Kada je primjetio da je ova vojna hunta neprijateljski raspoložena prema *Muslimanskoj braći* i kada su njihovi dogovori sa *Muslimanskom braćom* završeni neuspjehom, a pregovori su trajali oko dva mjeseca, on prekida odnose s njima.

Sejid Kutb se smatra najvećim entuzijastom muslimanskog pokreta, tako da je postao nesporno glavni mislilac *Muslimanske braće*. Njegova djelatnost proteže se i van granica Egipta. On je aktivan i drži predavanja kao predstavnik *Muslimanske braće* u Damasku, Jerusalemu, Libanu, bacajući akcent na etički odgoj kao jedino sredstvo za ostvarenje društvene sigurnosti.

Za Sejida Kutba nastupaju godine teškog iskušenja. Godine 1954. biva zatvoren odmah poslije velikih narodnih demonstracija, čiji je bio cilj obaranje vlade i, kako tvrde službeni izvještaji, *pokušaji likvidacije Ġamāla 'Abdu-n-Našara*. Bio je osuđen na petnaest i oslobođen nakon deset (1964.) godina iz zdravstvenih razloga zahvaljujući intervenciji Abdu-s-salāma Ārifa, tadašnjeg predsjednika Iraka.

Brojni izvori ističu da je Sejid Kutb bio u zatvoru izložen velikom mučenju što je dovelo do unutrašnjeg krvarenja, pa ipak, ova teška situacija za njegov život smatra se najvažnijim periodom u njegovom književnom djelovanju. Tada je završio svoje životno djelo *Fī zilāli-l-Qur'ān* i redigovao ranije napisane dijelove ovog djela. Uspio je da održava kontakte sa rukovodstvom *Muslimanske braće* u zatvoru i van njega. Po izlasku iz zatvora (1964.), samo nekoliko mjeseci po puštanju na slobodu, ponovo je bio zatvoren, on i još nekoliko *Muslimanske braće*, pod optužbom da su *htjeli izmijeniti sistem i porušiti cjelokupnu narodnu imovinu*. Osuđen je od strane Vojnog suda, on i dva njegova saborca, na smrt strijeljanjem. Ubijeni su augusta 1966. g.

Ideja za prevođenje djela *Fī zilāli-l-Qur'ān* javila se u danima teškog iskušenja svih muslimana Bošnjaka, posebno nas stanovnika grada Sarajeva. U vrijeme kada nam je stizala pomoć od naših prijatelja izvana (Katarske humanitarne organizacije, koja je ponudila profesorima pomoć od po 100 DM, a spoljnim saradnicima, asistentima i administrativno-tehničkom osoblju po 50 DM) ponudili smo im da nešto uradimo da sredstva ne budu dar/hedija, nego da ih zaslužimo.

Dogovoreno je da ova humanitarna organizacija stipendira šezdeset i jednog studenta po 50 DM mjesečno, a profesorima i drugom osoblju Fakultetu nastavi sa davanjem gore naznačenog iznosa. Bilo je dogovoreno da profesori prevedu po jedan svezak djela *Fī zilāli-l-Qur'ān* mjesečno, a da humanitarna organizacija to štampa. Fakultet bi raspolagao sa 80%, a humanitarna organizacija sa 20% tiraža (tiraž 5000 primjeraka). Pošto je druga strana (Katarska humanitarna organizacija) odustala od gornjeg projekta, (navodno zbog sredstava) Nastavno-naučno vijeće FIN-a odlučilo je da se pojavi sa ovim prijevodom prvog džuza kao izdavač i ukoliko naiđe na razumijevanje čitalaca nastaviti će sa prijevodom i izdavanjem djela *Fī zilāli-l-Qur'ān*. Drugi svezak je pri kraju prijevoda.

Na prijevodu su uglavnom radili: prof. dr. Omer Nakičević, profesor hadisa na Fakultetu, prof. dr. Jusuf Ramić, profesor arapske književnosti i mr. Mesud Hafizović, predavač arapskog jezika. Bili bismo nezahvalni ako ne spomenemo i druge saradnike: Zuhdiju Hasanovića, Mustafu Hasanija, Mujesiru Zimić, Lutfija Kapidžića, Nihada Lušiju, Sena'a al Adly, Vehida Hodžića i Sabiru Homarac, zatim lektore mr. Džemaluddina Latića i dr. Senahida Halilovića.

Naslov *Fī zilāli-l-Qur'ān* preveli smo poslije iščitavanja teksta prvog džuza i brojnih konsultacija NNV-a FIN-a sa *U okrilju Kur'ana*. Ovaj naslov izabrali smo rukovođeni stavom autora Sejida Kutba koji je sebi odabrao gornji naslov *Fī zilāli-l-Qur'ān* nakon dugog, dugog iščitavanja i življenja sa Kur'anom. Osim toga, riječ *hlad*, ako bismo to doslovno preveli kao što to neki rade, podsjeća nas na odmaranje, izležavanje i plاندovanje, a ne na aktivnost, a autor je želio ovim svojim djelom aktivirati cijelu ummu/muslimansko društvo kako bi ono radilo bez predaha praveći iskorak iz hlada u kome je do njegova vremena živjelo.

Poglavlja i ajete Kur'ana pisali smo kurzivom i označavali brojem ako predstavljaju jednu misaonu cjelinu, dok smo kod razrade tih cjelina prijevod Kur'ana pisali samo kurzivom, bez oznaka brojem, kako ne bismo skretali pažnju čitaocu.

Kod prijevoda kur'anskog teksta koristili smo prijevod rahm. Besima Korkuta, medinsko izdanje, 1412. h. godine.

Hadise, ukoliko ih ima u tekstu, pisali smo pojačanim (bold) slovima.

Prof. dr. Omer Nakičević

U OKRILJU KUR'ANA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Živjeti sa FI ZILALI-L-KUR'AN (U OKRILJU KUR'ANA) blagodat je koju spoznaje samo onaj koji ju je okusio, blagodat koja uzdiže život, blagosilja ga i pročišćava.

Bog je darovao meni, Njemu hvala, da živim dugo vremena U OKRILJU KUR'ANA. Za to vrijeme osjetio sam Njegovu blagodat kakvu ranije nikada u životu nisam doživio. Za to vrijeme osjetio sam tu blagodat koja uzdiže život, blagosilja ga i prefinjuje.

Živio sam slušajući Allaha (neka je uzvišen), kako govori meni ovim Kur'anom..., meni sićušnom i malom čovjeku... odajući čovjeku ovu visoku i cjenjenu čast, uzdižući ga preko ove Objave, dajući mu počasno mjesto, čime ga je odabrao njegov plemeniti Stvoritelj. Živio sam tako U OKRILJU KUR'ANA posmatrajući sa visine neznanje i tvrdoglavost što se talasaju po zemlji, i bezazleno i sićušno interesovanje njenog stanovništva,... uz veliko čuđenje ljudima radi ovog neznanja čija je spoznaja ravna dječijoj spoznaji, poimanja dječijim poimanjima, a pažnja i interesovanje na nivou dječijeg interesovanja... Bilo je to nešto kao da odrasli čovjek posmatra dječiju igru, dječije pokušaje i tepanje. Čudo!... Kakav je ovaj svijet?! Izopačili se u grozničavom buncanju, pa ne čuju uzvišeni poziv, koji uzdiže život, blagosilja ga i prefinjuje.

Živio sam uživajući U OKRILJU KUR'ANA - toj kompletnoj uzvišenoj i čistoj koncepciji postojanja-bitka... cilju postojanja svega, cilju čovječijeg postojanja i poredio to sa koncepcijama neznanja u kome živi čovječanstvo na istoku, na zapadu, na sjeveru i jugu, pa sam se zapitao, kako živi ovo čovječanstvo u baruštini čija je voda nepitka i u ponoru u koji sve više tone i u mračnoj tami, a na domaku njega čisto plodonosno tlo i tako visoki duhovni napredak i tako sjajno svjetlo?

Živio sam U OKRILJU KUR'ANA osjećajući lijepu skladnost između kretanja čovjeka, kretanja kakvog želi Allah i kretanja ovog kosmosa kojega je stvorio Allah. Zatim sam pogledao i primijetio da čovječanstvo pati od strmoglavljenja zbog toga što se odvojilo od kosmičkih zakona.

Primijetio sam sudar i sukob između lošeg i zlog učenja kojim je čovječanstvo preplavljeno, s jedne strane, i prirodnih zakona s druge, koje im je Allah po prirodi dao. Sam u sebi sam rekao, koji je to zlotvor koji je poveo i još uvijek vodi svijet u ovaj pakao.

Teško li ljudima!!!

Živio sam U OKRILJU KUR'ANA i primijetio da je ovo što postoji i egzistira daleko veće nego što se primijetno manifestuje, veće u biti i po broju manifestovanja... To je svijet nevidljivog (gajb) i svijet realnosti, a ne samo svijet očitovanja realnosti. To je dunjaluk i ahiret, a ne samo dunjaluk. Ljudski razvoj proteže se putem duge, duge prošlosti... Smrt nije kraj tog puta, nego jedna njegova faza. I sve što čovjek postigne na ovoj Zemlji, nije to sav njegov udio, nego je to samo jedan dio toga, a nagrada ili kazna koja ga mimoide na ovom svijetu neće ga mimoići na budućem. Nema nasilja, nema podlosti, nema gubitka. Put koji je čovjek prevalio na ovoj planeti jeste put u živom nastanjenom svijetu, svijetu ljubavi i prijateljstva, svijetu koji ima dušu koja se susreće i uslišava, dušu koja teži jednom Stvoritelju, kome teži duša vjernika u punoj skrušenosti. *Allahu se pokorava sve što je na nebesima i na Zemlji, htjeli ili ne htjeli, a i sjene njihove, ujutro i u sumrak. (13/15) Njega veličaju sedmera nebesa, i Zemlja, i oni na njima; i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga; (17/44)* Kakav rahatluk, kakvo veselje, kakvo druženje, kakvo pouzdanje izlijeva u srce ova kompletna, jasna i ispravna koncepcija.

Živio sam U OKRILJU KUR'ANA i primijetio da ova ukazana čast čovjeku prelazi svaku vrijednost koju poznaje čovječanstvo, a koja mu je bila ikada ukazana ili eventualno mogla biti kasnije ukazana. To je čovjek sa dušom udahnutom od Allaha. *I kad mu dam lik i u nj udahnem dušu, vi mu se poklonite! (15/29)* Tim udahnućem on je postavljen zastupnikom na Zemlji, halifom. *A kada Gospodar tvoj reče melekima: "Ja ću na zemlji namjesnika postaviti!" (2/30)* Njemu je potčinjeno sve što ima na Zemlji. *I daje vam se da se koristite onim što je na nebesima i onim što je na Zemlji, (45/13)*

Čovjeka kome je ukazana ovako visoka čast i dat visoki položaj, Allah je učinio sponom na kojoj se okuplja svijet. To je spona koja se proteže iz časnog Božijeg udahnuća. Nju je Allah učinio vezom vjere u Allaha. Prema tome, vjera mu'mina je njegova domovina, njegov narod, njegovi ukućani. Štaviše, vjera je ono na čemu se okuplja sve čovječanstvo, a ne npr. pice, ispaša, čopor ili obor na čemu se i u čemu okuplja stoka.

M'umin ima drevno porijeklo i on putuje stazama vremena i član je plemenite povorke koja korača u društvu plemenite grupe ljudi sa: Nuhom, Ibrāhimom, Ismāilom, Ishākom, Jākubom, Jusufom, Mūsāom, Īsāom i Muhammedom, alejhimu-s-selam. *Ova vaša vjera - jedina je prava vjera, a Ja sam Gospodar vaš, pa Me se pričuvajte!* (23/52)

Ova časna povorka koja se proteže do u daleka vremena, suočava se, kao što je objašnjeno U OKRILJU KUR'ANA, sa sličnim situacijama, krizama i iskušenjima kroz stoljeća i vremena, promjenom mjesta i brojnosti naroda, suočava se sa zabludama, sljepilom, nasiljem, uzaludnim gubljenjem vremena, ugnjetavanjem, prijetnjama i progonstvima... Međutim, ona je nastavila put čvrstim koracima, smirena srca, pouzdavajući se u Božiju pomoć i nadu, očekujući svakog trena iskreno i potvrđeno Allahovo obećanje: *Nevjernici su govorili poslanicima svojim: "Ili ćete vjere naše biti ili ćemo vas, doista, iz zemlje naše protjerati!" A poslanicima je Gospodar njihov objavljuvao: "Mi ćemo nevjernike sigurno uništiti i poslije njih vas na Zemlji nastaniti. Biće to za one koji će se polaganja računa preda Mnom bojati i koji će od prijetnje Moje strahovati."* (14/13,14)

Jedna situacija, jedno iskustvo, jedna prijetnja, jedno uvjerenje, jedno obećanje toj plemenitoj povorci i jedna posljedica koju očekuju mu'mini na kraju ovog kruženja podnoseći ugnjetavanja, prijetnje i kazne.

U OKRILJU KUR'ANA naučio sam da nema mjesta slijepoj slučajnosti u ovom postojećem-bitku, niti neočekivanom velikom događaju. *Mi sve s mjerom stvaramo,* (54/49) *...i koji je sve stvorio i kako treba uredio!* (25/2)

Sve ima svoju mudrost, ali mudrost gajba (nevidljivo) nije dostupna ograničenoj ljudskoj spoznaji. *...moguće je da je baš u onome prema čemu odvratnost osjećate Allah veliko dobro dao.* (4/19) *Ne volite nešto, a ono može biti dobro za vas; nešto volite, a ono ispadne zlo po vas. - Allah zna, a vi ne znate.* (2/216) Uzroci koje čovjek spoznaje imaju kadkada posljedicu, a kadkada ne. Prethodnica događajima (premise) koje čovjek drži da su neminovne, ponekad ih poprate rezultati, a ponekad ne. To je zbog toga što uzroci i prethodni događaji nisu ti koji daju rezultate i djela, nego rezultate

i djela čini i daje Apsolutna volja, koja istovremeno čini i uzroke i prethodna djela. *Ti ne znaš, Allah može poslije toga priliku pružiti. (65/1) a vi ćete htjeti samo ono što Allah hoće (76/30)*

Mu'min ne odbija uzroke, on ih prima, jer mu je naređeno da ih primi, ali Allah je Taj koji određuje njihove posljedice i daje rezultate. Zadovoljiti se Božijom milosti, Njegovom pravdom, mudrošću i znanjem jedina je sigurna zaštita i spas od straha i sumnja. *Šejtan vas plaši neimaštinom i navraća vas da budete škrti, a Allah vam obećava oprost i nagradu Svoju; Allah je neizmjereno dobar i zna sve, (2/268)*

Živio sam U OKRILJU KUR'ANA smirene duše, bezbrižan i sretan, videći Allahovu ruku u svakom događaju, i svakoj stvari. Živio sam pod zaštitom Allahovom, osjećajući pozitivnost Njegovih svojstava i Njegove aktivnosti. *Onaj koji se nevoljniku, kad mu se obrati, odaziva, i koji zlo otklanja i koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja. (27/62) I jedini On vlada robovima svojim; On je Mudar i Sveznajući. (6/18) a Allah čini šta hoće, ali većina ljudi ne zna. (12/21) i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova, (8/24) On radi šta je Njemu volja. (85/16) a onome koji se Allaha boji, On će izlaz naći. i opskrbiće ga odakle se i ne nada; onome koji se u Allaha uzda, On mu je dosta. Allah će, zaista, ispuniti ono što je odlučio; (65/2, 3) Nema ni jednog živog bića koje nije u vlasti Njegovoj; (11/56) Zar Allah sam nije dovoljan robu Svome? A oni te plaše onima kojima se, pored Njega, klanjaju. (39/36) A koga Allah ponizi, niko ga ne može poštovanim učiniti; (22/18) A onaj koga Allah u zabludi ostavi neće imati nikoga da ga na pravi put uputi. (13/33)*

Sve što postoji nije prepušteno zakonima gluhoće i sljepila. Iza svega toga stoji stalno volja koja sve raspoređuje i određuje, postoji Apsolutno htijenje... Allah stvara što hoće i odabira. Naučio sam da Božija ruka djeluje, ali na njoj svojstveni način. Mi ništa ne možemo ubrzati da se dogodi, niti nešto predložiti Allahu. Božiji program, kako se to očituje U OKRILJU KUR'ANA, donesen je da se po njemu postupa u svakoj sredini, u svakoj fazi ljudskog života, razvoja i svakom stanju ljudske duše. Ovaj Božiji program postavljen je za čovjeka koji živi na ovoj Zemlji, uzimajući u obzir njegovu prirodu, njegovu moć, njegovu spremnost, njegovu snagu, njegovu slabost i njegovo promjenljivo stanje s kojim se on suočava. Sud čovjeka o vlastitom biću ne odražava to biće, jer umanjuje njegovu ulogu na Zemlji, obezvrjeđuje njegovu vrijednost u njegovom životu, bez obzira da li čovjek djelovao kao pojedinac, sam, ili u društvu kao njegov član. Osim toga on se ne može zanijeti i precijeniti svoju maštu i time uzdići iznad svoje moći, snage i zadatka zbog koga ga je Allah i stvorio i dodijelio

mu taj zadatak. Međutim, ni u jednom ni u drugom slučaju ne može se pretpostaviti da su njegove prirodne karakteristike neznatne i površne, da su proizvedene po nekom zakonu ili da se mogu prekrižiti samo jednim potezom olovke. Čovjek je to biće, po svojoj prirodi, po svojim sklonostima i spremnosti, prihvaća se Božijeg programa da se time vine u najviše visine savršenstva, što mu je omogućeno prema onome kako je stvoren i kakva mu je uloga data poštujući njegovo biće, njegovu prirodu i osobine. On sam sebe vodi putem savršenstva uzdižući se Allahu. Ovo znači da je Božiji program postavljen za dugoročno, što je poznato samo Tvorcu ovog čovjeka, kome je On i poslao ovaj Kur'an. Čovjek nije prisiljen niti primoran ostvariti svoje visoke ciljeve iz ovog programa što prije. Pred njim je dug put, otvoren i nije ograničen dužinom života jedne osobe. Program ne insistira da se ostvari prolazna želja čovjeka, koji se plaši da ga smrt nešto neće preduhitriti pa da ne ostvari svoj dalekosežni cilj, kao što je to slučaj kod nosioca zemaljskog učenja, učenja koje traži da se ostvari nešto u toku jednog pokoljenja, a prekoračuju njegovu odmjerenu prirodu, jer ne mogu da se strpe na primjeni odmjerenog koraka. Na putu načela kojeg se oni pridržavaju dolazi do klanja, prolivanja krvi, rušenja svake vrijednosti, do nesigurnosti. Na kraju i oni će se sami srušiti i propast će njihovo vještačko učenje i teorije pod udarcima čekića prirode, čemu se ne može oduprijeti nasilničko učenje. Međutim, islam ide sigurno i polahko u skladu sa prirodom, pokrećući je na jednom mjestu, a zadržavajući na drugom, ispravljajući je kada skrene, ali nikada je ne razbija niti drobi. Podnosi je i trpi poput poznavaoaca, poput providnoga i onoga koji se oslanja i uzda na ocrtani cilj. I sve ono što se ne završi u ovoj fazi završit će se u drugoj, trećoj, desetoj, stotoj ili hiljaditoj. Vrijeme je dugo, dugo (beskrajno), a cilj jasan. Put do velikog cilja je dug. I kao što drvo raste visoko i pušta svoje korijenje duboko u zemlju a grane širi na sve strane tako da se ponekad međusobno isprepliću, tako i islam raste i širi se polahko, sigurno i smireno. I na koncu bit će uvijek ono što Allah hoće da bude... Usjev ponekad prekrije pijesak. Ponekad crv pojede nešto usjeva, a ponekad se osuši zbog suše, a ponekad ga i poplava preplavi. Međutim, pravi poljoprivrednik zna da je to usjev koji će ostati i razvijati se i da će nadvladati sve nedaće kroz dugi život. On neće na silu raditi, niti će oklijevati, niti će pokušati da taj usjev sazrije nazor, bez odmjerenih prirodnih sredstava. Omiljena tolerancija... To je Božiji program u svemu što postoji. *U Allahovim zakonima ti nikada nećeš naći promjene, (35/43)*

Istina u Božijem programu je iskonska, u izgradnji postojećeg - bitka. Ona nije nešto prolazno ni slučajno niti bez određenog cilja... Allah (subhanehu) je Istina. On je Istina. Iz Njegovog uzvišenog postojanja

izrasta sve što postoji. *To zato što je Allah - Istina, a oni kojima se, pored Njega, oni mole - neistina, i što je Allah uzvišen i velik.* (31/30) A Bog je stvorio ovaj Kosmos čijem se stvaranju ne može prigovoriti. *Allah je to mudro stvorio.* (10/5) *"Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi"* (3/191) Istina je osnova ovog svijeta i kada ovaj svijet napusti tu istinu, on će se pokvariti i propasti. *Da se Allah za prohtjevima njihovim povodi, sigurno bi nestalo poretka na nebesima i Zemlji i u onom što je na njima;* (23/71) Prema tome istina se mora manifestovati, a neistina mora iščeznuti. Kakve god pojave budu bile mimo ovoga njihov tok će se jasno otkriti ... *nego istinom suzbijamo laž, istina je uguši i laži nestane;* (21/18)

Svako dobro, svaka dobra činjena drugom i svako dobročinstvo drevni su kao i Istina, ostaju zauvijek na Zemlji. *On spušta kišu s neba, pa rijeke teku koritima s mjerom, i bujica nosi otpatke koji plivaju po površini. I ono što ljudi tope na vatri u želji da dobiju nakit ili oruđe ima takođe otpatke, slične onima. - Tako Allah navodi primjer za istinu i neistinu: otpaci se odbacuju, dok ono što koristi ljudima ostaje na zemlji. Tako, eto, Allah objašnjava primjere.* (13/17) *Zar ne vidiš kako Allah navodi primjer - lijepa riječ kao lijepo drvo: korijen mu je čvrsto u zemlji, a grane prema nebu; ono plod svoj daje u svako doba koje Gospodar njegov odredi -, a Allah ljudima navodi primjere da bi pouku primili. A ružna riječ je kao ružno drvo: iščupanom drvetu s površine zemlje nema opstanka. Allah će vjernike postojanom riječju učvrstiti i na ovom i na onom svijetu, a nevjernike će u zabludi ostaviti; Allah radi što hoće.* (14/24-27)

Kakvu smirenost nudi ova koncepcija! Kakav mir izlijeva na srce kakvo pouzdanje u istinu, dobro i dobro drugome, kakvu sliku i nadvladivanje nad sićušnim događajima ostvaruje u svijesti čovjeka!

Kroz življenje U OKRILJU KUR'ANA došao sam do čvrstog uvjerenja... da nema dobra na ovoj Zemlji, nema mira ovom čovječanstvu, nema smirenosti ovom čovjeku, nema napretka, blagodati niti čistote, nema skladnosti sa zakonima kosmosa i prirodom života..., bez povratka Allahu.

Povratak Allahu ima, kao što se rasvjetljava U OKRILJU KUR'ANA, jednu sliku, jedan put, jedan i ništa više... To je povratak u cjelokupni život

Allahovom programu kojega je Allah ocrtao čovječanstvu u svojoj časnoj Knjizi. Arbitraža u životu ovog čovječanstva je ova Knjiga i kod razmatranja pojedinih pitanja čovječanstva nužno je obraćanje samo na ovu Knjigu. U protivnom slijedi smutnja na Zemlji, patnja ljudima, padanje u šljam i neznanje koje obožava strasti, a ne Allaha: *Pa ako ti se ne odazovu, onda znaj da se oni povode jedino za strastima svojim. A zar je iko gore zalutao od onoga koji slijedi strast svoju, a ne Allahovu uputu? Allah, doista, neće ukazati na pravi put narodu koji sam sebi pravi nepravdu čini.* (28/50)

Okretanje ka Allahovom programu izloženom u Njegovoj Knjizi nije nafil - da čovjek nešto radi kad mu na um padne, niti nešto dobrovoljno, niti predmet izbora hoću-neću. To je iman..., ili u protivnom nije iman. *Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svom nahođenju postupe.* (33/36) *A tebi smo poslije odredili da u vjeri ideš pravcem određenim, zato ga slijedi i ne povodi se za strastima onih koji ne znaju, jer te oni nikako ne mogu od Allahove kazne odbraniti; nevjernici jedni druge štite, a Allah štiti one koji Ga se boje i grijeha klone.* (45/18-19)

Prema tome stvar je veoma ozbiljna... u osnovi to je stvar vjere..., stvar sreće ovog čovječanstva ili pak njegove nesreće.

Ovo čovječanstvo je Allahova tvorevina - vrata njegove prirode otvaraju ključevi Allahove prizvodnje. Bolesti čovječanstva liječe se samo lijekom koji proizvodi Njegova ruka (subhanehu). On je učinio da se ključevi svega zatvorenoga nalaze samo u Njegovom programu a i lijek za svaku bolest. *Mi objavljujemo u Kur'anu ono što je lijek i milost vjernicima,* (17/82) *Ovaj Kur'an vodi jedinom ispravnom putu,* (17/9) Međutim, ovo čovječanstvo ne želi da odnese bravu njenom proizvođaču, niti da vodi bolesnika onome koji je to dao, niti to čini kad se radi o samom sebi, niti o čovjeku niti o sreći ili patnji čovječanstva. Ovako nešto čovječanstvo nije uobičajilo da primjenjuje kada se radi o aparatu ili beznačajnoj materijalnoj alatki koju ono upotrebljava u svakodnevnom životu. Ako je aparat u kvaru čovjek zna da je potrebno pozvati inženjera dotične fabrike koja je proizvela taj aparat. Međutim, ono ne primjenjuje ovo pravilo na samom sebi, samom čovjeku, pa da ode do fabrike iz koje je on proizveden, niti da traži mišljenje od kreatora, koji je proizveo ovaj čudni aparat, veliki, plemeniti, precizni i prijatni ljudski aparat, čije puteve, iz čega je čovječanstvo nastalo i kuda odlazi, zna samo Onaj ko ga je proizveo. ...*On sigurno zna svačije misli! A kako i ne bi znao Onaj koji stvara, Onaj koji sve potanko zna, koji je o svemu obaviješten.* (67/13,14)

Odavde dolazi do poteškoća zalutalom, bijednom i zaprepašćenom čovječanstvu, koje neće naći pravi put, uputu, ni mir, niti sreću, bez povratka njegovom velikom Tvorcu isto onako kao što se povraća bezvrijedni aparat radi popravke njegovom beznačajnom sićušnom proizvođaču.

Odvajanje islama od rukovođenja čovječanstvom bio je strašan događaj u historiji kakvog ne pozna čovječanstvo, katastrofa čijem bolu nema ravna bola među katastrofama koje su se do tada desile.

Islam je preuzeo rukovođenje nakon što je bila zavládala smutnja Zemljom a život postao neugodan, rukovodstvo pokvarilo i čovječanstvo osjetilo neugodnosti i poteškoće zbog pokvarenog rukovodstva. *Zbog onog što ljudi rade, pojavio se metež i na kopnu i na moru, da im On dá da iskuse kaznu zbog onoga što rade,* (30/41)

Islam je preuzeo rukovođenje zahvaljujući učenju Kur'ana koncepciji koju nosi Kur'an i zakonu koji proističe iz ove koncepcije. To je bilo novo rođenje čovjeku, veće od njegovog stvarnog rođenja i njegove pojave na svijetu. Kur'an je dao čovječanstvu nove koncepcije o postojanju - bitku, o životu, o vrijednostima i sistemima i ostvario jedinstvenu društvenu realnost, tako vrijednu da i sama pomisao na to izaziva ponos kod čovjeka. Da, ova realnost čistote, ljepote, veličine, progresa, jednostavnosti, lahkoće, pozitivnosti, ravnomjernosti i skladnosti bila je takva da čovjeku tako nešto ne bi naum palo da mu to Allah nije dao i ostvario u njegovu životu..., U OKRILJU KUR'ANA, programu Kur'ana i zakonu Kur'ana.

A onda se je dogodila stravična katastrofa: islam se odvojio od rukovođenja, a neznanje preuzelo po drugi put rukovođenje u brojnim vidovima materijalističke misli, čime se oduševljava danas čovječanstvo, poput djece koja se oduševljavaju odijelom protkanim svilom i beznačajnom raznobojnom igračkom.

Grupa zavedenih spletkaroša i neprijatelja čovječanstva stavljaju Božiji program na jedan tas i ljudsku kreativnost u svijetu materijalnosti na drugi tas, a onda dodaju: izvoli, čovječe, izaberi, ili Božiji program u životu i povlači se od svega što je proizvela ljudska ruka u svijetu materijalnosti ili uzmi plod poznat kao ljudski plod i povuci se od Božijeg programa. Ovo je grozna podvala, prljava. Ovo pitanje se nikad ne postavlja ovako, jer se Božiji program ne protivi kreativnosti čovjeka. Božiji program je samo graditelj ove kreativnosti i usmjerivač prema ispravnom smjeru, kako bi se

čovjek uzdigao na položaj hilafeta - namjesništva na Zemlji. Ovaj položaj čovjeku je darovao Allah i osposobio ga za taj položaj. Dao mu moć i snagu u tolikoj mjeri da može obavljati svoja zaduženja, potčinio mu kosmičke zakone da bi mogao realizovati svoje zaduženje, uskladio njegovo formiranje sa formiranjem ovog kosmosa da bi raspolagao životom, radom i kreativnošću... s tim da ta kreativnost bude ibadet Bogu, sredstvo zahvale Allahu na Njegovim velikim darovima i povezivanjem sa uvjetima koji se odnose na namjesništvo - hilafet na Zemlji. To znači da čovjek radi i kreće se u okviru Božijeg zadovoljstva. Međutim, oni koji stavljaju Božiji program na jedan tas, a kreativnost čovjeka u svijetu materijalnosti na drugi tas... loše namjeravaju, zli su, napadaju i progone umorno i zaprepašteno čovječanstvo kad god se ono zasiti te namjere, iznenađenja i zablude i zaželi da čuje glas vodiča koji savjetuje, nastoji da se povрати iz opasnog lutanja i nađe smiraj u Božijem okrilju.

Postoji i druga grupa ljudi, kojima ne manjka lijepa namjera ali im nedostaje kompletna svijest i duboka saznanja. Ovu grupu oduševljavaju otkrića čovjeka iz područja energije i prirodnih zakona i zadivljuje pobjeda čovjeka u svijetu materijalnosti. Ta blještavost i to oduševljenje razdvaja u njihovoj svijesti prirodnu snagu od vjerničkih vrijednosti njena djela, razdvaja realni čin u kosmosu od realnosti života. Oni daju prirodnim zakonima posebno područje, a vjerskim vrijednostima posebno. Oni smatraju da prirodni zakoni teku i odvijaju se na način da na njih ne utiču nikakve vjerske vrijednosti. Ti prirodni zakoni urodit će plodom i dat će rezultate, bez obzira da li svijet vjerovao ili ne vjerovao, slijedio li on Allahov program ili ga odbacio, sudio po Božijem zakonu ili po ljudskim strastima.

I ovo je varka. To je razdvajanje dva Božija zakona koji se ustvari ne daju razdvojiti. Vjernička vrijednost i prirodni zakoni sastavni su dio Božijih zakona u kosmosu podjednako. Njihovi rezultati su povezani i međusobno se isprepliću. Otuda nema potrebe razdvajati ih u svijesti vjernika i njegovu poimanju. Ovo je ispravna koncepcija koju Kur'an gradi u duši čovjeka kada čovjek živi U OKRILJU KUR'ANA, gradi kada Kur'an govori o sljedbenicima objavljenih Knjiga o skretanju ranijih naroda i napuštanju tih Knjiga i o uticaju tog skretanja na kraju čovječijeg života. *A da sljedbenici Knjige vjeruju i grijeha se čuvaju, Mi bismo prešli preko ružnih postupaka njihovih i sigurno bismo ih uveli u džennetske bašče uživanja. Da se oni pridržavaju Tevrata i Indžila i onoga što im objavljuje Gospodar njihov, imali bi šta da jedu, i od onoga što je iznad njih i od onoga što je ispod nogu njihovih.* (5/65, 66) Kur'an govori i o obećanju Nuha njegovom narodu.

i govorio:; Tražite od Gospodara svoga oprost jer On, doista, mnogo prašta; On će vam kišu obilatu slati i pomoći vas imanjima i sinovima, i daće vam bašče, i rijeke će vam dati. (71/10-12) I govori im povezujući stvarnu realnost čovjeka i vanjsku realnost koju čini Bog. *Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni. (13/11)*

Vjera u Allaha, ispravni ibadet Bogu i uspostavljanje Njegovog šeriata na Zemlji sprovođenje je Božijeg zakona. To je aktivni i pozitivni zakon koji proističe iz istog izvora iz koga proističu i ostali kosmički zakoni i čije realne posljedice saznajemo osjetilima i iskustvima.

Ponekad nas poklope događaji koji odstupaju od kosmičkih zakona, kada (primjećujemo da) slijeđenje prirodnih zakona vodi ka uspjehu ali se ne podudara sa vjerskim vrijednostima... Ovo razilaženje ne daje rezultate u početku, ali sigurno daje na kraju. Ovo je to što se zbilo sa islamskim društvom . Krivulja penjanja počinje iz tačke susreta prirodnih zakona u životu čovjeka sa vjerskim vrijednostima a krivulja opadanja islamskog društva počinje sa tačkom razdvajanja prirodnih zakona i vjerskih vrijednosti u životu čovjeka. Što se više otvarala ta pukotina, društvo je sve više i više tonulo i napokon se strmoglavilo u potpuni slom kad su se zanemarili prirodni zakoni i vjerske vrijednosti.

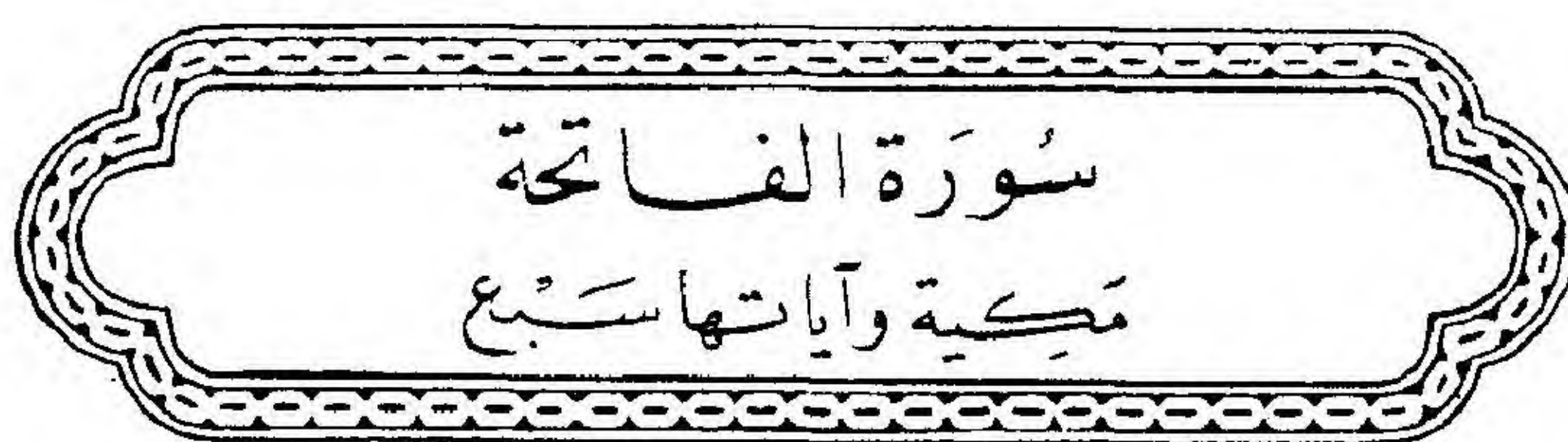
Na drugoj strani materijalna civilizacija stoji danas poput ptice koja maše jednim ogromnim krilom, dok je njeno drugo krilo slomljeno. Društvo napreduje u materijalnoj kreativnosti onoliko koliko je bačeno unazad u ljudskom smislu, ono pati od nemira, zbunjenosti, duševnog oboljenja i šovinizma, o čemu govore tamnošnji mislioci... Oni nisu bili upućeni ka Allahovom programu! A da su bili upućeni, ne bi došlo do toga. On je jedini lijek tome.

Božiji šeriat ljudima je dio cjelokupnog zakona u kosmosu. Otuda primjena šeriata mora da ima pozitivan trag u harmoniji između hoda ljudi i hoda kosmosa. Šeriat-Božiji zakon je plod imana, on ne počiva sam bez svoje velike osnove. On je donijet da se sprovodi u muslimanskom društvu kao što je donijet i za izgradnju muslimanskog društva. U skladu islamskog koncepta bitka i bitka čovjeka zatim kroz odanost Bogu, kroz koncepciju čistote savjesti, veličinu interesovanja, moralnog uzdignuća i pravilnog vladanja i ponašanja, a što proističe iz ove koncepcije, manifestuje se i kompletnost i harmonija između cjelokupnih Božijih zakona bez obzira kako mi njih nazivali, prirodnim zakonima ili vjerskim vrijednostima. I jedno i drugo su dijelovi Božijih zakona koji obuhvataju sve što postoji.

I sam čovjek je sastavni dio energije bitka. Njegov rad, njegovo htijenje, njegov iman, njegovo činjenje dobra, njegov ibadet i njegova aktivnost, sve su to vidovi energije ili snage koja ima pozitivan uticaj na bitak. Ta njegova snaga je povezana sa kompletnim Božijim zakonom o postojanju, a sve skupa djeluje skladno i daje rezultate kompletno samo kada su zajedno u primjeni. Međutim, bit će loši rezultati i u međusobnoj proturječnosti i sam život postat će nesnošljiv, proširit će se teškoće među ljudima i patnje kad god ove sile djeluju odvojeno i sukobljavaju se: *to je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome ga je podario - sve dok se on sam ne promijeni*, (8/53) Prema tome, veza između djela čovjeka i njegove svijesti je čvrsta kao i veza između svih događaja koji se zbivaju u okviru kompletnog Božijeg zakona. Na rušenju ovog povezivanja, na unošenju rascjepa u ove skladnosti, na ubacivanju podvojenosti između ljudi i Božijih tekućih zakona insistira i radi samo neprijatelj čovječanstva, koji to čovječanstvo izvodi sa puta upute. Međutim, njega bi trebalo protjerati i odstraniti sa puta koji vodi plemenitom Gospodaru.

Ovo su samo neka sjećanja i utisci iz vremena življenja U OKRILJU KUR'ANA. Možda će nam Bog dati da nam to koristi i uputi nas. Oni ništa ne mogu ostvariti što Bog neće, odnosno mogu ostvariti samo ono što Bog hoće.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ * إِيَّاكَ نَعْبُدُ
وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ * اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ * صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ
عَلَيْهِمْ ، وَلَا الضَّالِّينَ . »

POGLAVLJE FATIHA, OBJAVLJENO U MEKKI, IMA SEDAM AJETA

U ime Allaha , Milostivog, Samilosnog !

*Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo,
Milostivog, Samilosnog,
Vladara Dana sudnjeg,
Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo !
Uputi nas na pravi put,
na put onih kojima si milost Svoju darovao,
a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali,
niti onih koji su zalutali! (1/1-7)*

Ovo kratko poglavlje (sure) od sedam ajeta prouči musliman najmanje sedamnaest puta u dvadeset četiri sata i dvostruko puta više ako klanja i sunnete i bezbroj puta više, ako želi stati pred Allaha, svoga Gospodara klanjajući nafile - osim farza i sunneta. Nijedan namaz neće biti valjan bez ovog poglavlja, kako je to spomenuto u SAHIHU BUHARIJE I

MUSLIMA prenoseći od Reusulullaha alejhi-s-selam, Ubade ibni Samit:
“Onaj ko ne bude proučio Fatihu u namazu, nema ni namaza.”

Ovo poglavlje sadrži u sebi cjelinu islamskog vjerovanja i cjelinu islamske koncepcije, zatim cjelinu osjećaja i usmjeravanja, što govori o mudrosti njena izbora da se uči na svakom rekjatu u namazu i mudrosti da će svaki namaz biti pokvaren ako se u njemu ne prouči ovo poglavlje.

Ovo poglavlje počinje riječima *U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog*. Postoji razilaženje u pogledu “Bismille” o tome da li je ona ajet svakog poglavlja iz Kur’ana ili je to ajet sa kojim se otpočinje učenje svakog poglavlja. Preovlađuje mišljenje da je ona ajet iz poglavlja Fatihe i s njom se računa da ovo poglavlje ima sedam ajeta. Postoji i jedno mišljenje koje kaže da se misli sa riječima “Uzvišenog”: *Mi smo ti objavili sedam ajeta, koji se ponavljaju, i Kur’an veličanstveni ti objavljujemo. (15/87)* - da je to poglavlje “Fatiha” s obzirom na sedam njenih ajeta, *koji se ponavljaju* jer se s njom zahvaljuje i ona se ponavlja u namazu.

Početak sa riječima *U ime Allaha* znak je etike koju je Allah poslao Svom Poslaniku, alejhi-s-selam, u početku objave Kur’ana, kako to svi kažu riječima: *Čitaj, u ime Gospodara tvoga... (96/1)*

To je ono što je prihvaćeno i što se poklapa sa pravilom velike islamske koncepcije koja glasi: *On je Prvi i Posljednji, i Vidljivi i Nevidljivi; (57/3)* a On (subhanehu) uistinu Postojeći, Istiniti iz Koga isijava ili na što se oslanja sve, čije postojanje postoji, iz čega je počelo sve čiji je početak On počeo. Prema tome, sa Njegovim imenom biva svaki početak, svaki pokret i svako stremljenje.

U samom početku Subhanehu je opisan kao “Milostivi i Samilosni”, što obuhvata svako značenje milosti i njene pojavnosti. Samo Njemu dostupna su ova dva svojstva. Dozvoljeno je da neki čovjek bude također opisan, odnosno dodijeljeno mu svojstvo milosti, ali sa vjerskog stanovišta nije dozvoljeno da neki čovjek dobije i svojstvo “Samilosni”, dok od samog početka ova dva svojstva se susreću kod Allaha... Bez obzira kolika razlika postojala između ova dva svojstva i koje od njih je dalekosežnije i sveobuhvatnije, kada se radi o milosti, ipak to neće biti tretirano ovdje

U OKRILJU KUR'ANA, osim toliko da ova dva svojstva obuhvataju ili nose u sebi svako značenje milosti, stepen i prostor njene pojave.

Ako početak sa riječima *U ime Allaha* i svemu šta taj sklop sadrži iz oblasti tewhida (monoteizma) i odgoja u tom sklopu, predstavlja prvu cjelinu islamske koncepcije... onda značenje milost, stepen i prostor njene pojave u riječima *Milostivi, Samilosni* predstavlja drugu cjelinu islamske koncepcije i definiše stvarnost odnosa između Allaha i čovjeka.

Odmah poslije "Bismille" slijedi zahvala Allahu u kojoj se On opisuje kao apsolutno Božanstvo svjetova, riječima *Tebe, Allaha, Gospodara svjetova hvalimo...*

Sentenca *Hvala Allahu* jeste svijest koju izliva srce mu'mina, čineći zikr samo Allahu... jer njegova postojanost je jedan vid odbljeska Božije blagodati koja mobilise i traži upućivanje zahvale Bogu svakog trena na svakom koraku susretanja Božijih znakova koji slijede jedan za drugim ili koji se zajednički događaju. Božije stvaranje obuhvata sve pa i čovjeka. Zbog toga i zahvala Bogu dolazi na početku. Njemu pripada zahvala i na kraju, što je jedno od pravila direktne islamske koncepcije *On je Allah, drugog boga osim Njega nema; Njemu neka je hvala i na ovom i na onom svijetu! Samo On sudi i Njemu ćete se vratiti.* (28/70)

Zahvaljujući Božijoj dobroti i njenom odbljesku na čovjeku vjerniku upisuje se dobro kad kaže "Bogu hvala", dobro koje preteže svaki uteg. U Sunenu ibni Madže stoji upisano, a prenosi se od Ibni Omera da je Resulullah, alejhi-s-selam, rekao im kada neko kaže: **"Bože, Tebi hvala kao što odgovara Tvojim uzvišenosti i veličini Tvoje vlasti"**, dovelo je u nepriliku dvojicu Meleka i nisu znali šta da upišu. Tada su otišli do Allaha i upitali **"Bože naš, čovjek taj i taj reče nešto da mi ne znamo kako to da upišemo"**, a Allah upita, a On najbolje zna: **"A šta reče taj Moj rob?"**, Meleki odgovoriše: **"Bože, On reče: "Bože, Tebi hvala, kao što odgovara Tvojim uzvišenosti i veličini Tvoje vlasti!""**; Allah im tada reče: **"Upišite upravo onako kako je rekao Moj rob, da bi Me sreo i da bih ga nagradio time..."**

Upućivanje zahvale Allahu predstavlja svijest vjernika koji se angažuje samo da Allahu zikr čini, kao što smo to već rekli. Posljednji dio

ovog ajeta *Gospodara svjetova* predstavlja bazu islamske koncepcije. Apsolutno i kompletno Božanstvo također čini jednu cjelinu islamskog vjerovanja a "Gospodar - Rabb" je vladar koji slobodno raspolaže nečim. U jeziku to znači gospodar i onaj koji čini dobro drugom i djeluje na polju odgoja. I postupanje radi činjenja dobra drugome i odgoj odnosi se na cjelokupan svijet tj. sva stvorenja. Allah (subhanehu) nije stvorio kosmos, zatim ga ostavio samom sebi, nego postupio s njim u smislu činjenja dobra, zaštite i odgoja. Svi svjetovi i sva stvorenja u zaštiti su Allaha, Gospodara svjetova, a spona između Stvoritelja i stvorenoga je stalna i proteže se kroz sva vremena i sve situacije.

Opće Božanstvo je raskrsnica između kompletnog objašnjenja tewhida s jedne strane i tmine s druge, koja nastaje iz nejasnoće ove činjenice na kategorički način. Često ljudi povezuju priznavanje Allaha opisujući Ga kao jedinog stvaraoca svemira, ali vjerujući u brojnost bogova koji dijele vlast u životu. Ovo je veoma čudno i smiješno. Međutim, tako je bilo i još uvijek biva. Časni Kur'an nam govori o politeistima koji su govorili o svojim brojnim božanstvima:

"Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili" (39/3)

Kao što kaže jedna grupa sljedbenika objavljene Knjige,

Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje (9/31)

I vladajuće džahilijetsko vjerovanje na cijeloj Zemlji u vrijeme dolaska islama bilo je preplavljeno raznim božanstvima, govorili su da postoje mali bogovi pored velikih božanstava, kako oni tvrde.

Upotreba termina "Božanstvo" u ovom poglavlju i sveobuhvatnost ovog "Božanstvo svih svjetova" raskršće je između reda i sistema s jedne strane i anarhije u vjerovanju s druge, da bi se cjelokupan svijet okrenuo prema Jedinom Gospodaru priznajući Njemu apsolutno gospodstvo i društvo oslobodilo od tereta raznih bogova..., zatim da bi potražila srca, ovih svjetova smirenost u stalnoj Allahovoj zaštiti i vladajućem Njegovom Božanstvu. Ova zaštita je trajna i ne prekida se. Ona ne odstupa niti se gubi. Islamska koncepcija nije kao što je npr. filozofska koncepcija Aristotela, koji kaže da je Allah proizveo ovaj Kosmos, a onda ga prepustio samom njemu ne interesujući se više za njega jer je Allah daleko iznad toga da bi mogao razmišljati o nečemu osim o Sebi, On razmišlja samo o Svom biću, kako kaže Aristotel. Eto, ovo je Aristotelova koncepcija, a on najveći filozof i najveći genij.

Islam se pojavio u vremenu kada su se u svijetu nagomilala razna vjerovanja, koncepcije, priče, obmane, filozofije i ideje, u kojima se miješa istina i neistina, zdravo i bolesno, vjera i legenda, filozofija i mit itd. Ljudska svijest pritisnuta ovim brojnim mješavinama strmoglavila se u tminu i lutanja tako da se, zbog njih, nije moglo nikako doći do prave istine.

Lutanje koje ne dopušta smirenje, ni uvjerenje, niti svjetlo, obuhvatilo je koncepciju čovječanstva o božanstvu, o njegovim svojstvima i odnosima sa stvorenjima, i uspostavljanje spone između Boga i čovjeka na poseban način.

Ljudska svijest nije mogla da se ustali na nešto nepokolebljivo u vezi sa ovim Kosmosom kao i u vezi sa samim sobom i programom svog života, prije nego se ustali na istrajnosti u vezi sa svojim vjerovanjem - poimanjem božanstva i njegovih svojstava i prije nego dođe do jasnog i ispravnog uvjerenja usred ovog sljepila, ove tame i ovog nagomilanog tereta.

Čovjek ne zna nužnost ove ustaljenosti sve dok ne stekne uvida u veličinu ove nagomilanosti i dok ne ispita lutanja ovih vjerovanja, koncepcija, mitova, filozofija, obmana i ideja koje je islam zatekao. kako ogolićuju ljudsku svijest, na koju smo ukazali djelimično maloprije. O tome će biti više govora u poglavljima Kur'ana gdje će se ovo razmotriti kompletnije i sveobuhvatnije.

Prvo čemu je islam posvetio posebnu pažnju bilo je oslobađanje vjerovanja i definisanje koncepcije na kojoj se ustaljuje svijest o Allahu i Njegovim svojstvima, Njegovom odnosu prema stvorenjima i obratno, odnosu stvorenja prema Allahu na kategoričan i uvjerljiv način.

Islam posvećuje posebnu pažnju kompletnom, čistom i iskrenom tewhidu - monoteizmu, koji nije ničim zamagljen bilo izbliza ili izdaleka. To je osnova koncepcije koju je ponudio islam i nastavio da je razrađuje u svijesti čovjeka, posmatrajući pri tome svaku predodžbu i mrlju oko istine tewhida - monoteizma, kako bi tu istinu oslobodio nejasnoće i tmine i dao je moćnom i skoncentrisanom, gdje neće biti ugrožena na bilo koji način nikakvom sumnjom. Islam je potpuno jasan i kod objašnjenja Allahovih svojstava, a posebno svojstava koja se odnose na apsolutno Božanstvo. Većina nejasnoća u tom labirintu u koji su zapale filozofija i razne vjere, i priče vezane za ovo vrlo važno pitanje, jako su uticale na ljudsku svijest i ponašanje čovječanstva.

Ono što zahtijeva stalni trud koji je islam i uradio da bi dao odlučnu riječ o Allahovom biću, Njegovim svojstvima i Njegovom odnosu sa

stvorenjima, taj trud o kome kur'anski tekst često govori obraćajući se na ovaj stalni trud i napor ali se ne obraća i na to teško nagomilavanje u toj totalnoj tmini u koju je čitavo čovječanstvo utonulo, nemoćno da spozna dalekosežnost potrebe za ovim ponovljenim i potvrđenim objašnjenjem i za svim ovim detaljima koji slijede put savjesti, nego da obrati pažnju na to gomilanje koje bi omogućilo da se otkrije nužnost tog stalnog truda i napora, kao i da bi otkrio dalekosežnost veličine uloge koju je odigralo ovo vjerovanje u oslobađanju ljudske svijesti i njegova vjerovanja i interesovanja za brojne bogove, zablude i priče.

Ljepota ovog vjerovanja, njegovo savršenstvo, skladnost i obraćanje na jednostavnosti velike istine koju ovo vjerovanje predstavlja, neće zasijati u srcu i razumu kao što će zasijati kroz rasvjetljavanje nagomilanog neznanja, raznog vjerovanja, koncepcija, mitova i filozofija, predmeta Božije istine i njihovog odnosa sa svijetom... Tada će se javiti islamsko vjerovanje kao milost, stvarna milost srcu i razumu, milost koja u sebi krije ljepotu i jednostavnost, jasnoću i skladnost, blizinu i druženje i direktno i snažno slaganje sa prirodom.

Sintagma *Milostivi, Samilosni*, koja obuhvata sva značenja milosti, stanja milosti i njene prostore, ponavlja se u srži samog poglavlja u posebnom ajetu da bi potvrdila istaknuti karakter te kompletne Božanstvenosti, da bi učvrstila osnove stalne spona između Gospodara i Njemu potčinjenoga, između Stvaraoca i stvorenoga. To je spona milosti i zaštite koja aktivira zahvalnost, to je spona koja počiva na smirenosti srca i pulsira ljubavlju. Otuda je zahvala prirodno uslišavanje pozivne milosti.

Božiji Gospodar u islamu ne progona čovjeka koji mu ibadeti, kao što se progona onaj koji mu se suprotstavlja ili protivnik, ne progona se kao što to čini božanstvo Olimpa, kako nam prenose grčka kazivanja, niti im čini osvetničke spletke, kao što to nalazimo npr. u priči Starog zavjeta, koja se odnosi na kazivanje o izgradnji Babilonske kule.

Sentenca *Vladar Sudnjeg dana* predstavlja značajnu cjelinu koja snažno djeluje u cjelokupnom životu čovječanstva i cjelinu vjerovanja u budući svijet. "Vladar" znači najveći stepen upravljanja i vladanja, dok "Sudnji dan" znači dan nagrade ili kazne na budućem svijetu. Vrlo često

susrećemo da ljudi vjeruju u Božanstvo Allaha i Njegovo stvaranje Kosmosa, ali pored toga oni ne vjeruju u dan nagrade ili kazne... Kur'an kaže o nekim od njih:

A da ih upitaš: "Ko je stvorio nebesa i Zemlju?" - sigurno bi rekli: "Allah!"... (31/25)

A na drugom mjestu Kur'an govori o njima:

oni se čude što im je došao jedan od njih da ih opominje, pa, nevjernici, govore: "To je čudna stvar: zar kad pomremo i zemlja postanemo...? Nezamisliv je to povratak!" (50/2,3)

Vjerovanje u Sudnji dan jedan je od temelja islamske akide, koji ima veliku važnost i značaj za stavove ljudi i njihovo opredjeljenje prema drugom svijetu koji dolazi nakon života na Zemlji; da ih potrebe u životu na Zemlji ne bi despotski potčinile, nego da oni zagospodare nad ovim potrebama; da ih nemar ne bi tiranski potčinio da za svoj trud pod svaku cijenu traže nagradu u toku ovog kratkog, ograničenog života i na tlu blokirane zemlje, nego da sve čine radi Allaha i isčekivanja nagrade tamo gdje je Allah bude dosudio, bilo na ovom svijetu ili na budućem. To vjerovanje ogleda se i u smirenosti i zadovoljstvu radi Boga, u čvrstom pouzdanju u dobro, u insistiranju na istini i primjeni tolerancije, u čvrstom uvjerenju... Ova cjelina je raskršće između obožavanja, čuda, fantazije ili želje s jedne strane i slobodnog ljudskog kretanja u smjeru izgradnje čovjeka; raskršće između čovjekove potčinjenosti shvatanja života na Zemlji i njegove vrijednosti i poređenju toga sa Božijim vrijednostima i nadvladivanjima logike neznanja. To je razlika između čovječnosti u njegovoj krajnjoj vrijednosti kakvu želi Allah, Gospodar čovjeka, s jedne strane, i sumnjivih devijantnih slika bez vrijednosti i bez savršenstva, s druge.

Ljudski život neće biti usmjeren ka uzvišenom Allahovom programu sve dok se ne ostvari ovo načelo o koncepciji čovjeka i dok srca ljudi ne budu prihvatila da nagrada čovjeka na Zemlji nije njegov posljednji udio i dok ne budu čvrsto vjerovali da čovjek ima i drugi život za koji se treba boriti, žrtvovati, radi pobjede istine i dobra, oslanjajući se na naknadu koju će on jednog dana sresti.

Nisu jednaki oni koji vjeruju u ahiret i oni koji ga niječu. Razlika je među njima u osjećaju, moralu, ponašanju i radu. To su dva različita svijeta, to su dvije prirode koje se međusobno razlikuju. Ne susreću se u radu na

ovom svijetu, a neće se susresti ni kod nagrade na budućem... To je ta raskrsnica.

Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo. Ove riječi predstavljaju načelo vjerovanja, koje nastaje i razvija se na prethodnim načelima ovog poglavlja. Otuda ibadet se čini samo Allahu i pomoć traži samo od Allaha.

I ovdje je također raskršće... Raskršće između apsolutnog oslobođenja od svake vrste robovanja i između čovjekovog apsolutnog robovanja. Ovo načelo nagoviještava rođenje punog, kompletnog, ljudskog oslobođenja; oslobođenja od robovanja iluzijama, oslobođenje od robovanja sistemima, od robovanja situacijama. A kada postane Allah, u svijesti čovjeka jedini Onaj Koji se obožava i jedino Onaj od Koga se pomoć traži, tada će se ljudska svijest osloboditi potčinjenosti sistemima, raznim situacijama i ličnostima kao što će se osloboditi od poniženja raznim mitovima, fikcijama i bajkama.

Ovdje se izlaže i stav muslimana u odnosu na ljudsku snagu i snagu prirode.

Ljudska snaga, u omjeru prema muslimanu, javlja se na dva načina: prvo - upućena snaga, tj. ona koja vjeruje u Boga i slijedi Allahov program... Ovu snagu treba potpomagati i sarađivati sa njom na dobru, istini i pružanju dobra drugome, i drugo - zalutala snaga, koja ne kontaktira sa Allahom niti slijedi Njegov program. Protiv ove snage treba se boriti i nastojati izmijeniti je.

Musliman se ne treba ni u kom slučaju plašiti što je ova zalutala snaga jaka i nezanemariva. Ona je zalutala počevši od samog njenog početka - izvora - Božije snage. Ona postepeno gubi svoju strašnu snagu. Sa svojom zabludom od samog početka gubi svoju moć, gubi stalni izvor koji je pothranjuje i koji je održava. To je nešto slično kao kad se odvoji veliki komad užarene Zvijezde. Taj komad će se vrlo brzo ugasiti, zahladnjeti i izgubiti svoj žar i svjetlo bez obzira na njegovu veličinu, dok i najmanji atom koji je ostao vezan za svoj svijetleći izvor, održava svoju jačinu, toplotu i svjetlo. *"Koliko su puta malobrojne čete, Allahovom voljom, nadjačale mnogobrojne čete!" (2/249)* Nadjačale zahvaljujući vezi sa izvorom

prve snage i traženju pomoći od jedinog izvora energije i veličine svega i svačega.

Stav muslimana prema prirodnoj snazi je stav upoznavanja sa prirodnom snagom i uspostavljanja prijateljstva, a ne stav straha i neprijateljstva. To zbog toga što i snaga čovjeka i snaga prirode proističu iz Božije volje i Njegova htijenja. Oblikovane su i definisane u Božijoj volji i Božijem htijenju, skladno djeluju i surađuju u kretanju i smjeru.

Vjervanje muslimana nadahnjuje da je Allah njegov Gospodar, da je on stvorio svu ovu energiju, da bude čovjeku prijatelj i pomagač sa kojim će on saradivati. Put zadobijanja ovog prijateljstva ogleda se u razumijevanju ove prirode, njenom upoznavanju i saradnji s njom, i zajedno s njom okretanju prema Allahu, njegovom i jedinom Gospodaru. Ako se dogodi da ga ova snaga katkada ozlojedi, to ozlojeđenje dolazi zbog toga što on nije razumio prirodu kako treba, niti dovoljno upoznao, ni uputio ka tajni koju priroda krije.

Zapadnjaci, nasljednici bizantijske i grčke tvrdoglavosti, sveli su upotrebu snage prirode na pobjedu prirode. Ovaj izraz "pobjeda prirode" jasno govori o teoriji džahilijeta koja je dokinula sponu sa Allahom i duhom kosmosa koji uslišava Allaha. Međutim, musliman, čije je srce vezano za njegova Gospodara *Milostivog, Samilosnog* - duh vezan sa duhom ovog postojećeg koje se zahvaljuje Allahu Gospodara svijetova... i vjeruje da postoje drugi odnosi, a ne odnosi pobjede i grubosti. Musliman vjeruje da je Allah kreator svih snaga, da ih je sve stvorio prema skrivenoj tajni; da surađuju na kompletiranju određenih ciljeva prema ovoj tajni; da je Allah potčinio te snage čovjeku na samom početku i olakšao mu kako da otkriva tajne prirode i upoznaje njene zakone. Otuda je dužnost čovjeka da zahvaljuje Allahu kad god mu omogući da pobjeđuje uz pomoć neke od ovih snaga. Allah je Taj koji je čovjeku potčinio te snage, a nije čovjek taj koji je nadvladao te snage. *I daje vam se da se koristite onim što je na nebesima i onim što je na Zemlji, sve je od Njega. (45/13)*

Prema tome, iluzije neće nikada ispuniti osjećaj čovjeka prema snazi prirode, niti će uspostaviti strah između njega i prirode... Musliman vjeruje samo u jednog Allaha, samo Allaha obožava i samo od Allaha pomoć traži. I ovu snagu je stvorio njegov Gospodar, o kojoj čovjek treba da razmišlja, da uspostavlja prijateljstvo, da spozna njene tajne i na taj način da žive zajedno u Svemiru, u prijateljstvu i međusobnoj naklonjenosti i ljubavi... O kako lijepo zvuče riječi Resulullaha, alejhi-s-selam, dok posmatra brdo Uhud i govori: **"Ovo brdo voli nas i mi njega volimo..."**, ove riječi

sadrže sve ono što u sebi nosi srce prvog muslimana, Muhammeda, alejhi-s-selam, sadrže ljubav, prijateljstvo i harmoniju koja vlada između njega i prirode na najširem i najobuhvatnijem prostoru.

Nakon definisanja osnovnih cjelina o islamskoj koncepciji, kao i definisanja smjera prema Allahu i ibadetu i traženju pomoći od Njega, počinje sa praktičnom primjenom upućivanja dove, molbe Allahu na način kako to odgovara atmosferi i prirodi poglavlja.

Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si milost Svoju darovao, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali! (1/5-7)

Uputi nas na pravi put... Zadržali smo se na spoznaji pravog puta koji spaja, a zatim i na ustrajnosti na tom putu... I spoznaja i ustrajnost na pravom putu plod su Allahove upute, Njegove milosti i rahmeta. Okretanje prema Bogu kod svega, plod je vjerovanja da je Allah jedini Onaj Koji pomaže. Pomoć je nešto najveće i prvo što vjernik traži od svoga Gospodara. A uputa na pravi put je sigurna garancija sreće i na ovom i na budućem svijetu. To je uistinu uputa po prirodi čovjeka ka tajni Allahovoj koja dovodi u sklad kretanje čovjeka i kretanja cjelokupnog postojanja prema Allahu Gospodaru svjetova.

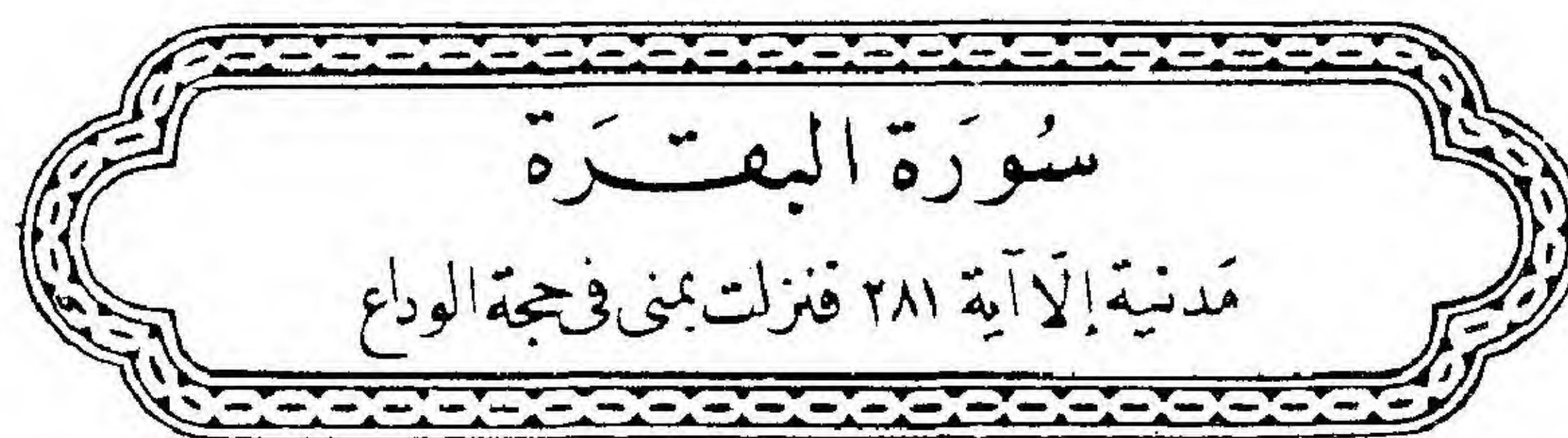
Prirodu ovog pravog puta otkrivaju ajeti: *Na put onih kojima si milost Svoju darovao, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali! (1/6,7)* To je put onih kojima je Allah udijelio Svoju blagodat, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, zbog toga što su spoznali istinu, a onda se odvojili od nje, niti onih koji su zalutali od istine i nisu bili uopće upućeni na pravi put... On je put sretnih, upućenih koji održavaju kontinuitet.

Ovo poglavlje odabrano je da se ponavlja na svakom namazu. Nijedan namaz neće biti ispravan bez Fatihe. I premda je ovo poglavlje dosta kratko, ono u sebi sadrži osnovne cjeline islamske koncepcije.

Muslim navodi hadis koga prenosi Ebu Hurejre od Resulullaha, alejhi-s-selam, **Allah uzvišeni kaže: "Podijelio Sam namaz između Sebe i Svoga roba na dva dijela podjednako. Pola Meni tog namaza, a pola Mome robu. Mome robu pripada i sve ono što zatraži i kada kaže: "Tebe, Allaha, Gospodara svjetova hvalimo.", Allah dodaje: "Hvali Me Moj rob", a kada kaže: "Milostivog, Samilosnog", Allah dodaje: "Slavi Me Moj rob", a kada kaže: "Gospodar Sudnjeg dana", Allah kaže: "Visoko Me cijeni Moj rob", a kada kaže: "Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo", Allah dodaje: "Ovo je između Mene i Mog roba i Mome robu pripada sve ono što traži." A kada kaže: "Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si milost Svoju darovao, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali", Allah kaže: "Ovo pripada Mom robu i Mome robu pripada sve ono što on traži."**

Možda ovaj sahih hadis otkriva svojim objašnjenjem teksta Fatihe, tajnu izbora ovog poglavlja da ga vjernik ponavlja 17 puta u 24 sata, odnosno onoliko puta koliko hoće, kad ustane vjernik da se moli u namazu...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

POGLAVLJE BEKARE
OBJAVLJENO U MEDINI DO 281. AJETA, OSTALO
OBJAVLJENO NA MINNI - NA OPROSNOM HADŽDŽU

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Ovo poglavlje je jedno od prvih poglavlja koja su objavljena poslije Hidžre. Ono je najduže poglavlje Kur'ana uopće. Preovlađuje mišljenje da sva njegova ajeta nisu bila objavljena jedno za drugim do kraja prije početka objave ajeta iz drugih poglavlja. Konsultiranje uzroka objave nekih ajeta ovog poglavlja i nekih ajeta drugih poglavlja objavljenih u Medini, iako ovi uzroci nisu kategorički dokaz, govori da svi ajeti dužih poglavlja objavljenih u Medini nisu objavljeni jedan za drugim, nego bi se dogodilo da se objave i ajeti sljedećeg poglavlja, prije kompletiranja prethodne sure čiji je prvi dio već bio objavljen. Pravilo za raspored poglavlja, s obzirom na objavu, zasniva se na objavi početka poglavlja, a ne čitavog poglavlja. U ovom poglavlju su i najkasnije objavljeni ajeti iz Kur'ana, kao što su ajeti o kamati, dok su prvi dijelovi ovog poglavlja, prema vladajućem mišljenju, bili među prvim objavljenim ajetima iz Kur'ana u Medini.

Sabiranje ajeta svakog poglavlja u jednom poglavlju i njihov raspored izvršen je prema objavi o tome. Tirmizi prenosi od Ibn Abasa, neka im se Allah smiluje, da je Abas rekao: **“Pitao sam jednog dana Osmana ibni Afana: Šta vas je navelo da ste se odlučili da poglavlje El-Enfal, koje ima manje od 100 ajeta i poglavlje Bera’e, koje ima preko 100 ajeta, stavite jedno do drugoga i niste upisali “U ime Allaha,**

Milostivog, Samilosnog!”, kod poglavlja Bera’e, a ovo **“U ime Allaha...”** upisali ste kod poglavlja Fatihe koja ima sedam ajeta.”, Osman odgovori: **“Resulullahu, alejhi-s-selam, bi nekada bilo objavljeno poglavlje, a nekada izvjestan broj ajeta, i ako bi bilo objavljeno nekoliko ajeta on bi pozvao pisare i rekao: “Upišite ovaj ajet u poglavlje to gdje se u njemu spominje to i to. Poglavlje ‘El-Enfal’ bilo je prvo poglavlje koje je objavljeno u Medini, a poglavlje Bera’e, posljednje objavljeno poglavlje iz Kur’ana. Kazivanje poglavlja Bera’e u izvjesnom liči kazivanju poglavlja El-Enfal, pa sam se bojao da ne pripada poglavlju El-Enfalu.” Resulullah, alejhi-s-selam, je umro i nije nam rekao da pripada njemu. Zbog toga sam i unio jedno pored drugog, a nisam upisao “U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!” kod poglavlja Bera’e, nego upisao kod Fatihe.”**

Ovaj dio kazivanja objašnjava da je raspored svih ajeta u svakom poglavlju bio po naredbi Resulullaha, alejhi-s-selam, Buharija prenosi od Ibni Abasa (neka mu se Bog smiluje) da je Vjerovjesnik bio najdarežljiviji i najbolji za vrijeme Ramazana kada bi mu dolazio Džibril. Džibril bi ga susretao svaku večer u toku Ramazana, sve do kraja, izlažući mu Kur’an, a u drugoj verziji stoji, učeći ga, Kur’anu. I kada bi ga Džibril sreo, Resulullah bi bio darežljiviji i od samog vjetra poslatog da rashlađuje i donosi kišu. Potvrđeno je da bi Resulullah, alejhi-s-selam, proučio cijeli Kur’an pred Džibrilom, kao što je to i Džibril učinio pred njim. Ovo znači da su oni učili Kur’an onako kako su ajeti bili raspoređeni u poglavljima Kur’ana.

Svako ko živi u OKRILJU KUR’ANA primjetit će da svako sure ima karakterističnu posebnost, posebnost koja ima svoju dušu i srce, kao kad bi živio sa dušom nečega živoga karakterističnih oznaka i vrijednosti. Svako poglavlje ima centralnu temu ili nekoliko njih povezanih uz posebnu osovinu. Svako poglavlje ima posebnu atmosferu koja natkriva sve njene teme, i čini da tekst jednog poglavlja uključuje ove teme u jednu cjelinu zbog nečega određenoga, ostvarujući time skladnost tema, shodno datoj atmosferi. Svako sure ima također i svoj muzički ritam i, kada se on izmijeni u tekstu, to dolazi samo radi usklađenosti sa posebnom tematikom. Ovo je opće obilježje svih poglavlja u Kur’anu. Nijedno sure ne iskače iz okvira ovog općeg pravila kao ovo.

Ovo poglavlje sadrži nekoliko tema. Osovina koja ih sve veže dvostruka je, čije su dvije osnovne niti jako povezane. Poglavlje govori o stavu Sinova Israila prema islamskom pozivu u Medini, njihovom dočeku tog poziva o suprotstavljanju Resulullahu, alejhi-s-selam, i muslimanskoj zajednici koja se tek razvija. Poglavlje govori, između ostaloga, i o odnosima između Jevreja i licemjera s jedne strane, i Jevreja i politeista s druge strane. Tekst poglavlja govori i o muslimanskoj zajednici u prvim danima njena razvoja, njenoj spremnosti da prihvati i podnese povjerenje ovog poziva i namjesništva, hilafeta na Zemlji. Nakon što se ovim poglavljem objelodanjuje povlačenje Sinova Israila od preuzimanja ovog poziva, njihov prijekid preuzetog zavjeta Bogu, razrješenja časti pravog pripadanja Ibrāhimu, alejhi-s-selamu, zagovorniku prve vjere - islama, nastoje se otvoriti oči muslimanskoj zajednici i upozoriti je da ne bi naletjela na ono, zbog čega je oduzeta ova velika čast od Sinova Israila. Sve teme ovog poglavlja kruže oko ove dvostuke osovine sa svoje dvije osnovne niti kao što će to doći u detaljnijem izlaganju.

Da bi se objasnio stepen veze između osovine ovog poglavlja i njegovih tema s jedne strane, i između toka razvijanja ovog poziva početkom medinskog perioda i života muslimanske zajednice i njena okruženja s druge strane, bit će dobro da bacimo malo svijetla i na sveukupnost ovog okruženja u kome su objavljeni ajeti ovog poglavlja.

Ova okruženja, u svojoj cjelini bila su ona ista s kojima su se suočavali nosioci islamskog poziva u početku i kasnije kroz cijelo proteklo vrijeme, ona su skoro identična, bilo da se radi o neprijateljima ovog poziva ili o prijateljima neprijatelja. To je učinilo da su ove Kur'anske smjernice postale vječiti Ustav ovog poziva. U tekstu se potvrđuje da se život stalno obnavlja, kako bi se mogao suočiti svakom vremenu i situaciji, ističu značajke ovog puta za muslimansku ummu, upućuje ummu na njenom teškom i dugom putu protegnutom između brojnih neprijatelja raznovrsnog manifestovanja istovjetne prirode. Ovo je mudžizadnaravnost Kur'ana, koja se ispoljava kroz ove karakteristične znake u svakom kur'anskom tekstu.

Hidžra Vjerovjesnika, alejhi-s-selam, u Medinu sprovedena je nakon temeljite pripreme i pod uticajem okolnosti koje su nametnule neminovnost ovog iseljenja, da bi se nastavio poziv ocrtanim programom kojeg je Allah definisao... Tvrdoglavi stav Kurejševica prema ovom pozivu u Meki, a posebno nakon smrti Hatidže (neka joj se Bog smiluje) i Ebu Taliba, zaštitnika Vjerovjesnika, zbog ugnjetavanja i mjera koje su preduzimale Kurejšije, imao je jaka uticaja, da je izgledalo da će doći do

zamrzavanja poziva u Meki i njenoj okolini i pored stalnog ulaska pojedinaca u islam. Izgledalo je da će poziv u islam u Meki i njenom susjedstvu biti obustavljen. Stav Kurejševica i njegovih saveznika i odlučnost da će se boriti svim sredstvima protiv muslimana, prouzrokovalo je da su ostali Arapi zauzeli stav opreznosti i iščekivanja. U iščekivanju rezultata borbe između Resulullaha, alejhi-s-selam, i njegovih bližnjih rođaka, na čijem čelu su stajali Ebu Leheb, Amr Ibni Hišam, Ebu Sufijan Ibni Harb i drugi, koji su u najbližem srodstvu sa nosiocem ovog poziva, Arapi u svojoj plemenskoj sredini, u kojoj su odnosi srodstva igrali veliku ulogu, nisu mogli naći ništa što bi ih ohrabrilo da bi prihvatili vjeru čovjeka prema kojem je njegova bliža rodbina zauzela ovakav stav. Ovom stavu posebno doprinosi i to što se ta rodbina, koja se suprotstavlja novom učenju, brinula o Kabi i predstavljala vjersku snagu na Arabijskom poluotoku.

Tako dolazi da Resulullah, alejhi-s-selam, traga za drugom bazom van Meke, bazom koja bi zaštitila ovu vjeru, priuštila joj slobodu, omogućila da se oslobodi okova stagnacije u kojoj je bila upala u Meki, ostvarila slobodu poziva i zaštite privrženika tog poziva od ugnjetavanja i spletkarenja... Ovo bi mogao biti prvi i najvažniji uzrok za Hidžru.

Još prije ove Hidžre u Jesrib, kako bi ona postala baza novog poziva u vjeru, bilo je nekoliko iseljavanja. Najprije otišli su neki prvi vjernici u Abesiniju. Mišljenje o tome da su se oni iselili u Abesiniju radi ličnog spasa, nema čvrste podloge, jer da je to bilo stvarno tako, u Abesiniju bi se iselili manje važni, manje moćni i manje zaštićeni. Međutim, stvar je bila sasvim obrnuta. Jer, oslobođeni robovi, slabi i nemoćni, na koje se izlio sav gnjev mučenja i spletkarenja nisu bili među njima. Iselili su se ljudi visokog ugleda među svojim sugrađanima i plemenima, ugleda koji bi ih mogao štititi od svakog ezijeta i spletke. Glavnina iseljenika bila je sastavljena od Kurejšija. Među njima su bili: Džafer ibni Ebi Talib i mladići Hašimovići koji su štitili Vjerovjesnika. To su: Zubejd ibni Avam, Abdurahman ibni Auf, Ebu Seleme Mahzumi, Osman ibni Afan itd. S njima su se iselile i neke žene najuglednijih porodica Meke, koje zaista nikada ne bi mogao snaći neki nemir i neugodnost. Zbog toga mislimo da je iza ove Hidžre stajao neki drugi uzrok, kao npr. izazivanje potresa u sredinama velikih i uglednih porodica Kurejšija jer i sinovi vrlo uglednih porodica iselili su se zbog svoje vjere, napustivši raniju ideologiju, ostavljajući iza sebe uske rodbinske veze i plemensku sredinu koju je jako potreslo ovo iseljenje. Posebno (zbog toga) što su među muhadžirima bili npr. Umi Habiba, kćerka Ebi Sufijana, vođe Arapa iz predislamskog perioda i najvećeg

pobornika rata protiv nove vjere i njena nosioca. Ovi uzroci ne negiraju mogućnost da je Hidžra u Abesiniju bila jedan od brojnih pokušaja za iznalaženjem slobodne baze ili sigurnog mjesta za novi poziv. Ovome ide u prilog i to što se govori da je abesinski vladar Negus (Nedžašija) bio primio islam, ali nije to oglasio, prema pouzdanim izvorima, samo zbog toga što su se patrijarsi pobunili protiv njega.

Izgleda da je i odlazak Resulullaha u Taif jedan takav pokušaj da bi pronašao slobodnu bazu ili sigurno mjesto za ovaj poziv. Ovaj pokušaj nije urodio plodom, jer su velikani plemena Sekif dočekali Vjerovjesnika, alejhi-s-selam, na najgori način, nahuškali svoje manijake i djecu da linčuju Vjerovjesnika kamenjem. Tukli su ga kamenicama toliko da su mu njegove časne noge ozlijedili, bacajući se za njim sve dok se nije sklonio iza zida (bašče) Utbe i Šejba ibni Rebia. Tu Resulullah uputi Bogu duboko iskreno ovu dovu: **“Bože moj, žalim Ti se na slabost svoje snage, slabost da se izvučem iz ove situacije, prezira i zlovolje ljudi, o Najmilostiviji, Ti si Gospodar slabijih, Ti si moj Gospodar. Kome si me prepustio? Neprijatelju prepustio moje djelo?! Ili onome koji prezire ovo djelo?! Ako se na mene Ti ne ljutiš, onda je sve u redu. Tvoja pomoć obuhvata i mene. Utičem Ti se svjetlom Tvoga lica, kojim si Ti rasvijetlio tminu na čemu je postavljen ovaj svijet i budući. Ako skineš srdžbu svoju sa mene ili gnjev, prepuštam Tebi sav svoj umor, da bi Ti bio zadovoljan. Snaga i moć dolaze samo sa Tobom.”**

Nakon toga Allah pomaže neograničeno Resulullahu i njegovom pozivu. Slijedi prva zakletva na Akabi, zatim druga. I jedna i druga imaju jaku vezu sa temom koju smo analizirali u predgovoru ovog poglavlja i okruženjima koja su se našla oko ovog poziva u Medini.

Kazivanje o tome ukratko bi bilo slijedeće. Vjerovjesnik, alejhi-s-selam, susreo se na oko dvije godine prije Hidžre u Jesribu sa grupom ljudi iz plemena Hazredž i to za vrijeme hadždža, kada je sebe predstavio i svoj poziv hodočasnicima. Tražio je zaštitu dok ne ispuni poziv svoga Gospodara. Stanovnici Jesriba bili su Arapi i pripadali plemenu Evs i Hazredž. Oni su saznali od Jevreja, koji su živjeli sa njima također u Jesribu, da je došlo vrijeme da se pojavi vjerovjesnik. Jevreji su željeli dolazak novog poslanika iskoristiti protiv Arapa, tj. i svakog drugog koji ne pripada njima. Kada je delegacija plemena Hazredž saznala za poziv Vjerovjesnika, alejhi-s-selam, jedni drugima su rekli: “Znajte, tako mi Boga to je Vjerovjesnik o kome su nam govorili Jevreji, pa neka nas ne preteknu oni uspostavljajući dobre odnose s njim!” Tako su ovi prihvatili njegov

poziv i rekli: "Mi smo ostavili naš narod u takvoj situaciji, da ne znamo da li ima većeg neprijateljstva i zla kao što je među našim narodom. Možda će ih Allah tvojom zaslugom okupiti i ujediniti. I kada su se ovi vratili svome narodu u Jesrib i izložili im situaciju, narod se obradovao tome i prihvatio prijedlog Vjerovjesnika, alejhi-s-selam.

I slijedeće sezone hadždža došla je Resullulahu velika grupacija iz plemena Evs i Hazredž, sreli se sa Vjerovjesnikom i dali zakletvu. Vjerovjesnik je poslao s njima lice koje će ih učiti vjeri.

I slijedećeg hadždža došla je velika grupacija također iz plemena Evs i Hazredž i tražili da mu se zakunu na vjernost. Zakletva je obavljena u prisustvu Abasa, amidže Resulullaha, alejhi-s-selam, zaklevši se da će ga štiti onako kao što štite sebe i svoje imetke. Ova druga zakletva dobila je ime Velika zakletva na Akabi. Među verzijama koje se odnose na ovu zakletvu poznata je ona koju prenosi Muhammed ibni Ka'ab Karzi, u kojoj stoji da je Abdullah ibni Revaha rekao Resulullahu, alejhi-s-selam, te noći na Akabi:

"Postavi uvjet za svoga Boga i za sebe kakav hoćeš !"

"Uvjet za moga Boga je", dodade Resulullah, "da Ga obožavate, da Mu ništa ne pripisujete, a za mene da me štite od svega onoga od čega štite sebe i svoje imetke!" Našto će Abdullah ibni Revaha upitati: "Šta ćemo mi dobiti ako to uradimo?" "Džennet", Vjerovjesnik im reče.

Uredu, rekoše, neka zakletva bude blagodarna, mi ne tražimo da se zakletva napusti, niti ćemo je mi napustiti.

Tako se oni prihvatise učenja odvažno. Islam se brzo proširi po Medini. Skoro nijedna kuća nije ostala a da u nju nije prodro islam. Muslimani iz Meke počinju se iseljavati u Medinu jedan za drugim, ostavljajući iza sebe sve, da bi se spasili sa svojom vjerom i ništa drugo. U Medini su sreli svoju braću koji su se tu smjestili prije njih, doživjeli udobnost, izobilje i bratstvo kakvo nije poznato ljudskom rodu. Tada se iselio i Vjerovjesnik, alejhi-s-selam, sa svojim iskrenim drugom Siddikom u slobodnu bazu, snažnu i sigurnu, za kojom je dugo, dugo tragao. Tu je uspostavljena islamska država, tu u toj bazi od prvog dana Hidžre Resulullaha, alejhi-s-selam.

Od ranije pridošlih Muhadžira i tamošnjih Ensarija formirana je značajna zajednica muslimana na koju ukazuje Kur'an na više mjesta. Primjećujemo da poglavlje Bekare počinje sa iznošenjem karakteristika imana. One istovremeno predstavljaju svojstvo iskrenih vjernika uopće. Ovo poglavlje prvo opisuje onu grupu muslimana koja je boravila svojevremeno u Medini, riječima: *Elif Lám Mîm, Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali; onima koji u nevidljivi svijet budu vjerovali i molitvu obavljali i udjeljivali dio od onoga što im Mi budemo davali; i onima koji budu vjerovali u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe, i onima koji u onaj svijet budu čvrsto vjerovali. Njima će Gospodar njihov na pravi put ukazati i oni će ono što žele ostvariti.* (2/1-5)

Neposredno iza ovog teksta susrećemo se sa opisom nevjernika. Ovaj tekst predstavlja naznake nevjerstva općenito. Međutim, Kur'an se ovdje prvo zadržava na nevjernicima kojima je poziv tada bio upućen, kao grupacijama nevjernika, bili oni u Meki ili oko Medine. *Onima koji neće da vjeruju doista je svejedno opominjao ih ti ili ih ne opominjao - oni neće vjerovati. Allah je zapečatio srca njihova i uši njihove, a pred očima njihovim je koprena; njih čeka patnja golema.* (2/6-7)

Tamo je postojala također i grupacija licemjernih - munafika. Ova grupacija izrasla je neposredno iz situacije koja je nastala poslaničkim iseljavanjem u Medinu i pod okolnostima koje su je okruživale, na što smo ranije ukazali. Takve prilike nisu postojale u Meki, jer u Meki islam nije imao svoju državu, niti moć, čak nije postojala ni neka odlučna grupacija koje bi se plašili Mekanci, pa da se javljaju kao licemjeri, nego oni istupaju otvoreno. Naprotiv, tamo je islam bio ugnjetavan, poziv proganjan. Oni koji su se potajno pridružili islamskom taboru bili su iskreni u svom vjerovanju. Podnosili su sve moguće radi tog vjerovanja. Međutim, u Jesribu, koji je od tada nazvan Medinom, tj. gradom Poslanika, islam postaje snaga na koju mora svako računati, posebno poslije borbe na Bedru i velike pobjede muslimana. Svako je morao računati na ovaj uspjeh, a posebno istaknute ličnosti čije su porodice prihvatile islam, samo da bi sačuvale svoj ugled, bogatstvo i svoje interese i na taj način formalno prikazivali da su prihvatili vjeru i oni i njihove porodice. Među ove spada i Abdulah ibni Ubej ibni Selul, kome je njegov narod pripremao vijenac da ga krunišu i proglase svojim kraljem, nešto prije dolaska islama u Medinu...

Na početku ovog poglavlja naći ćemo poduži opis ovih licemjera. Iz nekih njegovih pasusa saznat ćemo da se u tekstu pretežno govori o onim

velikanima koji su prisiljeni da manifestuju islam, koji nisu bili još zaboravili svoj visoki položaj nad širokim masama, koje su oni nazivali grupacijama ludih, kako to inače čine svi oni koji su oholi. *Ima ljudi koji govore: "Vjerujemo u Allaha i u onaj svijet!" - a oni nisu vjernici. Oni nastoje da prevare Allaha i one koji vjeruju, a oni, i ne znajući, samo sebe varaju. Njihova srca su bolesna, a Allah njihovu bolest još povećava; njih čeka bolna patnja zato što lažu. Kad im se kaže: "Ne remetite red na Zemlji!" - odgovaraju: "Mi samo red uspostavljamo!" Zar!? A, uistinu, oni nered siju, ali ne opažaju. Kad im se kaže: "Vjerujte kao što pravi ljudi vjeruju!" - oni odgovaraju: "Zar da vjerujemo u ono u što bezumni vjeruju?" - A, uistinu, oni su bezumni, ali ne znaju. Kada susretnu one koji vjeruju, govore: "Vjerujemo!" - a čim ostanu nasamo sa šejtanima svojim, govore: "Mi smo s vama, mi se samo rugamo." Allah njih izvrgava poruzi i podržava ih da u svom nevjerstvu lutaju. Umjesto pravim, oni su krenuli krivim putem; njihova trgovina im nije donijela nikakvu dobit, i oni ne znaju šta rade. Slični su onima koji potpale vatru, i kad ona osvijetli njihovu okolinu, Allah im oduzme svjetlo i ostavi ih u mraku, i oni ništa ne vide! Gluhi, nijemi i slijepi su, nikako da se osvijeste. Ili, oni su nalik na one koji, za vrijeme silnog pljaska s neba, u punom mraku, usred grmljavine i munja, stavljaju zbog gromova prste u uši svoje bojeći se smrti, - a nevjernici ne mogu umaći Allahu, - i munja samo što ih ne zaslijepi; kad god im ona bljesne, oni pođu, a čim utonu u mraku, stanu. A da Allah hoće, mogao bi im oduzeti i sluh i vid, jer Allah, zaista, sve može. (2/8-20)*

U vrijeme ovog napada na licemjere, čija su srca bila ispunjena bolešću, nalazimo prizvuk koji ukazuje na njihove kolovođe, a iz teksta ovog poglavlja o događajima koji se odvijaju, nalazimo da se to odnosi na Jevreje, o kojima će se u ovom poglavlju iznijeti nekoliko uočljivih napada. Ta kazivanja o pozivu mi ćemo sažeti u ovih nekoliko redaka.

Jevreji su bili prvi koji su se sukobili sa ovim pozivom u Medini. Ovaj sukob imao je brojnih razloga... Jevreji su uživali ugledna mjesta u Jesribu s obzirom da su oni bili sljedbenici Knjige među nepismenim Arapima plemena Evs i Hazredž. Mada politeisti, Arapi nisu pokazivali sklonosti prema vjeri ovih sljedbenika Knjige, što će reći Jevreja, ipak oni su Jevreje smatrali obrazovanijim od sebe i pametnijim, zbog toga što imaju Knjigu. Zatim, postojale su tamo i povoljne prilike za Jevreje zbog sporova između plemena Evs i Hazredž. U tim sporovima Jevreji bi sebi uvijek nalazili posla. Kada je islam došao, oduzeo im je sva ova prava... Islam je došao sa Knjigom koja je potvrdila ranije objavljene Knjige, otklonio sporove koje su Jevreji provodili kroz smutnju, spletke i iz toga izvlačili korist, ujedinio

islamski tabor kojem su se pridružila i plemena Evs i Hazredž i od tada prozvani Ensarijama, pomagačima muhadžira, i od svih tih formirao muslimansko društvo - čvrsto i solidarno, kakvo ne poznaje svijet, niti postoji nešto slično uopće.

Jevreji su smatrali da su oni izabrani Božiji narod da se njima dostavljaju poslanstva i nebeske Knjige. Očekivali su da će posljednji poslanik biti neko od njih, a kada je to bio jedan od Arapa, onda su očekivali bar da će oni biti van okvira ovog poziva, da će se poziv odnositi samo na analfabete Arape. Međutim, kada su saznali da se poziv odnosi i na njih, pa čak da su oni prvi koji se pozivaju Božijoj Knjizi, s obzirom da su obrazovaniji od mušrika - politeista, bilo bi preče da se oni odazovu ovom pozivu prije politeista, tada oni počinju još više se suprotstavljati. Smatrali su da je upućivanje poziva njima neka vrsta obmane i da im to ne odgovara.

Zavidjeli su Vjerovjesniku, alejhi-s-selam, mnogo. Ta zavidnost ispoljena je posebno u dva navrata. Prvi put kada je Resulullah, alejhi-s-selam, odabrao Allah i njemu objavio Knjigu, u šta oni nisu uopće sumnjali, i drugi put kada je Vjerovjesnik, alejhi-s-selam, doživio vrlo brzo apsolutni uspjeh u području Medine.

Postojali su, razumljivo i drugi razlozi za njihovu mržnju, za ovakav neprijateljski stav prema islamu, i direktan napad od prvih dana. Njihovo saznanje da će biti izolovani u Medinskom društvu, gdje su do tada imali intelektualnu i rukovodeću ulogu, unosnu trgovinu i udvostručenu kamatu, ili da prihvate novi poziv i stope se u muslimansko društvo, bilo im je i jedno i drugo, prema njihovoj procjeni, da ne može biti gore.

Zbog toga Jevreji su i zauzeli ovakav stav prema islamskom pozivu. Poglavlje Bekare i brojna druga poglavlja opisuju detaljno ovaj njihov stav. Mi ćemo ovdje navesti nekoliko ajeta da bismo ukazali na to. Na početku kazivanja o Sinovima Israila upućen im je ovaj poziv: *O Sinovi Israilovi, sjetite se blagodati Moje koju sam vam podario, i ispunite zavjet koji ste Mi dali,- ispuniću i Ja svoj koji sam vama dao, i samo se Mene bojte! Vjerujte u ono što objavljujem, čime se potvrđuje da je istinito ono što vi imate, i ne budite prvi koji u to neće vjerovati. I ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi, i samo se Mene bojte! I istinu s neistinom ne miješajte i istinu svjesno ne tajite! Molitvu obavljajte i zekat dajte i zajedno s onima koji molitvu obavljaju i vi obavljajte! Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete?* (2/40-44) Nakon što se u tekstu Kur'ana duže govorilo o

njihovom stavu prema njihovom vjerovjesniku Mūsāu, alejhi-s-selam, i njihovom odbacivanju njima učinjene Božije blagodati, njihovu griješenju prema njima objavljenoj Knjizi i zakonima, njihovom kršenju preuzetog zavjeta prema Allahu, slijedi osvrt u kome se upozoravaju muslimani na Jevreje. *Zar se vi nadate da će vam se Jevreji odazvati i vama za ljubav vjernici postati, a neki među njima su Allahove riječi slušali pa su ih, pošto su ih shvatili, svjesno izvrgnuli. Kad sretnu vjernike, oni govore: "Vjerujemo!", a čim se osame jedni s drugima, kažu: "Zar ćete im kazivati o onome što je Allah samo vama objavio, pa da im to bude dokaz protiv vas pred Gospodarom vašim? Zar se nećete opametiti?" (2/75,76)... Oni govore: "Vatra će nas doticati samo neko vrijeme." Reci: "Da li ste o tome dobili od Allaha obećanje - jer, Allah će sigurno ispuniti obećanje Svoje - ili na Allaha iznosite ono što ne znate?" (2/80)... A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinitu Knjigu koju imaju oni - a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili - i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo! (2/89).. A kada im se kaže: "Vjerujte u ono što Allah objavljuje!" - oni odgovaraju: "Mi vjerujemo samo u ono što je nama objavljeno"- i neće da vjeruju u ono što se poslije objavljuje, a to je istina koja potvrđuje da je istinito ono što oni imaju... (2/91)... A kada im je Poslanik od Allaha došao, potvrđujući da je istinito ono što već imaju, mnogi od onih kojima je Knjiga dâna - za leđa svoja Allahovu Knjigu odbacuju, kao da ne znaju. (2/101)... Ne vole oni koji ne vjeruju, ni sljedbenici Knjige ni mnogobošci, da se vama od Gospodara vašeg bilo kakvo dobro objavi... (2/105)... Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je Istina poznata;... (2/109)... Oni govore da će u džennet ući samo Jevreji, odnosno samo kršćani. - To su puste želje njihove!... (2/111)... Ni Jevreji, ni kršćani neće biti tobom zadovoljni sve dok ne prihvatiš vjeru njihovu... (2/120) itd.*

Vječita nadnaravnost Kur'ana manifestuje se i u tome što ih je Kur'an opisao na način da su se takvim svojim ponašanjem ispoljavali prema svim pokoljenjima i narodu prije islama i kasnije sve do naših dana. To je učinilo da Kur'an govori o njima, a njegove se riječi odnose na period Muhammeda, alejhi-s-selam, kao da su oni onaj isti narod iz vremena Mūsāa i vremena poslanika koji su došli iza Mūsāa, smatrajući ih kao jednu cjelinu. Njihove karakteristike koje su ispoljavali, uvijek su iste, njihove uloge jedne te iste, njihov stav prema Istini i stvaranju, je stav koji su ispoljavali kroz sva vremena. Nakon toga u tekstu Kur'ana se govori, kroz riječi naroda Mūsāova, Jevrejima u Medini, pokoljenjima koja se nalaze između ova dva pokoljenja. Riječi Kur'ana postaju življe, kao da se

suočavaju sa položajem Umme danas i stavom Jevreja prema Ummi; govore o stavu Jevreja prema ovoj vjeri i ovom pozivu danas i sutra i konstatuju da je njihov stav jedan te isti. On je danas kao što je bio i juče. Kao da su ove vječite riječi, riječi sadašnjeg upozorenja, istovremeno i riječi stalnog upozorenja muslimanskom narodu - upozorenje na spletke i smutnje njihovih neprijatelja s kojima su bili suočeni i njihovi preci. To je rat raznovrsnih pojavnosti ali jedinstvene suštine.

Ovo poglavlje koje sadrži gornji opis i upozorenje skreće pažnju i na izgradnju muslimanskog društva i njegovoj potrebnoj pripremi da bi preuzelo povjerenu ideju na Zemlji nakon Sinova Israilovih, koji su napustili ranije preuzete obaveze, i na kraju zauzeli ovakav stav prema ovoj vjeri.

Sura počinje opisom tih grupacija koje su se suočile s pozivom u početku Hidžre, između ostalog ukazuje i na Jevreje, o čemu će kasnije biti više riječi, i na grupacije koje su se suprotstavile ovom pozivu kroz historiju. Kroz ovo poglavlje provlači se osovina sa dvije osnovne niti i sa više različitih tema, čineći jednu uočljivu cjelinu, koja predstavlja osobenost ovog poglavlja.

Nakon iznošenja tri uzorka ljudi: vjernici, nevjernici i licemjeri i indirektnog ukazivanja na nečasnu rabotu Jevreja, upućuje se poziv svim ljudima da obožavaju Allaha i vjeruju u Kur'an, objavljen Njegovom robu; poziva one koji sumnjaju u Kur'an da sroče bar jedno poglavlje slično poglavljima Kur'ana; prijeti nevjernicima džehennemom, razveseljava vjernike džennetom... Ovdje nailazimo na čuđenje u Kur'anu onima koji ne vjeruju u Allaha: *Kako možete da ne vjerujete u Allaha, vi koji ste bili ništa, pa vam je On život dao; On će, zatim, učiniti i da pomrete i poslije će vas oživjeti, a onda ćete se Njemu vratiti. On je za vas sve što postoji na Zemlji stvorio, zatim je Svoju volju prema nebu usmjerio i kao sedam nebesa ga uredio; On sve zna.* (2/28,29)

U ovom odlomku, koji ukazuje da je sve što je na Zemlji, radi čovjeka stvoreno, dolazi kazivanje o namjesništvu čovjeka, hilafetu, na Zemlji: *A kada Gospodar tvoj reče melekima: "Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!"... (2/30)* i nastavlja da opisuje stalnu borbu između čovjeka i

šejtana sve dok čovjek ne preuzme namjesništvo na Zemlji, a to je preuzimanje zavjeta vjere: *Mi rekosmo: "Silazite iz njega svi! Od Mene će vam uputstvo dolaziti, i oni koji uputstvo Moje budu slijedili - ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati. A oni koji ne budu vjerovali i knjige Naše budu poricali - biće stanovnici džehennema; u njemu će vječno ostati."* (2/38-39)

Tekst, nadalje, poduže govori o Sinovima Israila na koje smo ukazali u prethodnim pasusima. Tu provijava poziv Sinovima Israila da prihvate vjeru u Allaha i ono što je Allah poslao Vjerovjesniku, potvrđujući time ranije objave, podsjećajući Jevreje na njihova posrtnja, na njihove grješke, lutanja i njihov nedefinisan stav od vremena Mūsāa, alejhi-s-selam. Ova cjelina osvrta proteže se kroz cio prvi dio ovog poglavlja.

U ovom dijelu teksta sasvim jasno se ocrtava stav Sinova Israila prema islamu, prema Poslaniku i prema njemu objavljenoj Knjizi... Oni su bili prvi koji nisu vjerovali u to. Oni su zaogrtao istinu neistinom, naređivali ljudima da čine dobro, a to je iman, a sami su zaboravili na sebe; slušali Allahov govor i izmjenjivali Njegove riječi nakon što su ih čuli i spoznali, podvaljivali vjernicima praveći se da su i oni sami vjernici a kada bi se osamili upozoravali bi jedan drugoga da ne otkriju muslimani ono što oni znaju o Vjerovjesniku i istini njegova poslanstva. Željeli su da povrate muslimane u nevjerstvo, tvrdili su zbog toga da su upućeni samo oni, Jevreji - isto onako kao što su i kršćani ovo tvrdili, oglašavali su i svoje neprijateljstvo prema Džibrilu, zbog tog što je On prenio Objavu Muhammedu umjesto njima, osuđivali su da se učini bilo kakvo dobro muslimanima, željeli su i očekivali njima samo zlo, iskorišćavali su svaku priliku da izazovu sumnju u ispravnost vjerovjesničkih naredbi i njihova dolaženja od Allaha, dž.š., posebno kod premještanja Kible (iz Jerusalema za Meku). Oni su bili izvor inspiracija i orijentacije licemjerima, kao što su bili i izvor ohrabrenja politeistima - mušricima.

Nakon toga, poglavlje sadrži kampanju jačeg intenziteta koja se odnosi na ova njihova djela i podsjeća na njihove slične postupke prema njihovom vjerovjesniku Mūsāu, alejhi-s-selam, i drugim vjerovjesnicima kroz pokoljenja i prema njima objavljenim zakonima, obraćajući se njima u ovom smislu kao da su oni jedno pokoljenje, međusobno povezano koje se u osnovi ne mijenja niti trpi promjene.

Ova cjelina završava se: gubljenjem nade muslimana da će Jevreji prihvatiti islam s obzirom na njihove sklonosti i njihove nejasne namjere, sa osvrtom na tvrdnje Jevreja da su samo oni ti koji su upućeni jer su oni nasljednici Ibrāhima, isticanjem da su pravi nasljednici Ibrāhima oni koji

nastavljaju zakon Ibrāhima i pridržavaju se zavjeta sklopljenog između Ibrāhima i njegova Gospodara, i da se prema tome nasljedstvo Ibrāhima prenosi na Muhammeda, alejhi-s-selam, i one koji vjeruju u Allaha nakon što su Jevreji iskrivili vjerovanje, zamijenili ga drugim vjerovanjem i napustili nošenje zavjeta i namjesništva na Zemlji, prema Allahovom programu. Namjesništvo i ovu vjeru, prema Božijem programu, preuzeo je Muhammed, alejhi-s-selam, i oni koji su s njim. Ovo je bila uslišana Ibrāhimova i Ismāilova dova, alejhime-s-selam, njih dvojice koji su podigli stubove Bejtullaha. *Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš nek bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si! Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar!* (2/128-129)

Na ovom mjestu riječi se upućuju Vjerovjesniku, alejhi-s-selam, i muslimanskoj grupaciji oko njega. Izlažu se osnove na kojima počiva život grupacije koja je preuzela na sebe namjesništvo na Zemlji kod poziva Allahovog. Govori se o ovoj grupaciji s posebnim karakteristikama o programu u poimanju, o koncepciji i životu, ponaosob.

Ovdje počinje definisanje Kible, kojoj će se okretati nova zajednica. To je Ka'ba, kojom je zadužio Allah Ibrāhima i Ismāila da je podignu i drže čistu da bi se u njoj svijet Allahu klanjao. Ovo je Kibla, kojoj se Vjerovjesnik, alejhi-s-selam, želio okretati, ali to nije javno izražavao: *Vidimo Mi kako sa žudnjom bacaš pogled prema nebu, i Mi ćemo sigurno učiniti da se okrećeš prema strani koju ti želiš: okreni zato lice svoje prema Časnom hramu! I ma gdje bili, okrenite lica svoja na tu stranu.* (2/144)

Poglavlje dalje nastavlja sa objašnjenjem Božijeg programa ovoj muslimanskoj grupaciji, programa koncepcije poimanja, ibadeta, ponašanja i postupaka, govori da oni koji su ubijeni na Božijem putu nisu mrtvi, nego živi, da pogađanje čovjeka strahom, glađu, nedostatkom imetka, smrću i ploda, nije zlo koje se želi, nego je iskušenje s kojim strpljivi ostvaruju spas, milost i uputu Božiju; da ljudima šejtan priprema siromaštvo, nagoni ih da čine gnusna djela, a Allah obećava oprost i dobra; da je Allah prijatelj onih koji vjeruju; da ih On izvodi iz tmine na svjetlo; da su oni koji ne vjeruju prijatelji nasilnika koji ih izvode iz svjetla u tminu; objašnjava im koja su jela i pića haram, a koja halal; šta je dobro, u čemu se manifestuje i kakvi su mu oblici; objašnjava im norme osвете za ubijene, norme oporuke, posta, džihada, hadža, braka i njegova razvoda, zadržavajući se dosta dugo i posebno na stavu ili odredbi vezanoj za porodicu; govori o odredbama sadake, kamate, duga i trgovine...

Tekst se zadržava na odgovarajućim mjestima na razgovoru o Sinovima Israila poslije Mūsāa i nizu kazivanja o Ibrāhimu. Glavnina poglavlja ponovo govori nakon prvog dijela o izgradnji muslimanskog društva i njegovu pripremanju za preuzimanje vjere i namjesništva na Zemlji, primjenjujući Allahov program i Njegov zakon, ističući posebnost egzistencije tog društva i njegovu vezu sa Gospodarom, koji ga je odabrao da preuzme ovo veliko povjerenje.

Na kraju ovog poglavlja tekst se vraća na njegov uvodni dio, pa govori o prirodi koncepcije vjerovanja, vjerovanja Umme u sve vjerovjesnike, njima objavljene knjige, nevidljivo, pokoravajući se duboko: *Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova, i vjernici - svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove: "Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih." I oni govore: "Čujemo i pokoravamo se; oprosti nam, Gospodaru naš; Tebi ćemo se vratiti." Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih: u njegovu korist je dobro ko je učini, a na njegovu štetu zlo koje uradi. Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo! Gospodaru naš, ne tovari na nas breme kao što si ga tovario na one prije nas! Gospodaru naš, ne stavljaš nam u dužnost ono što ne možemo podnijeti, pobriši grijehe naše i oprosti nam, i smiluj se na nas. Ti si Gospodar naš pa nam pomози protiv naroda koji ne vjeruje!* (2/285,286)

Ovdje dolazi do skladnosti početka i kraja, povezuju se teme poglavlja dviju grupacija, kroz svojstva vjernika i specifičnosti imana.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« أَلَمْ * ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ ، هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ * الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ ، وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ * وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ ، وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ * أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ ، وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ .
« إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ * خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ ، وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ ، وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ .

« وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ : آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ ، وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ * يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا ، وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ * فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ * وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ : لَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا : إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ * أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ ، وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ * وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ : آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا : أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ ، أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ * وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا : آمَنَّا ، وَإِذَا خَلَوْا إِلَى شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا : إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ * اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ * أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَى فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ .

« مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا ، فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ * صُمُّ بُكْمٌ عُمْى فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ * أَوْ كَصَيْبٍ

مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ ، يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ ، وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ * يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ ، كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ ، وَإِذَا أُظْلِمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا ، وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ ، إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ .

« يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً ، وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ ، فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ .

« وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا - وَلَنْ تَفْعَلُوا - فَأْتُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ .

« وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ، كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا : هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ ، وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا ، وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ ، وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ .

« إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا ، بِعُوضَةٍ فَمَا فَوْقَهَا ، فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ ، وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ : مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا ، يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا ، وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ * الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ ، وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ ، وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ ، أُولَئِكَ هُمُ الْخَالِسُونَ .

« كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ ، وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ، ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ، ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ، ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ * هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ، ثُمَّ أَسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ ، وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ »

U ime Allaha. Milostivog, Samilosnog!

Elif Lám Mîm,

Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali; onima koji u nevidljivi svijet budu vjerovali i molitvu obavljali i udjeljivali dio od onoga što im Mi budemo davali; i onima koji budu vjerovali u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe, i onima koji u onaj svijet budu čvrsto vjerovali. Njima će Gospodar njihov na pravi put ukazati i oni će ono što žele ostvariti.

Onima koji neće da vjeruju doista je svejedno opominjao ih ti ili ih ne opominjao - oni neće vjerovati. Allah je zapečatio srca njihova i uši njihove, a pred očima njihovim je koprena; njih čeka patnja golema. Ima ljudi koji govore: "Vjerujemo u Allaha i u onaj svijet!" - a oni nisu vjernici. Oni nastoje da prevare Allaha i one koji vjeruju, a oni, i ne znajući, samo sebe varaju. Njihova srca su bolesna, a Allah njihovu bolest još povećava; njih čeka bolna patnja zato što lažu. Kad im se kaže: "Ne remetite red na Zemlji!" - odgovaraju: "Mi samo red uspostavljamo!" Zar?! A, uistinu, oni nered siju, ali ne opažaju. Kad im se kaže: "Vjerujte kao što pravi ljudi vjeruju!" - oni odgovaraju: "Zar da vjerujemo u ono u što bezumni vjeruju?" - A, uistinu, oni su bezumni, ali ne znaju. Kada susretnu one koji vjeruju, govore: "Vjerujemo!" - a čim ostanu nasamo sa šejtanim svojim, govore: "Mi smo s vama, mi se samo rugamo." Allah njih izvergava poruzi i podržava ih da u svom nevjerstvu lutaju. Umjesto pravim, oni su krenuli krivim putem; njihova trgovina im nije donijela nikakvu dobit, i oni ne znaju šta rade. Slični su onima koji potpale vatru, i kad ona osvijetli njihovu okolinu, Allah im oduzme svjetlo i ostavi ih u mraku, i oni ništa ne vide! Gluhi, nijemi i slijepi su, nikako da se osvijeste. Ili, oni su nalik na one koji, za vrijeme silnog pljusk s neba, u punom mraku, usred grmljavine i munja, stavljaju zbog gromova prste u uši svoje bojeći se smrti, - a nevjernici ne mogu umaći Allahu, - i munja samo što ih ne zaslijepi; kad god im ona bljesne, oni pođu, a čim utonu u mraku, stanu. A da Allah hoće, mogao bi im oduzeti i sluh i vid, jer Allah, zaista, sve može. O ljudi, klânjajte se Gospodaru svome, koji je stvorio vas i one prije vas, da biste se kazne sačuvali; koji vam je zemlju učinio posteljom, a nebo zdanjem; koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas. Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim! Ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome, načinite vi jednu suru sličnu objavljenim njemu, a pozovite i božanstva vaša, osim Allaha, ako istinu govorite. Pa ako ne učinite, a nećete učiniti, onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene, čije će gorivo biti ljudi i kamenje. A one koji vjeruju i dobra djela čine obraduj džennetskim baščama kroz koje će rijeke teći; svaki

put kad im se iz njih dâ kakav plod, oni će reći: "Ovo smo i prije jeli",- a biće im davani samo njima slični. U njima će čiste žene imati, i u njima će vječno boraviti. Allah se ne ustručava da za primjer navede mušicu ili nešto sićušnije od nje; oni koji vjeruju - ta oni znaju da je to Istina od Gospodara njihova; a oni koji ne vjeruju - govore: "Šta to Allah hoće s ovim primjerom?" Tim On mnoge u zabludi ostavlja, a mnogima na pravi put ukazuje; ali, u zabludi ostavlja samo velike grijешnike, koji krše već čvrsto prihvaćenu obavezu prema Allahu i prekidaju ono što je Allah naredio da se održava, i prave nered na Zemlji; oni će nastradati. Kako možete da ne vjerujete u Allaha, vi koji ste bili ništa, pa vam je On život dao; On će, zatim, učiniti i da pomrete i poslije će vas oživjeti, a onda ćete se Njemu vratiti. On je za vas sve što postoji na Zemlji stvorio, zatim je Svoju volju prema nebu usmjerio i kao sedam nebesa ga uredio; On sve zna. (2/1-29)

U ovom odlomku, koji je uvodni dio ovog velikog poglavlja, nalazimo osnovne elemente grupacija koje su živjele u Medini i kojima je upućen ovaj poziv. O grupaciji Jevreja govori se samo površno, ali sasvim jasno, jer, nazvati ih vođama munafika, znači da govori mnogo o njihovim osobinama i ulozi, o njima će se detaljnije govoriti kasnije.

U ocrtavanju ovih osobina nalazimo specifičnost kur'anskog izraza. Ta specifičnost postiže se riječima umjesto linijom i bojom. Tim riječima se vrlo brzo stvaraju te životvorne slike, koje također vrlo brzo propulsiraju kao da su one uzorak života.

Ovdje na početku ovog poglavlja malim brojem riječi i teksta, ocrtavaju se tri slike triju vrsta ljudi. Svaka od njih je živi uzorak ogromne većine ljudi, sa bitnim karakteristikama, koji se ponavlja kroz vrijeme i prostor, tako da čovječanstvo skoro u svim stoljećima i prostorima, proizvodi takve tri vrste ljudi... I ovo je nešto što predstavlja veličinu Kur'ana.

Sa tako malo riječi i u nekoliko ajeta ocrtane su ove slike potpuno kompletne, jasne, pune života, karakterističnih osobina i izrazitih svojstava kao da je upotrijebljeno mnogo riječi i objašnjenja. Nakon ovih brzih i jasnih termina ovlaš dotaknutih, ostvarena je lijepa harmonija i milozvučnost.

Kad se u tekstu završi sa izlaganjem ovih triju slika, onda dolazi do poziva svim ljudima da se vrate prvoj slici i predaju ibâdetu jedinome Allahu, jedinom Stvoritelju, jedinom Opskrbitelju, koji nema druga, upućuje izazov onima koji sumnjaju u poslanstvo Vjerovjesnika, alejhi-s-

selam, i sumnjaju da je njemu objavljen Kur'an, poziva ih da sačine bar jedno poglavlje slično poglavljima u Kur'anu i upozorava ih da ih slijedi strašna i jezovita kazna ako okrenu leđa pozivu, a obveseljava vjernike radosnom vijesti, kakva ih ugodnost i kakav boravak očekuje.

Ponovo se vraća Jevrejima i munaficima, koji su osudili primjere koje Allah navodi u Kur'anu, koji koriste te primjere kao sredstvo da izazovu sumnje u Kur'an, da je on objavljen od Allaha; upozorava ih da ono što stoji iza navedenih primjera u Kur'anu, da im to povećava zablude, isto kao što mu' minima povećava uputu; osuđuje ih zbog toga što ne vjeruju u Allaha, Koji oživljava, Koji umrtvljuje, Koji stvara, Koji raspoređuje i Koji sve zna u ovom Postojanju. To je ono što je Allah dao ljudima i potčinio im sve što je na Zemlji, dao im da budu zastupnici u ovom velikom i prostranom carstvu.

To je glavni sadržaj opisa u ovoj prvoj slici poglavlja "Bekare". Pogledajmo sada sadržaj ovog poglavlja u cjelini sa ponešto detalja...

Ovo poglavlje počinje sa tri odvojena grafema - slovna znaka *Elif - Lám - Mîm*, iza toga slijedi govor o Božijoj Knjizi - Kur'anu: *Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali;* (2/2)

Slično ovim grafemima, doći će grafemi u uvodnom dijelu i kod nekih drugih poglavlja Kur'ana. O značenju ovih grafema navode se brojni komentari. Mi ćemo ukazati samo na jedan, a to je da svi ovi grafemi upozoravaju da je ovaj Kur'an sastavljen od ovih slovnih znakova - grafema, koje upotrebljavaju i Arapi u komunikaciji jedan sa drugim. Pa iako je to tako, ova Knjiga je nadnaravna (mu'džiza) jer taj narod, koji koristi ova slova - naznake, nije bio u stanju formulirati od njih nešto slično Kur'anu, Kur'an ih je izazivao nekoliko puta da napišu nešto slično njemu ili da napišu deset njihovih poglavlja ili bar jedno, slično poglavljima Kur'ana. Oni nisu mogli odgovoriti ovom izazovu.

Suština ove mu'džize - nadnaravnosti - suština je svega što je Allah stvorio. Ovo je primjer Božijeg čina u svemu i svačemu pa i u činu stvaranja čovjeka...

Ova zemljina prašina sastoji se iz atoma poznatih osobina. Kada čovjek uzme te atome i pokuša od njih nešto proizvesti, njegova je krajnja granica što on može napraviti od tih atoma, cigla ili crijep, posuda ili čaša, neki kostur ili aparat i, bez obzira koliko bilo precizno to djelo, dok Allah, koji je kreator svega, pravi od tih atoma živo biće, čije srce kuca i radi, život koji sadrži tu Božansku tajnu nespoznajnu, tajnu života... tajnu, koju čovjek ne može spoznati niti uraditi, tajnu koju niko ne spoznaje... Tako je i sa Kur'anom, od čijih slova i riječi ljudi sačinjavaju svoj govor i stihove u poeziji, a Allah od tih slova čini Kur'an i Furkan (knjigu koja rastavlja istinu od neistine). Razlika između ljudske tvorevine i tvorevine Allaha od ovih grafema i riječi jeste kao razlika između mrtvog tijela i duše... To je razlika kao što je razlika između slike života i stvarnog života - istine života.

Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, a odakle i da bude sumnja ili nedoumica, a dokaz istine ili uvjerenja sadržan je u ovim riječima. To je činjenica koja govori da su ljudi nemoćni da proizvedu tako nešto od tih glasova koji su u opticaju u njihovom svakodnevnom govoru i njihovom jeziku.

Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, uputstvo je svima onima koji se Allaha budu bojali; (2/2)

Uputa je njima istina, uputa je njima priroda, uputa je njen sadržaj, uputa - ali kome? Kome će biti uputa ova Knjiga, i svjetlo i dokaz koji savjetuje i koji objašnjava. Bit će uputa bogobojažnim, jer bogobojažnost u srcu kvalifikuje i priprema čovjeka da se koristi ovom Knjigom. To je ono što otvara kapije čovjekova srca, ulazi kroz njih i obavlja svoju ulogu tamo. To je uloga koja priprema ovo srce da prima, da dočekuje i da uslišava.

Svaki onaj koji želi da nađe uputu u Kur'anu, mora pristupiti Kur'anu zdravog srca i iskreno, mora pristupiti srcem koje je skrušeno, koje se boji i plaši da ne padne u zabludu, da ga ta zabluda ne bi zavela... Tada Kur'an otvara srcu svoje tajne i nudi svjetla i upute, ulijeva ljubav u to srce koje ispunjava bogobojažnošću, strahom, osjećajem i priprema ga za punu odanost Bogu... Navodi se da je Omer ibn Hatab (radijallahu anhu) pitao Ebu ibn Ka'ba o bogobojažnosti, a ovaj mu odgovori:

“Zar ti nisi nekada išao putem punim trnja?” - “Svakako”, odgovori Omer. - “Pa šta si radio?”, upita ga Ebu ibn Ka'b. - “Uložio sam svu snagu i trud (da se ne nagrđim)”, odgovori Omer ibn Hatab. - “Eto, to ti je bogobojažnost.”, odgovori Ebu ibn Ka'b.

Bogobojaznost je i osjećaj u srcu i istančanost u svijesti, stalna skrušenost i vječito upozorenje, bojaznost od trnja na putu života koga privlači trnje želja i strasti, trnje pohlepa i raznih ciljeva, trnje straha i brige, trnje lažne nade u onoga koji ne može udovoljiti toj nadi, trnje lažnog straha od onoga koji ne može ničim koristiti ni štetiti i desetinama drugih trnja.

U nastavku teksta govori se o svojstvu bogobojaznih, svojstvu mu'mina koji su prvi stigli u Medinu, i to na način kao da se radi o svojstvu spasa svakog vjernika ove Umme u svako vrijeme.

onima koji u nevidljivi svijet budu vjerovali i molitvu obavljali i udjeljivali dio od onoga što im Mi budemo davali; i onima koji budu vjerovali u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe, i onima koji u onaj svijet budu čvrsto vjerovali. (2/3,4)

Prva karakteristika bogobojaznih je jedinstvo pozitivne i aktivne svijesti, jedinstvo koje skuplja u dušama ljudi vjeru u nevideno, izvršavanje propisanih dužnosti, vjerovanje u sve poslanike, vjerovanje u Sudnji dan itd. To je kompletnost s kojom se očituje islamsko vjerovanje - akaid, odlikuje vjernička duša ovom vjerom. Važno je napomenuti da je to posljednja vjera koja je objavljena svim ljudima da se u njoj susretnu, da ona bdi nad svima njima, da ljudi žive u njenoj sjeni sa svojim osjećajem i kompletnim programom u životu koji obuhvata i svijest i rad i vjeru i sistem.

Kad počnemo raščlanjivati ovu prvu karakteristiku bogobojaznosti na njene sastavne dijelove, ti dijelovi otkrit će nam osnovne vrijednosti života svih ljudi.

onima koji u nevidljivi svijet budu vjerovali (2/3) Tada neće biti smetnji u osjećaju koje bi spriječile kontaktiranja duša ljudi i Velike Moći iz koje su proistekle njihove duše i ovo Postojanje - Bitak, neće biti prepreka između osjećaja i duša ljudi i ostalih činjenica moći, neće biti prepreka između moći stvorenja i svega što postoji, a što je čulima nedostupno.

Vjerovanje u nevideno prag je preko kojeg čovjek prelazi, prag preko kojeg prelazi stepen životinje koja spoznaje samo čulima, prelazi na nivo čovjeka koji shvaća i zna da je Postojanje - Bitak, daleko veće i sveobuhvatnije od tog malog, ograničenog prostora koji se spoznaje čulima ili tehničkim sredstvima, a što je ustvari produžetak čula. Taj prelazak sa nivoa životinje na stepen čovjeka ima dalekosežni uticaj u čovjekovoj spoznaji cjelokupne istine Postojanja - Bitka, Istine njegovog

ličnog postojanja, Istine moći iz koje izrasta ovo Postojanje i Istine osjećaja moći i rasporeda u svemiru i van svemira istovremeno. Ovaj stepen utiče i na život čovjeka na Zemlji, jer onaj koji živi u skučenom kutku i koji spoznaje samo preko čula, nije kao onaj koji živi u velikom kosmosu kojeg spoznaje intuitivno i svojom providnošću prima Njegove odjeke i sugestije u dubini svoje duše, shvaća da je njegovo dosezanje i prostorno i vremenski veće od onoga što može spoznati svijest čovjeka u njegovom kratkom životu, spoznaje da je Njegovo javno i tajno izvan univerzuma, Istina koja je veća od samog univerzuma. Ta Istina iz koje je proistekao i sam kosmos iz čijeg je postojanja proizašlo postojanje kosmosa, to je istina Božijeg bića, koje ne može spoznati čulo vida, niti obuhvatiti razum čovjeka.

Tada biva zaštićena intelektualna moć čije je područje ograničeno da ne dođe do rasula, komadanja i bavljenja onim za što nije stvorena, niti joj je darovana sposobnost da to spozna, niti ima šta naći u tome. Intelektualna moć koja je data čovjeku, darovana je da bi on bio Božiji zastupnik na Zemlji. Njoj je povjeren ovaj realni bliski život da ga posmatra, da zaroni u njega, da radi, da proizvodi, da razvija ovaj život i uljepšava ga, s tim da ta intelektualna moć ima svoj oslonac u duhovnoj moći koja je direktno vezana sa cjelokupnim postojanjem, da posmatra i Tvorca tog postojanja, s tim da prepusti nepoznato u svijet neviđenog, svijet koji ne može razum spoznati. Pokušaj da se spozna ono što je van realnosti, da se spozna pomoću razuma koji je ograničene moći, bez oslonca na nadahnutu, vidovitu i otvorenu dušu i bez prepuštanja dijela neviđenog, koje razum ne može spoznati - takvi pokušaji bili bi, prije svega, neuspjeli, zatim uzaludni, jer upotrebljavaju elemente da se otkrije neviđeno, za što čovjek nije stvoren, niti ima potrebnu moć, radi uzaludno, jer se rasipa moć razuma koji nije stvoren za takvu oblast. Kada ljudski razum postupa normalno sa prvim racionalnim aksiomom, to znači da ograničeno ne može spoznati Apsolutno. Potrebno mu je da poštuje svoju ličnu logiku, da se pomiri s tim da je njemu nemoguće spoznati Apsolutno, da njegovo nesaznanje onoga što je nepoznato ne niječe njegovo postojanje u sakrivenom srcu neviđenog. Taj razum treba da prepusti neviđeno drugoj moći, a ne moći razuma, trebalo bi da prima znanje, u vezi s tim, od Znanog, Obaviještenog, Onog koji obuhvata i javno i tajno i neviđeno i očevidno... Ovo je poštovanje logike razuma u ovom slučaju je ono što krase mu'mine i to je prvo svojstvo bogobojažnih.

Vjera u neviđeno raskrsnica je gdje se uzdiže čovjek iznad svijeta životinje. Međutim, grupacija materijalista ovog vremena, kao što je slučaj

i sa materijalistima svih vremena, želi povratiti ovog bijednog čovjeka u svijet životinje za koje postoji samo osjetilni svijet. Oni ovo nazivaju "progresom", a to je ustvari katastrofa od koje je Allah sačuvao mu'mine i dao im svojstvo kojim se odlikuju, dao *Onima koji u nevidljivi svijet budu vjerovali*. Neka je hvala Allahu na Njegovim blagodatima, a katastrofa nek' je onima koji su se nazad povratili i koji su se izopačili!

I molitvu obavljali... i svoj ibadet samo Allahu upućivali i time se uzdizali iznad robovanja čovjeku ili nečemu drugom, okreću se ka apsolutnoj moći koja nema granice, spuštaju svoja čela radi Boga, ne radi čovjeka, i srce koje sedždu čini uistinu samo Allahu i time povezuju se s Njim danonoćno, osjećajući da je On Taj koji spaja uzrok sa Nužnopostojećim i u tome nalazi daleko svrsishodniji cilj života nego da se preda životu na Zemlji i njegovim potrebama na njoj. Osjeća da je jači od ostalih stvorenja, jer je on povezan sa Tvorcem svega stvorenog. Ovo sve predstavlja izvor snazi srca, a istovremeno ono je i izvor sustežanja i bogobožnosti, važan faktor na putu odgoja ličnosti kako bi ga učinila da postane Božijeg poimanja, Božije svijesti i Božijeg ponašanja.

...i udjeljivali dio od onoga što im Mi budemo davali;^(2/3) Oni priznaju od samog početka da su bogatstvo i imetak, kojim oni raspolazu, Božiji dar njima, a ne da su to oni stvorili. Iz ovog priznavanja blagodati opskrbe proističe: dobročinstvo siromašnima; solidarnost među porodicama; svijest o humanoj ljudskoj vezi, i bratstvo među ljudima... Vrijednost svega ovoga javlja se u čišćenju duše od škrostiti i požude u smislu njena pročišćavanja dobrim. Vrijednost svega toga vodi stvaranju širokog polja saradnje među ljudima, a ne borbe koja ih melje. Ova blagodat daje sigurnost nemoćnom, siromašnom i ubogom, čini da se i oni osjećaju da žive među srcima, među licima i osobama, a ne među noktima, pandžama i zubima očnjacima.

Nafaka ili pružanje materijalne pomoći drugima, obuhvata i zekat, sadaku i sve druge vidove dara, u cilju ostvarenja dobročinstva. Pomaganje drugih je bilo obligatno i prije nego je propisan zekat, jer ta vrsta pomaganja znači nešto kompletno, nešto na što se odnosi i poruka Kur'ana vezana za zekat..., pošto zekat-davanje ne isključuje i druga davanja. U hadisu Vjerovjesnika, alejhi-s-selam, a koji prenosi Fatima, kćerka Kajsa, stoji: **Pored zekata na imovinu, ima i drugih davanja**, prenosi Tirmizi. Tu, u ovom hadisu misli se na propisani zekat.

...i onima koji budu vjerovali u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe,^(2/4) Ovo je svojstvo koje pristoji muslimanskom

narodu, Ummi, nasljednicima nebeskih vjera i vjerovjesnika od početka čovječanstva. Čuvanje nasljedstva vjere i poslanstva, kao i jedinstva povorke vjere na Zemlji, sve dok teče život na njoj, i vrijednost ovoga svijeta, predstavlja osjećaj jedinstva čovječanstva, jedinstva njegove vjere, jedinstva njegovih poslanika, jedinstva Onoga kome se ibadeti, jedinstva čovječanstva koje prečišćava dušu, odstranjujući mrski šovinizam protiv vjere i vjernika, sve dotle dokle vjernici ustraju na pravom putu. Vjernost ovog jedinstva jeste smirenost i predanost čovječanstva Božijoj zaštiti tokom svih pokoljenja i nasljednika čovječanstva. Ova zaštita se proteže trajno, tokom svih poslanika i poslanstava. Ona je trajna u jednoj vjeri i jednoj uputi. Njena vrijednost se odražava i u potvrđivanju upute tokom promjena dana i vremena. Ona ostaje stalna kao zvijezda vodilja u tmuni tamne noći.

...i onima koji u onaj svijet budu čvrsto vjerovali. (2/4) Ovo je kraj obilježja, kraj koji veže ovaj svijet sa budućim, veže početak života sa njegovim tokom i veže rad za nagradu ili kaznu. To je pokazatelj koji jasno govori da čovjek nije nešto zanemareno, da nije stvoren onako bez razloga i da neće biti prepušten nečemu bez svrhe i cilja. U njegovu iščekivanju je apsolutna pravda, kako bi mu se srce smirilo i ispunilo dobrim djelima, a na kraju svoga kruženja u ovom svijetu, bio predan pravdi Božijoj.

Vjerovanje u onaj svijet raskrsnica je između onoga koji živi u zatvorenim zidinama svojih čula i onoga koji živi u prostranstvu Postojanja - Bitka, koji osjeća da je njegov život na Zemlji samo iskušenje kroz koje on prolazi i priprema sebi nagradu ili kaznu na ovom svijetu, a pravi istinski život - slijedi poslije ovog neznatnog, kratkog i ograničenog života.

Svako gore spomenuto svojstvo ima svoju vrijednost u životu čovjeka. Prema tome, to su svojstva onih koji su Allahu odani. U ovome se ispoljava skladnost između svih ovih svojstava, a to je ono iz čega nastaje harmonično i kompletno jedinstvo. Prema tome, odanost Allahu ili bogobojaznost jeste osjećaj u srcu i stanje svijesti. Iz njega izrastaju stremljenja i djela u čemu se ujedinjuju unutarnji osjećaji i pojavni postupci. Tada čovjek dolazi u kontakt s Bogom, tajno i javno, duh postaje tanan, a zastor isčezava između duha i cjeline koja obuhvata svijet nespoznajnog i spoznajnog i u čemu se sliva i utapa poznato i nepoznato. Tada duša postaje providna, a zastor nestaje između pojava i unutarnjeg; vjera u neviđeno prerasta u prirodni plod koji odstranjuje taj zastor i spaja dušu sa neviđenim i smiruje se u njemu. Bogobojaznost i vjerovanje u neviđeno, ibadet su Bogu na način kako je to On odabrao i učinio ga sponom između čovjeka i Gospodara.

Sastavni su dio bogobožnosti i: darežljivost kod dijeljenja onog što se ima, priznajući na taj način vrijednost darivanja i vrijednost osjećaja darežljivosti; širina svijesti o povorci iskonskog vjerovanja; svijest o blizini sa svakim vjernikom, svakim vjerovjesnikom i svakim poslanstvom i vjerovanje u Sudnji dan, bez kolebanja i dvojbe u tom uvjerenju. To je bila slika muslimanskog društva uspostavljenog tada u Medini i sastavljenog od prvih Muhadžira i Ensarija. To društvo ovakvih osobina bilo je nešto veličanstveno, zaista veličanstveno, u čemu se ogledala ova velika istina. Posljedica je bila da je Allah darivao tom društvu neograničeno dobro u životu na Zemlji. Zato je uslijedio slijedeći zaključak:

Njima će Gospodar njihov na pravi put ukazati i oni će što žele ostvariti. (2/5)

Tako su oni bili upućeni i spašeni. Put upute i spasa jeste ovaj ocrtani put.

Druga slika predstavlja nevjernike. Ona odražava glavne osobine nevjerstva svugdje na Zemlji i u svako vrijeme.

Onima koji neće da vjeruju doista je svejedno opominjao ih ti ili ih ne opominjao - oni neće vjerovati. Allah je zapečatio srca njihova i uši njihove, a pred očima njihovim je koprena; njih čeka patnja golema. (2/6,7)

Ovdje nailazimo na punu suprotnost između slike o bogobožnim i slike o nevjernicima. U prvoj slici Kur'an je uputa vjernicima, u drugoj je upozorenje ili neupozorenje nevjernicima; otvoreni prozor u dušama bogobožnih i niti za povezivanje sa Postojanjem - bitkom, zatim sa Tvorcem tog Postojanja - bitka, i sa javnim i tajnim i sa neviđenim i prisutnim itd, svi ti otvoreni prozori su u ovoj drugoj slici zatvoreni, u slici koja predstavlja drugu grupaciju. Spona koja povezuje čovjeka i Postojanje - bitak prisutna je kod prve slike, a prekinuta kod druge.

Allah je zapečatio srca njihova i uši njihove, (2/7) Zapečatio pa u njih ne dopire istina upute pa čak ni eho te upute.

A pred očima njihovim je koprena; tako da ne dopire do njih ni istina upute ni eho njen, jer je Allah zapečatio srca i uši, prekrivio njihov očni vid

kao za kaznu koja odgovara njihovom neprihvatanju upozorenja. Kod njih su upozorenja i neupozorenja u istoj ravni.

To je kruta, mračna i ukočena slika koja se ocrtava kroz odlučno i stalno kretanje zapečaćenosti srca, ušiju i prekrivenosti očinjeg vida.

...njih čeka patnja golema. (2/7) To je prirodni kraj tvrdoglavog nevjerstva koji se ne odaziva Onome koji upozorava; prirodna slika onoga za koga su i upozorenja i neupozorenja jedno te isto. Na to ukazuje i Allah, a ono proističe i iz njihove tvrdoglave i prezirne prirode.

Da se zadržimo i na trećoj slici ili trećem uzorku prirode čovjeka. Ova treća slika ili uzorak ljudske prirode nije slična prvoj slici po tolerantnosti, niti je slična drugoj slici po odbojnosti te druge slike i njenoj bestidnosti, nego se ona okreće osjećaju, gubi se iz vida, čas krije, čas javlja. To je slika licemjernih:

Ima ljudi koji govore: "Vjerujemo u Allaha i u onaj svijet!" - a oni nisu vjernici. Oni nastoje da prevare Allaha i one koji vjeruju, a oni, i ne znajući, samo sebe varaju. Njihova srca su bolesna, a Allah njihovu bolest još povećava; njih čeka bolna patnja zato što lažu. Kad im se kaže: "Ne remetite red na Zemlji!" - odgovaraju: "Mi samo red uspostavljamo!" Zar!? A, uistinu, oni nered siju, ali ne opažaju. Kad im se kaže: "Vjerujte kao što pravi ljudi vjeruju!" - oni odgovaraju: "Zar da vjerujemo u ono u što bezumni vjeruju?" - A, uistinu, oni su bezumni, ali ne znaju. Kada susretnu one koji vjeruju, govore: "Vjerujemo!" - a čim ostanu nasamu sa šejtanimi svojim, govore: "Mi smo s vama, mi se samo rugamo." Allah njih izvrgava poruzi i podržava ih da u svome nevjerstvu lutaju. Umjesto pravim, oni su krenuli krivim putem; njihova trgovina im nije donijela nikakvu dobit, i oni ne znaju šta rade. (2/8-16)

Ovo je bila prava slika iz Medine. Međutim, kada mi prođemo i prostorno i vremenski u drugo mjesto i drugo vrijeme, uočićemo da se ponavlja taj uzorak kod svih pokoljenja čovječanstva. Naći ćemo vrstu licemjera među gornjima koji ne mogu da smognu hrabrosti da se suoče sa istinom jasnog vjerovanja niti da nađu u sebi smjelosti da se suoče sa istinom na način jasnog negiranja. Oni zadržavaju istovremeno za sebe to visoko mjesto u odnosu na mase radi obavljanja važnih poslova po

njihovom poimanju. Međutim, skloni smo ustvrditi da ovaj kur'anski tekst ima apsolutnu poruku za odgovarajuće historijske prilike. Uperen je grupacijama licemjera svakog pokoljenja i iskrenoj ljudskoj duši svakog pokoljenja.

Licemjeri tvrde da vjeruju u jednog Boga i u Sudnji dan, a ustvari oni ne vjeruju. Oni su samo licemjeri. Oni nemaju smjelosti da pokušaju opovrgnuti istinu niti imaju snage otvoreno kazati svoje osjećaje u suočavanju sa vjernicima.

Oni misle da su oštroumnii, pametni i sposobni da varaju ove jednostavne ljude. Kur'an opisuje istinu njihove djelatnosti, da oni ne zavaravaju samo vjernike, nego zavaravaju i Boga ili pokušavaju to.

Oni nastoje da prevare Allaha i one koji vjeruju, (2/9)

U ovom tekstu i drugim sličnim, nalazimo se pred velikom istinom i velikom Božijom blagodat... To je ona istina na kojoj Kur'an stalno insistira i potvrđuje da je to istina koja spaja Allaha i vjernike i čini njihove redove Njegovim redovima, njihovu stvar Njegovom stvari, njihova zbivanja Njegovim zbivanjima... Svevišnji ih priključuje Sebi i uzima ih u zaštitu. Njihove neprijatelje smatra Svojim neprijateljima i spletke s kojima se oni suočavaju kao da su upućene i protiv Njega (subhanehu). To je veoma visoki položaj na koji se uzdižu vjernici i istina visokog ranga. To je ono što najavljuje da je istina vjere na ovom svijetu najveća i najčasnija činjenica koja ispunjava vjerničko srce beskrajnom smirenosti, tako da vjernik s lahkocom primijeti da uzvišeni Allah čini problem vjernika Svojim problemom, borbu vjernika Svojom borbom, vjernikova neprijatelja Svojim neprijateljem, vjernika uvrštava u Svoj saf (red) i podiže ga Sebi u plemenito susjedstvo. Ako je to tako, a tako je, pa šta onda znači ta spletk licemjera, varanje vjernika i uznemiravanje!

Ovo je istovremeno i strašna prijetnja onima koji pokušavaju varati vjernike, spletkariti i nanositi im mučninu; prijetnja koja upozorava da ta njihova borba nije samo borba protiv vjernika, nego i borba protiv Moćnoga, Silnoga i Pobjedonosnoga Allaha. Oni se ustvari bore protiv Allaha, kad god zapodjenu borbu protiv Njegovih odabranika i kad god pokušaju ove zlonamjerne pokušaje, oni se suočavaju sa Božijom kaznom.

Ova činjenica sama po sebi veoma je važna. O njoj muslimani moraju dobro razmisliti i imati je u vidu ako žele biti mirni, stabilni i nastaviti hod svojim putem, ne mareći za spletke spletkaroša, ni prijevaru prevaranata, niti ezijet mučitelja. O ovome bi morali razmisliti i njihovi neprijatelji i

shvatiti da su posljedice toga grozne, a prije toga morali bi spoznati s kim ratuju, da ih čeka Božija kazna kad god se suoče sa muslimanima.

Da se vratimo onima koji nastoje prevariti Allaha i vjernike, govoreći: *“Mi vjerujemo u Boga i Sudnji dan”* (2/8), misleći pritom da su oštroumni i pametni. Ja kakve smjehurije koju nagovještava tekst Kur’ana, iako ne još kompletno:

a oni, i ne znajući, samo sebe varaju. (2/9)

Oni u svojoj nemarnosti varaju samo sebe a to ne osjećaju. Allah njih vara, a vjernici su u Allahovoj zaštiti. On ih čuva od njihove zle prijevare, dok nemarni sami sebe zavode i varaju. Oni se varaju kad god hoće da kažu da su u dobitku, da su zaradili ovim svojim licemjerstvom, dok ih nevjerstvo koje u sebi duboko kriju istovremeno vodi u propast, tako da završavaju u najgoroj nesreći.

Zašto licemjeri pokušavaju ovo? Zašto nastoje varati ovakvom prijevarom?

Njihova srca su bolesna, (2/10)

U njihovim srcima je nesreća, u njihovim srcima je bolest. To je ono što ih odvaja od pravog jasnog puta. Zbog ovoga oni zaslužuju da ih nesreća još više snađe nego ih je snašla:

a Allah njihovu bolest još više povećava; (2/10)...

I tako bolest prouzrokuje drugu bolest. Skretanje počinje polahko, polahko, a onda se na svakom koraku sve više i više odvaja od ideje vodilje. To je neminovnost. Božiji zakoni su svugdje i uvijek prisutni pa i u osjećajima i ponašanju. Ovo znači da će oni, u tom slučaju, imati poznatu sudbinu, koju zaslužuje svaki onaj koji nastoji da vara Allaha i vjernike:

njih čeka bolna patnja zato što lažu. (2/10)...

Drugo njihovo svojstvo, posebno njihovih predstavnika, koji su prvih dana Hidžre uživali visoko i ugledno mjesto, upravljali i vladali, kao što je bio Abdullah ibni Ubej ibni Selul, bilo je svojstvo odbojnosti i preduzimanja svih mogućih mjera da bi izazvali smutnju, a usto i hvale se, misleći da im drugi to prihvataju i vjeruju što rade:

Kad im se kaže: “Ne remetite red na Zemlji!” - odgovaraju: “Mi samo red uspostavljamo!” Zar?! A, uistinu, oni nered siju, ali ne opažaju. (2/11,12)

Oni ne ostaju pri laži i spletki, nego dodaju tome i gluposti i tvrdnju: *Kad im se kaže: "Ne remetite red na Zemlji" oni ne negiraju da čine smutnju, nego odlaze dalje pa se hvale riječima: "Mi samo red uspostavljamo!"*

Onih koji čine najgnusnije smutnje i govore za sebe da uspostavljaju red ima mnogo u svako vrijeme. To govore zato što su mjerila u njihovim rukama netačna, a kada izčeznu mjerila iskrenosti, samom čovjeku nestaje i ostalih mjerila i vrijednosti. Svi oni koji nisu iskreni u ponašanju prema Bogu govore, pravdajući se da ne osjećaju nikakvu smutnju u svojim djelima, jer mjerilo dobra i zla, dobročinstva i smutnje korespondira sa njihovim ličnim strastima, ali nikada da se podudare sa okvirima Božijeg pravila:

Poslije toga slijedi neodložna posljedica i zaključak.

Zar?! A, uistinu, oni nered siju, ali ne opažaju. (2/12)

Druga njihova osobina je upinjanje i oholo ponašanje prema širokim masama. To čine kako bi za sebe priuštili nezasluženo mjesto u očima svijeta:

Kad im se kaže: "Vjerujte kao što pravi ljudi vjeruju!" - oni odgovaraju: "Zar da vjerujemo u ono u što bezumni vjeruju?" - A, uistinu, oni su bezumni, ali ne znaju. (2/13)

Sasvim je jasno da je poziv koji im je bio upućen u Medini insistirao da iskreno vjeruju bez ikakve sumnje, da vjeruju vjerovanjem iskrenih koji su se predali Bogu, a svoja srca otvorili Resulullahu, alejhi-s-selam, koji ih upućuje i poziva, a oni mu se odazivaju iskreno bez ikakve sumnje, to su oni koje su licemjeri pozivali da vjeruju kao što oni vjeruju. To su oni koji su vjerovali iskreno izražavajući to sasvim jasno i ostali na čvrstom tlu.

Nema sumnje da su licemjeri ismijavali ovu totalnu predanost Resulullahu, alejhi-s-selam, i mislili da se ta totalna prednost odnosi samo na siromašne, da ne odgovara onima koji su na visokom položaju. Zbog toga oni kažu ovako: *"Zar da vjerujemo u ono u što bezumni vjeruju?" (2/13)* Onda im stiže ovaj odlučni odgovor:

A, uistinu oni su bezumni, ali ne znaju. (2/13)

Postavlja se pitanje kada je glupi znao da je glup? Ili kad će primjetiti onaj koji je skrenuo da je daleko od pravog puta?

Nakon svega ovoga slijedi nešto drugo što otkriva dalekosežnost povezivanja ovih licemjera u Medini i razjarenih Jevreja... koji se ne zadržavaju samo na podvali i prijevari, na smutnji i neistinitoj tvrdnji, nego dodaju tome i slabost, prijekor i zavjeru u mrkloj noći:

Kada susretnu one koji vjeruju, govore: "Vjerujemo!" - a čim ostanu nasamo sa šejtanim svojim, govore: "Mi smo s vama, mi se samo rugamo." (2/14)

Neki ljudi smatraju prijekor snagom, spletkarenje vještinom, a ustvari to je slabost i ništavost. Snaga nikada nije bila nešto što je ružno ili loše, nikada nije bila prijevara niti zavjera, nikada nije bila potajno namigivanje brbljivca. Ovi licemjeri su se plašili da se suoče otvoreno, pa su se prividno predstavljali da vjeruju pri susretu sa vjernicima, da bi izbjegli svaku nepriliku ali i da bi ovakvom svojom pojavnošću mogli preduzeti mjere da druge uznemiravaju. Oni, kad bi se osamili ili vratili svojim vođama, a to su bili pretežno Jevreji koji su u ovim licemjerima nalazili instrumente za razbijanje islamskih redova, a ovi nalazili za sebe u Jevrejima onoga na koga se mogu osloniti, ti licemjeri su postupali tako što su u svakom času *čim ostanu nasamo sa šejtanim svojim* govorili: *"Mi smo s vama, mi se samo rugamo,"* tj. s vjernicima zbog toga što vjeruju i potvrđuju svoje vjerovanje.

Može li biti šta gore i teže od onoga koga Gospodar nebesa i Zemlje ismijava. Ova situacija se prenosi u jedan drugi čin, veoma grozan, veoma strašan, proteže se na nešto od čijeg se straha koža ježi. Kur'an skoro nije ni prenio njihovu djelatnost i njihove riječi, a izli se na njih prijetnja od koje se i brda ruše: *Allah njih izvrgava poruzi i podržava ih da u svom nevjerstvu lutaju.* (2/15) Spušta ih tako nisko da lutaju putem bez cilja, a čvrsta ruka čeka da ih ugrabi na kraju kao što mali mišići skaču u mišolovku, ne znajući da im je postavljena zamka. Ovo je strašno izvrgavanje, nije kao ono sićušno bezazleno izvrgavanje.

Ovdje se javlja ona činjenica na koju smo maloprije ukazali, činjenica koja govori da Allah Uzvišeni preuzima takvu borbu koju želi vjernicima i za koje slijedi puna smirenost onima koji su Bogu odani i strašna i grozna sudbina nemarnima neprijateljima Allahovim, onima koji lutaju napušteni u svom slijepilu, onima koji prave spletku u nasilju što im je i Allah omogućio i dao određen rok u kome će neprijateljski postupati, strašna sudbina čekat će ih tamo. Oni to ne osjećaju. Oni lutaju.

Posljednja riječ koja predstavlja pravu sliku njihova stanja i stepen njihova gubitka glasi:

Umjesto pravim, oni su krenuli krivim putem; njihova trgovina im nije donijela nikakvu dobit, i oni ne znaju šta rade. (2/16) Oni su imali uputu i pravi put da su htjeli. Uputa im je bila ponuđena, bila u njihovim rukama. Međutim, oni kupiše zabludu za uputu nešto najgore što su mogli uraditi u svom trgovanju:

njihova trgovina im nije donijela nikakvu dobit, i oni ne znaju šta rade. (2/16)

Možda primjećujemo da je prostor kojeg smo ustupili dok smo ocrtavali ovu treću sliku, nešto veći od prostora u kome smo ocrtavali prvu i drugu sliku. To je možda zbog toga što u obadvije slike (prvoj i drugoj) ima i nečega što usmjerava ili pokazuje pravac i što je nešto jednostavnije značenje... Prva slika znači sliku čiste duše koja ide ustrajno prema svom pravcu, a druga, sliku duše koja se oslanja na nešto mračno nejasno u svom smjeru. Treća je slika duše koja je bolesna, zapetljano složena, uznemirena i zbog toga njoj treba posvetiti više objašnjenja kako bi se definisala i prepoznala u brojnosti svojih karakternih osobina.

Ovo dugo zadržavanje govori također o ozbiljnosti uloge koju su činili smutljivci u Medini da bi stvarali poteškoće muslimanskom društvu, govori o zamoru, nemiru i uzbuđenju koje su oni izazivali, govori o veličini uloge koju bi mogli odigrati licemjeri u svako vrijeme unutar muslimanskih redova, govori koliko je potrebno biti pažljiv da se otkriju njihove mrske spletki i smutnje.

Da bi predočenje bilo što jasnije, u kontekstu se donose primjeri ove grupacije, otkriva njena priroda, njena prevrtljivost, njeno pribjegavanje čas tamo, čas ovamo, da bi se što više rasvijetlila i objasnila njena prioroda:

Slični su onima koji potpale vatru, i kad ona osvijetli njihovu okolinu, Allah im oduzme svjetlo i ostavi ih u mraku, i oni ništa ne vide! (2/17)

U početku oni se nisu suprostavljali uputi. Njihove uši nisu bile gluhe. Oči nisu bile slijepe. Srca su im mogla spoznavati. Oni se nisu ponašali kao što su to radili oni koji nisu bili vjernici. Međutim, oni su odabrali slijepilo, umjesto upute, nakon što im je sve bilo razjašnjeno... Oni su bili upalili vatru, ali kada im je svjetlo te vatre zasvijetlilo, oni se nisu koristili tom vatrom, a tražili su je. I tada: *Allah im oduzme svjetlo*, svjetlo koje su tražili i napustili ga *i ostavi ih u mraku, i oni ništa ne vide!* To je bila njihova nagrada zbog napuštanja svjetla.

Svojevremeno su njihove uši, jezik i oči primale glas i svjetlo, koristile se uputom i svjetlom, a kasnije uši ostaše zapušene pa zagluhnuše, jezici zamukoše, pa zanijemise, vid izgubiše pa oslijepiše. U takvom stanju se ne mogu povratiti istini, niti nazad ka pravom putu, niti mogu uputiti ka svijetlu.

Drugi primjer koji predstavlja njihovo stanje i ocrtava zbunjenost, uzbuđenje i strah u samim njima oslikan je riječima:

Ili, oni su nalik na one koji, za vrijeme silnog pljaska s neba, u punom mraku, usljed grmljavine i munja, stvaljaju zbog gromova prste u uši svoje bojeći se smrti, - a nevjernici ne mogu umaći Allahu, - i munja samo što ih ne zaslijepi; kad god im ona bljesne, oni pođu, a čim utonu u mraku, stanu. A da Allah hoće, mogao bi im oduzeti i sluh i vid, jer Allah, zaista, sve može. (2/19,20)

Zaista je ovo čudan prizor. Povorka se kreće ispunjena nemirom. Samo lutanje i zabluda prožeta strahom, grozotom, svjetlom munje i ehom... Kovitlanje oblaka... pljusak s neba pun *mraka, gromova i munja*. Kad im zasvijetli, oni krenu, a kad im se pred očima smrkne, stanu iznenađeni, ne znaju ni kuda idu. Osjećaju se grozno: *stavljaју zbog gromova prste u uši svoje bojeći se smrti, (2/19)*

Ova živa slika koja je prekrila cjelokupni ovaj prikaz sastavljena od pljaska s neba, do mraka, grmljavine i munje u kojima su svi uplašeni, kroči uznemireno i stane čim je snađe mrak. Slika je kretanje prizora koji je satkan od jako djelotvornog učinka; slika je kretanje ispunjeno lutanjem, nemirom, uzbuđenjem i tumananjem u kome žive licemjeri pri susretu s vjernicima i povratak njihovim šejtanima-vodama, slika između onoga što govore u jednom trenu, a onda se okreću od njega najednom bez iščekivanja, između svjetla i upute koju traže i zablude i mraka koji im se javlja. To je veoma osjetljivi živi čin koji karakteriše duhovno stanje i otjelovljuje osjećajnu sliku. To je jedan od načina i metoda Kur'ana kod

otjelovljenja i prikazivanja stanja duše čovjeka kao da je to prizor sazdan na čulima - živa slika.

Kada je završeno sa predočavanjem treće slike, slijed se javlja kao poziv svim ljudima u vidu naredbe cjelokupnom čovječanstvu da izabere pravu sliku, plemenitu i čistu, radnu i korisnu sliku, spasonosnu i upućivačku sliku, sliku mutekije:

O ljudi, klânjajte se Gospodaru svome, koji je stvorio vas i one prije vas, da biste se kazne sačuvali; koji vam je Zemlju učinio posteljom, a nebo zdanjem; koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas. Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim! (2/21,22)

To je poziv svim ljudima, da ibadete svom Gospodaru, koji ih je stvorio i koji je stvorio i one koji su bili prije njih, da se klanjaju Gospodaru koji jedini stvara, pa prema tome i koji je jedini dostojan da mu se čini ibadet. Klanjanje - ibadet ima svoj cilj do koga će oni doći i koga će ostvariti: *da biste se kazne sačuvali*; da biste nastavili put u pravcu te izabrane slike čovječanstva, slike onih koji se samo Allahu klanjaju i Bogu utiču, slike onih koji izvršavaju pravo koje pripada stvaralačkom Božanstvu, pa se samo Stvoritelju klanjaju, Gospodaru sadašnjih i minulih naroda, Stvoritelju svih ljudi, njihovu Skrbniku, iz zemlje i iz neba, koji nema druga i *koji vam je Zemlju učinio posteljom*.

Ovaj izraz nagovještava lahkoću u životu čovječanstva na ovoj Zemlji, pripremu života na Zemlji, kako bi ljudi imali ugodan smještaj i zaštitno sklonište poput postelje. Međutim svijet, često zaboravlja ovu "postelju" koju im je Allah pripremio da je imaju za svo vrijeme njihova života; zaboravljaju ovu skladnost koju je Allah dao na Zemlji, da bi ljudima prilagodio i pripremio sredstva za život i sva druga sredstva mira i uživanja koja im je potčinio. Da nije ove skladnosti, ne bi im život na ovoj planeti bio ovako ugodan i smirivajući. Kad bi nedostajao samo jedan elemenat života na ovoj planeti, ovaj svijet ne bi mogao počivati u drugoj sredini koja bi im omogućivala život, kad bi nedostajao samo jedan elemenat u zraku, a koji postoji, bilo bi teško ljudima da dišu čak i kad bi mogli da žive. *I Nebo zdanjem izgradio*. Ovdje se govori o čvrstoći izgradnje neba i skladnosti između neba i života ljudi na Zemlji. Ovi čvrsti odnosi postoje radi

olakšanja ovog života. Čineći nebo zdanjem koje sa svojom toplotom, svojim svjetlom, privlačnošću svoje tjelesne mase, svojom skladnošću i ostalim što se odnosi na Zemlju i nebesa je priprema za uspostavljanje života na Zemlji i njegova definisanja. Otuda nije ni najmanje čudo to da se podsjeća čovjek između ostalog i na moć Stvoritelja i vrlinu Skrbnika, da se traži od čovjeka kao Božijeg stvorenja, da se klanja Onome koji zaslužuje klanjanje:

koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas. (2/22)

Kur'an spominje spuštanje vode s neba i izvođenje ploda pomoću nje. Ovo se ponavlja na brojnim mjestima Kur'ana kada se podsjeća čovjek na Allahovu moć i na njegovu blagodat... Voda koja pada iz neba osnovna je životna materija za sve živo na Zemlji. Iz vode izrasta život u raznim svojim oblicima. *I da Mi od vode sve živo stvaramo?... (21/30)* bez obzira da li usjev raste neposredno kada se pomiješa sa zemljom, ili nakon formiranja rijeke i slatkih jezerca, ili kad kišnicu upiju slojevi zemlje pa se u utrobi formira voda i javlja na površini kao izvor, ili iskopanih bunara ili voda izvlači pomoću pumpi na površinu ili na neki drugi način.

Kazivanje o vodi na Zemlji, i ulozi vode u životu čovjeka, ovisnosti života u svim oblicima i formama o vodi, ne traži nikakvu raspravu o tome, dovoljno je samo ukazati i podsjetiti kada se poziva čovjek da ibadeti Stvoritelju, Skrbniku i Darovatelju.

U ovom apelu ističu se dvije cjeline islamskog poimanja: jedinstvo Stvoritelja svega stvorenoga, *koji je stvorio vas i one prije vas, (2/21)* i jedinstvo svemira i skladnosti njegovih cjelina i njegovog darivanja života čovjeku: *koji vam je Zemlju učinio posteljom, a nebo zdanjem; koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas. (2/22)* A ovaj svemir čija je Zemlja postelja ovom čovjeku a nebo satkano u sistem kao izvorište vode i koje čini da s njom rastu plodovi i hrana ljudima... Zahvala u svemu ovome pripada Stvoritelju.

Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim! (2/22)

Vi znate da vas je On stvorio, da je stvorio i one prije vas, znate da vam je Zemlju učinio kao postelju, a nebo kao zdanje i dao da iz njega teče voda, i da On nema u tome druga koji ga pomaže, niti ima kompanjona koji bi mu se suprostavljao. Poslije ovoga saznanja nema nikakva mjesta politeizmu.

Kompanjonstvo koje Kur'an strogo zabranjuje, da bi monoteizam učinio sasvim čistim i prečišćenim, ne znači uvijek, da se obožava nekakvo drugo božanstvo pored Allaha u najprostijem smislu, kao što su to praktikovali pristalice politeizma. Ovo kompanjonstvo ili pripisivanje Bogu druga, može imati i drugi oblik. Ono se katkada javlja u obliku ovisnosti nade o nečemu drugom, a ne o Allahu, u obliku straha na bilo koji način od nekog drugog, a ne od Allaha, u obliku vjerovanja u korist ili štetu koju može dati neko drugi, a ne Allah. Prenosi se od Ibn Abasa: **Kompanjonstvo je politeizam, ono je manje uočljivo od gmizanja mrava po crnoj ploči u tamnoj noći. Kompanjonstvo bi bilo npr. da čovjek kaže: Tako mi Boga, i tvoga života, gospodine, i moga života, ili kad neko kaže: Da nije bilo paščeta tog i tog, sinoć bi nas posjetili kradljivci, ili kad neko kaže: Da nije patke u kući, došli bi kradljivci, ili kad neko kaže nekome: Šta želi Bog i ti šta želiš..., ili kad neko kaže: Da nije Boga i toga i toga, itd, Sve je ovo politeizam - širk. U drugom jednom hadisu se kaže: Da je neko rekao Vjerovjesniku, alejhi-s-selam: "Šta želi Bog i Ti šta želiš...", Vjerovjesnik, alejhi-s-selam, mu odgovori: "Zar ti mene činiš Allahu kompanjom".**

Ovako su ranija pokoljenja i učenjaci zauzimali stav o potajnom politeizmu i pripisivanju Bogu druga. Ovdje se možemo slobodno zapitati: Gdje smo mi danas u odnosu na ovaj tako istančani osjećaj! Gdje smo mi u odnosu na istinu o monoteizmu!...

Jevreji su sumnjali u ispravnost poslanstva Vjerovjesnika alejhi-s-selam. Licemjeri su također sumnjali u poslanstvo. To su radili i privrženici politeizma (mušrici), u Meki i drugdje. Ovdje Kur'an upućuje izazov svima njima jer su riječi upućene cijelom svijetu. Upućuje im izazov realnim iskustvom koje rješava predmet bez ikakve polemike!

A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome, naćinite vi jednu suru sličnu objavljenim njemu, a pozovite i božanstva vaša, osim Allaha, ako istinu govorite. (2/23)

Ovaj izazov privlaći pažnju svojom vrijednošću... jer opisuje Resulullaha, alejhi-s-selam, da se i on klanja Allahu. *A ako sumnjate u ono*

što objavljujemo robu Svome,... (2/23) Ovaj opis na ovom mjestu nosi raznovrsne kompletne dokaze. Tu se, između ostalog, ukazuje čast Vjerovjesniku alejhi-s-selam, ukazuje se na njegovo približavanje Allahu kroz njegovo klanjanje Njemu. To je ujedno i dokaz da je klanjanje Allahu najuzvišeniji položaj kome se poziva čovjek i naziva "Božijim robom". Istovremeno ovo znači da se cjelokupno čovječanstvo poziva da se klanja samo Allahu ili znači odbacivanje svih drugih božanstava. Primjećujemo da je Vjerovjesnik na položaju kome stiže Objava. To je najviši položaj, ali ipak on se poziva da se klanja Allahu i kroz to klanjanje pripisuje mu se ovo visoko mjesto.

O ovom izazovu govori se odmah na početku ovog poglavlja, a ova Knjiga objavljena je na njihovim slovnim znakovima, pa ako oni sumnjaju u njenu objavu, neka donesu bar jedno poglavlje slično poglavljima Kur'ana, neka pozovu u pomoć koga god žele osim Allaha, a Allah je potvrdio Svom robu - Vjerovjesniku, alejhi-s-selam, da je on istinit u svom pozivu.

Ovaj izazov ostao je na snazi za cijelo vrijeme života Resulullaha, alejhi-s-selam, pa i poslije toga. Njegov izazov vrijedi još i danas, to je dokaz o kome se ne može raspravljati. Kur'an se razlikuje jasno i kategorički od svih govora i jezika kojim se služi čovječanstvo. Takav će ostati zauvijek. Ostat će takav, što potvrđuju i riječi Uzvišenog u sljedećem ajetu:

Pa ako ne učinite, a nećete učiniti, onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene, čije će gorivo biti ljudi i kamenje. (2/24)

Ovaj izazov ovdje je čudan, a odlučnost da neće moći nešto takvo učiniti još čudnija. Da je postojala mogućnost to demantovati, oni ne bi otezali nijedan tren. Nema sumnje, također, ni u odlučnost časnog Kur'ana da oni to neće nikada uraditi. Ostvarenje ovoga što kaže Kur'an nadnaravnost je koja ne traži nikakvu polemiku. Pred njima je bilo otvoreno široko područje. Da su oni mogli donijeti bilo šta što bi dokinulo ovaj kategorički sud, svakako bi bio oboren i dokaz Kur'ana. Međutim, to se nije dogodilo, niti će se dogoditi a ove riječi su upućene svem svijetu, mada je Kur'an tada bio suočen samo s jednom generacijom. I ovo samo po sebi je historijska činjenica.

Svako ko ima smisla i ukus za stil i svako ko ima iskustva sa poimanjem čovječanstva i svega što postoji i svako ko ima iskustvo o sistemima, programima i psihološko-društvenim teorijama koje proizvodi čovječanstvo, neće posumnjati u ono što je u Kur'anu rečeno, u ovoj

oblasti, da je to nešto sasvim drugo u odnosu na ono što proizvede čovjek. Licemjerstvo i sumnja u ovom slučaju mogu nastati samo iz neznanja, pa da se ne uoči ta razlika, ili može nastati radi nekog cilja kojim se želi zaogrnuti istina neistinom.

Ova strašna prijetnja upućena je onima koji su ostali nemoćni da odgovore ovom izazovu i koji ne vjeruju jasno i istinski.

...onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene, čije će gorivo biti ljudi i kamenje. (2/24)

Zbog čega ovdje dolazi da se zajednički navode ljudi i kamenje, u ovoj groznoj i strašnoj slici. Ovaj pakao pripremljen je za nevjernike o kojima je bilo riječi u početku poglavlja i koji su opisani ovako: *Allah je zapečatio srca njihova i uši njihove, a pred očima njihovim je koprena;* (2/7) A oni koje ovdje Kur'an poziva na izazov ostali su nemoćni i nisu se ni odazivali. Prema tome oni su tada i sami neka vrsta kamenja, premda se javljaju u liku ljudi s obzirom na formu, ovo povezivanje kamenja od kamena i kamenja od ljudi bilo je nešto što se moglo i očekivati.

Spominjanje kamenja ovdje podsjeća čovjeka na sasvim nešto drugo u stravičnom prikazu, prikazu vatre koja guta kamenje i prikazu ljudi koje pritiskuje ovo kamenje i gura u pakao.

Nasuprot ovom groznom prikazu imamo drugi prikaz, prikaz uživanja koje iščekuje vjernike: *A one koji vjeruju i dobra djela čine obraduj džennetskim baščama kroz koje će rijeke teći; svaki put kad im se iz njih dâ kakav plod, oni će reći: "Ovo smo i prije jeli", - a biće im davani samo njima slični. U njima će čiste žene imati, i u njima će vječno boraviti. (2/25)*

To su razne vrste uživanja, da oči stanu, pored čistih žena, taj slični plod, koji im se pričinjavao da su ga ranije kušali, to je plod ovog svijeta koji mu liči imenom i oblikom, plod dženneta koga su oni zaslužili odranije, pa zbog ove formalne sličnosti i unutrašnje raznovrsnosti javlja se karakteristika iznenađenja svaki put, što ocrtava ugodnu atmosferu, zadovoljstvo, veselje, lijepu i prijatnu šalu kroz iznenađenje za iznenađenjem. Svaki put otkriva se formalna sličnost kroz nešto novo.

Ova sličnost u formi, a raznovrsnost u karakteristikama u vrijednosti jasan je znak u tvorbi Uzvišenoga, tvorbi koja stvara i čini postojeće u suštini više nego što je u pojavnosti. Uzmimo za primjer samo čovjeka kao jasan primjer ove velike činjenice. Ljudi, svi su oni ljudi sa stanovišta formiranja: glava, tijelo, ruke, noge, meso, krv, kosti, mišići, oči, uši, usta i jezik, žive ćelije satkane od živih ćelija slični u formi sa stanovišta oblika i materije. Međutim, gdje je krajnji cilj tih karakteristika i želja, zatim gdje je krajnji cilj svakog pojedinca u njegovoj prirodi i spremnosti za ovo ili ono jer razlika između čovjeka i čovjeka, pored ove sličnosti, katkada je tolika da je veća nego razlika između neba i Zemlje.

Ovako se javlja raznovrsnost u tvorbi Uzvišenog, razlika tolika da čovjeku pamet stane. Razlika i u vrstama i podvrstama, razlika u oblicima i oznakama, razlika u kvalitetima i svojstvima, a svemu je izvoriste jedna protoplazma (ćelija) u kojoj se javljaju sličnosti u formiranju i konstrukciji.

Pa ko je taj ko se ne bi klanjao samo Allahu, a svi ovi znaci su Njegova tvorba, znaci Njegove moći. Ko u tom slučaju može Allahu pripisati druga? Nadnaravnost ovdje ima jasne tragove u svemu što oko vidi i u svemu što ne može opaziti.

Nakon ovog izlaganja slijedi razgovor o primjerima koje Allah donosi u Kur'anu:

Allah se ne ustručava da za primjer navede mušicu ili nešto sićušnije od nje; oni koji vjeruju - ta oni znaju da je to Istina od Gospodara njihova; a oni koji ne vjeruju - govore: "Šta to Allah hoće s ovim primjerom?" Tim On mnoge u zabludi ostavlja, a mnogima na pravi put ukazuje; ali, u zabludi ostavlja samo velike grešnike, koji krše već čvrsto prihvaćenu obavezu prema Allahu i prekidaju ono što je Allah naredio da se održava, i prave nered na Zemlji; oni će nastradati. (2/26-27)

Ovi ajeti ukazuju da su licemjeri, a možda su to bili i Jevreji i politeisti, za koje Allah donosi primjer onoga koji je gorivo za vatru i primjer izliva obilate kiše u tamnoj noći sa grmljavinom i munjama, smatrali navođenje ovih primjera u ovom slučaju i drugih primjera navedenih u Kur'anu, objavljenih u Meki i čitanih u Medini, istim primjerima kao što je primjer kojeg Allah donosi za one koji nisu vjerovali

u Boga, poput primjera vezanog za pauka *koji sebi isplete kuću, a najslabija je kuća, uistinu, paukova kuća, neka znaju!*, i primjer vezan za nemoć njihovih tzv. božanstava da stvore makar jednu muhu:

"Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate, ne mogu nikako ni mušicu stvoriti, makar se radi nje sakupili..." (22/73)

A ako bi im mušica nešto ugrabila oni to ne bi mogli od nje izbaviti. Nejak je i onaj koji se klanja i onaj kome se klanja.

Mi kažemo da su u ovim ajetima munafici, a možda su to bili i Jevreji i privrženici politeizma, našli povod sumnji u istinitost objave Kur'ana, služeći se pritom izgovorom da donošenje primjera na ovaj način u kojima se oni omalovažavaju i ismijavaju ne potiče od Allaha, jer Allah ne spominje sićušna stvorenja kao što su muhe i pauk u Svom govoru. Ovo je bio jedan vid propagiranja sumnje i denucijacije koje čine licemjeri i Jevreji u Medini kao i privrženici politeizma u Meki.

Ovi ajeti dolaze da bi odbacili spletke i objasnili mudrost Allaha u donošenju primjera, da bi upozorili nevjernike na posljedicu u kojoj će se skotrljati, a smirili vjernike da bi im vjerovanje poraslo.

Allah se ne ustručava da za primjer navede mušicu ili nešto sićušnije od nje; (2/26)

Allah je Gospodar i malog i velikog, Stvoritelj i mušice i slona. Nadnaravnost koja se ispoljava u mušici ista je ona nadnaravnost koja se ispoljava u slonu. To je ona nadnaravnost života, nadnaravnost zatvorene tajne koju zna samo Allah. Pouka je u primjeru a ne u obujmu i obliku. Pouke su u primjerima nečega što služi za rasvjetljavanje i uočavanje, a ne u mahanama i primjerima od čijeg bi se spominjanja čovjek stidio. Allah, neka je uzvišena Njegova mudrost, želi ovim primjerima provjeravati srca i iskušavati duše:

...oni koji vjeruju - ta oni znaju da je to Istina od Gospodara njihova;... (2/26)

To je zbog toga što njihovo vjerovanje u Boga čini ih da oni prihvataju sve što potiče od Allaha (da je to nešto) što odgovara Njegovoj veličini, i da je to Njegova mudrost. Njima je poklonio iman kao svjetlo u njihovim srcima, osjećaj u njihovim dušama i otvorenost u njihovim spoznajama i povezanost sa Božijom mudrošću u svemu i u svakoj riječi koja dolazi od Allaha.

...a oni koji ne vjeruju - govore: "Šta to Allah hoće s ovim primjerom?" (2/26)

Ovako pitanje može postaviti samo onaj koji je lišen Božijeg svjetla i mudrosti, onaj koji je prekinuo sponu sa Božijim zakonom i Njegovim odredbama. Ovo pitanje može postaviti onaj ko se ne ponaša dostojanstveno niti je odgojen onako kako se treba ponašati čovjek pred postupcima svoga gospodara. To oni govore u formi protivljenja i osude ili u formi sumnje da su to riječi Allaha, jer ne znaju.

Ovdje će im uslijediti i odgovor kroz sliku prijetnje i upozorenja kakve ocjene i odredbe se kriju iza ovih primjedaba.

...Tim On mnoge u zabludi ostavlja, a mnogima na pravi put ukazuje; ali, u zabludi ostavlja samo velike grešnike, (2/26)

Uzvišeni Allah stavlja na kušnju i provjeru čovjeka na putu kroz koji čovjek prolazi, na kušnju i provjeru koje susreće svako prema svojoj prirodi i spremnosti, svako prema svom pravcu i programu kojeg je odabrao sebi. Iskušenje je jedno, ali tragovi tog iskušenja na dušama ljudi razlikuju se prema razlici programa i puta. Žestina dominira nad svim dušama, nad vjernicima koji se pouzdavaju u Allaha, Njegovu mudrost i Njegovu milost, ona povećava snagu zaštite kod Allaha, povećava skrušenost i bogobožnost, dok kod grješnika i licemjera ona ga jako potresa i povećava udaljenost od Allaha i izbacuje ga potpuno iz stroja. Darežljivost dominira nad svim dušama. Kod vjernika odanog Allahu darežljivost povećava budnost, osjećaj i zahvalu, dok kod grješnika ili licemjera ona ga lišava blagodati i sve dalje zavodi. Ovo su primjeri koje donosi Allah ljudima *Tim On mnoge u zabludi ostavlja* zato što lijepim ne dočekuju ono što im dođe od Allaha, *a mnogima na pravi put ukazuje* koji spoznaju Božiju mudrost. *Ali, u zabludi ostavlja samo velike grešnike* čija su srca grješna bila i odranije i koji su napustili pravi put i istinu, pa je posljedica toga povećavanje onoga što oni čine.

Tekst detaljno objašnjava svojstva ovih grješnika kao što je na početku ovog poglavlja objasnio i svojstva onih koji su Bogu odani - mutekija. Tekst se još uvijek zadržava na tim grupacijama koje su predstavljale ljudsko društvo u raznim stoljećima.

koji krše već čvrsto prihvaćenu obavezu prema Allahu i prekidaju ono što je Allah naredio da se održava, i prave nered na Zemlji; oni će nastradati. (2/27)

Koju obavezu prema Bogu oni to kidaju? Šta je to što je Allah naredio da oni vrše a oni ga prekidaju? Kakav je to prekršaj na Zemlji što ga oni čine?

U tekstu se ovdje govori o ovome zajedno, jer je to oblast u kojoj se oličava priroda, oslikava uzorak, a nije oblast gdje se registruje događaj ili objašnjava neki slučaj. Ovdje je poželjno da slike budu uopćene. Svaki zavjet između Allaha i između uzorka stvorenja prekinut je. Sve što je Allah naredio da bude spojeno - ono je prekinuto. Svako kršenje na Zemlji je poteklo od njih, oni su ga proizveli. Spona ove vrste ljudi sa Allahom također je prekinuta. Njihova je priroda devijantna. Oni se ne pridržavaju zavjeta, niti užeta, a ne sustežu se ni od prekršaja. Oni su kao zeleni plod koji je otrgnut od stabla života, koji se sasušio, pokvario i život ga napustio. Njihova zabluda će biti u primjeru onih koje Bog upućuje, a njihov kraj će doći sa uzrokom zbog čega su upućeni Bogu odani.

Da pogledamo rušilačka djela ove vrste ljudi s kojima se je islamski poziv suočio u Medini, da pogledamo u sliku licemjera, munaфика i privrženika politeizma, s kojima se suočavao i suočava danas na Zemlji a suočavat će se i kasnije na raznim njenim prostorima pod raznim imenima i adresama.

koji krše već čvrsto prihvaćenu obavezu prema Allahu... (2/27)

Sačinjena obaveza Allaha sa čovjekom prezentirana je u brojnim ugovorima. Ta obaveza skoncentrisana u prirodi svega živog, obavezuje svakog čovjeka da poznaje svoga Stvoritelja i da se samo Njemu klanja. Još uvijek je u prirodi čovjeka glad za vjerovanjem u Boga, ali ta glad skreće sa pravog puta, uzima drugi smjer i prihvaća pored Allaha i druga božanstva. Ova obaveza je istovremeno obaveza namjesništva na Zemlji, o čemu će biti govora kasnije. "... Od Mene će vam uputstvo dolaziti, i oni koji uputstvo Moje budu slijedili - ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati. A oni koji ne budu vjerovali i knjige Naše budu poricali - biće stanovnici džehennema; u njemu će vječno ostati." (2/38-39) Brojne su obaveze ljudi prema Allahu izložene u dostavljenim poslanicama narodima u kojima se traži da se samo Allahu klanjaju i da primjenjuju u svom životu Njegov program i Njegov šerijat. Sve ove obaveze prekidaju kršitelji. Ako dođe do kršenja obaveze prema Allahu, nakon što je preuzeta, slijedi da je i svaka druga obaveza preuzeta mimo Allaha, dokinuta. Onaj koji se usudi da učini nešto protiv obaveze prema Allahu neće poslije toga poštovati nijednu obavezu.

...i prekidaju ono što je Allah naredio da se održava,... (2/27)

Allah je naredio da se održavaju veze, naredio je da se uspostavljaju i održavaju rodbinske veze, veze sa bližnjima, naredio je da se čovjek prema čovjeku ponaša humano, naredio je prije svega kontinuitet vjerovanja i vjerničkog bratstva, bez čega nema čvrste veze. A ako dođe do prekida onoga što je Bog naredio da se spaja, onda dolazi do raspada spona, užeta i veze među njima iščezavaju, javlja se smutnja i fesad na Zemlji i zavlada anarhija.

... i prave nered na Zemlji;... (2/27)

Nered na Zemlji javlja se u raznim vidovima, a nastaje redovno kad god dolazi do grijšenja u odnosu na Božiju riječ i dođe do prekida obaveza prema Allahu i prekine se ono što Allah naređuje da se vrši. Glava nereda na Zemlji je osamostaljenje ili odvajanje od programa koga je On odabrao da bude primijenjen u životu ljudi i da se po njemu postupi. To je raskršće gdje prestaje red i nastaje neminovan nered na Zemlji. Ovo znači da nije moguće zavesti red na Zemlji, a bivši Božiji program daleko od primjene i Njegov šerijat od života. Kada se prekine veza između čovjeka i njegova Gospodara na ovaj način, onda dolazi do kompletnog nereda i među ljudima, i situaciji, i životu, i na cijeloj Zemlji i među svim ljudima i stvarima koje su na njoj.

To je rušenje i propast, to je zlo, to je nered koji je uslijedio kao posljedica odstupanja od Božijeg puta. Svi koji tako postupaju zaslužuju da ih Allah napusti, da lutaju, dok upućuje Svoje robove vjernike...

Kod ovog objašnjenja, koje razotkriva posljedice nevjerstva i nereda na Zemlji, primjećujemo upućivanje ljudi da vjeruju u Allaha, a osudu nevjerovanja u Allaha, Koji proživljava, Koji usmrćuje, Koji stvara, Koji opskrbljuje, Koji određuje i Koji sve zna.

Kako možete da ne vjerujete u Allaha, vi koji ste bili ništa, pa vam je On život dao; On će, zatim, učiniti i da pomrete i poslije će vas oživjeti, a onda ćete se Njemu vratiti. On je za vas sve što postoji na Zemlji stvorio, zatim je Svoju volju prema nebu usmjerio i kao sedam nebesa ga uredio; On sve zna. (2/28, 29)

Ne vjerovati u Boga, pored ovih brojnih dokaza i znakova, ružno je i grozno nevjerstvo, nevjerstvo koje iza sebe nema nikakvog dokaza niti oslonca. Kur'an suočava čovjeka samo sa onim što je nužno da bude suočen, da prizna to i da se preda zbog toga; suočava čovjeka u povorci života i fazama njegova postojanja. Ljudi su bili mrtvi pa ih je On oživio, bili su u stanju mrtvila pa ih je iz toga prenio u stanje života. Od suočavanja sa ovom činjenicom ne može se izbjeći, činjenicom koja se može prokomentarisati samo stvaralačkom moći. Ljudi su živi. U njima je život, pa ko im je dao ovaj život? Ko je proizveo da postoji ova nova pojavnost koja je iznad mrtve anorganske materije na Zemlji i u zemlji? Priroda života je nešto drugo i razlikuje se od prirode mrtvila koja je okružena anorganskom materijom. Odakle je došao život? Neosporno je da se mora bježati od suočavanja sa ovim pitanjem koje pada čovjeku na um. Istovremeno nema mogućnosti da se objasni kako je došlo do života bez stvaralačke moći druge prirode, ne prirode stvorenoga. Odakle je došao ovaj život, koji se ponaša na Zemlji sasvim drugačije od svega što je mrtvo? Jasno, došao je život sa Božije strane. To je najbliži odgovor, a ako nije tako, onda neka traži taj koji neće ovo da prihvati, gdje je odgovor.

Ovo je činjenica sa kojom se u tekstu suočava čovjek u riječima:

Kako možete da ne vjerujete u Allaha, vi koji ste bili ništa, pa vam je On život dao;... (2/28)

Bili ste ništa u ovom ništavilu koje se širi na sve strane oko vas na Zemlji, i On među vama "proizvede život" pa i vama On *dade život*. Kako onda može da ne vjeruje u Allaha onaj koji je od Njega dobio život.

...On će, zatim, učiniti i da pomrete... (2/28)

Možda ni ovome nema mjesta mišljenju i raspravljanju. To je činjenica sa kojom se suočavaju živi svakog trena i što neminovno moraju dočekati. Ni ovdje nema mjesta mišljenju niti raspravljanju.

...i poslije će vas oživjeti,... (2/28)

O ovom oživljenju prepirali su se i vodili diskusiju neki izgubljenici, kako to rade i danas i vraćaju se onom prvom džahilijetu od prije toliko stoljeća. To je ono vrijeme kada su razmišljali o prvom stvaranju, koje ne zahtijeva nikakvo čuđenje niti demantovanje.

...a onda ćete se Njemu vratiti. (2/28)

Isto onako kao što vas je On stvorio, vi ćete se Njemu vratiti i kao što vas je razasuo po Zemlji vi ćete se sakupiti, i kao što ste se pojavili iz svijeta mrtvila Njegovim htijenjem u svijetu života, vi ćete se vratiti Njemu da primijeni prema vama Svoj sud i sprovede odredbu.

Tako u jednom kratkom ajetu otvara se i zatvara protokol života svega i svačega i u blic slici izlaže čovječanstvo u ruci Uzvišenog, Koji ga razvija prvi put iz ohlađenog mrtvila, pa ponovo uzima rukom smrti, da bi drugi put oživio i, napokon, ponovo povratio na ahiretu u život, isto onako kao što je i prvi put nastao. U ovom brzom izlaganju ocrtava se sjena snažne moći u osjećaju duboke djelotvorne inspiracije.

Nakon toga uslijedio je drugi moment koji dopunjava prvi.

On je za vas sve što postoji na Zemlji stvorio, zatim je Svoju volju prema nebu usmjerio i kao sedam nebesa ga uredio; On sve zna. (2/29)

Komentatori i apologetičari posvetili su mnogo pažnje stvaranju Zemlje i nebesa. Govorili su o tome direktno i indirektno. Objašnjavali su šta znači "izjednačiti", a šta "pojednačiti", a zaboravili su pritom da su riječi "prije" i "poslije" termini koje upotrebljava čovjek, da ne postoji nikakva podloga da se analogijom ti termini dovode u vezu sa Bogom. Zaboravljaju da su "izjednačenje" i "pojednačenje" dva termina koja približavaju ljudskom ograničenom poimanju sliku nečega što je neograničeno. Sva verbalna rasprava koja se pojavila među muslimanima, misliocima, o ovom kur'anskom terminu, prenijeta je, na nesreću, iz grčke filozofije i teološke rasprave Jevreja i hrišćana kad je došlo do miješanja te filozofije sa čistim arapskim i islamskim intelektom. Danas nema potrebe da mi padamo u ovo obezvrjeđivanje, jer bismo unijeli nered i metež u ljepotu učenja Kur'ana, ubacujući problematiku apologetike.

Na kraju da sažmemo stvarnu istinu koja stoji iza ovih izraza i koja nagovještava da je sve što je na Zemlji, stvoreno radi čovjeka; da ta istina dokazuje šta je cilj čovjekovog postojanja, ukazuje na njegovu veliku ulogu na Zemlji, na njegovu vrijednost u Allahovoj tereziji i najzad sud u vrijednosti čovjeka u islamskom poimanju i sistemu islamskog društva.

On je za vas sve što postoji na Zemlji stvorio,... (2/29)

Riječ "za vas" ovdje ima duboki smisao i nagovještaj. Ona je kategorička naznaka da je Allah stvorio čovjeka radi nečega velikog. Stvorio ga je da bude namjesnik na Zemlji, gospodar svega što je na njoj, aktivnog i djelotvornog faktora na Zemlji, najveće biće u ovom prostranom

gospodstvu i prvi gospodar u ovom velikom naslijeđu. Prema tome njegova uloga na Zemlji i u ovim događajima i njihovu razvijanju prvorazredna je. On je gospodar i Zemlje i alatke, On nije rob mašina kao što je to danas u materijalnom svijetu; nije sljedbenik razvoja koji proizvodi mašinu u odnosima među ljudima i njihovim situacijama kao što to tvrde izgubljeni predstavnici materijalizma koji nipodaštavaju ulogu čovjeka i njegov položaj; koji njega čine sljedbenikom gluhe alatke, a on je, ustvari, plemeniti gospodar. Nikakva materijalna vrijednost ne smije biti iznad ljudske vrijednosti, niti može da ga ponizi i potčini do te mjere da dominira njim. Svaki cilj koji ima za tendenciju umanjiti vrijednost čovjeka, bez obzira kakve materijalne vrijednosti on nudio, protivi se cilju ljudskog postojanja. Plemenitost čovjeka ima prioritet, dominaciju čovjeka nad materijom, također. Tek tada dolazi materijalna vrijednost.

Blagodat koju je Bog izlio ljudima, - da vjeruju, a ne da nevjeruju - nije samo uživanje tih blagodati na Zemlji, nego da čovjek bude i gospodar svega toga na Zemlji. Bog je dao čovjeku veću vrijednost od vrijednosti materije, koju krije zemlja, to je blagodet namjesništva, časti koja je iznad blagodati vlasništva i korištenja.

... zatim je Svoju volju prema nebu usmjerio i kao sedam nebesa ga uredio;... (2/29)

Nema potrebe upuštati se u rasprave o značenju riječi *Svoju volju prema nebu usmjerio*, osim, jedino da je to simbol i znak neke vrste dominacije; niti šta je namjera stvaranja i formiranja sedam nebesa i šta se misli pod tim. Nema potrebe upuštati se ni u raspravu o definisanju njihovih oblika ni postojanja. Čovjek se može zadovoljiti sa cjelokupnom poukom ovog teksta, a to je izjednačavanje svemira, Zemlje i nebesa na poprištu osude nevjerovanja ljudi u Stvoritelja, Zaštitnika, dominirajućeg nad svemirom, Koji je zemlju podvrgao čovjeku sa svim onim što je na Zemlji i u Zemlji, uskladio nebesa da bi učinio život na Zemlji mogućim i ugodnim.

... On sve zna. (2/29)

S obzirom da je On Stvoritelj svega, Raspoređitelj svega, ta obuhvatnost znanja o tome i njegova raspoređivanja daju podstreka vjerovanju u jednog Stvoritelja i povoda da se čovjek klanja Jedinome raspoređivaču, Jedinome skrbniku, priznajući u tome ljepotu.

Ovako se završava prvi dio poglavlja. Sve se skoncentrisalo na vjerovanje i poziv ka odabiru povorke odanih vjernika Bogu.

* * *

« وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ : إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً ، قَالُوا : أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ ، وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ؟ قَالَ : إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ .

« وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ، ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ ، فَقَالَ : أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * قَالُوا : سُبْحَانَكَ ! لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا ، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ * قَالَ : يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ . فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ ، قَالَ : أَلَمْ أَقُلْ لَّكُمْ : إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ؟

« وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ : اسْجُدُوا لِآدَمَ . فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ ، وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ .

« وَقُلْنَا : يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ ، وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا ، وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ * فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا ، فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ . وَقُلْنَا : اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ، وَأَسْكُنْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرًّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ * فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ ، إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ .

« قُلْنَا : اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا ، فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى : فَمَنْ تَبَعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ * وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ . »

A kada Gospodar tvoj reče melekima: "Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!" - oni rekoše: "Zar će Ti namjesnik biti onaj koji će na njoj nered činiti i krv proljevati? A mi Tebe veličamo i hvalimo i, kako Tebi dolikuje, štujemo." On reče: "Ja znam ono što vi ne znate." I pouči On Ādema nazivima svih stvari, a onda ih predoči melekima i reče: "Kažite Mi nazive njihove, ako istinu govorite!" "Hvaljen nek si!" - rekoše oni - "mi znamo samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri". "O Ādeme", - reče On - "kaži im ti nazive njihove!" I kad im on kaza njihove nazive, Allah reče: "Zar vam nisam rekao da samo Ja znam tajne nebesa i Zemlje i da samo Ja znam ono što javno činite i ono što krijete!" A kad rekosmo melekima: "Poklonite se Ādemu!" - oni se pokloniše, ali Iblis ne htjede, on se uzoholi i postade nevjernik. I Mi rekosmo: "O Ādeme, živite, ti i žena tvoja, u džennetu i jedite u njemu koliko god želite i odakle god hoćete, ali se ovom drvetu ne približujte pa da sami sebi nepravdu nanesete!" I šejtan ih navede da zbog drveta posrnu i izvede ih iz onoga u čemu su bili. "Sjinite!" - rekosmo Mi - "jedni drugima ćete neprijatelji biti, a na Zemlji ćete boraviti i do roka određenog živjeti!" I Ādem primi neke riječi od gospodara svoga, pa mu On oprost; On, doista prima pokajanje, On je milostiv. Mi rekosmo: "Silazite iz njega svi! Od Mene će vam upustvo dolaziti, i oni koji upustvo Moje budu slijedili - ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati. A oni koji ne budu vjerovali i knjige Naše budu poricali - biće stanovnici džehennema; u njemu će vječno ostati." (2/30-39)

Kazivanja u Kur'anu navode se na raznim mjestima i raznim povodima. Povod ovog puta je da navedeno kazivanje definiše samo hod kazivanja, seriju iz koje je izloženo, sliku koju ono oslikava i metod kako je izloženo, tako da ovo kazivanje vrši svoju tematsku ulogu, ostvaruje svoj psihološki cilj i želju.

Ljudi misle da se kazivanja u Kur'anu ponavljaju, pošto jedno kazivanje ponavlja svoje izlaganje u nekoliko sureta. Međutim, stručno posmatranje potvrđuje da nema nijednog kazivanja da se ponavlja u jednoj te istoj slici s obzirom na količinu i ustupljeni prostor, moć izlaganja i metod, jer kad god se ponovi neka slika ili serija, ona istovremeno vrši nešto novo, i to davanje novog slici negira mišljenja onih koji kažu da se kazivanja ponavljaju.

Neki odlaze još dalje pa kažu da se kroz te slike predočava neki događaj ili nešto što se zbilo ali samo misle na umjetničku stranu, što znači na ukus koji je vezan za dotični slučaj. Međutim, svako ko proučava Kur'an, budući pravičan i realan, otvoreno, bez natruhe, primijetit će pravu

istinu koja ukazuje da tematski povod definiše koliko će količinski biti izloženo jedno kazivanje na jednom mjestu, određuje metod i način izlaganja tog kazivanja. Kur'an je knjiga koja poziva, Ustav jednog sistema, program života, a nije knjiga pripovjedaka zabavnog štiva ili historija. U tekstu poziva dolaze izabrana kazivanja i po ustupljenom prostoru i po metodi koji odgovara atmosferi i izlaganju. Na taj način se ostvaruje čista umjetnička ljepota, koja se ne oslanja na stvaranje i ukus, nego na kreativno izlaganje, snagu istine i ljepotu izvršenja.

Kazivanja o vjerovjesnicima u Kur'anu predstavljaju povorku ili tok vjere kroz njen dugi, neprekidni, kontinuirani put. To kazivanje predstavlja poziv ka Allahu i odazivanje čovječanstva tom pozivu iz pokoljenja u pokoljenje. Ono predstavlja i prirodu vjerovanja u dušama onih koji su odabrani, predstavlja prirodu njihovog poimanja odnosa između njih i njihova Gospodara, njih kojima je poslanstvom data velika čast. Ova plemenita povorka na svom gorućem putu prekrivena je slijedom, zadovoljstvom, svjetlom i providnošću tako da osjeća vrijednost ovog uzvišenog elementa vjere i njene čvrstoće u postojanosti, otkriva istinu vjerskog poimanja i ističe razliku u osjećaju vjerske istine u odnosu na ostala unutarinja poimanja. Zbog toga i kazivanja u Kur'anu imaju veliku ulogu u časni poziv.

Pogledajmo na momenat kazivanje o Ādemu u svjetlu ovog objašnjenja.

Tekst, kao što je rečeno, govori:

- o povorci života, odnosno, povorci svega što postoji na Zemlji;
- o samoj Zemlji;
- o Božijim znakovima ljudima, i
- ističe da je Allah poradi njih stvorio sve što je na Zemlji. U takvoj atmosferi dolazi i kazivanje o Ādemovom namjesništvu na Zemlji;
- o dodjeli upravljanja i vladanja Zemljom njemu;
- o preuzimanju Božije obaveze i uslova i
- o davanju znanja čovjeku pomoću kojeg će on voditi ovo namjesništvo na Zemlji i rješavati iskrsla pitanja.

Ovo kazivanje uvodi nas i u slučaj:

- namjesništva sinova Israila na Zemlji, uz preuzimanje zavjeta prema Allahu, zatim
- oduzimanje od njih ovog namjesništva i njegova ustupanja harmoničnom muslimanskom društvu (ummi) uz preuzimanje zavjeta

prema Allahu (o čemu će biti govora). Na taj način kazivanje se dovodi u potpuni sklad sa atmosferom.

Da provedemo malo vremena sa prvim kazivanjem o čovječanstvu i osnovnim nagovještajima koji stoje iza toga.

* * *

Mi smo ti koji su prisutni u času isčekivanja, u trijemu Velikog Gospodara; mi smo ti koji slušamo i posmatramo prvo kazivanje o čovječanstvu.

... *“Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!”... (2/30)*

To je veliki događaj, htijenje kojim se želi predati ovom novom biću postojanja - bitka, uzde vlasti na Zemlji, da slobodno na njoj vlada; da mu se prepusti iskazivanje volje Stvoritelja u kreiranju i formiranju, u analizi i sintezi, u modifikaciji i izmjeni; u otkrivanju moći i energije na Zemlji, da mu se preda uzda vlasti nad riznicama i sirovinama, i da sve to potčini sebi uz Božiju dozvolu u vršenju velike obaveze koju mu je Allah povjerio.

Primjetno je da su ovom novom biću poklonjene tajne sile i pohranjene spremnosti ravne svim silama i energijama svega što je na Zemlji i riznicama i sirovinama i skrivenim moćima, pomoću čega on ostvaruje Božije htijenje.

Prema tome, ovdje se očituje jedinstvo ili sklad između zakona koji vladaju Zemljom, cjelokupnim kosmosom i zakona koji vladaju ovim stvorenjem, njegovom snagom i energijom kako ne bi došlo do sudara između jednog i drugog zakona i kako se ne bi srušila energija čovjeka o veliku stijenu kosmosa.

To je veliki položaj, položaj ovog čovjeka u sistemu postojanja - bitka na ovoj prostranoj Zemlji. To je čast koju mu je učinio Njegov plemeniti Stvoritelj.

Ovo sve je dio kojeg nagovještava uzvišeni sklop *“Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!”*, kada ga razmatramo budno i trezveno i vidimo šta je uradilo ovo biće na zemlji, namjesnik u ovom prostranom kraljevstvu.

... *"Zar će Ti namjesnik biti onaj koji će na njoj nered činiti i krv proljevati? A mi Tebe veličamo i hvalimo i, kako Tebi dolikuje, štujemo."*... (2/30)

Ove riječi meleka govore da su oni imali za to dokaz, ili ranije iskustvo na Zemlji, ili su bili nadahnuti providenjem, što će im kasnije jasno otkriti priroda ovog stvorenja, ili će im to potvrditi sami njegov život na Zemlji, što će ih dovesti do saznanja ili očitovanja da će čovjek praviti nered na Zemlji i izazivati prolijevanje krvi... a oni, s obzirom da su, po prirodi, kao meleki, nepogrješivi, čine samo dobro i mir opći, smatraju da klanjanje Bogu traži upućivanje zahvale i štovanja Njemu. On je Jedini apsolutni cilj postojanja, On je Jedini prvi (uzrok) objašnjenja stvaranju, On se dokazuje i obistinjuje kroz Njegovo postojanje, oni Ga slave upućujući Mu zahvalu i štovanje. Oni Mu stalno ibadete i nikada ne napuštaju taj ibadet.

Njima nije bila poznata mudrost htijenja Uzvišenog u zdanju ove Zemlje i njena obrada, niti mudrost u razvoju života i njegove raznovrsnosti, niti u ostvarenju volje Stvoritelja i povjerioca ovog postojanja (bitka) u njegovu razvoju, napretku i pravdi preko Božijeg zastupnika na Zemlji. Ovo je onaj koji kadkada izaziva nered, a ponekad krvoproliće u želji da bi ostvario veću i kompletniju korist preko očitog djelimičnog zla, bolji i stalni razvoj, bolji rušilačko-graditeljski poriv, bolji pokušaj od koga nema sustezanja, bolji uvid u nezadrživi razvoj u ovom velikom kraljevstvu.

Tada im je stigla definitivna odluka od Sveznajućeg i Sveobaviještenog.

... *"Ja znam ono što vi ne znate."* (2/30)

I pouči On Ādema nazivima svih stvari, a onda ih predoči melekima i reče: "Kažite Mi nazive njihove, ako istinu govorite!" "Hvaljen, nek si!" - rekoše oni - "mi znamo samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri". "O Ādeme", - reče On - "kaži im ti nazive njihove!" I kad im on kaza njihove nazive, Allah reče: "Zar vam nisam rekao da samo Ja znam tajne nebesa i Zemlje i da samo Ja znam ono što javno činite i ono što krijete!" (2/31-33)

Eto mi smo ti koji su prisutni u času iščekivanja, da posvjedočimo ono što su posvjedočili meleki kod Uzvišenoga; eto mi smo ti koji potvrđuju dio te velike Božije tajne koju je Bog predao ovom ljudskom biću, predavši mu vlast namjesništva, tajnu moći da sazna simbol imenovanja, tajnu moći spoznaje kako se zovu ljudi i stvari, imenujući ih.

To su izgovoreni termini, simboli tih osoba i osjetilnih stvari; to je moć velike vrijednosti u životu čovjeka na Zemlji. Njenu vrijednost spoznajemo onda kad pojmimo veliku poteškoću. Da nije Allah dao čovjeku moć da spozna imena nazvanih i poteškoće u sporazumijevanju i saradnji kad neko zaželi da se sporazumije s nekim o nečemu, bilo npr. da je riječ o palmi, sagovornici se ne bi mogli sporazumjeti sve dok se pred njih ne donese palma, ili npr. o nekom brdu, sagovornici se ne bi mogli sporazumjeti sve dok ne odu do tog brda, ili kad je riječ o nekoj osobi, sagovornici se ne bi mogli sporazumjeti sve dok dotičnu osobu ne dovedu pred se. To bi bila velika poteškoća s kojom se ne bi mogao pojmiti život. Život se ne bi mogao odvijati da Bog nije dao ovom biću moć raspoznavanja imena svega imenovanog.

Međutim, melekima nije potrebna ova posebnost, jer im nije ni nužna za obavljanje svojih zadataka pa im zbog toga nije ni darovana. Kada je Allah poučio Ādema ovoj tajni i njima ponudio nešto od toga da kažu, kako se zove, oni nisu znali kako da dadnu imena ni stvarima ni ljudima. Tu svoju nemoć oni su iskazali slaveći svoga Gospodara - priznavajući svoju nemoć i ograničenost svoga znanja samo na ono što su poučeni, a Ādem je to znao... Sve ovo je zatim popraćeno riječima koje su im omogućile da spoznaju mudrost Sveznajućeg, Mudrog.

... Allah reče: "Zar vam nisam rekao da samo Ja znam tajne nebesa i Zemlje i da samo Ja znam ono što javno činite i ono što krijete!" A kad rekosmo melekima: "Poklonite se Ādemu!" - oni se pokloniše,... (2/33,34)

To je ukazivanje časti na najvišem nivou; ovom stvorenju koje pravi nered na Zemlji i prolijeva krv, njemu je ipak poklonjena tajna kojom je uzdignut iznad meleka, poklonjena mu je tajna spoznaje, poklonjena mu je i tajna slobodne vjere s kojom bira smjer... udvojenost njegove prirode i moći da prosuđuje u svom htijenju kod otvaranja sebi puta i uvida u sigurnost upute ka Allahu svojim posebnim pokušajem. Sve su ovo elementi njemu ukazane časti.

I tada meleki učiniše sedždu, odavajući priznanje naredbi Visokog, Uzvišenog...

... ali Iblis ne htjede, on se uzoholi i postade nevjernik. (2/34)

Ovdje se javlja otjelovljena priroda zla: pobuna protiv Uzvišenog, Njemu slava, i oholost zbog priznanja prednosti onome kome pripada, javlja se prednost u grijehu i zatvorenost prema razumijevanju.

Tekst nagovještava da Iblis nije bio melek nego je bio samo s njima. Da je bio melek, ne bi griješio jer je pravo svojstvo meleka da oni ne griješe prema Allahu i vrše ono što im je naređeno. Izuzimanje, ovdje u ovom slučaju, ne govori da je on melek. To što je on bio s njima dozvoljava ovaj izuzetak isto kao što kažemo: "Došli su ti i ti osim Ahmeta." Ovo znači da on nije njihov nego se pridružio njima. Iblis je džin. O tome Kur'an jasno govori. Allah ga je stvorio od plamena vatre. Ovo kategorički govori da on nije bio melek.

I sada se ovdje javlja poprište stalne borbe, borbe između otjelovljenja zla u Iblisu i Božijeg namjesnika na Zemlji, vječna borba u svijesti čovjeka. Borba u kojoj će pobijediti dobro biće onoliko koliko se čovjek približava svojom voljom i zavjetom Allaha, a pobijedit će u ovoj borbi zlo onoliko koliko se čovjek bude predao svojim strastima i udaljio od svoga Gospodara.

I Mi rekosmo: "O Ādeme, živite, ti i žena tvoja, u džennetu i jedite u njemu koliko god želite i odakle god hoćete, ali se ovom drvetu ne približujte pa da sami sebi nepravdu nanesete!" (2/35)

Njima je bio dozvoljen svaki džennetski plod osim ploda jednog drveta, samo jednog, čime se možda aludiralo na zabranu koja bi neminovno morala biti primijenjena kao zabrana u životu na Zemlji. Bez zabrane ne bi se mogla ispoljavati volja, ne bi bilo razlike između čovjeka koji ima volju i životinje koja je tjerana, ne bi bilo stavljeno strpljenje čovjeka na probu izvršavanja zavjeta i ograničenja uslovima. Prema tome, volja predstavlja raskrnicu, a oni koji traže da uživaju bez volje-izbora, oni spadaju u svijet životinja, makar se oni javljali i u liku čovjeka.

I šejtan ih navede da zbog drveta posrnu i izvede ih iz onoga u čemu su bili... (2/36)

Kakav slikovit izraz *Pa ih navede!* To je termin koji ocrtava sliku kretanja onoga o čemu ona govori. Čitajući to, skoro da ćeš opaziti šejtana kako ih gura iz dženneta, gura ih svojim nogama, ponižava i omalovažava.

Tada dolazi do kompletiranja iskustva:

- Ādem je zaboravio svoj zavjet i ispoljio slabost pred ciljem. Tada se obistinjava Božija riječ kad Bog donosi Svoju presudu:

... "Sidite!"- rekosmo Mi - "jedni drugima ćete neprijatelji biti, a na Zemlji ćete boraviti i do roka određenog živjeti!" (2/36)

Ovo je bio nagovještaj pojave borbe na području koje je predviđeno za to između šejtana i čovjeka do kraja zemana.

Ādem se podiže iz svog posrtaja i onog što je počinio po svojoj prirodi. Milost Božija ga je stigla koja ga inače stiže redovno kada se povraća i zatraži rahmet.

I Ādem primi neke riječi od Gospodara svoga, pa mu On oprosti; On, doista prima pokajanje, On je milostiv. (2/37)

Ispunjena je posljednja Božija riječ i njegov stalni zavjet sa Ādemom i njegovim potomstvom, zavjet namjesništva na ovoj Zemlji, sa uslovom spasa ili propasti.

Mi rekosmo: "Silazite iz njega svi! Od Mene će vam upustvo dolaziti, i oni koji upustvo Moje budu slijedili - ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati. A oni koji ne budu vjerovali i knjige Naše budu poricali - bit će stanovnici džehennema; u njemu će vječno ostati." (2/38,39)

Vječita borba se već prenijela na svoje drevno poprište, iskočila iz svojih okova, ne smirivši se ni za tren niti popuštajući. Čovjek je spoznao još davno, u zoru čovječanstva, kako će pobijediti ako hoće pobjedu, odnosno kako će izgubiti, ako izabere za sebe gubitak.

Ovdje se nužno vratiti na početak samog kazivanja, prvo kazivanje o čovječanstvu Allah Uzvišeni kaže melekima: *Ja sam postavio namjesnika na Zemlji.* Ovo znači da je Ādem stvoren za ovu Zemlju od prvog momenta, onda se postavlja pitanje: Zašto je stablo zabranjeno? Zašto je bilo ovo iskušenje Ādema, zašto je bilo udaljavanje sa neba na Zemlju, a on stvoren za ovu Zemlju od prvog momenta?

Možda bi čovjek ovdje mogao primijetiti da je ovo iskustvo bilo neka vrsta odgoja namjesnika i njegova priprema, bilo buđenje pohranjene energije u njegovom biću, bila praksa njemu kako da ide u susret cilju, da isproba posljedicu, da ispije čašu kajanja, da spozna neprijatelja i da zatraži utočište poslije svega toga kroz sigurnog zaštitnika.

Kazivanje o zabranjenom stablu i šejtansko zavođenje slastima i zaborav zavjeta griješenjem i otrežnjenje nakon pijanstva, kajanje i traženje oprosta... to je jedno te isto iskušenje čovjeka koje se ponavlja. Milost Božija uslovia je ovom stvorenju da bude spušten na mjesto njegova hilafeta, stvorenju koje je prošlo kroz ovo iskušenje i koje će biti izloženo

dugo, dugo sličnim iskušenjima, pripremajući se za stalnu borbu uz savjetovanje i upozorenje.

Ovdje se ponovo postavlja pitanje: Gdje je bilo ovo što je bilo? Šta je to džennet u kome je živio Ādem i njegova žena neko vrijeme? Ko su to meleki? Ko je taj Iblis? Kako im je rekao Allah i šta su oni na to odgovorili?

Ovi i njima slični primjeri u časnom Kur'anu su nešto nevidljivo koje je Allah zadržao za Sebe i obznanio Svojom mudrošću da čovjek nema potrebe da se upušta u spoznaju njegove suštine i prirode. Nije darovao ljudima sposobnost da to spoznaju i znanjem obuhvate pomoću sredstava koja su darovana čovjeku u cilju njegova namjesništva na Zemlji. Uostalom nije potrebno namjesništvu da prodre svojim saznanjem u ovu nepoznanicu. I onoliko koliko je Bog potčinio svemirskog zakona čovjeku i dao mu mogućnost da spozna njegovu tajnu, toliko je ostavio nepoznatih tajni o čemu nema potrebe čovjeku da to spozna. I uprkos svemu onome što je Allah omogućio čovjeku da spozna svemirske tajne, npr. čovjek još nikada ne zna šta će se zbiti ovog časa uopće. Nikakvim instrumentom spoznaje koja mu je dostupna nije mu moguće da spozna šta će mu se desiti poslije ovog časa, da li će dah koji je napustio njegova usta odnosno pluća vratiti se ili je to posljednji izdisaj? Ovo su primjeri nespoznajnog, prekrivenog čovjeku. Ovo ne ulazi u kompetenciju namjesništva. Šta više, možda bi ono bilo sredstvo onemogućavanja hilafeta-namjesništva kad bi čovjeku to bilo otkriveno. Postoje razne vrste ovih sakrivenih tajni čovjeku u svežnju nespoznajnog čiju sadržinu zna samo Allah.

Ljudskom umu nije dato da zaroni u to jer on nema sredstva pomoću kojeg bi mogao doprijeti u tu oblast. Svaki trud uloženi u ovaj pokušaj izgubljen je, utrošen uzaludno, bez ikakva ploda i bespotreban je.

Ako ljudskom umu nije darovano sredstvo spoznaje ovog nespoznajnog, prekrivenog, onda nema ni puta njemu da se raduje spoznaji ili da ga negira. Negiranje je sud koji traži spoznaju, a spoznaja ovdje nije po svojoj prirodi data intelektu, nije u moći njegovih sredstava, niti je neophodna čovjeku za obavljanje njegove dužnosti.

Predavanje iluziji, mitovima i izmišljenim pričama veoma je štetno i opasno, ali je štetnije i opasnije od toga negiranje nepoznatog i odbacivanje nevidljivog samo zbog toga što čovjek nema moći da to spozna. To bi bilo srozavanje čovjeka u svijet životinje koja živi samo u sferi čulnog i ne može da iskoči iz svog tora u otvoreno i slobodno postojanje.

Onda, da ostavimo ovo nespoznajno njegovom Gospodaru, a mi ćemo se zadovoljiti sa kazivanjem o tome onoliko koliko je nama od interesa u ovom našem životu, odnosno koliko bi zadovoljilo naše potrebe i naš život. Uzmimo iz ovog kazivanja samo ono na šta ukazuju svemirske i ljudske istine i poimanje postojećeg i njegovo međusobno povezivanje, zatim nagovještaj o prirodi čovjeka, njegovoj vrijednosti i težini. To bi bilo korisnije čovjeku i uputnije.

Sažimajući ovo a što odgovara ZILALU KUR'ANA (djelo "U okrilju Kur'ana"), pokušat ćemo proći kroz ove nagovještaje, poimanja i istine, na sveukupni način i brzo.

Najizrazitiji nagovještaj kazivanja o Ādemu, kao što je navedeno na ovom mjestu, jeste velika vrijednost koju islamsko poimanje daje čovjeku i njegovoj ulozi na Zemlji, njegovom mjestu u sistemu postojanja, vrijednosti koju ima, zatim istini koja ga veže sa zavjetom Allaha i činjenici ovog zavjeta na čijoj osnovi je uspostavljeno njegovo namjesništvo.

Ta velika vrijednost koju daje islamsko poimanje čovjeku na najuzvišeniji način kod Uzvišenog, to je da je on stvoren da bude namjesnik na Zemlji kao što se to jasno očitovalo u naredbi melekima da mu sedždu učine, u progonstvu Iblisa, koji se uzoholio i odbio da sedždu čini čovjeku i u zaštiti Allahovoj čovjeka prije svega.

Iz ovog gledanja na čovjeka proističe bezbroj velikih vrijednosti koje se moraju imati u vidu u svijetu poimanja, kao i u realnom svijetu.

Prvo što bismo morali imati u vidu jeste to da je čovjek gospodar ove Zemlje, da je radi njega stvoreno sve što je u zemlji i na Zemlji, kao što je to tekstom jasno rečeno, što znači da je čovjek uzvišeniji, časniji i cjenjeniji od svega materijalnoga i svih materijalnih vrijednosti na ovoj Zemlji. Ovo znači da nije dozvoljeno tražiti od njega da robuje ili da bude ponižen radi osiguranja materijalne vrijednosti ili bilo čega materijalnog, nije dozvoljeno da se napada bilo koja njegova plemenita vrijednost, niti da se ustupi bilo koja njegova vrijednost radi ostvarivanja materijalne zarade, ili bilo kakvog materijalnog proizvoda, niti umnožavanje bilo kakvog materijalnog elementa. Sve ove materijalne supstance stvorene su ili proizvedene radi čovjeka, radi ostvarenja i kompletiranja njegove ličnosti, radi označavanja njegovog ljudskog postojanja. Prema tome, nije dozvoljeno da materijalna vrijednost oduzima vrijednost čovjeka ili da umanju neku njegovu plemenitu naznaku.

Drugo što bi se moralo imati u vidu jeste to da je uloga čovjeka na Zemlji prvorazredna, da je on taj koji mijenja i izmjenjuje forme uloga i povezuje ih, da je on taj koji usmjerava i vodi. On nije nikakvo sredstvo proizvodnje niti distribuirati proizvodnju, koja bi vodila čovjeka iza sebe, ponižavajući ga, oduzimajući od njega svaku vrijednost, kao što to upražnjavaju materijalistička učenja, koja omalovažavaju ulogu čovjeka i umanjuju je upravo onoliko koliko uveličavaju ulogu alatke i daju joj prioritet.

Teorija Kur'ana čini ovog čovjeka u njegovu namjesništvu na Zemlji važnim faktorom u sistemu kosmosa i vrlo uočljivim u tom sistemu. Njegovo namjesništvo na Zemlji vezano je sa brojnim povezivanjima sa nebesima, sa vjetrovima, sa kišama, suncima i zvijezdama. Sve je to primjetno u njihovim konstrukcijama i djelatnostima. Primjetne su mogućnosti uspostavljanja života na Zemlji, mogućnosti postavljanja ovog čovjeka na položaj namjesništva. Kakva je razlika između ovog primjetnog položaja čovjeka i one njegove niske i beznačajne uloge koju mu dodjeljuje materijalističko učenje i ne dozvoljava mu da je prevaziđe?

Nema sumnje da obje ove teorije, ova islamska i ova materijalistička, u odnosu na čovjeka, djeluju na prirodu sistema kojeg gradi ova teorija ili ona za čovjeka. Priroda poštovanja pozicija čovjeka ili njihova ponižavanja i priroda ukazivanja časnog položaja čovjeka ili njegova omalovažavanja... nije samo ponižavanje svake slobode čovjeka, njegove časti i njegovih pozicija koje primjećujemo u materijalnom svijetu, na putu osiguranja materijalne proizvodnje i njena obećanja, ništa drugo do trag te teorije u odnosu na činjenicu čovjeka i njegove uloge na ovoj Zemlji.

Iz uzvišene islamske teorije, vezane za istinitost čovjeka i njegovu ulogu, izrasta najveća etička vrijednost kod vrjednovanja čovjeka, izrasta najveća vrijednost čudoredne vrline, podizanja vrijednosti vjere, dobročinstva i iskrenosti u njegovu životu. To je ta vrijednost na kojoj počiva zavjet njegovog namjesništva.

“...Od Mene će vam uputstvo dolaziti, i oni koji uputstvo Moje budu slijedili - ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati...” (2/38)

Ova vrijednost je veća i plemenitija od svih materijalnih vrijednosti, imajući u vidu da se pod ovim namjesništvom podrazumijeva i ostvarenje ovih materijalnih vrijednosti, ali ne da one postanu prioritetne i glavne i da prekriju ove visoke vrijednosti. Zbog toga je i težnja u teoriji Kur'ana odmjeravanje i usmjeravanje ljudskog srca ka duhovnoj čistoti, uzdizanju i

tjelesnoj čistoći u životu za razliku od tendencije materijalističkog učenja koja ide za ismijavanjem i omalovažavanjem svake duhovne vrijednosti, ide za odbacivanjem svake etičke vrijednosti na putu jedinog interesovanja, a to je interesovanje za proizvodnju, za robu, za potrebe stomaka kao kod životinje.

Kod islamskog poimanja primjećujemo vrednovanje volje čovjeka, a to je ovisnost zavjeta sa Allahom. To je ovisnost zaduženja i nagrade. Čovjek gospodari visokim položajem na nivou meleka sa čuvanjem svoga zavjeta prema Bogu, kroz rasuđivanje svojim htijenjem, ne podvrgavajući se strastima, smatrajući visokim ciljeve kojima stremi, dok istovremeno savlađuje se da sam sebe ne ponizi i ne padne sa visokog položaja, kroz nadvlađivanje strasti nad njim i njegovom voljom, kao i ciljem na pravom putu i kroz zaborav zavjeta pomoću koga se on uzdigao na stepen prema svom Gospodaru. U ovom svemu javlja se plemenita naznaka, pored drugih plemenitih elemenata, između ostaloga, naznaka stalnog sjećanja na raskrnicu koja je između sreće i nesreće, između uzdizanja i padanja, između mjesta čovjeka koji ima svoju volju i htijenje i provalije životinje koja je tjerana.

U događajima borbe koju predočava kazivanje o borbi između čovjeka i šejtana, je trajna opomena da je to borba između zavjeta Allahu i cilja šejtana, borba između vjere i nevjere, borba između istine i neistine, između upute i zablude. Sam je čovjek poprište te borbe. On lično može dobiti u toj borbi, ali može i izgubiti. Kroz ovo je njemu dato stalno upozorenje na budnost, stalno ukazivanje njemu da je on vojnik na ovom bojnopolju, da će on biti taj koji će zadobiti ratni plijen ili postati plijenom na ovom poprištu.

Na kraju slijedi i stav islama o grijehu i tevbi... Grijeh je nešto lično i tevba je nešto lično. To se da lahko shvatiti. Tu nema nikakvih zapleta niti nejasnoća. Tu nema nikakve nametnute unaprijed propisane greške čovjeku prije njegovog rođenja, kao što to tvrde crkvene teorije, nema ni teološkog nevjerstva kao što to kaže crkva da je "Īsā alejhi-s-selam, sin Božiji" razapet da bi spasio čovječanstvo od greške Ādemove. Nikako! Greška Ādemova je njegova lična greška, a njegovo spasenje od te greške uslijedilo je nakon direktne tevbe izvršene sa lahkoćom i jednostavnošću. Greška svakog Ādemovog djeteta je njegova lična greška. Put tevbi je ostvaren, lahak i jednostavan. Otvoreno i ugodno predočen. Svaki čovjek nosi svoj lični teret. Od svakog čovjeka se traži da ulaže napore, da ne očajava i ne bude malodušan:

...On, doista prima pokajanje, On je milostiv. (2/37)

Ovo je samo jedan vid nadahnuća kazivanja o Ādemu, na ovom mjestu, čime ćemo se mi zadovoljiti u Zilali-l-Kur'anu (U OKRILJU KUR'ANA), ono je samo po sebi bogatstvo istina i snažnog predočavanja, bogatstvo nadahnuća i plemenitog usmjeravanja, bogatstvo temelja na kojima počiva društvo u kome dominira etika, svako dobro i uzornost. Kroz ovaj izloženi dio teksta mi možemo spoznati važnost kur'anskog kazivanja o koncentraciji pravila islamskog poimanja i objašnjenja vrijednosti u kojima su ta kazivanja koncentrisana. To su vrijednosti koje odgovaraju svijetu koji potiče od Allaha i koji je usmjeren ka Allahu, koji se približava Allahu na kraju svoga kruženja, u kome je ugovor namjesništva sazdan na primanju upute od Allaha i ovičen Njegovim programom u životu. Raskrsnica u tom namjesništvu je da čovjek sasluša i pokori se onome što je primio od Allaha ili da sasluša i pokori se onome što mu izdiktira šejtan. Tu nema trećeg puta, ili put Allaha ili put šejtana, ili uputa ili zabluda, ili istina ili neistina, ili spas ili gubitak. Ovo je ta činjenica o kojoj govori cijeli Kur'an, opisujući je prvorazrednom činjenicom na kojoj počivaju sva ostala poimanja i sve ostale situacije u svijetu čovjeka.

« يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ ، وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ ، وَإِيَّايَ فَارْهَبُونَ * وَأَمِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ ، وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ ، وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا ، وَإِيَّايَ فَاتَّقُونَ * وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ * وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ .

« أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ ؟ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ؟ * وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ ؛ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ * الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ ، وَأَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ .

« يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ أَذْ كُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ ، وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ * وَأَتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا ، وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ ، وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ ، وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ .

« وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ ، يَدَّبْحُونَ أَبْنَاءَكُمْ . وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ . وَفِي ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِّنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ * وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ ، وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنتُمْ تَنْظُرُونَ .

« وَإِذْ وَاعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ، ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنتُمْ ظَالِمُونَ * ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ * وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ * وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ : يَا قَوْمِ إِنَّا كُنتُمْ ظَالِمِينَ أَنْفُسَكُمْ بِاتَّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ ، فَتَوْبُوا إِلَىٰ بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ . ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِندَ بَارِئِكُمْ ، فَتَابَ عَلَيْكُمْ ، إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ .

« وَإِذْ قُلْتُمْ : يَا مُوسَىٰ لَن نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً ، فَآخَذْتُمْ الصَّاعِقَةَ وَأَنتُمْ تَنْظُرُونَ * ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ * وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ ، وَأَنزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ ، كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ، وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ .

« وَإِذْ قُلْنَا : ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا ، وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا ، وَقُولُوا : حِطَّةٌ ، نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ ، وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ * فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ ، فَأَنزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ .

« وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ ، فَقُلْنَا : اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ ، فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا . قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرِبَهُمْ . كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ ، وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ .

« وَإِذْ قُلْتُمْ : يَا مُوسَىٰ لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ ، فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِيهَا وَبَصَلِهَا . قَالَ : أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ ؟ اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَّا سَأَلْتُمْ ، وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْأَذَلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ ، وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ ، ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ، وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ، ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ .

« إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ، وَالَّذِينَ هَادُوا ، وَالنَّصَارَىٰ ، وَالصَّابِئِينَ . . . مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا . . . فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ ، وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ ، وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ .

« وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ ، وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ : خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ ، وَادْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ ، فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ .

« وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ : كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ * فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ .

« وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ : إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً . قَالُوا : أَتَتَّخِذُنَا هُزُؤًا ؟ قَالَ : أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ * قَالُوا : ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ . قَالَ : إِنَّهُ يَقُولُ : إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ ، عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ ، فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ * قَالُوا : ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْهَا . قَالَ : إِنَّهُ يَقُولُ : إِنَّهَا

بَقْرَةً صَفْرَاءَ فَاقَعَ لَوْنُهَا تَسْرُّ النَّاطِرِينَ * قَالُوا : اذْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ ،
 إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا ، وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ * قَالَ : إِنَّهُ يَقُولُ : إِنَّهَا بَقْرَةٌ
 لَا ذَلُولَ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ ، مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا . قَالُوا : الْآنَ جِئْتَ
 بِالْحَقِّ . فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ .

« وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا ، فَاذَارَاكُمْ فِيهَا ، وَاللَّهُ مُخْرِجُ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ * فَقُلْنَا
 أَضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا ، كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى ، وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ *
 ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ ، فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً . وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ
 لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ ، وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشَقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ ، وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ
 مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ، وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ .. »

O sinovi Isrāilovi, sjetite se blagodati Moje koju sam vam podario, i ispunite zavjet koji ste Mi dali, - ispunit ću i Ja svoj koji sam vama dao, i samo se Mene bojte! Vjerujte u ono što objavljujem, čime se potvrđuje da je istinito ono što vi imate, i ne budite prvi koji u to neće vjerovati. I ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi, i samo se Mene bojte! I istinu s neistinom ne miješajte i istinu svjesno ne tajite! Molitvu obavljajte i zekat dajte i zajedno s onima koji molitvu obavljaju i vi obavljajte! Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete? Pomozite sebi strpljenjem i molitvom, a to je, zaista, teško, osim poslušnima, koji su uvjereni da će pred Gospodara svoga stati i da će se Njemu vratiti. O sinovi Isrāilovi, sjetite se blagodati Moje koju sam vam podario i toga što sam vas nad ostalim ljudima bio uzdigao; i bojte se Dana kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti, kada se ničiji zagovor neće prihvatiti, kada se ni od koga otkup neće primiti i kada im niko neće u pomoć priteći; i kada smo vas od faraonovih ljudi izbacili, koji su vas najgorim mukama mučili: mušku vam djecu klali, a žensku u životu ostavljali; - a to vam je bilo veliko iskušenje od Gospodara vašeg, - i kada smo zbog vas more rastavili i vas izbacili, a faraonove ljude, na oči vaše, potopili; i kada smo Mūsāu četrdeset noći obećanje ispunjavali, vi ste, u njegovu odsustvu, sami sebi čineći nepravdu, tele obožavati počeli. Zatim smo vam, i poslije toga, oprostili da biste zahvalni bili; i kada smo Mūsāu

Knjigu, koja rastavlja istinu od neistine, dali da biste pravim putem išli; i kada je Mūsā rekao narodu svome: "O narode moj, prihvativši tele, vi ste samo sebi nepravdu učinili; zato se Stvoritelju svome pokajte i između vas prestupnike smrću kaznite. To je bolje za vas kod Stvoritelja vašeg, On će vam oprostiti! On prima pokajanje i On je milostiv"; i kada ste uglas rekli: "O Mūsā, mi ti nećemo vjerovati dok Allaha ne vidimo!" - munja vas je ošinula, vidjeli ste. Zatim smo vas, poslije smrti vaše, oživjeli da biste zahvalni bili. I Mi smo vam od oblaka hladovinu načinili i manu i prepelice vam slali: "Jedite lijepa jela kojima vas opskrbljujemo!" A oni Nama nisu nautili, sami sebi su nepravdu nanijeli; i kada smo rekli: "Uđite u ovaj grad i jedite što god hoćete i koliko god hoćete, a na kapiju pognutih glava uđite, i recite: "Oprosti" - oprostićemo vam grijehe vaše, a onima koji čine dobra djela dat ćemo i više!" - onda su oni koji su bili nepravedni zamijenili drugom Riječ koja im je bila rečena i Mi smo na one koji su bili nepravedni s neba kaznu spustili, zato što nisu poslušali; i kada je Mūsā za narod svoj vodu molio, Mi smo rekli: "Udari štapom svojim po stijeni!" - i iz nje je dvanaest vreća provrelo, i svako bratstvo je vrelo iz kojeg će piti znalo. "Jedite i pijte Allahove darove, i ne činite zlo po Zemlji nered praveći!" i kada ste rekli: "O Mūsā, mi ne možemo više jednu te istu hranu jesti, zato zamoli, u naše ime, Gospodara svoga da nam podari od onoga što zemlja rađa: povrća, i krastavica, i pšenice, i leće, i luka crvenog!" - on je rekao: "Zar želite da ono što je bolje zamijenite za ono što je gore? Idite u grad, imat ćete ono što tražite!" I poniženje i bijeda na njih padoše i Allahovu srdžbu na sebe navukoše zato što u Allahove dokaze nisu vjerovali i što su ni krive ni dužne vjerovjesnike ubijali, zato što su neposlušni bili i što su sve granice zla prelazili. One koji su vjerovali, pa i one koji su bili Jevreji, i kršćani, i Sabijci - one koji su u Allaha i u onaj svijet vjerovali i dobra djela činili, - doista čeka nagrada od Gospodara njihova; ničega se oni neće bojati i ni za čim neće tugovati! i kada smo od vas zavjet uzeli i brdo iznad vas podigli: "Svojski prihvatite ono što smo vam dali i neka vam je na umu ono što je u Knjizi, da biste se kazne sačuvali!" - vi ste poslije toga odustali, i da nije bilo Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, uistinu biste stradali. Vama je poznato ono što se dogodilo onima od vas koji su se o subotu ogriješili, kao i to da smo im Mi rekli: "Budite majmuni prezreni!" Savremenici i pokoljenjima njihovim to smo učinili opomenom, a poukom onima koji se boje Allaha. A kada je Mūsā rekao narodu svome: "Allah vam naređuje da zakoljete kravu", - oni upitaše: "Zbijaš li ti to s nama šalu?" - "Ne dao mi Allah da budem neznaica!" - reče on. "Zamoli Gospodara svoga, u naše ime", - rekoše - "da nam objasni kojih godina ona treba da bude." - "On kaže" - odgovori on - "da ta krava ne smije da bude ni stara ni mlada, nego između toga, srednje dobi,

pa izvršite to što se od vas traži!” “Zamoli Gospodara svoga, u naše ime”, - rekoše - “da nam objasni kakve boje treba da bude.” - “On poručuje” - odgovori on - “da ta krava treba da bude jarko rumene boje, da se svidi onima koji je vide.” “Zamoli Gospodara svoga, u naše ime”, - rekoše - “da nam objasni kakva još treba da bude, jer, nama krave izgledaju slične, a mi ćemo nju, ako Allah htjedne, sigurno pronaći.” “On poručuje” - reče on - “da krava ne smije da bude istrošena oranjem zemlje i natapanjem usjeva; treba da bude bez mane i ikakva biljega.” - “E sad si je opisao kako treba!” - rekoše, pa je zaklaše, i jedva to učiniše. I kada ste jednog čovjeka ubili, pa se oko njega prepirati počeli - Allah je dao da iziđe na vidjelo ono što ste bili sakrili -, Mi smo rekli: “Udarite ga jednim njezinim dijelom!” - i eto tako Allah vraća mrtve u život i pruža vam dokaze Svoje da biste shvatili. Ali srca vaša su poslije toga postala tvrda, kao kamen su ili još tvrđa, a ima kamenja iz kojeg rijeke izbijaju, a ima, zaista, i kamenja koje puca i iz kojeg voda izlazi, a ima ga, doista, i koje se od straha pred Allahom ruši. - A Allah motri na ono što radite. (2/40-74)

Počevši sa ovim dijelom ove sure, tekst se suočava sa Sinovima Israila, s njima koji su negativno dočekali islamsku misiju u Medini i koji su joj se suprotstavljali tajno i javno. Njihove spletke nisu prestajale nijednog trena otkako se islam pojavio u Medini, pogotovo onda kada se ispostavilo da je on na putu da im dokine privilegije i eliminiše ih sa društvene i ekonomske scene. Njihov otpor je dobio na žestini onda kada je islam ujedinio plemena Evs i Hazredž, kada je zatvorio puteve za djelovanje Jevreja i kada im je donio novi program utemeljen na novoj Knjizi. Ovaj rat koji su Jevreji u toj dalekoj prošlosti objavili islamu i muslimanima nije ni do danas splasnuo. On se vodi istim sredstvima i istim metodama, samo mu se oblik promijenio, a suština i priroda ostale iste. Uprkos činjenici što im je jedino islamski svijet pružio utočište i otvorio grudi kad ih je čitav svijet progonio, oni su ostali takvi. Islamski svijet ne priznaje vjerske i rasne progone, on svoja vrata otvara svakom dobronamjerniku koji ne vrijeđa islam i ne pravi spletke muslimanima.

Bilo je očekivati da će Jevreji u Medini biti prvi koji će povjerovati u novo poslanstvo i novog poslanika s obzirom da je Kur'an potvrdio Tevrat i da su oni očekivali poslanstvo ovog poslanika. Pored toga među radosnim vijestima koje sadrži njihova knjiga su i opisi ovog poslanika. Čak su očekivali da će im on pomoći u borbi protiv Arapa mnogobožaca.

Ova cjelina je prvi dio šireg govora o Sinovima Israila, zapravo široke rasprave koja rasvjetljava njihov stav i razobličava njihove mahinacije,

pogotovo poslije iscrpljivanja svih sredstava da ih se privoli da prihvate islam i priključe se povorci vjernika u novu vjeru.

Ova cjelina počinje pozivom Uzvišenog Allaha Sinovima Israila. On ih podsjeća na Njegove blagodati prema njima i poziva ih da se drže zavjeta prema Njemu kako bi i On ispunio Svoje obećanje prema njima. Poziva ih da budu bogobožni i da osjećaju strahopoštovanje prema Njemu utirući tako put da im uputi poziv da povjeruju u ono što im On objavljuje i što samo potvrđuje ono što oni imaju. On kritikuje njihov odnos prema Njemu i prijeti im što su oni prvi koji u to neće da vjeruju. On ih također kritizira što istinu zaogrću neistinom i što taje istinu obmanjujući svijet - posebno muslimane - unoseći metež i zbrku u islamske redove i unoseći sumnju u duše obraćenika u novu vjeru. On im naređuje da stupe u safove te zajednice, da obavljaju namaz, da dijele zekat i da čine ruku' zajedno sa muslimanima koji ruku' obavljaju preporučujući strpljivost i namaz kao sredstvo koje će im pomoći da prevladaju svoje slabosti i priključe se novoj vjeri. On odbija mogućnost da oni mnogobošce pozivaju u vjeru dok istovremeno odbijaju da sami kao muslimani uđu u Allahovu vjeru.

Zatim ih podsjeća na Allahove blagodati kojima ih je kroz dugu povijest obasipao obraćajući se savremeniciima kao da su oni ti koji su uživali u onim blagodatima iz doba Mūsāa, alejhi-s-selam, Kur'an to čini stoga što ih drži jednim, kroz pokoljenja solidarnim narodom i ljudima istog karaktera. Oni to uistinu jesu, jer je to pokazao njihov karakter i postupci kroz sva vremena.

Zatim se vraća i zasrašuje ih Danom od koga se, inače, boji, kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti, kada se ničiji zagovor neće prihvatiti, kada se ni od koga otkup neće primati i kada nikoga neće naći ko će im u pomoć priteći i od kazne ih zaštititi.

Predočava im prizor njihovog izbavljenja od faraona i njegovih ljudi kao da ga gledaju. Predočava im prizor drugih blagodeti kojima su bili obasipani, od pravljenja hladovine oblakom, rose i prepelica, do poticanja vode iz stijene. Potom ih podsjeća na njihova uzastopna zastranjivanja koja su poslije toga uslijedila sa njihove strane. Čim bi ih On odvatio od jednog, oni bi se vraćali drugom; čim bi im On oprostio pogrješku, oni bi padali u

griješ, čim bi se popravili od posrtaja, oni bi padali u jamu. Oni su bili jedni te isti u izopačenosti i tvrdoglavosti, jedni te isti u istrajanju u izopačenosti i tvrdoglavosti, kao što su bili jedni te isti u slabosti da ponesu breme odgovornosti, jedni te isti u uzmicanju pred emanetom, u kršenju obećanja i u raskidanju ugovora sa svojim Gospodarom i svojim poslanikom. Pali su tako nisko da su ubijali svoje vjerovjesnike, ni krive ni dužne, da su poricali znamenja svoga Gospodara, da su prihvatili da obožavaju tele, da su se ogriješili o pravo Allahovo, odbijajući da povjeruju u svog poslanika dok ne vide Allaha. Oni su prekršili Allahove preporuke prilikom ulaska u grad ponašajući se i govoreći suprotno od onog što im je bilo naređeno. Oni su se ogriješili o subotu i zaboravili ugovor na brdu Tur. Oni su se prepirali i osporavali klanje krave, koje je Allah naredio radi posebnog cilja i mudrosti.

Svemu ovome treba dodati njihovu široku kampanju da su oni jedini na pravom putu i da je Allah jedino s njima zadovoljan, da su sve vjere lažne i da su svi narodi, osim njih, u zabludi. Kur'an to sve u ovom odlomku negira i potvrđuje da one koji vjeruju u Allaha i Sudnji dan i čine dobra djela iz svih naroda čeka nagrada od Gospodara njegova; ničega se oni neće bojati i ni za čim neće tugovati!

Ova kampanja, bez razlike na to da li je navedena u ovoj cjelini ili će uslijediti u daljnjem tekstu ovog poglavlja sure, bila je, prije svega neophodna da razbije laži Jevreja, da otkrije njihove spletke, da dobro rasvijetli istinu o njima i da razotkrije motive njihovih intriga prema islamu i muslimanima. Ovo je također bilo nužno da otvori oči i rāsvijetli srca muslimana, ukazujući im na ove intrige i spletke, koje su bile uperene protiv njihove nove zajednice, protiv temelja na kojima ona počiva, kao i protiv jedinstva muslimanskih redova, s ciljem da se to jedinstvo razbije i unese smutnja u muslimanske redove.

S druge strane, ovaj napad je bio nužan da se upozore muslimani na klizav put na kome su posrnule noge naroda koji je bio određen za namjesnika na Zemlji. Međutim, taj narod je bio lišen tog namjesništva i uskraćen časti da izvršava Allahove emanete na Zemlji i Njegov plan u rukovođenju sa čovječanstvom. Ova kampanja je protkana eksplicitnim

upustvom muslimanima kako bi im se skrenula pažnja na ta klizava mjesta, kao što slijedi u drugom dijelu.

Koliko i koliko muslimanskoj zajednici u Medini je bilo potrebno i jedno i drugo!? Koliko i koliko muslimanskom ummetu u svim vremenima je potrebo da razmatra ove smjernice i da otvorenih očiju, razborito i razumno, proučava Kur'an kako bi iz njega uzeo instrukcije Uzvišene Božije komande za sve one borbe koje on vodi protiv tradicionalnih neprijatelja kao i da nauči kako će odgovoriti na sve one prljave igre koje njegovi neprijatelji igraju i to najmonstruoznijim i najperfidnijim metodama i sredstvima!? Srce koje nije ozračeno svjetlom imana, srce koje nije primilo instrukcije od te komande, koja zna i javno i tajno, skriveno i vidljivo, ne može otkriti prljave i tajne puteve i kanale u koje se zakopavaju te mutne i perfidne spletke.

Primjećujemo i potpuni sklad i harmoniju između umjetničkog na jednoj strani, i psihološkog aspekta na drugoj strani u kur'anskoj interpretaciji. Početak ovih ajeta se spaja sa krajem kazivanja o Ādemu i inspiracijama na koje smo tamo ukazivali, što predstavlja aspekt zaokruživanja kur'anskih kazivanja i sredine u kojoj se to dešava u jednu cjelinu.

U tekstu je prije svega toga potvrđeno da je Allah stvorio sve što je na Zemlji za čovjeka. Zatim je uslijedilo kazivanje o Ādemovom imenovanju za namjesnika na Zemlji, jasnim i preciznim Allahovim ugovorom, o Ādemovoj superiornosti nad melekima, o zavjetu i zaboravu, o kajanju i pokajanju, o uputi i oprost, te o prvom Ādemovom iskustvu na Zemlji, o dugotrajnom sukobu između snaga zla, pokvarenosti i rušenja, predstavljenih u Iblisu, na jednoj strani, i snaga dobra, čestitosti i izgradnje predstavljenih u čovjeku koji se drži vjere, na drugoj strani.

Tekst je govorio o svemu ovome u ovom poglavlju. Nastavio je s ovom cjelinom o Sinovima Isrāilovim spominjući Allahov ugovor s njima i njihovo kršenje tog ugovora, spominjući Njegove blagodati prema njima i njihovo nipodaštavanje tih blagodati, što je rezultiralo njihovim lišavanjem namjesništva i propisivanjem poniženja, upozoravajući muslimane na njihove spletke i zamke. Otuda vidljiva veza između kazivanja o

Ādemovom namjesnišvu i kazivanja o namjesništvu Sinova Isrāilovih, otuda jasan sklad u kontekstu i interpretaciji.

Kur'an ovdje ne donosi kazivanje o Sinovima Isrāilovim već ukazuje na neke njegove kraće ili duže situacije i prizore. Kazivanje je dato u mekanskim surama koje su objavljene ranije. Međutim ono je, zajedno s drugim tamo spomenuto da učvrsti vjerničku manjinu u Mekki iznošenjem poslaničkih iskustava i predstavljanjem vjerničke povorke koja seže do početka stvaranja, usmjeravajući muslimansku zajednicu shodno prilikama u Mekki. Kad je riječ o navođenju kazivanja ovdje, cilj je, kako smo rekli, da se otkriju prave namjere Jevreja i sredstava kojima su se služili te da se upozori muslimanska zajednica na to i da joj se skrene pažnja da ne padne u ono u što su prije toga pali Jevreji. Upravo zbog razlike u cilju mekanskih i medinskih dijelova Kur'ana došlo je do razlike u načinu interpretacije, iako su činjenice koje su iznesene ovdje i tamo o zastranjivanju Sinova Isrāilovih i njihovim grijesima iste (kao što će doći kad budemo govorili o mekanskim surama koje su hronološki ranije objavljene).

Istraživanjem mjesta na kojima je navedeno kazivanje o Sinovima Isrāilovim ispostavlja se da se ono potpuno uklapa u kontekst u kome je spomenuto i da upotpunjava njegove ciljeve i namjere... Ono je i ovdje u skladu s tekstom koji je ispred njega, tekstom koji govori o čovjekovoj veličini, o zavjetu i zaboravu, uključujući i aluzije o jedinstvu čovječanstva, o jedinstvu Allahove vjere koja se tome čovječanstvu objavljuje, jedinstvu poslanstva, kao i pogled i zapažanje o ljudskoj duši i njenim postulatima i posljedicama odstupanja od tih postulata, o kojima ovisi čovjekovo namjesništvo na Zemlji; jer ko to zaniječe, on niječe svoju ljudskost, gubi pretpostavke za namjesništvo i vraća se u svijet životinja.

Kazivanje o Sinovima Isrāilovim je najčešće navođeno u časnom Kur'anu. Očita briga da se pokažu njegovi prizori i iznesu njegove poruke ukazuje na Allahovu mudrost u rješavanju pitanja muslimanskog Ummeta, njegovom odgajanju i pripremanju za veliko namjesništvo.

Poslije ovog sažetka šire razmotrimo ovaj kur'anski tekst.

O sinovi Isrāilovi, sjetite se blagodati Moje koju sam vam podario, i ispunite zavjet koji ste Mi dali, - ispunit ću i Ja svoj koji sam vama dao, i samo se Mene bojte! Vjerujte u ono što objavljujem, čime se potvrđuje da je istinito ono što vi imate, i ne budite prvi koji u to neće vjerovati. I ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi, i samo se Mene bojte! I istinu s neistinom ne miješajte i istinu svjesno ne tajite! Molitvu obavljajte i zekat dajte i zajedno s onima koji molitvu obavljaju i vi obavljajte! Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete? Pomozite sebi strpljenjem i molitvom, a to je, zaista, teško, osim poslušnima, koji su uvjereni da će pred Gospodara svoga stati i da će se Njemu vratiti. (2/40-46)

Onoga ko izučava historiju Sinova Isrāilovih začudit će mnoštvo blagodati kojima ih je Allah darovao i uporno negiranje kojim su oni dočekivali ovo obilje. Ovdje ih Allah podsjeća u kratkim naznakama na blagodati koje im je dao, prije nego što pređe na šire objašnjenje pojedinih blagodati u narednim odlomcima. Podsjeća ih na njih kako bi poslije toga bili pozvani da ispune zavjet koji su Mu dali da bi i On upotpunio svoje blagodati i obasuo ih njima.

O sinovi Isrāilovi, sjetite se blagodati Moje koju sam vam podario, i ispunite zavjet koji ste Mi dali, - ispunit ću i ja svoj koji sam vama dao,... (2/40)

Koji je to zavjet na koji se ukazuje na ovom mjestu? Je li to prvi zavjet, Allahov zavjet Ādemu: "... Od Mene će vam uputstvo dolaziti, i oni koji uputstvo Moje budu slijedili - ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati. A oni koji ne budu vjerovali i knjige Naše budu poricali - bit će stanovnici džehennema; u njemu će vječno ostati." (2/38,39) Ili je to univerzalni zavjet koji prethodi ovom Allahovom zavjetu sa Ādemom, zavjet sačinjen između čovjekove prirode i Njegovog Stvoritelja, da Ga spozna, da samo Njega obožava? To je zavjet kome nije potrebno objašnjenje, ugovor kome nije potreban argument, jer čovjekova priroda, sama po sebi, svojom urođenom čežnjom, njemu teži. Nju od tog zavjeta može odbiti samo zabluda i grijeh. Ili je to poseban zavjet koji je Allah odvojio za Ibrāhima, pradjeda Israila, o čemu će biti govora u kontekstu sure: *A kada je Ibrāhima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: "Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!" - "I neke moje potomke!" - zamoli on. - "Obećanje moje neće obuhvatiti nevjernike" - kaza On. (2/124) ...* Ili je to poseban zavjet koji je Allah dao Sinovima Isrāilovim podigavši iznad njih brdo Tur i naredivši im da svojski prihvate ono što im je On dao, o čemu će također biti govora u ovom odlomku?

Svi ovi zavjeti u suštini su jedan zavjet. To je zavjet između Stvoritelja i Njegovih robova, da Mu okrenu svoje srce i da Mu predaju svoje duše. Ovo je ta jedinstvena vjera, to je taj islam koji su nudili svi poslanici i čijim su putem koračali kao vjernička povorka noseći ga kao svoj simbol kroz čitava stoljeća.

Ispunjavajući ovaj zavjet, Allah poziva Sinove Israilove da se samo Njega boje i da samo prema Njemu strahopoštovanje imaju.

... i samo se Mene bojte! (2/40)

Držeći se također ovog zavjeta, Allah poziva sinove Israilove da vjeruju u ono što je On objavio svom Poslaniku, a što potvrđuje da je istina ono što oni imaju, da ne žure u nevjerovanju i ne budu prvi koji u to neće vjerovati, s obzirom na činjenicu da je bilo potrebno da budu prvi koji će u to vjerovati:

Vjerujte u ono što objavljujem, čime se potvrđuje da je istinito ono što vi imate, i ne budite prvi koji u to neće vjerovati... (2/41)

Islam kojeg je prenio Muhammed, alejhi-s-selam, je jedinstvena vječna vjera koju je on dostavio u njenoj konačnoj verziji. Islam predstavlja kontinuitet Allahove misije i Allahovog zavjeta od početka čovječanstva. On svojim krilima obuhvaća ono što je prošlo i uzima čovječanstvo za ruku i vodi ga prema onome što mu predstoji. On objedinjuje "Stari i Novi zavjet" dodajući im ono što je Allah htio radi dobra i sreće čovječanstva u njegovoj dugoj budućnosti. On tako povezuje sve ljude čineći ih braćom koja se međusobno upoznaju, koja se okupljaju oko Allahovog zavjeta i Allahove vjere, koja se ne dijele na stranke i partije, nacije i narode, već se povezuju kao Allahovi robovi, držeći se svi Njegova zavjeta koji se ne mijenja od početka života.

Allah zabranjuje Sinovima Israilovim da njihovo nevjerovanje u Kur'an, koji potvrđuje istinitost onoga što oni imaju, bude kupovanje ovog svijeta za buduću svijet i davanje prednosti materijalnim dobrima i vlastitim interesima - posebno njihovim rabinima, koji su se plašili da primanjem islama ne izgube svoje položaje i privilegije. Zato ih poziva da se samo Njega boje i da samo Njega obožavaju.

... I ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi, i samo se Mene bojte! (2/41)

Zarada, bogatstvo i ovosvjetska materijalna dobra su u prirodi Jevreja od davnina. Pod zaradom ovdje se pokatkad misli na zaradu sudova koju su njihovi poglavari uzimali kao cijenu za pravno neutemeljene vjerske usluge i krive presude, kako bi se izbjeglo kažnjavanje njihovih bogataša i prvaka, kako je navedeno na drugim mjestima, sve s ciljem zadržavanja monopola nad svim kako bi spriječili svoj narod da ne prihvate islam, jer bi im u protivnom izmakla vlast i položaji... Ovaj svijet je u cjelini - kako su neki ashabi i generacija učenjaka koja je došla poslije njih, neka je na njih Allahovo zadovoljstvo, rekli, tumačeći ovaj ajet - bezvrijedan u poređenju sa vjerom u Allahove riječi i u poređenju sa nagradom za vjerovanje u budući svijet.

Tekst nastavlja i upozorava ih na njihovu praksu zaodijevanja istine neistinom i svjesno tajenje istine u cilju unošenja košmara u misao muslimanskog društva i u cilju širenja sumnje i nemira:

I istinu s neistinom ne miješajte i istinu svjesno ne tajite! (2/42)

Jevreji su praktikovali ovo zaogrtanje istine neistinom, miješanje istine i neistine i tajenje istine u svakoj prilici koja im se ukaže, kako objašnjava Kur'an na mnogim mjestima. Oni su uvijek bili faktor smutnje i nemira u islamskom društvu, faktor poremećaja i destabiliziranja muslimanskih redova, o čemu će još biti mnogo govora.

Zatim ih poziva da se priključe povorci vjere, da stupe u njene redove i da obavljaju propisane obaveze, a da napuste izolaciju i fanatizam po čemu su Jevreji odavno poznati:

Molitvu obavljajte i zekat dajte i zajedno s onima koji molitvu obavljaju i vi obavljajte! (2/43)

Potom poriče da oni, naročito njihovi rabini, u svojstvu pripadnika nebeske knjige budu misionari vjere među mnogobošcima kad istovremeno odvrćaju svoj narod da vjeruje u Allahovu vjeru koja potvrđuje njihovu staru vjeru:

Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete? (2/44)

Iako se ovaj kur'anski tekst za početak suočava sa konkretnom situacijom kod Sinova Israilovih, on u svom otkrivanju ljudske duše, posebno teologa, ostaje trajan i ne odnosi se samo na jedan narod niti na jednu generaciju.

Nesreća je teologa - kad vjera postaje zanimanje i profesija a ne uvjerenje koje grije i motiviše - da oni svojim jezicima govore ono što nije u njihovim srcima, naređuju dobro ali ga oni zanemaruju. Oni iskreću pravi smisao riječi i tumače jasne i uvjerljive tekstove u službi posebnih ciljeva i interesa. Oni iznalaze fetve i tumačenja koja se prividno podudaraju sa bukvalnim značenjem teksta, međutim, ta se tumačenja u biti razlikuju od biti vjere, jer se obznanjaju da bi opravdala ciljeve i želje onih koji imaju bogatstvo ili vlast! Upravo onako kako su radili židovski rabini.

Izostajanje dobročinstva u ponašanju onih koji ga propagiraju nesreća je koja pogađa ne samo duše misionara već i samu misionarsku djelatnost. To unosi nemir u ljudska srca i košmar u njihove misli, jer čuju lijepu riječ, a svjedoci su ružnog čina. Obuzeti su čuđenjem i zapanjeni neskladom između riječi i djela! U njihovim dušama gasne plamen koji je bila upalila vjera, u njihovim srcima trne svjetlo koje je bio raspalio iman i oni više nemaju povjerenja u vjeru nakon što su izgubili povjerenje u teologe.

Riječ ostaje mrtva i prazna, bez obzira koliko bila zvučna, zvonka i zanosna, ako nije došla iz srca koje u nju vjeruje. Čovjek neće vjerovati u ono što govori dok uistinu ne postane živi prijevod onoga što kaže i stvarno otjelovljenje onoga što izgovara: Tada će ljudi vjerovati, tada će ljudi imati povjerenje, makar ta riječ i ne bila tako zvonka i blještava. Ona tada svoju snagu crpi iz svoje realnosti a ne iz svoje zvučnosti. Ona svoju ljepotu crpi iz svoje iskrenosti a ne iz svoje blještavosti. Ona se tada pretvara u život jer je i proizašla iz života.

Usklađenost između riječi i djela, između vjerovanja i ponašanja ipak nije lahka stvar. Put do nje nije popločan niti ravan. Njoj je potrebna vježba, napor i pokušaj. Za nju je potrebna veza sa Allahom, Njegova podrška i pomoć Njegove upute. Životne prilike, nužde i prisile često čine da se čovjek u stvarnosti udalji od onoga što u duši vjeruje ili onoga čemu poziva druge. Smrtni čovjek je bez obzira na svoju moć slab ako nema vezu sa Vječnom Snagom, jer su sile zla, tiranije i zastranjivanja jače od njega. On ih nadvlada jedan put, dvaput, triput, ali u času slabosti popusti i pada, gubeći prošlost, sadašnjost i budućnost. Međutim, kad se osloni na snagu besmrtnosti i vječnosti, on je sve jači i jači, jači od svega što je jako, jači od svoje strasti i slabosti, jači od svih nuždi i prisila, moćniji od svih moćnika koji mu se suprotstavljaju.

Stoga Kur'an usmjerava Jevreje, s kojima se prvenstveno sućio, i sve ljude, da se pomognu strpljivošću i namazom. U slučaju Jevreja od njih je traženo da daju prednost istini koju su znali nad položajem koji su uživali u Medini i nad onim što malo vrijedi, bilo da je riječ o vjerskim uslugama ili o svjetovnim vrijednostima, te da stupe u povorku vjere, i da i oni pozivaju ljude u vjeru. Sve je ovo iziskivalo snagu, hrabrost i odricanje. Iziskivalo je da se potraži pomoć u namazu i strpljivošću.

Pomozite sebi strpljenjem i molitvom, a to je, zaista, teško, osim poslušnima, koji su uvjereni da će pred Gospodara svoga stati i da će se Njemu vratiti. (2/45,46)

Preovladava mišljenje da je zamjenica u riječi "to" zamjenica činjenice, odnosno da je poziv na priznavanje istine u tim okolnostima teško, veliko i tegobno, osim poslušnima i pokornima Allahu, koji imaju osjećaj strahopoštovanja i pobožnosti i koji su sigurni da će se s Njim sresti i da će se Njemu vratiti.

Izraz traženja pomoći u strpljenju se mnogo ponavlja. To je nužna opskrba za suočavanje sa poteškoćama, a prva poteškoća je silazak sa vlasti i položaja, odricanje od zarade i dobiti upravo iz poštovanja i ljubavi prema istini, iz priznavanja i prihvatanja nove realnosti i stvarnosti.

A šta je to traženje pomoći u namazu?

Namaz je veza i susret između roba i Gospodara. Veza iz koje srce crpi snagu, a duša osjeća bliskost i nalazi hranu koja je dragocjenija od svih dobara ovoga svijeta. Božiji Poslanik, alejhi-s-selam, je, kada bi ga zadesila kakva nevolja, pribjegavao namazu, iako je bio u čvrstoj vezi sa svojim Gospodarom i duše koja je u stalnom kontaktu sa Objavom i nadahnućem. Ovo šikljajuće vrelo je nadomak svakom vjerniku koji hoće opskrbu za put, vodu na pripeci, podršku kad podrška bude prekinuta, zalihi kad zalihe budu potrošene...

Uvjerenje u susret sa Allahom, a upotreba glagola zanne (misliti) i njegovih izvedenih oblika u značenju "uvjerenja" česta je pojava u Kur'anu i arapskom jeziku, kao i uvjerenje da obraćanje samo Njemu u svim stvarima je mjerilo strpljivosti i izdržljivosti, mjerilo bogobožnosti i osjetljivosti, kao što je mjerilo za ispravno vrjednovanje vrijednosti ovoga i budućega svijeta. Kada mjerila za vrjednovanje ovih vrijednosti budu ispravna, onda će sav svijet izgledati da malo vrijedi i da je mizerna stvar, dok će se budući svijet pokazati u svom pravom svjetlu oko čijeg se izbora i davanja prioriteta tom svijetu razuman čovjek neće kolebati.

Onaj ko razmišlja o Kur'anu, on u ovim smjernicama, koje su u prvom redu bile namijenjene Sinovima Isrāilovim, vidi trajne smjernice koje su stalna inspiracija za sve...

Odatle obnavljanje poziva Sinovima Isrāilovim, ponovo podsjećanje na Allahove blagodati kojima ih je On obdario i zastrašivanja Strašnim danom:

O sinovi Isrāilovi, sjetite se blagodati Moje koju sam vam podario i toga što sam vas nad ostalim ljudima bio uzdigao; i bojte se Dana kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti, kada se ničiji zagovor neće prihvatiti, kada se ni od koga otkup neće primiti i kada im niko neće u pomoć priteći; (2/47,48)

Odabranost Sinova Isrāilovih nad ostalim narodima bila je vremenski ograničena vremenu njihovog izbora i imenovanja namjesnicima na Zemlji. Međutim, pošto su se oglušili o zapovijed svog Gospodara, pošto su se ogriješili o svoje poslanike, pošto su zaniijekali Allahove blagodati i pošto su napustili preuzete obaveze i dati zavjet, Allah je objavio odluku o prokletstvu, srdžbi, poniženju i bijedi, donio presudu o progonstvu i kaznio ih zasluženom kaznom.

Podsjećanje na njihovu odabranost nad ostalim ljudima je, ustvari, podsjećanje na Allahovu dobrotu prema njima i Njegov zavjet koji im je dao. To podsjećanje istovremeno znači želju i podstrek da iskoriste priliku koja im je pružena objavom islama i vrate se povorci vjere i Allahovom zavjetu iz zahvalnosti što im je On odabrao očeve i želje za povratkom na časno mjesto koje postižu vjernici.

Uz želju za dobro i blagodat slijedi i upozorenje na Dan čiji opis slijedi:

...kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti,... (2/48)

Odgovornost je individualna, polaganje računa je pojedinačno, svako je odgovoran za sebe i niko neće moći ništa pomoći... To je veliki islamski princip. Princip individualne odgovornosti utemeljene na slobodnoj volji i čovjekovom izboru, na apsolutnoj Božijoj pravdi. To je najispravnije načelo koje čini da čovjek bude svjestan svoga dostojanstva i koje u njegovoj

svijesti izaziva osjećaj permanentne duhovne budnosti. Oba ova principa su odgojni, pored toga što su moralne vrijednosti koje se zbrajaju u njegov saldo vrijednosti kojima je islam odlikovao čovjeka.

... kada se ničiji zagovor neće prihvatiti, kada se ni od koga otkup neće primiti... (2/48)

Ničiji zagovor tada neće koristiti nikome ko ne ponudi vjerovanje i dobra djela. Ni od koga se neće primiti otkup za nevjerovanje i grijšenje.

... i kada im niko u pomoć neće priteći; (2/48)

Nema toga ko ih može zaštititi od Allaha i Njegove kazne... Ovdje je upotrijebljena množina jer su u obzir uzeti svi ljudi koji nikome ništa neće moći pomoći, koji se ni za koga neće moći zauzeti i od kojih se nikakav otkup neće primati. Došlo je do napuštanja drugog lica na početku ajeta i preorijentacije na treće lice na kraju ajeta radi opštosti. Ovo je opći princip koji se odnosi na sve oslovljene i neoslovljene ljude.

Poslije toga Kur'an nastavlja da nabraja Allahove blagodati koje im je On podario, nastavlja o tome kako su oni dočekali te blagodati, kako su ih poricali, kako su odbili da vjeruju i kako su skrenuli sa pravog puta. Na prvom mjestu od ovih blagodati je spašavanje od faraonovih ljudi i od velikog iskušenja:

i kada smo vas od faraonovih ljudi izbacili, koji su vas najgorim mukama mučili: mušku vam djecu klali, a žensku u životu ostavljali; - a to vam je bilo veliko iskušenje od Gospodara vašeg, - i kada smo zbog vas more rastavili i vas izbacili, a faraonove ljude, na oči vaše, potopili; (2/49,50)

On u njihovoj mašti vraća, a u njihovim sjećanjima oživljava sliku patnje u kojoj su bili, s obzirom da su oni potomci ovog dalekog pretka i skicira pred njima prizor spašavanja kao što je pred njima skicirao prizor kažnjavanja.

On im govori: Sjetite se kada smo vas od faraonovih ljudi izbacili u vrijeme kad su oni ustrajavali na vašem kažnjavanju (otrovanom stokom, zapravo njenim trovanjem dok je na paši), pa kazna kao da je bila stalna hrana kojom su ih hranili! Potom spominje konkretnu vrstu kazne, a to je

klanje muške, a ostavljanje ženske djece, kako bi se oslabila moć Sinova Isrāilovih i otežao njihov položaj!

Prije nego što prikaže prizor izbavljenja, On objašnjava da je ta kazna bila veliko iskušenje od njihovog Gospodara. To čini s namjerom da ulije u njihovu svijest, i u svijest svakoga koga pogodi nesreća, da su nesreće, koje inače pogađaju ljude, ispit i iskušenje, proba i kušnja. Onaj ko je svjestan ove činjenice iz nesreće izvlači korist, iz nevolje crpi pouku; on poslije osvješćenja iz toga izvlači dobit. Bol nije uzalud ako onaj ko trpi bol shvati da prolazi kroz fazu iskušenja za ono što dolazi poslije ako to dobro iskoristi. Čovjek lakše podnosi bol kada živi sa ovom predodžbom i kada iskustvo, znanje, strpljivost i izdržljivost koje je stekao kroz to bolno iskustvo uzme sebi kao opskrbu za ovaj svijet i pohrani to kao opskrbu za budući svijet, računajući to nagradom kod Allaha, obraćajući Mu se skrušeno, očekujući olakšanje od Allaha i ne gubeći nadu u Njegovu milost. Otuda to nadahnuto objašnjenje: ... *a to vam je bilo veliko iskušenje od Gospodara vašeg*,-(2/49)

Kada je završio sa objašnjenjem, naveo je Kur'an prizor izbavljenja nakon prizora kazni:

i kada smo zbog vas more rastavili i vas izbavili, a faraonove ljude, na oči vaše, potopili,-(2/50)

Pojedinosti o ovom izbavljenju navedene su u mekanskim surama koje su objavljene ranije. Što se tiče njegovog spominjanja ovdje, to je samo podsjećanje na narod koji zna čitavo kazivanje, bilo iz mekanskog Kur'ana ili iz svojih knjiga i napamet naučenih pripovijesti. On ih na to podsjeća slikom prizora kako bi obnovili predstavu tog prizora i ostali pod njegovim dojmom, kao da su oni ti koji su gledali rastavljanje mora i izbavljenje Sinova Isrāilovih pod rukovodstvom Mūsāa, alejhi-s-selam, na njegovu očigled i njihovo prisustvo. Način predočavanja ovog prizora je najizrazitija karakteristika kur'anskog izraza.

Tekst nastavlja s putovanjem Sinova Isrāilovih nakon njihovog spasonosnog izlaska iz Egipta:

i kada smo Mūsāu četrdeset noći obećanje ispunjavali, vi ste, u njegovu odsustvu, sami sebi čineći nepravdu, tele obožavati počeli. Zatim smo vam, i poslije toga, oprostili da biste zahvalni bili; i kada smo Mūsāu Knjigu, koja rastavlja istinu od neistine, dali da biste pravim putem išli; i kada je Mūsā rekao narodu svome: "O narode moj, prihvativši tele, vi ste samo sebi nepravdu učinili; zato se Stvoritelju svome pokajte i između vas prijestupnike smrću kaznite. To je bolje za vas kod Stvoritelja vašeg, On će vam oprostiti! On prima pokajanje i On je milostiv"; (2/51-54)

Kazivanje o prihvatanju teleta za božanstvo od strane Sinova Isrāilovih u Mūsāovom odsustvu, kada je otišao na susret sa svojim Gospodarom na brdo, opširno je navedena u suri Taha koja je ranije objavljena u Mekki. Ovdje ih tekst samo na to podsjeća, to je njima dobro poznato. Podsjeća ih na to da su pali nisko prihvatajući da obožavaju tele zbog odsustva njihovog poslanika koji ih je, u ime Allaha, spasio od faraonovih ljudi, koji su ih najgorim mukama mučili. Tekst opisuje stvarni njihov položaj ovim obožavanjem: *vi ste samo sebi nepravdu učinili*. A ko čini veću nepravdu od onoga ko napusti obožavanje Allaha i oporuku Njegovog Poslanika a prihvati se obožavanja teleta, a Allah ga je već bio spasio od onih koji telad smatraju svetom stvari!

Uprkos tome, Allah im je oprostio, njihovom poslaniku dao Knjigu, a to je Tevrat, u kojoj je jasno rastavljena istina od neistine, ne bi li poslije zablude krenuli pravim putem.

Zato je bilo neophodno to kruto čišćenje, jer je tu neobuzdanu i rušenju sklonu prirodu mogao popraviti samo strog otkup i surov odgoj, surov po načinu, surov u biti:

i kada je Mūsā rekao narodu svome: "O narode moj, prihvativši tele vi ste samo sebi nepravdu učinili; zato se Stvoritelju svome pokajte i između vas prijestupnike smrću kaznite. To je bolje za vas kod Stvoritelja vašeg..." (2/54)

Smrću kaznite prijestupnike među vama! Neka pokorni između vas ubije griješnika kako bi očistio njega i kako bi očistio sebe. Tako prenose kazivanja o tom surovom otkupu. Teška je i surova obaveza da brat ubije brata! To je kao da ubija sebe na vlastito zadovoljstvo. Međutim, to je također bio način odgajanja te neobuzdane i rušenju sklone prirode koja se nije suzdržavala od zla i koja druge nije odvrćala od loših djela, jer da su jedan drugog odvrćali od loših djela, oni ne bi u odsustvu svoga poslanika uzeli obožavati tele. Ako nisu sprječavali riječima, neka

sprječavaju mačevima. Neka daju teški i preteški otkup koji će im koristiti i koji će ih preodgojiti!

Nakon tog čišćenja njih stiže Allahova milost:

“... On će vam oprostiti! On prima pokajanje i On je milostiv”; (2/54)

Međutim, Israil je Israil! Kakvi su, takvi su! Nepromjenljivi. Materijalisti. Teže da spoznaju nespoznajno; traže da vide Boga očito, a tih koji su tražili bilo je odabranih sedamdeset. A Mūsā ih je odabrao za ugovoreni susret sa svojim Gospodarom, o čemu mekanske sure opširno govore. Oni su odbijali da povjeruju u Mūsāa ako ne vide Allaha očima. Kur'an ih ovdje suočava sa huljenjem Boga, huljenjem koje je poteklo od njihovih očeva kako bi otkrio njihov stari inat koji je sličan njihovom novom inatu sa Muhammedom, alejhi-s-selam, njihovom traženju da i on čini čuda i nagovaranju nekih muslimana da i on pokaže natprirodnu pojavu da bi potvrdio istinitost svog poslanstva.

I kada ste uglas rekli: “O Mūsā, mi ti nećemo vjerovati dok Allaha ne vidimo!” - munja vas je ošinula, vidjeli ste. Zatim smo vas, poslije smrti vaše, oživjeli da biste zahvalni bili. I Mi smo vam od oblaka hladovinu načinili i manu i prepelice vam slali: “Jedite lijepa jela kojima vas opskrbljujemo!” A oni Nama nisu naudili, sami sebi su nepravdu nanijeli; (2/55-57)

Gruba materijalna osjetila su jedini njihov put do spoznaje. Ili je možda inat ili nesposobnost...

Mnoga znamenja, Božije blagodati, oprost i praštanje, sve to nije moglo da izmijeni tu okorjelu prirodu koja vjeruje samo u opipljivo i koja, uz to, nastavlja da polemiše i raspravlja, odazivajući se jedino pod težinom kazne i mučenja, što ukazuje da je period poniženja koje su proveli pod tiranskom faraonskom vlašću duboko razorio njihovu prirodu. Nema veće propasti za ljudsku prirodu od poniženja koje stvara dugotrajna tiranija koja uništava vrijednosti ljudske duše, rastače njezine principe i u njoj zasađuje moral koji je u prirodi roblja; pokornost pod bičem krvnika, pobuna kada nestane biča i razuzdanost kada joj se omogući blagodat i moć. Ovakvi su bili Izraelićani, ovakvi su oni u svakom vremenu...

Otuda ovo huljenje, otuda ovaj inat:

i kada ste uglas rekli: "O Mūsā, mi ti nećemo vjerovati dok Allaha ne vidimo!" (2/55)

Stoga ih Allah kažnjava zbog tog huljenja dok su bili na brdu na ugovorenom mjestu:

... munja vas je ošinula, vidjeli ste. (2/55)

Po drugi put ih stiže Allahova milost i poklanja im se život ne bi li se opametili i zahvalni postali. On ih ovdje podsjeća na tu blagodat:

Zatim smo vas, poslije smrti vaše, oživjeli da biste zahvalni bili. (2/56)

Allah ih podsjeća na Svoju brigu o njima u goloj pustinji, omogućivši im prijatnu hranu bez njihovog truda i napora i zaštitivši ih od pustinjske pripeke i sunčane žege Svojim blagim određenjem:

I Mi smo vam od oblaka hladovinu načinili i manu i prepelice vam slali: "Jedite lijepa jela kojima vas opskrbljujemo!" A oni Nama nisu naudili, sami sebi su nepravdu nanijeli; (2/57)

Kazivanja spominju da im je Allah nagonio oblake da im prave hladovinu od žege. Pustinja bez kiše i oblaka je džehennem koji obiluje vatrom i izbacuje žar, a pustinja s kišom i oblakom je vlažna i rosna tako da je ugodna za tijelo i dušu. Kazivanje također spominje da im je Allah potčinio "mennu" koju su nalazili na drveću, mennu koja je bila slatka poput meda, i da im je potčinio ptice prepelice, kojih je bilo u izobilju i nadomak ruke. Imali su tako u izobilju dobru hranu i ugodan boravak. Ove lijepe stvari On im je učinio dozvoljenim. Međutim, šta misliš, jesu li bili zahvalni i jesu li krenuli pravim putem? Posljednji zaključak u ajetu govori da su oni činili nepravdu i nijekali, iako im to nije išlo u prilog jer su time sami sebi nepravdu počinili!

...A oni Nama nisu naudili, sami sebi su nepravdu nanijeli; (2/57)

Tekst se nastavlja suprotstavljanjem njihovim devijacijama, grijehu i nevjerovanju.

i kada smo rekli: "Uđite u ovaj grad i jedite što god hoćete i koliko god hoćete, a na kapiju pognutih glava uđite, i recite: "Oprosti" - oprostićemo

vam grijeha vaše, a onima koji čine dobra djela dat ćemo i više!” - onda su oni koji su bili nepravedni zamijenili drugom Riječ koja im je bila rečena i Mi smo na one koji su bili nepravedni s neba kaznu spustili, zato što nisu poslušali; (2/58,59)

Neka kazivanja spominju da se ovdje pod gradom misli na Jerusalem u koji je Allah naredio Sinovima Isrāilovim da uđu poslije njihovog izlaska iz Egipta. Naredio im je da iz njega izbace nemilosrdan narod koji je u njemu živio. Međutim, oni su to odbili govoreći: ... “ O Mūsā! u njoj je nemilosrdan narod i mi u nju nećemo ući dok god oni iz nje ne iziđu; pa, ako oni iz nje iziđu, mi ćemo onda sigurno ući.” (5/22) U vezi s tim oni su rekli svom poslaniku Mūsāu, alejhi-s-selam: ... “ dok god su oni u njoj mi nećemo u nju ulaziti! Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati!” (5/24) Stoga im je Allah propisao da lutaju pustinjom četrdeset godina, dok nije odrasla nova generacija koja je pod vodstvom Jušea ibn Nuna osvojila grad i ušla u njega. Umjesto da u znak skromnosti i skrušenosti u grad uđu pognutih glava izgovarajući “oprosti”, zapravo rastovari nam grijeha i oprosti nam, kako im je Allah naredio, oni su u njega ušli na način drugačiji od onoga na koji im je bilo naređeno izgovarajući drugačije riječi od onih koje su im bile naređene.

Tekst ih suočava sa ovim događajem iz njihove povijesti iako je bio od onih događaja koji se desio poslije vremena o kome je ovdje riječ, a to je doba Mūsāa alejhi-s-selam. Kur'an to čini jer njihovu povijest smatra jedinstvenom, njihova stara povijest je poput nove, povijest njihovog srednjeg doba je identična povijesti njihovog starog i novog doba. Sva je u znaku protivljenja, pobune, grijeha i devijacije.

Koji je bio ovaj događaj? Kur'an im se obraća i govori o onome što je njima poznato i podsjeća ih na njima dobro znani događaj. Allah im je pomogao pa su ušli u ukleti grad. Naredio im je da uđu skrušeno i ponizno, moleći Allaha da im oprosti i grijeha rastovari. On im je obećao da će im oprostiti grijeha i da će im povećati Svoja dobra i blagodati. Međutim, oni su, po svom običaju, sve to prekršili:

onda su oni koji su bili nepravedni zamijenili drugom Riječ koja im je bila rečena... (2/59)

Kur'an spominje one koji su činili nasilje ili zbog toga što je među njima bila jedna grupa koja je zamijenila Riječ i činila nasilje ili da im se svima pripiše nasilje ako su ga svi činili:

... i Mi smo na one koji su bili nepravedni s neba kaznu spustili, zato što nisu poslušali; (2/59)

“Ridžz” je kazna, a “fusûk” je prekršaj i pobuna. A pobuna je bila jedna od izraelićanskih intriga i mahinacija.

Kao što je Allah omogućio Sinovima Isrāilovim da imaju hranu u pustinji i hladovinu na žegi, On im je isto tako na jedan neobičan način, od mnogobrojnih neobičnih postupaka koje je On izveo na ruke Svoga poslanika Mūsāa, alejhi-s-selam, dao obilatu vodu da je koriste. Kur'an ih na ovom mjestu podsjeća na tu Allahovu blagodat kao i na njihovo ponašanje poslije učinjenog dobra i darovane blagodati:

i kada je Mūsā za narod svoj vodu molio, Mi smo rekli: “Udari štapom svojim po stijeni!” - i iz nje je dvanaest vrela provrelo, i svako bratstvo je vrelo iz kojeg će piti znalo. “Jedite i pijte Allahove darove, i ne činite zlo po zemlji nered praveći!” (2/60)

Mūsā je molio da napoji svoj narod. Tražio je od svoga Gospodara i On mu je tome udovoljio. Naredio mu je da štapom udari po određenom kamenu iz koga je poteklo dvanaest vrela - prema broju izraelićanskih rodova koji su vodili porijeklo od dvanaest Jākubovih, odnosno Isrāilovih potomaka. Isrāilovi, odnosno Jākubovi potomci su poznati pod imenom “asbat”, unuci ili rodovi koji se na više mjesta spominju u Kur'anu. To su glavna izraelićanska plemena u kojima je još vladao plemenski sistem organizacije po kome je pleme nosilo ime svoga starješine.

Zato kaže: *i svako bratstvo je vrelo iz kojeg će piti znalo...*, to jest, znalo je svoje vrelo između tih dvanaest vrela. U znak dopuštenja i milosti, ali i upozorenja od nasilja i nereda, rečeno im je:

... “Jedite i pijte Allahove darove, i ne činite zlo po Zemlji nered praveći!” (2/60)

Oni su se našli u pustinji punoj suše i stijena pod nebom punim žara i plamena. Što se tiče kamena, Allah je dao da im iz njega poteče voda, a kad je riječ o nebu, On im je s njega spustio mennu i prepelice, med i ptice. Međutim, duhovno hlabava struktura i nisko pala i bolesna priroda odbila je da se narod uzdigne do visine cilja radi koga su izvedeni iz Egipta i radi koga su lutali pustinjom. Allah ih je uz pomoć Svoga poslanika Mūsāa, alejhi-s-selam, izvadio iz poniženja i sramote kako bi im u naslijede dao svetu zemlju i lišio ih prezira i slabosti. Ali, sloboda ima cijenu, slava traži obaveze, a veliki emanet koji im je Allah povjerio iziskuje žrtve. Međutim, oni neće da plate cijenu, neće da se prihvate obaveza i neće da daju žrtve. Čak ni da napuste uobičajeni, jednolični i spokojni život, čak ni da promijene uobičajenu hranu i piće i da se prilagode novim uvjetima života na svom putu do slave, slobode i dostojanstva. Oni hoće raznovrsnu hranu na koju su se naučili u Egiptu. Hoće leću, bijeli i crveni luk, krastavice i tome slično. Ovo je ono na šta ih Kur'an podsjeća dok oni u Medini vode svoju široku kampanju:

i kad ste rekli: "O Mūsā, mi ne možemo više jednu te istu hranu jesti, zato zamoli, u naše ime, Gospodara svoga da nam podari od onoga što zemlja rađa: povrća, i krastavica, i pšenice, i leće, i luka crvenog!" - on je rekao: "Zar želite da ono što je bolje zamijenite za ono što je gore? Idite u grad, imat ćete ono što tražite!" I poniženje i bijeda na njih padoše i Allahovu srdžbu na sebe navukoše zato što u Allahove dokaze nisu vjerovali i što su ni krive ni dužne vjerovjesnike ubijali, zato što su neposlušni bili i što su sve granice zla prelazili. (2/61)

Mūsā, alejhi-s-selam, je ovaj njihov zahtjev dočekao s negodovanjem:

... "Zar želite da ono što je bolje zamijenite za ono što je gore?..." (2/61)

Zar hoćete nešto mizerno, a Allah vam daje nešto što je vrijedno?

"...Idite u grad, imat ćete ono što tražite!"... (2/61)

Ovo znači ili da je ono što su oni tražili bezvrijedno i beznačajno i ne zaslužuje da se za to upućuje dova, jer ga u svakom mjestu ima u izobilju i u koji god grad odete u njemu ćete to naći, ili vratite se, dakle, u zemlju, Egipat, iz koje ste izvedeni. Vratite se svom običnom i uobičajenom životu, svom poniženom i jadnom životu, gdje ćete naći leću, crveni i bijeli luk i krastavice! Ostavite velike stvari za koje ste bili izabrani. Ovo im je od strane Mūsāa, alejhi-s-selam, bio prijekor i prigovor.

Ja dajem prednost ovom tumačenju koje su izbjegavali neki komentatori, dajem mu prednost zbog Allahovih riječi koje slijede u tekstu:

... I poniženje i bijeda na njih padoše i Allahovu srdžbu na sebe navukoše... (2/61)

Padanje u bijedu i poniženje i ponovno navlačenje Allahove srdžbe nije bilo, sa historijskog aspekta, u ovom periodu njihove povijesti, već je bilo poslije, nakon što se desilo ono što je spomenuto na kraju ajeta:

...zato što u Allahove dokaze nisu vjerovali i što su ni krive ni dužne vjerovjesnike ubijali, zato što su neposlušni bili i što su sve granice zla prelazili. (2/61)

Ovo se desilo kasnije, nekoliko generacija poslije Mūsāa, alejhi-s-selam. Tekst Kur'ana žuri da spomene bijedu, poniženje i srdžbu ovdje u skladu sa njihovim traženjem leće, crvenog i bijelog luka i krastavica! Pa je sa ovim razumljivo da im je Mūsā tada odgovorio: *Idite u grad*, kao podsjećanje na poniženje u Egiptu i spas iz njega, zatim na njihovu želju za jelima na koja su bili navikli u kući poniženja i bijede - Egiptu.

Povijest nijednog naroda nije zabilježila toliko grubosti, otpora, nasilja i dvoličnosti prema Božijoj uputi koliko je to zabilježila povijest Izraelćana, Sinova Isrāilovih. Oni su ubili, zaklali i testerama prepilili jedan broj svojih poslanika, što je najgroznije što jedan narod može učiniti iskrenim pobornicima istine. Njihovo nevjerovanje je bilo najodvratnije nevjerovanje, njihovo nasilje je bilo najokrutnije nasilje, a njihovo grijeseње je bilo najodurnije grijeseње. Na svim ovim poljima oni su se služili spletkama i intrigama kojima nije bilo primjera.

Uza sve to oni su vodili široku i čudnu propagandu. Stalno su tvrdili da su oni jedini na pravom putu, da su oni jedini izabran Božiji narod, da su oni jedini ti koji će zaslužiti Božiju nagradu, da Božija milost pripada samo njima i da drugi u njoj nemaju udjela. Kur'an ovdje demantira ove njihove lažne tvrdnje i donosi jedno od svojih univerzalnih pravila koje prožima kur'anska kazivanja, pravilo koje prethodi kazivanju ili ga slijedi, a to je pravilo o jedinstvu vjere... A jedinstvo vjerovanja, kada se završava punom

predajom čovjeka Bogu i iskrenom vjerom u Njega - iz takvog vjerovanja će proisteći samo pozitivno djelo. Ovo također znači da Allahova milost nije isključiva privilegija izabrane grupe, već da pripada svim vjernicima u svakom vremenu i na svakom mjestu, svakome prema njegovoj vjeri kojoj je pripadao sve do dolaska slijedećeg poslanstva u koje moraju vjerovati:

One koji su vjerovali, pa i one koji su bili Jevreji, i kršćani i Sabijci - one koji su u Allaha i u onaj svijet vjerovali i dobra djela činili, doista čeka nagrada od Gospodara njihova; ničega se oni neće bojati i ni za čim neće tugovati! (2/62)

Pod onima koji su vjerovali misli se na muslimane. Jevreji su Židovi, a njihovo ime znači ili one koji su se vratili Bogu ili djecu Jahvinu. Kršćani su pristalice Īsāa, alejhi-s-selam, sabijci su najvjerojatnije ona grupa arapskih idolopoklonika koja je prije poslanstva Muhammedova, alejhi-s-selam, posumnjala u vjeru svojih sunarodnika, idolopoklonstvo, pa je uzela tragati za vjerom kojom će biti zadovoljna. Nadošavši na ideju monoteizma, oni su rekli da vjeruju u prvu pravu vjeru, Ibrāhimovu vjeru. Napustili su vjeru svoga naroda, ali ga nisu pozivali da i on pristupi njihovoj vjeri. Zato su idolopoklonici za njih rekli da su "sabeu" tj. promijenili vjeru, odnosno da su napustili vjeru svojih očeva, kao što su poslije toga rekli za muslimane. Stoga su nazvani sabijcima. Ovo je vjerojatnije od tvrdnje koja kaže da su oni zvijezdopoklonici, kako je navedeno u nekim komentarima Kur'ana.

Ajet potvrđuje da svi oni koji su vjerovali u Allaha i onaj svijet i koji su činili dobra djela zaslužuju nagradu od njihovog Gospodara, da za njih nema straha i da neće tugovati. Odlučujuća je i mjerodavna činjenica vjerovanja, a ne pripadnost nekom narodu ili naciji. Ovo je, naravno, važno za period prije poslanstva Muhammeda, alejhi-s-selam, međutim, poslije toga je utvrđena konačna forma vjerovanja.

Tekst zatim nastavlja sa iznošenjem stavova Sinova Isrāilovih, suočavajući se sa Jevrejima Medine koji su bili nadomak muslimana:

i kada smo od vas zavjet uzeli i brdo iznad vas podigli: "Svojski prihvatite ono što smo vam dali i neka vam je na umu ono što je u Knjizi, da

biste se kazne sačuvali!” - vi ste poslije toga odustali, i da nije bilo Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, uistinu biste stradali. (2/63,64)

Pojedinosti o ovome zavjetu su navedene u drugim surama. Nešto od toga će biti rečeno kasnije i u ovoj suri. Ovdje je najvažnije dočaravanje prizora i sklad na psihološkom i izražajnom planu između snage u podizanju stijene iznad njihovih glava, s jedne, i snage prihvatanja zavjeta, s druge strane. On im naređuje da snažno prihvate ono što je u njemu i da u tome budu energični i odlučni. U vjeri nema mlitavosti ni slabosti, u njoj nisu prihvatljiva polurješenja, šala ni opuštenost. Ona je Allahov zavjet sa vjernicima. Ona je napor i istina. Do nje nema drugog puta do napora i istine. Ona ima teške obaveze. Da, ali takva je njena priroda. Ona je krupna stvar. Krupnija od svega što postoji na ovom svijetu. Čovjek mora da je prihvati energično i odlučno, svjestan obaveza koje mu ona nalaže i koje s puno volje i ustrajnosti izvršava. Njen pripadnik mora da shvati da u njegovom životu nema mjesta slabosti, mlitavosti i opuštenosti. Upravo onako kako je to rekao Božiji Poslanik, alejhi-s-selam, kada je pozvan da se prihvati obaveze: **“Prošlo je vrijeme spavanja, Hatidža.”** Ili kao što je njemu rekao njegov Gospodar: *Mi ćemo ti, doista, teške riječi slati* -(73/5) Ili kao što je rekao Sinovima Israilovim:

... “Svojski prihvatite ono što smo vam dali i neka vam je na umu ono što je u Knjizi, da bi ste se kazne sačuvali!” -(2/63)

Uz energično, odlučno, srčano i trajno prihvatanje zavjeta neophodno je podsjetiti se na njegov sadržaj, podsjetiti se na njegovu suštinu i adaptirati se na tu suštinu, kako stvar ne bi ostala samo na nivou oduševljenja i zanosa. Allahov zavjet je program života, program koji će se učvrstiti u srcu kao ideja i svijest, koje će se ustanoviti u životu kao pravna norma i sistem, koje će se ustaliti u ponašanju kao odgoj i etika i koje će završiti bogobojaznošću, osjećanjem Allahove kontrole i strahom od konačnog ishoda.

Međutim, daleko od toga. Izraelićane je obuzela njihova pristrasnost, njih je nadvladala njihova gordost.

vi ste poslije toga odustali,... (2/64)

Međutim, njih je po drugi put obuhvatila Allahova milost i dobrota, što ih je spasilo od očite propasti:

... i da nije bilo Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, uistinu biste stradali. (2/64)

Ponovo ih suočava sa novim vidom kršenja obećanja, nepoštivanja ugovora, nespremnošću da izvršavaju obaveze i slabošću prema strastima i trenutnim koristima:

Vama je poznato ono što se dogodilo onima od vas koji su se o subotu ogriješili, kao i to da smo im Mi rekli: "Budite majmuni prezreni!" Savremenici i pokoljenjima njihovim to smo učinili opomenom, a poukom onima koji se boje Allaha. (2/65,66)

Kur'an je na drugom mjestu opširno iznio kazivanje o njihovom ogriješenju o subotu: *I upitaj ih o gradu koji se nalazio pored mora kad su propise o suboti kršili: kada su im ribe, na oči njihove, dolazile dok su subotu svetkovali, a kad nisu svetkovali, one im nisu dolazile...* (7/163) Tražili su da imaju sveti dan odmora, pa im je Allah dao subotu u kojoj se neće baviti ovosvjetskim poslovima. Potom ih je stavio na kušnju kitovima kojih je subotom bilo mnogo, a koji su nestajali ostalim danima! Bilo je to iskušenje koje Jevreji nisu mogli podnijeti! A kako bi i izdržali i pustili da im ulov na domak ruke izmakne? Zar će to ostaviti zarad ispunjenja ugovora i održanja zavjeta? To zaista, nije u karakteru Jevreja!

Stoga su se ogriješili o subotu. Ogriješili su se na samo njima svojstven način. Naime, oni bi subotom ranili i opkoljavali kitove i odvajali ih branom ne loveći ih zavida. Međutim, po isteku dana uzeli bi da vade okruženu ribu.

... da smo im Mi rekli: "Budite majmuni prezreni!" (2/65)

Oni su zaslužili kaznu zbog kršenja ugovora s Allahom i degradacije ljudskoga dostojanstva, čime su pali na nivo životinje koja nema slobodne volje i koja ne stremi dalje od punjenja stomaka. Pali su jer su se odrekli prvog svojstva koje čovjeka čini čovjekom, svojstva superiorne volje koja se drži Allahovog zavjeta i ugovora.

Nije nužno da postanu majmuni oblikom i tijelom, oni su se u njih pretvarali svojim dušama i svojim mislima. Unutarnja osjećanja i misli odražavaju se na licima, a crte lica utječu na izgled i na njemu ostavljaju dubok trag.

Ovaj slučaj je bio strašna opomena prekršiocima Allahovog ugovora u ono vrijeme i kasnije; On je opomena vjernicima u svim vremenima.

Savremenici i pokoljenjima njihovim to smo učinili opomenom a poukom onima koji se boje Allaha. (2/66)

Na kraju ove cjeline dolazi kazivanje o "kravi" (bekare). Navedeno je opširno i u obliku pripovijesti, ne u vidu aluzije kao ranije, zato što ranije nije navođena u mekanskim surama niti je navođena na drugom mjestu. Ona ocrtava osobine tvrdoglavosti, nepopustljivosti, odugovlačenja u odazivanju na zapovijed; sve su to osobine koje su bile u karakteru Sinova Isrāilovih.

A kada je Mūsā rekao narodu svome: "Allah vam naređuje da zakoljete kravu", - oni upitaše: "Zbijaš li ti to s nama šalu?" - "Ne dao mi Allah da budem neznalica!" - reče on. "Zamoli Gospodara svoga, u naše ime", - rekoše - "da nam objasni kojih godina ona treba da bude." - "On kaže" - odgovori on - "da ta krava ne smije da bude ni stara ni mlada, nego između toga, srednje dobi, pa izvršite to što se od vas traži!" "Zamoli Gospodara svoga, u naše ime", - rekoše - "da nam objasni kakve boje treba da bude." - "On poručuje" - odgovori on - "da ta krava treba da bude jarko rumene boje, da se svidi onima koji je vide." "Zamoli Gospodara svoga, u naše ime", - rekoše - "da nam objasni kakva još treba da bude, jer, nama krave izgledaju slične, a mi ćemo nju, ako Allah htjedne, sigurno pronaći." "On poručuje" - reče on - "da krava ne smije da bude istrošena oranjem zemlje i natapanjem usjeva; treba da bude bez mane i ikakva biljega." - "E sad si je opisao kako treba!" - rekoše, pa je zaklaše, i jedva to učiniše. I kada ste jednog čovjeka ubili, pa se oko njega prepirati počeli - Allah je dao da iziđe na vidjelo ono što ste bili sakrili -, Mi smo rekli: "Udarite ga jednim njezinim dijelom!" - i eto tako Allah vraća mrtve u život i pruža vam dokaze Svoje da biste shvatili. (2/67-73)

Ovo kratko kazivanje, kako ga izlaže kur'anski kontekst, daje mogućnost za različite aspekte razmatranja. Aspekt koji ukazuje na prirodu Sinova Isrāilovih i njihovu naslijeđenu narav, aspekt koji govori o moći Stvoritelja, biti proživljenja i prirodi smrti i života, te aspekt umjetničkog izraza u načinu iznošenja kazivanja s obzirom na njegov početak i kraj i s obzirom na njegovu usklađenost sa kontekstom...

Glavne crte karaktera Sinova Isrāilovih izgledaju jasne u ovom kazivanju o kravi, i te su: kidanje veze između njihovih srca i tog svijetlog i blistavog izvora vjere u neviđeno, pouzdanja u Allaha i spremnosti da povjeruju u ono što im donose poslanici, zatim kolebljivost u prihvatanju obaveza, izmišljanja izgovora i opravdanja i sarkazam koji dolazi iz okorjelih srca i zajedljivih jezika. Njima je njihov Poslanik rekao: ... *"Allah vam naređuje da zakoljete kravu",...* (2/67) Ove riječi izrečene u ovoj formi bile su dovoljne da se zahtjevu udovolji i da se taj zavjet izvrši. Njihov poslanik je njihov vođa koji ih je, Allahovim rahmetom, brigom i znanjem

izbavio iz ponižavajuće kazne. On ih obavještava da to nije njegova odredba ni njegovo mišljenje, već Allahova odredba koja ih vodi Njegovoj uputi. Pa kakav je bio odgovor? Njihov odgovor je bio drzak i neuljudan, bio je optužba njihovog časnog poslanika da se on s njima šali i da se s njima ismijava, kao da je dozvoljeno čovjeku koji je spoznao Boga, a povrh toga on je i Božiji poslanik, da uzima Allahovo ime i Njegovu odredbu za predmet šale i ismijavanja među ljudima:

...oni upitaše: "Zbijaš li ti to s nama šalu?"... (2/67)

Mūsāov odgovor na ovo je bio utjecanje Allahu i aluzivno podsjećanje da se vrate na put lijepog ponašanja neophodnog u odnosu na Uzvišenog Stvoritelja kao i objašnjenje da ono što su oni mislili o Njemu da dolikuje jedino onome ko ne zna Allahovu moć i ko ne zna taj način lijepog ophođenja:

... "Ne dao mi Allah da budem neznalica!" - reče on. (2/67)

Ova uputa je bila dovoljna da se povrate sebi, da se vrate svome Gospodaru i izvrše zapovijed svoga poslanika... Međutim, to su Izraelićani!

Jeste, bili su u mogućnosti, jer su bili bogati, da pruže ruku za bilo kojom kravom i zakolju je i tako ispoštuju Božiju odredbu i sprovedu zavjet svoga poslanika. Međutim, oni, po naravi skloni odugovlačenju i okolišanju, uzeli su da zapitkuju: "*Zamoli Gospodara svoga, u naše ime*", - rekoše - "*da nam objasni kojih godina ona treba da bude.*"... (2/68) Pitanje u ovoj formi otkriva da oni i dalje sumnjaju i misle da Mūsā zbija šalu s njima u vezi s onim što ih je obavijestio! Prvo što su rekli: "Zamoli Gospodara svoga..." govori kao da je On samo njegov, a ne i njihov Gospodar, i kao da se stvar ne tiče njih nego Mūsāa, alejhi-s-selam, i njegovog Gospodara. A zatim, oni su zatražili od njega da pozove svoga gospodara da im objasni "kojih godina" treba da bude. Pitanje godina na ovom mjestu - iako se mislilo na opis - je samo po sebi ismijavanje i odbijanje... Kojih godina? S početka im je rekao da treba da bude krava ne određujući joj nikakvu osobinu, niti biljeg. Krava, i dosta!

Ovdje ih Mūsā, alejhi-s-selam, pokušava vratiti na pravi put tako što u odgovoru ne slijedi put i način koji je bio izražen kod postavljanja pitanja. On im, naime, u odgovoru na ovu njihovu devijaciju i zastranjivanje ne odgovara u formi pitanja, kako ne bi s njima ušao u formalni dijalog... On im odgovara onako kako treba da odgovori učitelj i odgajatelj koga Allah iskušava bezumnim ljudima koji su skrenuli s pravog puta. Odgovara im opisujući kravu:

“On kaže” - odgovori on - “da ta krava ne smije da bude ni stara ni mlada, nego između toga, srednje dobi,...” (2/68)

To je krava ni stara ni mlada, nego srednje dobi. Poslije ovog objašnjenja uslijedio je savjet u formi naredbe:

“... pa izvršite to što se od vas traži!” (2/68)

Ovo je bilo dovoljno za onoga ko se zadovoljava dovoljnim. Bilo im je dosta - a njihov poslanik ih je već dva puta vratio na pravi put i uputio ih na dolično ponašanje koje je nužno u postavljanju pitanja i traženju odgovora - bilo je dosta da uzmu bilo koju od svojih krava, ni mladu ni staru, nego srednje dobi, i oduže se duga i njenim klanjem izvrše zapovijed svoga Gospodara, lišavajući sebe komplikacija i ograničavanja izbora... Međutim, Izraelićani su Izraelićani!

Nastavili su da pitaju:

“Zamoli Gospodara svoga, u naše ime”, - rekoše - “da nam objasni kakve boje treba da bude”... (2/69)

I tako po drugi put: *“Zamoli Gospodara svoga,...”*, a nije bilo neophodno s obzirom na to da su usložnili problem i tražili opširno objašnjenje - da im se daje opširan odgovor:

“On poručuje” - odgovori on - “da ta krava treba da bude jarko rumene boje, da se sviđa onima koji je vide.” (2/69)

Tako su sami sebi suzili krug izbora. Od mogućnosti širokog izbora sada su postali obavezni da traže ne običnu kravu, već kravu srednjih godina, ni staru ni mladu, pored toga jarko rumene boje, a iznad svega ni mršavu ni ružnu, već *“...da se sviđa onima koji je vide.”* A posmatraču će se dopasti samo ako za njegovo oko zapadne okretnost, živost, krotkost i sjaj te tražene krave, jer je u prirodi ljudi da im se dopada ono što je vitalno i lijepo, a da preziru mršavo i ružno.

Zbilja je bilo dosta njihovog okolišanja i odugovlačenja. Međutim, oni nastavljaju svojim putem komplicirajući stvari i otežavajući samima sebi. Ali i Allah njima otežava. Nastavili su s pitanjem kakva još treba da bude:

“Zamoli Gospodara svoga, u naše ime”, - rekoše - “da nam objasni kakva još treba da bude,...” (2/70)

Oni se ispričavaju što to pitaju i što odugovlače jer je čitava stvar zamršena:

“... jer, nama krave izgledaju slične...” (2/70)

Oni kao da su ovaj put predosjetili svoju tvrdoglavost pa su rekli:

“... a mi ćemo nju, ako Allah htjedne, sigurno pronaći.” (2/70)

Ni ovo nije bilo potrebno, jer se stvar komplicirala da se krug izbora smanjio dodavanjem novih osobina željene krave, bez čega su mogli i koje im nisu trebale:

“On poručuje” - reče on - “da krava ne smije da bude istrošena oranjem zemlje i natapanjem usjeva; treba da bude bez mane i ikakva biljega.” (2/71)

Nije to više bila samo krava srednje dobi, jarko rumene boje, dopadljiva (i dosta), već, pored toga, nije smjela biti izrađena oranjem zemlje i natapanjem usjeva, a povrh svega morala je biti čiste boje, bez ikakvog biljega.

Tek ovdje, poslije tolikog kompliciranja, umnožavanja uvjeta i sužavanja prostora za izbor, rekoše:

... “E sad si je opisao kako treba!”... (2/71)

Tek sada! Kao da sve ono što je prošlo nije bilo istina. Ili kao da oni nisu shvatili da je istina ono s čime im je on došao do ovog trenutka.

... pa je zaklaše, i jedva to učiniše. (2/71)

Tada, nakon sprovođenja naredbe i izvršenja obaveze, Allah im je otkrio cilj i svrhu te odredbe i obaveze:

I kada ste jednog čovjeka ubili, pa se oko njega prepirati počeli - Allah je dao da izide na vidjelo ono što ste bili sakrili -, Mi smo rekli: “Udarite ga jednim njezinim dijelom!” - i eto tako Allah vraća mrtve u život i pruža vam dokaze Svoje da biste shvatili. (2/72,73)

Ovdje smo stigli do drugog aspekta kazivanja, aspekta koji ukazuje na moć Stvoritelja, suštinu proživljenja i prirodu smrti i života. Ovdje se kontekst kazivanja mijenja u kontekst neposrednog obraćanja.

Allah je Mūsāovu, alejhi-s-selam, narodu otkrio mudrost klanja krave. Naime, oni su ubili jednog svog sugrađanina i svaka grupa je skidala krivicu sa sebe okrivljujući drugu grupu za to ubistvo. Kako nije

bilo svjedoka tog ubistva, Allah je htio da otkrije istinu jezikom žrtve ubijenog. Klanje krave je bilo sredstvo da se on oživi i to tako da se udari jednim dijelom te zaklane krave. Tako je i bilo. Život mu se vratio da bi sam rekao ko mu je bio ubica, kako bi se otklonile nepoznanice i sumnje kojima je bilo obavijeno njegovo ubistvo i kako bi istina izašla na vidjelo, a laž pobijena najsigurnijim argumentom.

Ali, čemu to sredstvo kad je Allah u stanju da oživi mrtve bez ikakvog sredstva? Zatim, kakva je veza između krave i proživljene ubijene osobe?

Krave su klane kao žrtve po običaju Sinova Isrāilovih. Komad tijela zaklane krave vraća život u tijelo ubijenog, mada u tom komadu nema života niti moći za oživljenje. To je samo vidljivo sredstvo koje njima otkriva Allahovu moć za koju ljudi ne znaju kako djeluje. Oni samo vide njezine posljedice, ali ne dokučuju njezinu bit niti način njezinog djelovanja. I *tako Allah vraća mrtve u život*, tako kao što vidite da se ovo dogodilo, a ne znate kako se dogodilo, na tako lahak, nimalo težak način.

Distanca između prirode smrti i prirode života je ogromna, od nje se zavrti u glavi. Međutim, ona je u Božijoj moći lahka stvar. Kako? To je ono što niko ne zna i što niko ne može spoznati. Shvaćanje suštine i načina je jedna od Božijih tajni do koje nema puta na ovom prolaznom svijetu, mada je ljudski um u stanju da shvati njezin smisao i da iz nje crpi pouku: ... *i pruža vam dokaze svoje da biste shvatili.* (2/73)

Naposljetku dolazimo do ljepote izraza i njegove usklađenosti sa kontekstom.

Ovo je kratko kazivanje koje, kad počnemo čitati, ustanovimo da smo pred nepoznatim i da ne znamo šta slijedi iza toga. S početka kazivanja mi ne znamo zašto Allah naređuje Sinovima Isrāilovim da zakolju kravu, kao što ni Sinovi Isrāilovi to tada nisu znali, a u čemu se krije ispit i iskušenje za jačinu pokornosti, predanosti i odazivanja obavezama.

Potom je uslijedio dijalog između Mūsāa, alejhi-s-selam, i njegovog naroda. Međutim, mi ne vidimo da se dijalog igdje prekida kako bi se utvrdilo ono što se događa između Mūsāa i njegovog Gospodara, što je on radio i vraćao im se sa odgovorom. Dakle, kontekst kazivanja ne kaže da je on pitao svoga Gospodara, niti da mu je njegov Gospodar odgovarao. Ova šutnja dostojna je Allahove veličine koja nije mogla biti ispoljena na način koji su prakticirali Sinovi Isrāilovi.

Na kraju se kazivanje završava iznenađenjem, kao što su time bili iznenađeni i sami Sinovi Isrāilovi, oživljavanjem mrtvaca koji progovara nakon što je bio udaren jednim komadom tijela zaklane krave u kojoj nema traga od života.

Odatle se sustiže ljepota izraza sa mudrošću koju krije ovo lijepo kratko kur'ansko kazivanje.

Kao komentar ovom posljednjem prizoru kazivanja koji je trebalo da u srcima Sinova Isrāilovih izazove osjećaj strahopoštovanja i bogobojaznosti, kao komentar na sve prizore, događaje, pouke i opomene dolazi ovaj kraj koji je posve drugačiji od onoga što se moglo očekivati i pretpostaviti:

Ali srca vaša su poslije toga postala tvrda, kao kamen su ili još tvrđa, a ima kamenja iz kojeg rijeke izbijaju, a ima, zaista, i kamenja koje puca i iz kojeg voda izlazi, a ima ga, doista, i koje se od straha pred Allahom ruši. - A Allah motri na ono što radite. (2/74)

Upoređujući njihova srca sa kamenom ispostavilo se da su ona tvrda i grublja. Oni već imaju neka iskustva s kamenom. Vidjeli su kamen iz koga izbija dvanaest vrela, vidjeli su kako se brdo ruši kada se Allah njemu otkri, a Mūsā onesviješten pade! Međutim, njihova srca nisu postajala blaža i mekša, nisu kucala strahopoštovanjem ni bogobojaznošću. Tvrda, okorjela, pusta, nevjerna srca! Otuda ova prijetnja:

A Allah motri na ono što radite. (2/74)

Ovim se završava ovaj dio povijesti Sinova Isrāilovih pun nevjerovanja, laži, krivudanja, tvrdoglavosti, spletki, intriga, grubosti, okorjelosti, pobune i grijeha.

« أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ،
ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ؟ * وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا : آمَنَّا ، وَإِذَا
خَلَا بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ قَالُوا : اتَّخَذْتُمُوهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ ؟
أَفَلَا تَعْقِلُونَ ؟ أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ؟

« وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيٍّ ، وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ * فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ
يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ، ثُمَّ يَقُولُونَ : هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا .
فَوَيْلٌ لَهُمْ مِّمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ ، وَوَيْلٌ لَهُمْ مِّمَّا يَكْسِبُونَ .

« وَقَالُوا : لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَةً . قُلْ : اتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ
يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ ؟ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ؟ بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ
خَطِيئَتُهُ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ * وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ .

« وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ ، وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا
وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ ، وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا ، وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ ، وَأَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ * وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ
دِمَاءَكُمْ ، وَلَا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ، ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ * ثُمَّ أَنْتُمْ
هَوَالَاءَ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ ، وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِّنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ ، تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ
بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ، وَإِنْ يَأْتُواكُمْ أُسَارَىٰ تَفَادَوْهُمْ ، وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ .
أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ ؟ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَٰلِكَ مِنْكُمْ
إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ، وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ ، وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ

عَمَّا تَعْمَلُونَ * أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ ، فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يَنْصَرُونَ .

« وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ ، وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ ، وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ ، وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ . أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ ، فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ؟

« وَقَالُوا : قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ ، فَكَفِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ * وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ ، وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا ، فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ ، فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ * بَلِّسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ، بَعِيًا أَنْ يُنَزِّلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ، فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ ، وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ * وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ : آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا : نُوْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا ، وَيكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَهُمْ . قُلْ : فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ؟ * وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ * وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ : خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا . قَالُوا : سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا ، وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ . قُلْ : بَلِّسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ !

« قُلْ : إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِّنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * وَلَنْ يَتَمَنَّوَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيهِمْ ، وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ * وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاتِهِ ، وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ

لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ ، وَمَا هُوَ بِمُزَحَّزِحٍ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ ، وَاللَّهُ بَصِيرٌ
بِمَا يَعْمَلُونَ .

« قُلْ : مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا
لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ، وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ * مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ
وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ * وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ
بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ * أَوَكَلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ ؟ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ *
وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ * وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَى مُلْكِ
سُلَيْمَانَ ، وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ ، وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا ، يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السَّحَرَ وَمَا أُنْزِلَ
عَلَى الْمَلَائِكَةِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ . وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا : إِنَّمَا نَحْنُ
فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ، فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ ؛ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ
مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ؛ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ ؛ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ
مَالَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ ، وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ * وَلَوْ أَنَّهُمْ
آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ . . »

Zar se vi nadate da će vam se Jevreji odazvati i vama za ljubav vjernici postati, a neki među njima su Allahove riječi slušali pa su ih, pošto su ih shvatili, svjesno izvrnuli. Kad sretnu vjernike, oni govore: "Vjerujemo!", a čim se osame jedni s drugima, kažu: "Zar ćete im kazivati o onome što je Allah samo vama objavio, pa da im to bude dokaz protiv vas pred Gospodarom vašim? Zar se nećete opametiti?" A zar oni ne znaju da Allah zna i ono što kriju i ono što pokazuju?

Neki od njih su neuki, oni ne znaju za knjigu, nego samo za gatke, i oni se samo domišljaju. A teško onima koji svojim rukama pišu Knjigu, a zatim govore: "Evo, ovo je od Allaha" - da bi za to korist neznatnu izvukli. I

teško njima zbog onoga što ruke njihove pišu i teško njima što na taj način zarađuju!

Oni govore: "Vatra će nas doticati samo neko vrijeme." Reci: "Da li ste o tome dobili od Allaha obećanje - jer, Allah će sigurno ispuniti obećanje Svoje - ili na Allaha iznosite ono što ne znate?" A nije tako! Oni koji budu zlo činili i grijesi njihovi ih budu sa svih strana stigli, oni će stanovnici džehennema biti i u njemu će vječno ostati. A oni koji budu vjerovali i dobra djela činili - oni će stanovnici dženneta biti i u njemu će vječno boraviti.

I kada smo od Sinova Israilovih zavjet uzeli da ćete se jedino Allahu klanjati, i roditeljima, i bližnjima, i siročadi, i siromasima dobročinstvo činiti, a ljudima lijepe riječi govoriti i molitvu obavljati i milostinju davati, i vi ste se poslije, izuzev vas malo, izopačili i zavjet iznevjerili, i kada smo od vas zavjet uzeli da krv jedni drugima nećete proljevati i da jedni druge iz zemlje vaše nećete izgoniti, - vi priznajte da je tako i svjedoci ste - vi ipak jedni druge ubijate, a pojedine od vas iz zavičaja njihova izgonite - pomažući jedan drugom protiv njih, čineći i grijeh i nasilje; a ako vam kao sužnji dođu, vi ih otkupljujete -, a zabranjeno vam je da ih izgonite. Kako to da u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete?! Onoga od vas koji čini tako stići će na ovom svijetu poniženje, a na Sudnjem danu bit će stavljen na muke najteže. - A Allah motri na ono što radite. To su oni koji su život na ovom svijetu pretpostavili onom na onom svijetu, zato im se patnja neće olakšati niti će im iko u pomoć priteći.

I Mi smo Mūsāu Knjigu dali i poslije njega smo jednog za drugim poslanike slali, a Īsāu, sinu Merjeminu, očigledne dokaze dali i Džibrilom ga pomogli. I kad god vam je koji poslanik donio ono što nije godilo dušama vašim, vi ste se oholili, pa ste jedne u laž utjerali, a druge ubili.

Oni govore: "Naša su srca okorjela." A nije tako, nego je Allah njih prokleo zbog nevjerovanja njihova, i zato je vrlo malo njih koji vjeruju. A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinitu Knjigu koju imaju oni - a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili - i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo! Jadno je to za što su se prodali: da ne vjeruju u ono što Allah objavljuje, samo iz zlobe što Allah, od dobrote Svoje, šalje Objavu onome kome On hoće od robova Svojih; i navukli su na sebe gnjev za gnjevom - a nevjernike čeka sramna patnja. A kada im se kaže: "Vjerujte u ono što Allah objavljuje!" - oni odgovaraju: "Mi vjerujemo samo u ono što je nama objavljeno" - i neće da vjeruju u ono što se poslije objavljuje, a to je istina koja potvrđuje da je istinito ono što oni imaju. Reci: "Pa zašto ste još

davno neke Allahove vjerovjesnike ubili, ako ste vjernici bili? I Mūsā vam je jasne dokaze bio donio, pa ste, ipak, u odsutnosti njegovoj sebi nepravdu nanoseći, tele prihvatili.” I kada smo od vas vaš zavjet primili, i brdo iznad vas podigli: “Ozbiljno prihvatite ono što vam dajemo i budite poslušni!” - oni su odgovorili: “Čujemo, ali poslušati nećemo!” - srca njihova su, zbog nevjerovanja njihova, još bila nadojena teletom. Reci: “Ružno je to na što vas vjerovanje vaše navodi ako ste uopće vjernici.”

Reci: “Ako je u Allaha džennet osiguran samo za vas, a ne i za ostali svijet, onda vi smrt zaželite, ako istinu govorite.” A neće je nikada zaželiti zbog onoga što čine! - A Allah dobro zna nevjernike. I naći ćeš ih, sigurno, da više žude za životom od svih ostalih ljudi, čak i od mnogobožaca; svaki bi volio da proživi hiljadu godina, mada ga to, i kad bi toliko živio, ne bi od patnje udaljilo! - A Allah dobro vidi ono što oni rade. Reci: “Ko je neprijatelj Džibrilu? a on, Allahovom voljom, tebi stavlja na srce Kur'an - koji potvrđuje da su i prijašnje objave istinite - kao putokaz i radosnu vijest vjernicima.” Ko je neprijatelj Allahu i melekima Njegovim i poslanicima Njegovim i Džibrilu i Mikalu - pa, Allah je doista, neprijatelj onima koji neće da vjeruju. A Mi tebi jasne dokaze objavljujemo i jedino nevjernici u njih neće da vjeruju. Zar svaki put kada neku obavezu preuzmu - neki od njih je odbace jer ih većina ne vjeruje. A kada im je Poslanik od Allaha došao, potvrđujući da je istinito ono što već imaju, mnogi od onih kojima je Knjiga dâna - za leđa svoja Allahovu Knjigu odbacuju, kao da ne znaju. i povode se za onim što su šejtani o Sulejmānovoj vladavini kazivali. A Sulejmān nije bio nevjernik, - šejtani su nevjernici učeći ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Hârûtu i Mârûtu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: “Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!” I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onom svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kad bi samo znali! A da oni vjeruju i boje se, nagrada od Allaha bi im bila bolja, kad bi samo znali! (2/75-103)

U prošlom odlomku ove sure Allah je Sinove Israilove podsjetio na blagodati kojima su obdareni, a koje oni negiraju. Te blagodati i njihovo negiranje u tom odlomku predložene su na jednom mjestu opširno, a na drugom u formi sažimanja. Ovo izlaganje je završeno konstatacijom da su im srca tvrda kao kamen, pa čak i tvrđa od kamena.

U daljnjem izlaganju Kur'an se obraća muslimanima i skreće im pažnju na Sinove Israilove, njihovo ponašanje, stil i sredstva koja koriste u

svojim intrigama i kletvama uzimajući povjest kao svjedoka. Dužina kazivanja i korišteni metod ukazuje na težinu onoga sa čime su se muslimani susretali.

Ponekad se Kur'an obraća Sinovima Isrâilovim u prisustvu muslimana da bi ih sučelio sa obavezama koje su preuzeli a koje nisu izvršili kao što je njihovo udaljavanje od zavjeta, nijekanje poslanika, ubijanje poslanika, isprazne diskusije i revizija Zakona (Tevrata) koji je njima objavljen.

Kur'an iznosi i njihovu polemiku sa muslimanima, dokaze i neplodna uvjeravanja, upućuje Poslanika kako da im se suprotstavi, razotkrije njihove laži i odgovori na njihove potvore - jasno i nedvojbeno:

S obzirom na mjesto i položaj koji su imali kod Allaha, Sinovi Isrâilovi su mislili da će ih vatra doticati samo neko vrijeme! Allah je nadahnuo Poslanika da im odgovori:

... Reci: "Da li ste o tome dobili od Allaha obećanje - jer, Allah će sigurno ispuniti obećanje Svoje - ili na Allaha iznosite ono što ne znate?" (2/80)

A kada bi bili pozvani da vjeruju u ono što Allah objavljuje Muhammedu, oni bi odgovorili:

... "Mi vjerujemo samo u ono što je nama objavljeno" - i neće da vjeruju u ono što se poslije objavljuje, a to je istina koja potvrđuje da je istinito ono što oni imaju... (2/91)

Allah je nadahnuo Poslanika da razotkrije njihovo vjerovanje u ono što je njima objavljeno:

... Reci: "Pa zašto ste još davno neke Allahove vjerovjesnike ubili, ako ste vjernici bili? I Mūsā vam je jasne dokaze donio, pa ste, ipak, u odsutnosti njegovoj sebi nepravdu nanoseći, tele prihvatili." I kada smo od vas vaš zavjet primili, i brdo iznad vas podigli: "Ozbiljno prihvatite ono što vam dajemo i budite poslušni!" - oni su odgovorili: "Čujemo, ali poslušati nećemo!" - srca njihova su, zbog nevjerovanja njihova, još bila nadojena teletom. Reci: "Ružno je to na što vas vjerovanje vaše navodi, ako ste uopće vjernici." (2/91-93)

Vjerovali su da je džennet osiguran samo za njih. Allah je nadahnuo Poslanika da ih pozove na kletvu, odnosno da skupi jednu njihovu grupu i grupu muslimana, a zatim da se obrati Allahu da usmrti onoga koji laže:

Reci: "Ako je u Allaha džennet osiguran samo za vas, a ne i za ostali svijet, onda vi smrt zaželite, ako istinu govorite." (2/94)

I potvrdio je da to oni nikada neće željeti. Ovo se stvarno i dogodilo. Izbjegli su zakletvu jer su znali da im je istina slaba strana.

Na ovaj način teče dijalog u ovom sučeljavanju, razotkrivanju i usmjeravanju. Cilj svega ovoga jeste da oslabi ili osujeći zavjeru Jevreja u muslimanskoj sredini, da otkrije njihove mahinacije kako bi muslimani shvatili njihov način rada na osnovu njihove bliže i dalje prošlosti.

Muslimani su i danas uznemireni ovim spletkama kao što su bili uznemireni i njihovi prethodnici. Međutim, današnji muslimani se ne koriste kur'anskim uputama kao što su se koristili oni prije njih koji su u Medini porazili Jevreje kada je islamsko društvo tek stasalo, a Jevreji raznim intrigama pokušali da osujeće njegovo stasanje. Danas oni na isti način pokušavaju da udalje muslimane od Kur'ana, njihovog najmoćnijeg oružja. Svako ko pokušava da muslimane udalji od Kur'ana u službi je Jevreja, radio to svjesno ili ne. Jevreji će biti sigurni na ovim prostorima sve dok su muslimani udaljeni od Kur'ana, iz koga bi trebalo da crpe svoju snagu i moć. Pravi put je put vjere, a ovo su njegovi znaci.

Zar se vi nadate da će vam se Jevreji odazvati i vama za ljubav vjernici postati, a neki među njima su Allahove riječi slušali pa su ih, pošto su ih shvatili, svjesno izvrnuli. Kad sretnu vjernike, oni govore: "Vjerujemo!", a čim se osame jedni s drugima, kažu: "Zar ćete im kazivati o onome što je Allah samo vama objavio, pa da im to bude dokaz protiv vas pred Gospodarom vašim? Zar se nećete opametiti?" A zar oni ne znaju da Allah zna i ono što kriju i ono što pokazuju? (2/75-77)

Slika tvrdoglavosti i okrutnosti kojom je Allah opisao srca Sinova Israilovih na kraju prošlog odlomka je slika srca koje je okamenjeno, tvrdo, iz kojeg ne izbija život, slika koja sugerise očajanje koje izbija iz one tvrde prirode. U sjeni ove slike i ovog sugerisanja Kur'an se obraća muslimanima koji nisu izgubili nadu i koji misle da će Sinovi Israilovi prihvatiti Uputu. Oni pokušavaju da u njihova srca unesu iman i svjetlo... Kur'an se obraća muslimanima s pitanjem u kojem se nazire očaj i beznade ovog pokušaja:

Zar se vi nadate da će vam se Jevreji odazvati i vama za ljubav vjernici postati, a neki među njima su Allahove riječi slušali pa su ih, pošto su ih shvatili, svjesno izvrnuli. (2/75)

Nema nade niti očekivanja da ovi i njima slični prihvate iman! Za iman je potrebna druga priroda i druga predispozicija. Priroda koja je spremna da prihvati vjeru je blaga i miroljubiva, otvorenih prozora za prihvatanje svjetlosti, spremna da se spoji sa Praiskonskim i Vječnim. To je priroda u kojoj ima svježine, blagosti, miroljubivosti, bogobožnosti, saosjećanja i pobožnosti. Pobožnost je njezina brana, njezin odbrambeni mehanizam da Božiji govor, kada ga čuje i razumije, ne izvrće. To je priroda koja je spremna da primi vjeru, ispravna, iskrena, priroda koja nije sklona reviziji onoga što prima i prihvata.

Kategorija jevrejskog društva na koju Kur'an ovdje ukazuje jeste viša kategorija, ljudi koji su upoznati sa Istinom koja se nalazi u njima objavljenom Tevratu i koji tu Istinu krivotvore i proizvoljno je tumače, ne zbog neznanja nego radi ličnih interesa i bolesnih ambicija. Bilo bi opravdanije da odstupe od onoga čemu poziva Muhammed, alejhi-s-selam, jer su to uradili i sa Mūsāom, alejhi-s-selam. Bilo bi opravdanije s obzirom da su ustrajni u onome što je besmisleno znajući da je to besmisleno, da se suprotstave pozivu Muhammeda, alejhi-s-selam, lažima i pričama.

Kad sretnu vjernike, oni govore: "Vjerujemo!", a čim se osame jedni s drugima, kažu: "Zar ćete im kazivati o onome što je Allah samo vama objavio, pa da im to bude dokaz protiv vas pred Gospodarom vašim? Zar se nećete opametiti?" (2/76)

Zar se vi nadate da će vam se oni odazvati, a oni porušenoj savjesti, skrivenoj Istini, reviziji teksta pridodaju još i licemjerje, dvoličnost, obmanu i laž?

Neki od njih bi, kada bi sreli vjernike, izjavili: "Mi vjerujemo!" Vjerujemo da je Muhammed Božiji poslanik s obzirom da je njegov dolazak najavljen u Tevratu i s obzirom da su oni očekivali njegovu pojavu jer su tražili od Allaha da im pomogne s njim u njihovoj borbi protiv neprijatelja. To je značenje ajeta:

... a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili... (2/89)

Međutim, čim se osame jedni s drugima, ruže i grde one koji muslimanima odaju tajnu. Tada jedni drugima govore:

... *“Zar ćete im kazivati o onome što je Allah samo vama objavio, pa da im to bude dokaz protiv vas pred Gospodarom vašim?...”* (2/76)

Ovdje je do punog izražaja došlo njihovo neznanje o Božijim atributima i Njegovom znanju. Misle da će muslimani imati dokaz protiv njih pred Gospodarom samo ako im to saopće. A ako to zadrže i prikriju, muslimani neće imati dokaza. I što je još gore, jedni drugima govore:

“...Zar se nećete opametiti?” (2/76)

Kakve li ironije!

A zar oni ne znaju da Allah zna i ono što kriju i ono što pokazuju? (2/77)

Kur'an nastavlja sa svojim kazivanjem o Sinovima Israilovim. On je jevrejsko društvo podijelio na dvije grupe: nižu i višu. Nižu grupu sačinjavaju uglavnom obični ljudi, koji su živjeli u neznanju, predrasudama i zabludama. Ova grupa ne zna ništa o Tevratu koji je objavljen Mūsāu, alejhi-s-selam. Ona zna samo da su oni odabran Božiji narod, kome je oprošteno sve što čini. Druga grupa je viša kategorija jevrejskog društva. Oni predstavljaju neku vrstu revizionista. Iako su imali prilike da slušaju Božije riječi, oni su te riječi mijenjali, revidirali ih i proizvoljno, u duhu svojih ličnih interesa tumačili:

Neki od njih su neuki, oni ne znaju za knjigu, nego samo za gatke, i oni se samo domišljaju. A teško onima koji svojim rukama pišu Knjigu, a zatim govore: “Evo, ovo je od Allaha” - da bi za to korist neznatnu izvukli. I teško njima zbog onoga što ruke njihove pišu i teško njima što na taj način zarađuju! (2/78,79)

Teško je očekivati od njih da se odazovu pozivu da prihvate Istinu da se sustegnu od revizije Tevrata, odnosno onih dijelova koji im ne odgovaraju. Oni nikada neće vjerovati muslimanima. Njih čeka teška kazna zbog onoga što njihove ruke pišu.

Jedna od zabluda koja nije u skladu sa Božijom pravdom niti je podudarna sa sunnetom i pravilnim shvatanjem rada i nagrade jeste njihovo vjerovanje da će biti spašeni od vatre bez obzira na počinjena djela. Vatra će ih - kažu oni - doticati samo neko vrijeme poslije čega će uživati u blagodatima dženneta. Na čemu grade ove želje? Na osnovu čega su zaljučili da će u džehennemu boraviti samo neko vrijeme? Sve su to zablude i laži! Zablude kojima pribjegavaju oni koji vrše reviziju Tevrata.

Oni govore: "Vatra će nas doticati samo neko vrijeme." Reci: "Da li ste o tome dobili od Allaha obećanje - jer, Allah će sigurno ispuniti obećanje Svoje - ili na Allaha iznosite ono što ne znate?" (2/80)

Ovo je Allahovo nadahnuće Poslaniku kao nepobitan dokaz: *"Da li ste o tome dobili od Allaha obećanje - jer, Allah će sigurno ispuniti obećanje Svoje..."* Gdje je to obećanje? *"... ili na Allaha iznosite ono što ne znate?"* Ovo je ta stvarnost. Pitanje je afirmativno, ali ono u sebi nosi poricanje i prijekor.

U slijedećem tekstu imaju jasan, konačan i definitivan odgovor koji se odnosi na njihovu tvrdnju u vidu jedne cjelovitosti islamskog poimanja koja proističe iz cjelovite ideje o kosmosu, životu i čovjeku: Nagrada, ili kazna proizlazi iz vrste posla i skaldna je sa tom vrstom posla.

A nije tako! Oni koji budu zlo činili i grijesi njihovi ih budu sa svih strana stigli, oni će stanovnici džehennema biti i u njemu će vječno ostati. A oni koji budu vjerovali i dobra djela činili - oni će stanovnici dženneta biti i u njemu će vječno boraviti. (2/81,82)

Ovdje ćemo malo stati pred veličanstvenom umjetničkom slikom apstarktnog stanja i pred odlučnom Božijom odlukom da bismo otkrili bar nešto od uzroka i tajanstvenosti te odluke:

A nije tako! Oni koji budu zlo činili i grijesi njihovi ih budu sa svih strana stigli,... (2/81)

Grijech je stečen (kesb)? Značenje koje možemo da shvatimo jeste da je grijeh zlo. Međutim, izraz upućuje na poznato psihološko stanje. Onaj koji počinji grijeh misli da je to dobit. Da drugačije misli, onda ga ne bi ni činio. Da to osjeća zlom, onda se tome ne bi ni približio niti bi dozvolio da

ga to sa svih strana stigne. Čovjek je u stanju da se, ako nešto prezire i u tome vidi gubitak, od toga udalji - čak i kad bi bio gurnut da to učini - on bi oprost i zaštitu tražio. U tom slučaju grijeh ga neće sa svih strana stizati, niti će izlaziti pokajanju i tevbi kod njega biti zatvoreni. Rečenica *i grijesi njihovi ih budu sa svih strana stigli*, je utjelovila ovo značenje. I ovo je jedna od karakteristika kur'anskog izraza, jedna njegova jasna osobina koja se razlikuje od običnog intelektualnog poimanja, intelektualnog izraza koji nema ni sjene ni pokreta. Intelektualni izrazi ne mogu da nam dočaraju griješnika, zatočenika grijeha, koji živi u tom zagrljaju, diše u toj atmosferi, živi sa grijehom i zbog grijeha.

I tada, kada konačno u svom zatvoru zatvore sve prilaze pokajanju, tevbi, zaslužuju pravednu kaznu:

... oni će stanovnici džehennema biti i u njemu će vječno ostati. (2/81)

Zatim slijedi drugi dio ajeta koji stoji naspram ovoga, a to je:

A oni koji budu vjerovali i dobra djela činili - oni će stanovnici dženneta biti i u njemu će vječno boraviti. (2/82)

Iman (vjerovanje) izbija iz srca i pretače se u praksi u dobra djela. Ovo treba da shvate oni koji misle da vjeruju. Koliko nam je to potrebno, nama koji govorimo da smo muslimani, da se uvjerimo u ovu činjenicu da nema imana bez činjenja dobrih djela. Oni koji govore da su muslimani a na Zemlji nered prave, bore se protiv Allahova rasporeda na Zemlji i Njegova Zakona i na Zakonu zasnovane etike u društvu, ti nemaju imana, nemaju nagrade. Njih čeka kazna, makar taj svoj postupak vezali željama kao Jevreji kojima je Allah kao i drugima to jasno obznanio.

U daljnjem kontekstu Kur'an se obraća muslimanima i kazuje im o Jevrejima koji ne drže do zavjeta i ugovora, koji zloupotrebljavaju Božije riječi, pa kaže:

I kada smo od Sinova Israilovih zavjet uzeli da ćete se jedino Allahu klanjati, i roditeljima, i bližnjima, i siročadi, i siromasima dobročinstvo činiti, a ljudima lijepe riječi govoriti i molitvu obavljati i milostinju davati, i vi ste se poslije, izuzev vas malo, izopačili i zavjet iznevjerili, i kada smo od vas zavjet uzeli da krv jedni drugima nećete proljevati i da jedni druge iz

zemlje vaše nećete izgoniti, - vi priznajete da je tako i svjedoci ste - vi ipak jedni druge ubijate, a pojedine od vas iz zavičaja njihova izgonite - pomažući jedan drugom protiv njih, čineći i grijeh i nasilje; a ako vam kao sužnji dođu vi ih otkupljujete -, a zabranjeno vam je da ih izgonite. Kako to da u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete?! Onoga od vas koji čini tako stići će na ovom svijetu poniženje, a na Sudnjem danu biće stavljen na muke najteže. - A Allah motri na ono što radite. To su oni koji su život na ovom svijetu pretpostavili onom na onom svijetu, zato im se patnja neće olakšati niti će im iko u pomoć priteći. (2/83-86)

Ranije je već ukazano na zavjet u kontekstu Allahovog podsjećanja Sinova Isrâilovih na pronevjeru zavjeta, a ovdje su neke tačke zavjeta detaljnije iznijete.

Preuzeti zavjet u podnožju Sinajske gore baziran je na čvrstim osnovama vjerovanja u jednog Boga. Ti principi su i principi islama. Međutim, Jevreji su odbili da to priznaju. Taj zavjet obuhvata:

- vjerovanje u jednog Boga,
- lijepo postupanje s roditeljima,
- pomaganje bližnjeg,
- pomaganje siročadi i briga o njima,
- pomaganje siromaha i
- biti od koristi svim ljudima i pružiti im pomoć, bar dobrim savjetom, prije svega, naređivati da se čine dobra djela, a odvrćati od zlih,
- obavljati molitvu,
- dijeliti milostinju,
- nikog ne uznemiravati u njegovoj kući ili domovini,
- ne ubijati se međusobno.

Ovi principi su ujedno i principi islama i obaveze njegovih pripadnika. Ovdje su utvrđene dvije činjenice:

1. jedinstvo Božije Objave i potvrda islama da su vjere koje su prije njega objavljivane u osnovi istinite, i

2. tvrdoglavost Jevreja u odnosu na islam, novu i posljednju objavu koja ih poziva istim onim principima koji su bili predmetom njihovog ugovora na Sinajskoj gori.

Kur'an se nadalje ponovo obraća Sinovima Isrâilovim, ali sada ukorom i još većim poniženjem:

... i vi ste se poslije, izuzev vas malo, izopačili i zavjet iznevjerili, (2/83)

Kur'an dalje ukazuje na njihov stav koji je kontradiktoran sa zavjetom...

i kada smo od vas zavjet uzeli da krv jedni drugima nećete proljevati i da jedni druge iz zemlje vaše nećete izgoniti, - vi priznajete da je tako i svjedoci ste (2/84)

I šta je bilo poslije priznanja kada su se kao svjedoci pojavili?

vi ipak jedni druge ubijate, a pojedine od vas iz zavičaja njihova izgonite - pomažući jedan drugom protiv njih, čineći i grijeh i nasilje; a ako vam kao sužnji dođu, vi ih otkupljujete -, a zabranjeno vam je da ih izgonite. Kako to da u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete?!... (2/85)

Kur'an ih upozorava na činjenice koje su bile prisutne u Medini neposredno pred islamizaciju Evsa i Hazredža, dva arapska plemena koja su bila u stalnom sukobu. U Medini su pored njih živjela i tri jevrejska plemena: Benu Kajnuka'a, Benu Nadir i Benu Kurejza. Prva dva jevrejska plemena su bila u savezu sa Hazredžom, a Benu Kurejza sa Evsom. Kada god bi došlo do sukoba između Evsa i Hazredža, a do sukoba je često dolazilo, njihovi saveznici, jevrejska plemena, su im pomagali. U tim sukobima dešavalo se da su Jevreji ubijali Jevreje, a to im je bilo zabranjeno. Ako bi pobijedili, oni su neke iz zavičaja njihova izgonili. I to im je bilo zabranjeno zakonom. Poslije rata sva tri jevrejska plemena bi nastojala da otkupe one Jevreje koji su sužanjstva dopali, bili oni iz njihovog ili protivničkog tabora, navodeći da im je to naređeno u Tevratu, a tamo se predviđa da kad god nađeš roba od Sinova Isrāilovih, otkupit ćeš ga i osloboditi.

Kur'an ukazuje na ove proturječnosti i pita:

... Kako to da u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete?!... (2/85)

To je kršenje ugovora. To se plaća poniženjem na ovom i teškom kaznom na drugom svijetu, uz napomenu da Allah motri na ono što oni rade.

... Onoga od vas koji čini tako stići će na ovom svijetu poniženje, a na Sudnjem danu biće stavljen na muke najteže. - A Allah motri na ono što radite. (2/85)

Kur'an se zatim okreće muslimanima i cijelom čovječanstvu ističući:

To su oni koji su život na ovom svijetu pretpostavili onom na onom svijetu, zato im se patnja neće olakšati niti će im iko u pomoć priteći. (2/86)

Nije tačno to što su govorili Jevreji da će ih vatra samo neko vrijeme doticati. Tamo se njima *patnja neće olakšati niti će im iko u pomoć priteći*.

Pretpostavljanje ovoga onome svijetu znači pridržavanje ugovora sa mnogobošcima, pridržavanje saveza koji je u direktnoj koliziji sa Tevratom. Podjela na dvije grupe i dva saveza jeste na kraju njihov ovodunjalučki interes, svejedno ko će pobijediti, ovaj ili onaj savez. Vjera zabranjuje vjernicima da uđu u savez koji nije u skladu sa Božijim zakonom i koji je u suprotnosti sa odredbama tog zakona, bez obzira na interese. Interes mora biti samo u primjeni vjere i zaštiti ugovora koji je sačinjen sa Gospodarom ovoga i onoga svijeta.

Kur'an dalje nastavlja svoju polemiku sa Sinovima Isrāilovim i objašnjava njihov nepravilan odnos prema Objavi i Božijim poslanicima... Božijim poslanicima iz njihove sredine, pa kaže:

I Mi smo Mūsāu Knjigu dali i poslije njega smo jednog za drugim poslanike slali, a Īsāu, sinu Merjeminu, očigledne dokaze dali i Džibrilom ga pomogli. I kad god vam je koji poslanik donio ono što nije godilo dušama vašim, vi ste se oholili, pa ste jedne u laž utjerali, a druge ubili. (2/87)

Sinovi Isrāilovi su odbili da prihvate islam. Smatrali su da im je dovoljno ono što su im dostavili njihovi poslanici. Kur'an iznosi na vidjelo njihov stav u odnosu na poslanike koji su im poslani i učenje sa kojim su došli. Oni su prema Kur'anu, kada se suoče sa istinom, koja nije po njihovoj želji, uvijek bili isti.

Kao što je ranije rečeno, Kur'an je saopćio njihov stav i držanje prema Mūsāu alejhi-s-selam koji im je došao sa objavom i knjigom Tevratom. Poslije njega Sinovima Isrāilovim je poslan čitav niz poslanika koji su ih nesebično pozivali na pravi put. Na koncu im je došao Īsā alejhi-s-selam sa posebnim dokazima, ojačan Džibril-l-eminom. Pa šta su uradili? Kako su ih primili?

... I kad god vam je koji poslanik donio ono što nije godilo dušama vašim, vi ste se oholili, pa ste jedne u laž utjerali, a druge ubili. (2/87)

Pokušaj potčinjavanja Objave i poslanika vlastitim željama i prohtjevima je fenomen koji prati sve ono što je neprirodno i što je nestalno.

Cilj kazivanja o Sinovima Isrāilovim jeste da muslimani iz svega toga izvuku neku pouku kako ne bi bili lišeni hilafeta na Zemlji i emaneta koji im je Allah podario. A pošto su zapali u neprilike u kojima su bili i Sinovi Isrāilovi i vjeri pretpostavili strasti i prohtjeve i pobili one koji na pravi put upućuju, a druge u laž nagnali, Allah je učinio da ih snađe to što je snašlo i one prije njih: razdor, slabost, potčinjenost, inertnost, pad i poniženje, osim ako se ne odazovu Allahu i Njegovom Poslaniku, da zakon (šeriat) i Kur'an pretpostave strastima, onda će ih Allah, možda, na pravi put uputiti.

Kur'an dalje opisuje reakcije Jevreja na novo poslanstvo. Njihovo ponašanje prema misiji Muhammeda, alejhi-s-selam, je isto kao i njihovo ponašanje prema misijama drugih Božijih poslanika:

Oni govore: "Naša su srca okorjela." A nije tako, nego je Allah njih prokleo zbog nevjerovanja njihova, i zato je vrlo malo njih koji vjeruju. A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinitu Knjigu koju imaju oni - a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili - i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo! Jadno je to za što su se prodali: da ne vjeruju u ono što Allah objavljuje, samo iz zlobe što Allah, od dobrote Svoje, šalje Objavu onome kome On hoće od robova svojih; i navukli su na sebe gnjev za gnjevom - a nevjernike čeka sramna patnja. A kada im se kaže: "Vjerujte u ono što Allah objavljuje!" - oni odgovaraju: "Mi vjerujemo samo u ono što je nama objavljeno" - i neće da vjeruju u ono što se poslije objavljuje, a to je istina koja potvrđuje da je istinito ono što oni imaju. Reci: "Pa zašto ste još davno neke Allahove vjerovjesnike ubili, ako ste vjernici bili? I Mūsā vam je jasne dokaze bio donio, pa ste, ipak, u odsutnosti njegovoj, sebi nepravdu nanoseći, tele prihvatili." I kada smo od vas vaš zavjet primili, i brdo iznad vas podigli: "Ozbiljno prihvatite ono što vam dajemo i budite poslušni!" - oni su odgovorili: "Čujemo, ali poslušati nećemo!" - srca njihova su, zbog nevjerovanja njihova, još bila nadojena teletom. Reci: "Ružno je to na što vas vjerovanje vaše navodi, ako ste uopće vjernici." (2/88-93)

Kazivanje ovdje postaje strožije, a na nekim mjestima prelazi i u grmljavinu. Oni su poniženi za ono što su govorili i radili. Oni su lišeni svih dokaza i izvinjenja kojima prikrivaju svoju oholost, svoje ponašanje prema Istini i svoj prezir da još neko osim njih dokuči dobro.

Oni govore: "Naša srca su okorjela." A nije tako, nego je Allah njih prokleo zbog nevjerovanja njihova, i zato je vrlo malo njih koji vjeruju. (2/88)

Međutim, oni kažu: Naša srca su zatvorena, neosjetna, Muhammede, za tvoj poziv. Međutim, ... *nije tako, nego je Allah njih prokleo zbog nevjerovanja njihova...*, tj. On ih je udaljio od pravoga puta zbog njihova nevjerovanja. Od samoga početka oni nisu vjerovali, Allah ih je kaznio da budu protjerani i da se ne koriste uputom *i zato je vrlo malo njih koji vjeruju*. Oni su stekli pravo na kaznu zbog ovog prognanstva, a zaslužili su to zbog njihovog ranijeg nevjerovanja, njihovog stanja zablude.

Njihovo nevjerovanje je odvratno. Oni ne vjeruju poslaniku koga su očekivali u borbi protiv idolopoklonika. Ovaj očekivani poslanik je došao sa Knjigom koja potvrđuje ono što oni imaju:

A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinitu Knjigu koju imaju oni - a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili - i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju,... (2/89)

Ovaj postupak zaslužuje progonstvo i srdžbu zbog toga što je odvratan i što je ružan... Otuda oni zaslužuju Božije prokletstvo:

... i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo! (2/89)

Kur'an na jedan fin način raskrinkava njihov stav koji su zauzeli nakon što je ustanovio da su propale njihove nade u trgovini koju su sami izabrali:

Jadno je to za što su se prodali: da ne vjeruju u ono što Allah objavljuje, samo iz zlobe što Allah, od dobrote Svoje, šalje Objavu onome kome On hoće od robova Svojih; i navukli su na sebe gnjev za gnjevom - a nevjernike čeka sramna patnja. (2/90)

Ružno je ono za što su se prodali... Kao da je kufr cijena tome. To je čisti gubitak. Međutim, to je i njihova stvarnost. Gubitnici su i na ovom svijetu. Na drugom ih čeka teška kazna. Na kraju, kako su završili? Završili su sa kufrom. To je jedino što imaju i što su zaradili!

Zavidnost je učinila svoje. Oni su očekivali da će vjerovjesnik biti iz njihova roda. Pošto se to nije desilo, počeli su da zavide i time su na sebe navukli još jednu dodatnu Božiju srdžbu!

Ova priroda je ona koja je prisutna među onima koji imaju pretjeranu ljubav prema svemu što je njihovo. Priroda koja ne osjeća korijen stabla koji veže čitavo čovječanstvo. Tako su oni živjeli u izolaciji vjerujući da su oni odabrani narod i prezirući sve što nije njihovo *samo iz zlobe što Allah, od dobrote Svoje, šalje Objavu onome kome On hoće od robova Svojih;*

A kada im se kaže: "Vjerujte u ono što Allah objavljuje!" - oni odgovaraju: "Mi vjerujemo samo u ono što je nama objavljeno" - i neće da vjeruju u ono što se poslije objavljuje, a to je istina koja potvrđuje da je istinito ono što oni imaju...(2/91)

Kada bi bili pozvani da vjeruju u ono što se Muhamedu objavljuje, odgovorili bi: "Mi vjerujemo u ono što je nama objavljeno." To nam je dovoljno. To je jedino istinito. Sve drugo je neistina. Svejedno bilo to ono sa čime je došao Īsā, alejhi-s-selam, ili Muhammed, alejhi-s-selam, sa kojim je završen ciklus Objava.

Kur'an se čudi ovakvom stavu, negiranju svega onoga što je poslije njih objavljeno:

... a to je istina koja potvrđuje da je istinito ono što oni imaju...(2/91)

Što je njima stalo do istine! Šta je njima ako je to što imaju potvrđeno da je istinito, kad to na njih uopće ne djeluje! Oni su zaljubljeni u sebe, robuju svojoj pristrasnosti! Oni obožavaju svoje strasti! Oni nisu vjerovali ni ranije u ono što su im njihovi vjerovjesnici donijeli. Allah nadahnjuje svoga Poslanika alejhi-s-selam da ih suoči sa ovom činjenicom koja razotkriva njihov stav i iznosi na vidjelo njihove tvrdnje:

... Reci: "Pa zašto ste još davno neke Allahove vjerovjesnike ubili, ako ste vjernici bili?"(2/91)

Zašto ste još ranije ubijali Allahove vjerovjesnik ako iskreno vjerujete u ono što vam je objavljeno? Ovi vjerovjesnici su vam dostavili to u šta tvrdite da vjerujete, štaviše, vi ste zanijekali i ono što vam je donio Mūsā, alejhi-s-selam, vaš prvi vjerovjesnik i najveći vaš spasitelj:

I Mūsā vam je jasne dokaze bio donio, pa ste, ipak, u odsutnosti njegovoj sebi nepravdu nanoseći, tele prihvatili."(2/92)

Je li obožavanje teleta koje ste prihvatili, nakon što vam je Mūsā došao sa jasnim dokazima, ili još za vrijeme Mūsāova života, bilo sugerirano vjerom? Da li se ovo slaže sa onim što tvrdite da vjerujete, sa onim što vam je dostavljeno?

Ovo nije jedini put, vi ste prekinuli i zavjet sklopljen pod stijenom i tamo ste zgriješili i odmetnuli se:

I kada smo od vas vaš zavjet primili, i brdo iznad vas podigli: "Ozbiljno prihvatite ono što vam dajemo i budite poslušni!" - oni su odgovorili: "Čujemo, ali poslušati nećemo!" - srca njihova su, zbog nevjerovanja njihova, još bila nadojena teletom... (2/93)

Tekst ovdje prelazi iz obraćanja u kazivanje... Obraća se Sinovima Isrāilovim i govori o njima, a zatim pažnju posvećuje muslimanima i čitavom čovječanstvu i obavještava i jedne i druge o onome što je bilo sa Izraelćanima, zatim nadahnjuje Poslanika da ih sučeli sa ovakvom vrstom devijantnog, odvratnog vjerovanja za koje oni tvrde da im je to tako naređeno.

... Reci: "Ružno je to na što vas vjerovanje vaše navodi, ako ste uopće vjernici." (2/93)

Ovdje ćemo na momenat stati, pred ovim čudnim izrazima: *oni su odgovorili: "Čujemo, ali poslušati nećemo!" i: srca njihova su, zbog nevjerovanja njihova, još bila nadojena teletom.*

Oni su kazali: Čujemo, ali nisu rekli: Poslušati nećemo. Zašto o njima ovo kazivanje ovdje? To je živa slika mrtve stvarnosti, a kao da je to živa stvarnost koja govori. Rekli su riječima: Čujemo, a djelima: Poslušati nećemo. Praksa je ta koja riječima daje značenje, a to je jače od izgovorene riječi. Ova živa slika stvarnosti ukazuje na univerzalni islamski princip da riječi gube vrijednost ako nisu pretočene u djela. Pouka je u praksi ili: to je jedinstvo izgovorene riječi i stvarnog čina. I to je ono što treba uzeti u obzir i uvažavati.

Srca njihova su, zbog nevjerovanja njihova, još bila nadojena teletom - to je druga gruba slika, neuporediva koju Kur'an ucrtava. Već su nadojeni. Čime su nadojeni? Nadojeni teletom! Šta su nadojili? Nadojili svoja srca! Ta gruba slika nadajanja i dalje lebdi u mašti, ironično smiješna slika: teleta koje direktno ulazi u srce, sjedinjuje se sa njihovim srcima, tako da se intelektualno poimanje na koje ukazuje ova opipljiva slika skoro zaboravlja, a to je njihova velika ljubav za obožavanjem teleta kao da su

njime srca svoja nadojili. Ovdje se jasno vidi velika razlika između kur'anskog izraza i intelektualnog poimanja. To je slikanje... jasna odlika kur'anskog lijepog izraza.

Oni su naširoko tvrdili da su odabrani Božiji narod. Jedinj koji su na pravom putu, jedini dobitnici na ahiretu. Niko drugi osim njih kod Boga na onom svijetu neće imati udjela. Prema ovoj tvrdnji, oni koji vjeruju u Muhammeda kao Božijeg poslanika nemaju nikakve šanse na drugom svijetu. Cilj ovoga jeste da se muslimani pokolebaju u svom vjerovanju, da se izazove sumnja u ono što im Poslanik i Kur'an obećava. Tada je Allah naredio Muhammedu da Jevreji i muslimani stanu jedni naspram drugih u dva tabora i da onome koji od njih laže zazovu smrt:

Reci: "Ako je u Allaha džennet osiguran samo za vas, a ne i za ostali svijet, onda vi smrt zaželite, ako istinu govorite." (2/94)

Poslije ovoga izazova slijedi zaključak da oni proklinjanje neće prihvatiti, niti će zazivati smrt, jer znaju da ne govore istinu i boje se da Allah ne udovolji njihovom traženju. Oni znaju da ono što su uradili na ovom svijetu ne daje im pravo za bilo koji udio na drugom svijetu. U takvoj situaciji oni gube i ovaj i onaj svijet. Ovaj smrću koju traže, a onaj lošim postupcima koje čine. Oni će odbiti ovaj izazov. Njima je jako stalo do života na ovom svijetu. Oni i mnogobošci su u ovome potpuno jednaki:

A neće je nikada zaželiti zbog onoga što čine! - A Allah dobro zna nevjernike. I naći će ih, sigurno, da više žude za životom od svih ostalih ljudi, čak i od mnogobožaca; svaki bi volio da poživi hiljadu godina, mada ga to, i kad bi toliko živio, ne bi od patnje udaljilo! - A Allah dobro vidi ono što oni rade. (2/95,96)

Smrt nikada neće zaželiti, jer ono što su uradili, na drugom svijetu nije za nagrade. Njih to neće spasiti kazne. Allah zna nasilnike i ono što oni rade!

I nije samo ovo! Oni imaju i druge osobine. O jednoj takvoj do kraja prezrenoj osobini Kur'an kaže:

I naći će ih, sigurno, da više žude za životom od svih ostalih ljudi,... (2/96)

Koji i kakav život? Uopće nije važno! Samo život! Život ovako neodređen! Nedefinisan i ovako prezren! Život crva i insekata! Život i mir! To su Jevreji. Oni su u svojoj prošlosti, sadašnjosti i budućnosti uvijek isti. Dižu glavu samo kad nema malja. A kada se nađe malj, spuste glavu, jer je to opasno po život. Koji život!

... čak i od mnogobožaca; svaki bi volio da poživi hiljadu godina, mada ga to, i kad bi toliko živio, ne bi od patnje udaljilo! - A Allah dobro vidi ono što oni rade. (2/96)

Svaki od njih bi želio da poživi hiljadu godina. A to stoga što se oni ne nadaju susretu sa Allahom, niti osjećaju da će imati drugi život osim ovog života. Kakav je tijesan i skučen ovaj život kada duša-čovjek misli da je ovo jedini život. Vjerovanje u drugi svijet je blagodat, blagodat koja se imanom ulijeva u srce, blagodat koju Allah dariva čovjeku, čiji je život prolazan i koji trpi, čovjek ograničenog roka, a široke nade. Samo onaj čije je poimanje o životu nepotpuno sebi će zatvoriti put ka vječnosti. Vjerovanje u drugi svijet, osim toga što je to vjerovanje u apsolutnu Božiju pravdu i nagradu, u osnovi je dokaz da je duša vitalna, da se puni životom, da nije ograničena samo na ovaj svijet, nego prolazi i u vječno beskonačne prostore koje samo Allah zna, hitajući tako do susjedstva sa Allahom.

U daljnjem tekstu Allah nadahnjuje Poslanika pa kaže:

Reci: "Ko je neprijatelj Džibrilu? a on, Allahovom voljom, tebi stavlja na srce Kur'an - koji potvrđuje da su i prijašnje objave istinite - kao putokaz i radosna vijest vjernicima." Ko je neprijatelj Allahu i melekima Njegovim i poslanicima Njegovim i Džibrilu i Mikalu - pa, Allah je, doista, neprijatelj onima koji neće da vjeruju. (2/97,98)

To je novo upozorenje kojim Allah izaziva i objašnjava Istinu pred svjedocima. U kazivanju ovog izazova upoznajemo i druga svojstva Jevreja, zaista čudna svojstva. Gnjev i srdžba ovog naroda je dosegla vrhunac. Kada su saznali da će Allah svojom voljom Objavu slati onome kome On hoće, taj gnjev je prešao sve granice. To ih je dovelo do kontradiktornosti sa kojom razum ne može zajedno. Čuli su da Džibril Emin od Allaha dostavlja Muhammedu Objavu, a pošto su oni bili neprijatelji Muhammeda, onda su izmislili priču da je Džibril njihov neprijatelj. On je melek rušenja, propasti

i kazne, i to je jedan od razloga što odbijaju da prihvate Muhammeda kao Božijeg poslanika! Da je to melek Mikail, oni bi vjerovali u Muhammedovo poslanstvo, jer je on melek plodnosti, bogatstva i kiše.

Gluposti! Ali mržnja i prezir tjera ih da čine ove gluposti. Zašto bi Džibril bio njihov neprijatelj? On nije ljudsko biće da radi u korist ili protiv njih. On je melek, Božiji rob. Radi ono što mu se naređuje. Ne suprotstavlja se Allahovim naređenjima.

Reci: "Ko je neprijatelj Džibrilu? a on, Allahovom voljom, tebi stavlja na srce Kur'an..." (2/97)

Džibril nema vlastitih želja da tebi stavlja na srce Kur'an. On izvršava Allahovu volju i tebi na srce stavlja Kur'an. Srce je mjesto koje prima i čuva Objavu.

On tebi na srce stavlja Objavu "koja potvrđuje da su i prijašnje objave istinite - kao putokaz i radosnu vijest vjernicima".

Kur'an potvrđuje nebeske knjige koje su prije njega objavljene. Temelj na kome počiva Allahova vjera je jedan u svim nebeskim knjigama i objavljenim vjerama. To je uputa i radosna vijest srcima koja vjeruju, koja su otvorena prema vjeri. Ovu činjenicu treba posebno istaći. Kur'an to često u raznim prilikama ponavlja:

... uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali; (2/2),

... uputstvo i milost za ljude koji vjeruju. (7/203),

putokaz ljudima i uputstvo... onima koji čvrsto vjeruju. (45/20),

... lijek... i milost vjernicima... (10/57)

Sinovi Israilovi nisu od onih koji su vjerovali, niti su od onih koji su bogobojažni i koji imaju čvrstu vjeru. Oni su, po svom običaju, rastavljajući Objavu i vjerovjesnike, rastavili i meleke. Njihov zaštitnik i prijatelj je Mikail, govorili su, a ne Džibril. Zbog toga je slijedeći ajet zajedno spomenuo i Džibrila i Mikaila i sve druge meleke i vjerovjesnike ističući da su oni koji jednog od njih smatraju svojim neprijateljem - nevjernici:

Ko je neprijatelj Allahu i melekima Njegovim i poslanicima Njegovim i Džibrilu i Mikalu - pa, Allah je, doista, neprijatelj onima koji neće da vjeruju. (2/98)

Allah se obraća Poslaniku da ga učvrsti u onome što mu objavljuje iznoseći da u ove ajete ne vjeruju samo oni koji su pokvareni. Ajeti dalje razotkrivaju Sinove Israilove, koji se ne pridržavaju zavjeta bez obzira bio on sklopljen sa Allahom, sa njihovim poslanicima ili sa Božijim poslanikom Muhammedom alejhi-s-selam. Upozoreni su i na ignorisanje Knjige kojom je završen ciklus objavljenih knjiga, a koja potvrđuje istinitost svih do sada objavljenih knjiga.

A Mi tebi jasne dokaze objavljujemo i jedino nevjernici u njih neće da vjeruju. Zar svaki put kad neku obavezu preuzmu - neki od njih je odbace jer ih većina ne vjeruje. A kada im je Poslanik od Allaha došao, potvrđujući da je istinito ono što već imaju, mnogi od onih kojima je Knjiga dâna - za leđa svoja Allahovu Knjigu odbacuju, kao da ne znaju. (2/99-101)

U ovim ajetima Allah razotkriva uzroke nevjerovanja Sinova Israilovih utajom ajeta koje je Allah objavio. Ti uzroci se svode na pokvarenost i prirodnu poremećenost. Zdrava priroda prihvata vjerovanje u ove ajete. Jevreji i drugi to odbacuju - ne zbog toga što ajeti nisu dovoljno ubjedljivi, nego zbog toga što im je priroda pokvarena i poremećena.

Kur'an se, dalje obraća muslimanima i drugim narodima kritikujući Jevreje i iznoseći njihove mahane. To je narod koji se ne pridržava zavjeta, uputa, premda su fanatici kada se radi o njihovoj naciji; ne mogu se nikako pomiriti da Allah dariva i drugima što hoće mimo njih. Čak krše i međusobno sastavljene ugovore i napuštaju čak i ono oko čega su se dogovorili.

Zar svaki put kad neku obavezu preuzmu - neki od njih je odbace jer ih većina ne vjeruje. (2/100)

Razišli su se oko zavjeta sa Allahom sačinjenog u podnožju Sinajske gore. Razišli su se i u pitanju ugovora koje su sklopili sa svojim ranije poslanim vjerovjesnicima. Na kraju je došlo i do raskida ugovora sa Božijim poslanikom Muhammedom alejhi-s-selam u prvom medinskom periodu islama. Među prvim su bili u klevetanju nove vjere. Pokušavali su da unesu razdor među muslimanima razilazeći se sa ugovorom potpisanim između njih i muslimana.

Loše svojstvo, naspram koga stoji njegova sušta suprotnost, koju Poslanik islama obznanjuje riječima: **“Muslimani su međusobno jednaki, jedinstveni u odnosu na onoga koji im ne pripada; o njihovoj sigurnosti brine se svako od najnižeg do najvišeg...”** Nijedan od njih neće prekršiti nijednog ugovora. Ebu Ubejda, komandant

Omerove vojske, piše Omeru, drugom halifi iz grupe hulefa-i-rašidina, da je jedan od njegovih vojskovođa garantovao sigurnost stanovnicima jednog grada u Iraku i pita ga za njegovo mišljenje. Omer odgovara da Allah drži velikim ono što je potpisano pa nemojte biti od onih koji olahko prelaze preko potpisanih ugovora. Poštujte potpisani ugovor o nenapadanju i udaljite se. Razlika u etičkim opredjeljenjima između muslimana i Jevreja je više nego jasna.

A kada im je Poslanik od Allaha došao, potvrđujući da je istinito ono što već imaju, mnogi od onih kojima je Knjiga dâna - za leđa svoja Allahovu Knjigu odbacuju, kao da ne znaju. (2/101)

Sve ugovore koje su sačinili Jevreji su prekršili. Jedna od tačaka ugovora sa Allahom bila je da vjeruju u sve Božije poslanika, da ih pomažu i poštuju. A kad im je Poslanik od Allaha došao, potvrđujući ono što već imaju, mnogi od onih kojima je Knjiga data za leđa svoja su Allahovu Knjigu odbacili, svejedno da li se ovo odbacivanje odnosi na Knjigu njima datu, u kojoj je najavljena radosna vijest o dolasku novog poslanika, ili pak na Knjigu sa kojom je Muhammed, alejhi-s-selam, došao.

Kakve li ironije! Oni kojima je data Knjiga odbacuju Allahovu Knjigu! Da se radi o mnogobošcima, to odbacivanje bi, donekle, bilo razumljivo! Ali riječ je o onima kojima je data Knjiga, onima koji poznaju nebeske knjige i Božije poslanike, onima koji su poznavali Uputu i Svjetlo. Šta su učinili? Oni su to bacili za leđa svoja i tako se udaljili iz svog životnog prostora, svoje interesne sfere!

A šta poslije ovog odbacivanja? Možda su pronašli nešto bolje? Možda su otkrili neku novu istinu? Možda su se vratili Knjizi koju imaju, a koju i Kur'an potvrđuje kao istinu? Ne... Ništa od svega ovoga. Oni su za leđa svoja bacili Allahovu Knjigu - da bi se mogli okrenuti legendi koja nije zasnovana na činjenicama.

i povode se za onim što su šejtani o Sulejmānovoj vladavini kazivali. A Sulejmān nije bio nevjernik,- šejtani su nevjernici učeći ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Hârûtu i Mârûtu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!" I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene

rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onom svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kad bi samo znali! A da oni vjeruju i boje se, nagrada od Allaha bi im bila bolja, kad bi samo znali! (2/102,103)

Napustili su Knjigu koju je Allah objavio a koja potvrđuje Knjigu koju oni imaju, a zatim su se okrenuli pričama koje su šejtani kazivali o Sulejmānovoj vladavini. Te priče kazuju da je Sulejmān bio mađioničar, sahir, da se služio magijom.

Kur'an to odbacuje. On kaže da Sulejmān *nije bio nevjernik - šejtani su nevjernici, učeći ljude vradžbini...*

Kur'an, dalje, negira da je sihir od Allaha objavljen dvojici meleka: Hârûtu i Mârûtu u Babilonu.

... i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Hârûtu i Mârûtu,... (2/102)

Riječ je o priči koja se u to vrijeme pričala. Jevreji tvrde da su se Hârût i Mârût služili magijom i da su ljude tome podučavali. Kur'an to odbacuje.

... A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!"... (2/102)

Kur'an po drugi put označava sihir, podučavanje i upotrebu, kufrom. Ljudi su bili uporni u traženju da ih Harut i Marut poduče sihiru bez obzira na njihova upozorenja.

I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti,... (2/102)

To je zlo na koje su bili stalno upozoravani od strane ovih meleka.

Ovdje Kur'an iznosi stav islama, a on se ogleda u tome da se ništa na svijetu ne može desiti bez Allahove volje i Njegovog izuna.

... ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi... (2/102)

Allahova volja je volja koja djeluje, stvara. Ovo se može pojasniti primjerom. Ako čovjek stavi ruku u vatru, ruka će izgorjeti. Međutim, ovo može da se desi samo Allahovom voljom. Allah može da vatri oduzme njezino svojstvo, kao u slučaju Ibrāhima, alejhi-s-selam.

Isti je slučaj i sa sihrom pomoću koga se vrši rastavljanje muža od žene. Allah može svojom voljom da to spriječi.

Kur'an, dalje, kaže da je rastavljanje muža od žene zlo, a ne dobro.

... Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati... (2/102)

Dovoljno je da je Kur'an ovo zlo označio kufrom.

... iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onom svijetu imati... (2/102)

I tako su saznali da ono što kupuju na ovom svijetu, na Drugom Svijetu od toga neće nikakve koristi imati.

... A doista je jadno ono za što su se prodali, kad bi samo znali! (2/102)

A da oni vjeruju i boje se, nagrada od Allaha bi im bila bolja, kad bi samo znali! (2/103)

Poslije svega ovoga neophodno je ovdje reći nekoliko riječi o magiji, sihru, o onome što rastavlja muža od žene, a čemu su Jevreji poklanjali posebnu pažnju ostavljajući zbog toga Božiju Knjigu iza svojih leđa.

U svako je vrijeme pa i danas bilo ljudi koji su posjedovali određenu snagu koju nauka nije otkrila. Nauka je uspjela da to imenuje, ali nije uspjela da uđe u bit toga. Šta je to telepatija npr. i kako se ostvaruje? Kako je moguće da se događaji koji se zbivaju na veoma udaljenim mjestima osjete i vide istog trenutka kada se odigravaju, kao da se nalaze i zbivaju u neposrednoj blizini?

Šta je to hipnoza i kako se ostvaruje? Kako je moguće da volja upravlja voljom? Kako je moguće ograničiti svijest, smanjiti je ili posve isključiti?

Sve što je nauka o ovim pitanjima rekla jeste da je to registrovala i imenovala. Međutim, šta je to, kako se ostvaruje itd. ostalo je nepoznato!

Postoje mnoga druga pitanja o kojima se nauka spori zbog nedovoljno prikupljenih činjenica ili zbog toga što nije uspjela da to uvede

u krug svojih eksperimenata. Frojd, koji pokušava da negira sve što je duhovno, snoviđenja npr. nije mogao negirati. Kako vidjeti u snu budućnost koja je nepoznata, a koja se kasnije obistini? Ovi tanahni osjećaji nisu imenovani. Kako osjetiti da će se nešto uskoro dogoditi ili će neka osoba malo kasnije doći? Zatim se sve to prema prognozama obistini.

Tvrđoglavo bi bilo negirati ove nepoznate snage koje posjeduje ljudsko biće samo zato što to nauka još nije potvrdila.

Ali ovo ne znači da sve priče, bajke, mitove itd. treba prihvatiti. Najbolje je da razum pred ovim nepoznanicama ostane elastičan sve dok se pomoću savremenijih sredstava ne provjeri što se nije dotadašnjim dalo provjeriti, ili da se prihvati sud da je to nešto izvan ljudske moći i da je za sada nemoguće u to prodrijeti.

Magija, sihir i ono čemu su podučavali Hârût i Mârût pripadaju ovom krugu. Ponekad to potpuno liči jedno na drugo: moć sugestije i djelovanja na osjećaje i misao, odnosno stvari i tijela.

Magija, sihir koju spominje Kur'an, a koja je u vezi sa faraonovim mađioničarima samo je gluma:

... i odjednom mu se pričini da konopi njihovi i štapovi njihovi, zbog vradžbine njihove, kreću, (20/66)

Nema nikakve smetnje da ovo djelovanje bude sredstvo pomoću koga se vrši rastavljanje muža od žene, prijatelja od prijatelja. Međutim, sve se to može desiti samo sa Allahovom voljom, na način kako smo to objasnili.

Ko su meleki Harut i Marut i kada su bili u Babilonu? Njihova storija bila je poznata Jevrejima, jer oni nisu negirali ovu vijest, niti su joj se suprotstavili. Kur'an o tome sažeto govori, a nije bilo ni potrebe da se bavi detaljima, jer to i nije cilj Kur'ana. Ovome ne treba davati više prostora, jer nema ni jedne vjerodostojne predaje koja o tome govori. Jasni i potpuno razumljivi ajeti ne daju nam za pravo da idemo za onim što je manje jasno u dalekoj prošlosti. Dovoljno je da znamo da su Jevreji slijedili ove mitove i napustili da slijede Božiju Knjigu. Također je dovoljno da znamo da je sihir šejtanski posao, da je to kufr u kome će onaj ko mu se podaje izgubiti sve na Drugom Svijetu, ahiretu.

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا : رَاعِنَا ، وَقُولُوا : انْظُرْنَا وَاسْمَعُوا ، وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ * مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ ، وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ ، وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ * » مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلِهَا . أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ؟ * أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ * أَمْ تَرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَى مِنْ قَبْلُ ؟ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ * وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ ، فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ، إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ، وَمَا تَقَدَّمُوا لَأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ ، إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ .

« وَقَالُوا : إِنْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى ، تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ ، قُلْ : هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * بَلَى ! مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ - وَهُوَ مُحْسِنٌ - فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ ، وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ * وَقَالَتِ الْيَهُودُ : لَيْسَتْ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ ، وَقَالَتِ النَّصَارَى : لَيْسَتْ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ - وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ - كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ ، فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ .

« وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا ؟ أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ ، لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ ، وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ أَلِيمٌ *

عَذَابٌ عَظِيمٌ * وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ، فَأَيْنَمَا تُولَّوْا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ، إِنَّ اللَّهَ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ .

« وَقَالُوا : أَخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ، سُبْحَانَهُ ! بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ
خَانِتُونَ * بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ : كُنْ فَيَكُونُ *
وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ : لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ . كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
مِثْلَ قَوْلِهِمْ ، تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ ، قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ .

« إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ، وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ * وَلَنْ تَرْضَىٰ
عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ . قُلْ : إِنَّ هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ ،
وَلَنْ أُتَبِعَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ . مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ *
الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ ، أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ، وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ .

« يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ أَذْكَرُوا نِعْمَتِي الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ ، وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى
الْعَالَمِينَ * وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا ، وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ ، وَلَا تَنْفَعُهَا
شَفَاعَةٌ ، وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ..

O vjernici, ne služite se riječima: "Rā'inā", nego recite: "Unzurnā" i slušajte! A nevjernike bolna patnja čeka. Ne vole oni koji ne vjeruju, ni sljedbenici Knjige ni mnogobošci, da se vama od Gospodara vašeg bilo kakvo dobro objavi. A Allah milost svoju daruje kome On hoće; Allah je neizmjereno dobar. Mi nijedan propis ne promijenimo, niti ga u zaborav potisnemo, a da bolji od njega ili sličan njemu ne donesemo. Zar ti ne znaš da Allah sve može? Zar ti ne znaš da je samo Allahova vlast i na nebesima i na Zemlji i da vi osim Allaha ni zaštitnika ni pomagača nemate? Zar da tražite od svoga Poslanika kao što su prije tražili od Mūsāa? A ko vjerovanju pretpostavi nevjerovanje, s pravoga puta zalutao je! Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je Istina poznata; ali, vi oprostite i preko toga pređite dok Allah

svoju odluku ne donese. - Allah, zaista sve može. I molitvu obavljajte i zekat dajite, a za dobro koje za sebe pripremite naći ćete nagradu kod Allaha, jer Allah dobro vidi ono što radite. Oni govore da će u džennet ući samo Jevreji, odnosno samo kršćani. - To su puste želje njihove! - Ti reci: "Dokaz svoj dajte ako je istina to što govorite!" A nije tako! Onoga ko se bude Allahu pokoravao i uz to dobra djela činio, toga čeka nagrada kod Gospodara njegova, takvi se neće ničega bojati i ni za čim neće tugovati. Jevreji govore: "Kršćani nisu na pravom putu!" a kršćani vele: "Jevreji nisu na pravom putu!" - a oni čitaju Knjigu. Tako, slično kao oni, govore i oni koji ne znaju. Allah će im na Sudnjem danu presuditi o onome u čemu se oni ne slažu. Ima li većeg nasilnika od onoga koji brani da se u Allahovim hramovima ime Njegovo spominje i koji radi na tome da se oni poruše? Takvi bi trebalo da u njih samo sa strahom ulaze. Na ovom svijetu doživjeće sramotu, a na onom svijetu patnju veliku! A Allahov je istok i zapad; kuda god se okrenete, pa - tamo je Allahova strana. - Allah je, zaista, neizmjereno dobar i On sve zna. Nevjernici govore: "Allah je uzeo sebi dijete." Hvaljen neka je On! Naprotiv, Njegovo je sve ono što je na nebesima i na Zemlji. Njemu se sve pokorava; On je stvoritelj nebesa i Zemlje, i kada nešto odluči, za to samo rekne: "Budi!" - i ono bude. A oni koji ne znaju govore: "Trebalo bi da Allah s nama razgovara ili da nam kakvo čudo dođe!" Tako su, gotovo istim riječima, govorili i oni prije njih, srca su im slična! A Mi dokaze objašnjavamo ljudima koji čvrsto vjeruju. Mi smo te poslali da istinu objaviš i da radosne vijesti i opomenu doneseš, i ti nećeš biti pitan za one koji će biti u džehennemu. Ni Jevreji, ni kršćani neće biti tobom zadovoljni sve dok ne prihvatiš vjeru njihovu. Reci: "Allahov put je jedini pravi put!" A ako bi se ti poveo za željama njihovim, nakon Objave koja ti dolazi, od Allaha te niko ne bi mogao zaštititi niti odbraniti. Neki od sljedbenika Knjige čitaju je onako kako je objavljena; oni u nju vjeruju. A nastradat će sigurno oni koji u nju ne vjeruju. O sinovi Israilovi, sjetite se milosti Moje koju sam vam darovao i toga što sam vas nad ostalim ljudima bio uzdigao. I bojte se Dana kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti, kad se ni od koga otkup neće primiti, kada nikome zagovor neće koristiti i kada im niko neće moći pomoći! (2/104-123)

Ova cjelina nastavlja razotkrivati smutnje Jevreja koje su oni činili prema islamu i muslimanima, upozorava muslimansko društvo na njihove igre i spletke, na mržnju i zlobu koje su oni u sebi tajili prema muslimanima, smutnju i štete koje su muslimanima javno činili. Ova cjelina zabranjuje muslimanskom društvu da oponašaju riječi i djela onih kojima je objavljena Knjiga a koji ne vjeruju. Ona razotkriva muslimanima prave duboke tajne uzroke koji su stajali iza riječi i djela Jevreja, iza

njihovih spletki, smutnji, igara i fitneluka koje su oni nastojali da ubace u muslimanske redove.

Derogiranje pojedinih odredaba i obaveza ili njihovu zamjenu, shodno potrebama novog islamskog razvoja, okolnostima i okruženju koji su obuhvatali muslimansko društvo - izgleda da su Jevreji uzimali za povod da bi izazvali sumnju u izvor ovih naredaba i zaduženja pa su zbog toga govorili muslimanima: "Da je to bilo od Allaha, ne bi bilo derogirano; ne bi se izdavala nova naredba da se dokine ili zamijeni ranija."

Ova kampanja pojačana je u vrijeme promjene Kible iz Jerusalema prema Kabi, a promijenjena je šesnaest mjeseci po Hidžri. Neposredno poslije Hidžre Vjerovjesnik, alejhi-s-selam, okretao se u namazu prema Jerusalemu, Kibli Jevreja i njihovoj musalli. Iz ovog okretanja prema Jerusalemu Židovi su izvlačili dokaz da je njihova vjera prava vjera, a njihova Kibla prava Kibla. Ovo je navelo Resulullah da je želio, iako nije javno ispoljavao, da se umjesto Jerusalema uzme za kibli Kaba, časna Božija kuća. Ovu želju gajio je u sebi sve dok mu njegov Gospodar nije to i prihvatio i uputio ga prema kibli koja će ga zadovoljavati. O tome će biti riječi i u tekstu ovog poglavlja. Obesnaženje ovog dokaza Sinova Isrāilovih, do čega je dovela ova izmjena kible, bilo bi pogubno za Jevreje pa ga nisu željeli izgubiti. Zbog toga oni pojačavaju spletkarošku kampanju među muslimanima. Počinju da među muslimanima izazivaju sumnju u izvor naredaba kojima ih je zaduživao Resulullah, kao i u ispravnost sadržaja Objave. Svim silama počeli su da djeluju destruktivno i potkopavaju principe vjere u dušama muslimana. Govorili su im: Ako je okretanje prema Jerusalemu bilo neispravno, onda su i vaše molitve - namazi i cjelokupni vaš ibadet koji ste obavljali za sve ovo vrijeme izgubljeni i bezvrijedni. Međutim, ako je okretanje prema Jerusalemu ispravno, zašto se onda mijenja kibra? Ovim su oni htjeli da upute prigovor i potkopaju osnovna pouzdanja u nagradu u dušama muslimana, posebno u stečene sevape kod Allaha. Htjeli su prije svega da unesu smutnju u smisao vjerovjesničkog rukovođenja.

Izgleda da je ova ogavna propaganda dala svoje negativne plodove u dušama nekih muslimana, koji su počeli prozivati Resulullah alejhi-s-selam. Uznemireni i potreseni, tražili su od njega dokaze koji se kose sa apsolutnim predanjem rukovođenja i pouzdanja u izvor vjere. Tada dolazi do objave u Kur'anu koja objašnjava da derogiranja nekih naredbi i ajeta prati mudrost Allahova koja bira čovjeku ono što je za njega bolje i koji zna šta mu odgovara kroz vremena. Istovremeno, Kur'an upozorava muslimane da je cilj Jevreja da ih vrata u nevjerovanje poslije primanja

islama. Kur'an ih upozorava da ovo Jevreji čine iz zavidnosti koja proističe iz toga što je Allah odabrao baš muslimane, obasjao ih Svojom milošću i dobrotom time što im objavljuje posljednju Knjigu i što im povjerava ovu veliku stvar. Kroz ove njihove spletke Kur'an otkriva muslimanima duboki smisao tog zavodenja i dokida njihovu lažnu tvrdnju da je džennet samo njihovo pravo. Dalje tekst Kur'ana kazuje o uzajamnom optuživanju dviju grupa, onih kojima je objavljena Knjiga kada židovi govore: *"Kršćani nisu na pravom putu!"*, a kršćani kažu: *"Jevreji nisu na pravom putu!"*, a sve to isto tako govore politeisti protiv jednih i drugih.

Ovdje dolazi do punog izražaja grozota njihove namjere koju su oni sakrivali iza kazivanja o kibli, a to je da onemoguće okretanje prema Kabi, Božijoj kući i prvoj džamiji, da spriječe da se u džamijama spominje Božije ime i nastoje da se one poruše.

U ovom pasusu tekst nastavlja da kazuje na sličan način, sve dok ne dovede muslimane licem u lice pred stvarni cilj Jevreja i kršćana kojima je Knjiga objavljena... a to je odvratiti muslimane od njihove vjere i privući ih u vjeru onih kojima je Knjiga objavljena. Međutim, oni neće biti zadovoljni Vjerovjesnikom, alejhi-s-selam, sve dok on ne bude slijedio njihovu vjeru i učenje. Ako to ne bi prihvatio, onda slijedi rat, spletke, smutnje itd. Ovo je stvarna borba koja je bila sakrivena iza laži i zavodenja i duboko pokrivena kamufliranim dokazima i uzrocima.

O vjernici, ne služite se riječima: "Rā'inā", nego recite "Unzurnā" i slušajte! A nevjernike bolna patnja čeka. Ne vole oni koji ne vjeruju, ni sljedbenici Knjige ni mnogobošci, da se vama od Gospodara vašeg bilo kakvo dobro objavi. A Allah milost Svoju daruje kome On hoće; Allah je neizmjereno dobar. Mi ni jedan propis ne promijenimo, niti ga u zaborav potisnemo, a da bolji od njega ili sličan njemu ne donesemo. Zar ti ne znaš da Allah sve može? Zar ti ne znaš da je samo Allahova vlast i na nebesima i na Zemlji i da vi osim Allaha ni zaštitnika, ni pomagača nemate? Zar da tražite od svoga Poslanika kao što su prije tražili od Mūsāa? A, ko vjerovanju pretpostavi nevjerovanje, s pravoga puta zalutao je! Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je Istina poznata; ali, vi oprostite i preko toga pređite dok Allah Svoju odluku ne donese. - Allah, zaista sve može. I molitvu obavljajte i zekat

dajte, a za dobro koje za sebe pripremite naći ćete nagradu kod Allaha, jer Allah dobro vidi ono što radite. (2/104-110)

U uvodnom dijelu ove cjeline riječi su upućene vjernicima. Oni se pozivaju svojstvom koje je za njih karakteristično i osobeno i koje ih povezuje sa njihovim Gospodarom i Vjerovjesnikom alejhi-s-selam, svojstvom koje mobilise u njihovim dušama odgovor skladan ovom svojstvu: da je vjernicima zabranjeno da kažu Vjerovjesniku, alejhi-s-selam, "ra'ina", riječi koja je izvedena iz riječi ri'aje, paziti i gledati, nego da se umjesto toga služe njegovim sinonimom u arapskom jeziku "unzurna", slušajmo. Naređuje im se da slušaju u značenju odanosti i pokornosti.

Kur'an dalje upozorava na sudbinu, kraj nevjernika, a to je bolna patnja, riječima:

O vjernici, ne služite se riječima: "Rā'inā", nego recite: "Unzurnā" i slušajte! A nevjernike bolna patnja čeka. (2/104)

Neka druga kazivanja podsjećaju da je uzrok zabrani upotrebe termina "ra'ina" bio to što su bezumnici Jevreja bili skloni da ovaj termin upotrebljavaju u govoru, a mislili su na Vjerovjesnika, alejhi-s-selam, ali su ga izgovarali mutavo tako da on ima drugo značenje proizvedeno od riječi re'aune, lahkomislenost. Oni su se pribojavali da psuju i grde Vjerovjesnika, alejhi-s-selam, otvoreno, pa su iznalazili i služili se drugim metodima da ga psuju na skriveni i kriminalni način, čime se služe samo luda djeca. Zbog toga je došla zabrana vjernicima da koriste ovaj termin kojim su se služili Jevreji. Muslimanima je naređeno da ga zamijene sinonimom koji ima značenje koje luđaci neće moći iskriviti i izmijeniti, da bi ovaj beznačajni i glupi cilj Jevreja propao.

Korištenje ružnih metoda od strane Jevreja govori o dalekosežnosti njihovog gnjeva i mržnje, govori o njihovom lošem odgoju, prljavštini postupaka i niskom moralu. Zabrana koja je došla ovim povodom nagovještava Božiju zaštitu Vjerovjesniku, alejhi-s-selam, i muslimanskom društvu, govori o odbrani Njegovih miljenika od svih spletki i loših namjera koje čine njihovi neprijatelji i spletkaroši.

Tekst dalje otkriva muslimanima zlobu i neprijateljstvo koje se krije u grudima Jevreja, otkriva mržnju i zavist koju oni taje u svojim srcima - zbog dobra koje je Bog dao muslimanima da bi ih upozorio na njihove neprijatelje kako bi imali pred očima zavist i zlobu koju im čine njihovi protivnici vjere i da bi muslimani bili zahvalni Bogu zbog dobra koje im je On učinio te da bi očuvali to dobro.

Ne vole oni koji ne vjeruju, ni sljedbenici Knjige, ni mnogobošci, da se vama od Gospodara vašeg bilo kakvo dobro objavi. A Allah milost Svoju daruje kome On hoće; Allah je neizmjereno dobar. (2/105)

Kur'an ne pravi razliku između Kitabija i mušrika u pogledu nevjerovanja. I jedni i drugi ne vjeruju u posljednje poslanstvo. Prema tome, oni su s tog stanovišta potpuno jednaki. I jedni i drugi gaje mržnju i objest prema vjernicima. Ne žele im nikakvo dobro. Najviše preziru ovu vjeru, vjeru koju je Allah odabrao vjernicima kao dobro i koji je objavio vjernicima ovaj Kur'an. Ovom blagodati Bog izražava ljubav prema muslimanima i zavjetuje se da će čuvati tu vjeru na Zemlji. To je najveće povjerenje koje postoji.

Ranije je bilo govora o njihovoj mržnji i srdžbi prema muslimanima zbog toga što Allah šalje Svoje dobro onome kome On hoće. Ta srdžba prema muslimanima dostigla je takav stepen da su Jevreji oglasili i Džibrila, alejhi-s-selam, svojim neprijateljem, jer je donio objavu Resulullahu, alejhi-s-selam.

... A Allah milost Svoju daruje kome On hoće;... (2/105)

Allah zna kome upućuje Svoju Poslanicu, što znači ako je dodijelio Nju Muhammedu, alejhi-s-selam, i onima koji u njega vjeruju, Bog je znao da su on i oni za to odabrani.

... Allah je neizmjereno dobar. (2/105)

Nema ništa veće od blagodati poslanstva i Božije poslanice! Nema ništa bolje od blagodati vjere i pozivanja u vjeru! U ovome se primjećuje nagovještaj mobilizacije svijesti ili osjećaja kod onih koji vjeruju, osjećaja veličine ovog dara i obilja ljepote, dok u onome što nevjernici u sebi kriju prema vjernicima, a o čemu je ranije bilo govora, mobiliše se svijest na opreznost i veliku budnost. Ova svijest i ta neminovnost su nužni da bi se moglo suprotstaviti propagandi prigovaranjem i izazivanjem sumnje, koju su učinili i još uvijek čine Jevreji, kako bi oslabili vjerovanje u dušama vjernika, je ogromno dobro prema muslimanima.

Ovaj napad, kao što smo rekli odnosio se na derogiranje nekih naredbi i zaduženja. On je posebno došao do izražaja u vrijeme okretanja kible prema Kabi. To je bilo nešto što je oborilo njihov dokaz protiv muslimana.

Mi ni jedan propis ne promijenimo, niti ga u zaborav potisnemo, a da bolji od njega ili sličan njemu ne donesemo... (2/106)

Bez obzira kakav bio razlog, promjena kible, kao što se govori u tekstu ovih ajeta i dalje u nastavku, ili neki drugi razlog, kao što je izmjena nekih odredaba, zakona i zaduženja, što je pratilo razvoj i stanje muslimanskog društva, ili možda nešto posebno, vezano za izmjene nekih ranijih odredaba navedenih u Tevratu (Tori), koji potvrđuju istinitost Kur'ana kao opće poruke, bez obzira na sve to, dakle: da li je uzrok jedno, drugo ili treće, ili sve zajedno što su Jevreji uzeli kao povod za izazivanje sumnje u bit vjerovanja, Kur'an jasno i odlučno objašnjava razlog derogiranja i izmjene, Kur'an istovremeno objašnjava osudu tih sumnji koje su unijeli Jevreji, čineći to obično planski i primjenjujući razne metode u borbi protiv ove vjere.

Djelimična izmjena učinjena skladno potrebama i situaciji u vrijeme objave bila je u interesu čovjeka kako bi ostvario što veće dobro koje mu nameće razvoj života. Allah, Stvoritelj ljudi, Onaj koji upućuje poslanike, Onaj koji objavljuje ajete, On je taj koji to određuje. I kad dokine neki ajet - On ga stavlja u svijet zaborava da li taj ajet sadržavao u sebi neku odredbu, normu ili neki znak ili nešto nadnaravno koje dolazi zbog aktuelne situacije pa se javlja kao materijalna nadnaravnost, kako su to činili vjerovjesnici - slijedilo bi, poslije toga, nešto bolje ili slično prethodnom. Ništa Boga ne može onеспособiti, On je Gospodar svega, Naredbodavac svemu na nebesima i Zemlji.

Ovo je popraćeno slijedećim riječima:

Zar ti ne znaš da je samo Allahova vlast i na nebesima i na Zemlji i da vi osim Allaha ni zaštitnika, ni pomagača nemate? (2/107)

Ove riječi ovdje imaju za muslimane prizvuk upozorenja, prizvuk sjeta da je Allah njima Zaštitnik i Pomagač. Oni nemaju drugog zaštitnika ni pomagača. Možda je ovo ovako rečeno zbog toga što su neki podlegli obmanjivačkoj propagandi Jevreja i zbrci njihovih ideja potkrijepljenih njihovim lažima i upućivanju pitanja Resulullahu koja ne nude dokaza ni uvjerenja. Slijedeći ajet sasvim otvoreno upozorava na to i osuđuje.

Zar da tražite od svoga Poslanika kao što su prije tražili od Mūsāa? A, ko vjerovanju pretpostavi nevjerovanje, s pravog puta zalutao je! (2/108)

Ova osuda uslijedila je zbog toga što su se neki vjernici tvrdoglavo ponašali poput Mūsāova naroda, koji su zahtijevali da im Mūsā donese

dokaze i nadnaravnosti. Time bi se suprotstavljali Vjerovjesniku kad god bi on naredio nešto ili im saopćio neku obavezu, kako se govori i u tekstu na mnogim mjestima.

Kur'an ih upozorava da prestanu sa ovim, jer je to zabluda, naime, da ne zamijene vjerovanje nevjerovanjem. To bi bio kraj, na čemu su insistirali Sinovi Israilovi. To je istovremeno i kraj onoga što su željeli Jevreji, da bi tome povelili i muslimane.

Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je Istina poznata;... (2/109)

To je ono što čini prokleta mržnja u dušama - želja za oduzimanjem dobra kome su drugi upućeni. Zašto? Ne zbog toga što ga ove zle duše ne prepoznaju, nego zbog toga što ga poznaju.

...iz lične zlobe svoje iako im je Istina poznata;... (2/109)

A zavidnost - to je ona niska mračna zloba koju su obilato izljevale jevrejske duše prema islamu i muslimanima i još uvijek to čine. To je ono iz čega su izrastale njihove spletke i zle namjere, i još uvijek izrastaju. To je ono što Kur'an razotkriva muslimanima, kako bi shvatili i spoznali skriveni uzrok koji stoji iza svih nastojanja Jevreja da bi izazvali sumnju u vjeri muslimana i ponovo ih vratili u nevjerovanje, gdje su ranije bili i od čega ih je Allah zaštitio imanom dodijelivši im najveće dobro i najcjenjeniju blagodat, na čemu su im Jevreji zavidjeli.

Ovdje, u času u kome zablista ova istina i otkrije se ružna namjera i mrska zavidnost, Kur'an poziva vjernike da se uzdignu iznad uzvrćanja mržnje mržnjom, zla zlim, i poziva ih na širokogrudnost i oprost - sve dok Allah ne donese svoju odluku, kada to On bude htio.

...ali, vi oprostite i preko toga predite, dok Allah Svoju odluku ne donese. - Allah, zaista, sve može. (2/109)

Nastavite ovim pravcem koji vam je Allah odabrao, klanjajte se vašem Gospodaru i pohranjujte kod Njega vaša dobra djela...

I molitvu obavljajte i zekat dajite, a za dobro koje za sebe pripremite naći ćete nagradu kod Allaha, jer Allah dobro vidi ono što radite. (2/110)

Eto tako kur'anski tekst budi svijest muslimanskog društva, koncentriše je i upozorava na izvor opasnosti, na mjesto gdje se skrivaju

spletke; tako Kur'an mobiliše svijest muslimana kako bi razotkrio loše namjere i ukazao na opake splete i zavidnost. Ovom punom mobilnom snagom Kur'an preuzima vjernike i vodi ih ka Uzvišenom Allahu, gdje oni očekuju Njegovu naredbu i svoje postupke vežu za Njegovu dozvolu. Kur'an ih poziva na oprost i toleranciju dok ne stigne ova naredba da bi zaštitio njihova srca vonja zavidnosti i mržnje i poziva na lijep način da sačekaju naredbu Naredbodavca i Njegovo htijenje.

Kur'an nastoji da pobije tvrdnje sljedbenika Knjige općenito - Jevreja i hrišćana, koji kažu da su samo oni jedini ti koji su upućeni! Džennet je rezervisan za njih, u njega će ući samo oni. To govore, dok istovremeno jedni druge optužuju da oni drugi neće imati ništa od toga. U toku izlaganja ovih tvrdnji, Kur'an iznosi pravu istinu o radu, nagradi i kazni u riječima:

Oni govore da će u džennet ući samo Jevreji, odnosno samo kršćani. - To su puste želje njihove! - Ti reci: "Dokaz svoj dajte ako je istina to što govorite!" A nije tako! Onoga ko se bude Allahu pokoravao i uz to dobra djela činio, toga čeka nagrada kod Gospodara njegova, takvi se neće ničega bojati i ni za čim neće tugovati. Jevreji govore: "Kršćani nisu na pravom putu!", a kršćani vele: "Jevreji nisu na pravom putu!" - a oni čitaju Knjigu. Tako, slično kao oni, govore i oni koji ne znaju. Allah će im na Sudnjem danu presuditi u onome u čemu se oni ne slažu. (2/111-113)

Oni koji su se suočili sa muslimanima u Medini bili su Jevreji. Tada nije bilo nikakvog bloka kršćana koji bi mogli zauzeti stav poput Jevreja. Međutim, tekst ovdje ima opću poruku, odnosi se i na jedne i na druge. Konfrontira ove onima, a iznosi i stav pristalica politeizma (mušrika) o objema grupacijama.

Oni govore: da će u džennet ući samo Jevreji, odnosno samo kršćani... (2/111)

Ova njihova kazivanja su različita, jer su Jevreji govorili "U džennet će ući samo Hud" tj. Jevreji, dok su drugi govorili "U džennet će ući samo kršćani". Ni jedna ni druga izjava ne oslanja se na dokaz. Sve se zadržalo samo na tvrdnji. Tada uzvišeni Allah objavljuje Vjerovjesniku, alejhi-s-selam, da se sučeli sa njima sa izazovom i potraži dokaz.

... Ti reci: "Dokaz svoj dajte ako je istina to što govorite!" (2/111)

Ovdje dolazi do primjene islamskog pravila o raspoređivanju nagrade i kazne - prema radu, bez ikakve naklonosti prema nekom narodu, grupi ili pojedincu. U obzir dolaze samo islam i ihsan (dobročinstvo). Ime i adresa ne znače ništa:

A nije tako! Onoga ko se bude Allahu pokoravao i uz to dobra djela činio, toga čeka nagrada kod Gospodara njegova, takvi se neće ničega bojati i ni za čim neće tugovati. (2/112)

Još ranije se govorilo o pravilu koje se odnosi na kazne u kome se odgovara na njihov izazov:

Oni govore: "Vatra će nas doticati samo neko vrijeme." (2/80)

A Kur'an kaže:

A nije tako! Oni koji budu zlo činili i grijesi njihovi ih budu sa svih strana stigli, oni će stanovnici džehennema biti i u njemu će vječno ostati. (2/81)

To je jedno pravilo koje ima dvije oštrice, kaznu i nagradu. Jedna oštrica nasuprot druge. *Oni koji budu zlo činili i grijesi njihovi ih budu sa svih strana stigli...* takvi su loši, njih okružuju loša djela, oni su izolirani od svega, bez svijesti i svega drugoga osim grijeha. *Onaj ko se Allahu pokorava i uz to dobra djela čini*, iskreno, radi Allaha, sva svoja osjećanja usmjeri Allahu, stoji nasuprot onoga ko svoja djela usmjeri prema grijehu. Osnovna karakteristika islama je pokornost Allahu, a pokornost je simbol svega. Riječ "esleme" znači "istislam i teslim", predati se, prvo u značenju duhovnog predanja, a drugo u značenju praktičnog predanja. I pored toga ovdje se traži jasan dokaz za ovaj termin (predati se), a to je: dobra djela činiti. Oznaka islama je jedinstvo između svijesti i ponašanja, između vjere i prakse, između imana srcem i praktičnog dobročinstva. Time vjera precizira program cjelokupnog života, sjedinjuje čovjekovu ličnost sa njegovom aktivnošću i stremljenjima, time vjernik stiče pravo na cjelokupni dar:

... toga čeka nagrada kod Gospodara njegova, takvi se neće ničega bojati i ni za čim oni neće tugovati. (2/112)

Nagrada je zagarantirana, neće biti izgubljena kod njegova Gospodara, sigurnost osigurana, neće je uništiti strah, a izliveno veselje

neće potratiti tuga. To je opće pravilo, i na to svi ljudi imaju jednako pravo. Nema protežiranja niti naklonosti, kod Allaha Uzvišenog.

Jevreji i kršćani govorili su naširoko o ovom pozivu, međutim jedni bi govorili za druge da oni nemaju ništa od toga, dok su privrženici politeizma, mušrici, nijekali i jednu i drugu grupu istim riječima:

Jevreji govore: "Kršćani nisu na pravom putu!" a kršćani vele: "Jevreji nisu na pravom putu!" - a oni čitaju Knjigu. Tako, slično kao oni govore i oni koji ne znaju. Allah će im na Sudnjem danu presuditi o onome u čemu se oni ne slažu. (2/113)

Oni koji ne znaju - to su bili nepismeni Arapi. Oni nisu imali Knjigu. Smatrali su da međusobna razilaženja i optuživanja između Jevreja i kršćana te njihovo pristajanja uz mitove nije daleko od mitova i bajki Arapa o pripisivanju sinova ili kćeri Bogu Uzvišenom. Zbog toga su se Arapi sustezali od vjere Jevreja i kršćana i govorili: "Ni jedni ni drugi nisu na pravom putu!"

Kur'an registrira sve što kažu jedni protiv drugih. Nakon dematiranja tvrdnji Jevreja i kršćana da je džennet njihovo vlasništvo, da džennet pripada njima, Kur'an prepušta to njihovo razilaženje Allahu:

... Allah će im na Sudnjem danu presuditi o onome u čemu se oni ne slažu. (2/113)

To je pravilna presuda. Njemu pripada sve. Ovo prenošenje spora na Božiji sud samo po sebi je nešto uzvišeno kada se radi o suočavanju sa narodom koji se ne oslanja na logiku niti dokaz, nakon obesnaženja njihova poziva i tvrdnje da su samo oni uživaoci dženneta i da su samo oni na pravom putu.

Kur'an se vraća da osramoti njihov pokušaj izazivanja sumnje među muslimanima u ispravnost naredbi i saopćenja poslanstva, a posebno na njihove prigovore koji se odnose na promjenu Kible. On, Kur'an, smatra da oni ovim svojim postupcima nastoje spriječiti klanjanja Allahu u džamijama i da oni rade na njihovom rušenju.

Ima li većeg nasilnika od onoga koji brani da se u Allahovim hramovima ime Njegovo spominje i koji radi na tome da se oni poruše? Takvi bi trebalo da u njih samo sa strahom ulaze. Na ovom svijetu doživjet će sramotu, a na onom svijetu patnju veliku! A Allahov je istok i zapad; kuda god se okrenete, pa - tamo je Allahova strana. - Allah je, zaista, neizmjereno dobar i On sve zna. (2/114,115)

Čovjek može lahko primijetiti da se ova dva ajeta odnose na pitanje promjene Kible i nastojanje Jevreja da spriječe usmjeravanja muslimana prema Kabi, prvoj kući koja je postavljena radi ljudi i koja je prva Kibla. Osim ovog, postoje i druga mišljenja o uzrocima objave ovih ajeta.

U svakom slučaju, tekst nagovještava da se teži spriječiti spominjanje Božijeg imena u Božijim kućama i da se nastoji srušiti ih. Ovo je opći sud. Iz ovog postupka slijedi još jedan sud, koji glasi da taj sud treba da bude kazna ili nagrada za njena počinioce, a on je izražen u riječima:

...Takvi bi trebalo da u njih samo sa strahom ulaze... (2/114)

Ovo znači da oni zaslužuju da budu odgurnuti, otjerani i lišeni sigurnosti; osim u slučaju da zatraže sklonište u Božijim kućama, sklonivši se u zaštićenu zonu, sigurni kao što se je dogodilo u vrijeme oslobađanja Meke kada je glasnik Resulullaha, alejhi-s-selam, na dan oslobođenja rekao: **“Ko uniđe u Mesdžid-i-haram, - siguran je.”** U Mesdžid-i-haram sklonili su se silnici Kurejšije koji su tražili sigurnost, a koji su prije toga odvrćali Resulullaha, alejhi-s-selam, i njegove pristalice i sprječavali ih da posjećuju Mesdžid-i-haram. Pored ovog suda, Kur'an dodaje da će oni imati i gubitak na ovom svijetu i strašnu kaznu na onom, što im je bilo obećano.

... Na ovom svijetu doživjet će sramotu, a na onom svijetu patnju veliku! (2/114)

Postoji i drugi komentar na kur'anske riječi: *Takvi bi trebalo da u njih samo sa strahom ulaze.* Što će reći, takvi mogu ulaziti u Allahove kuće samo sa strahom od Allaha i skrušenosti prema Njegovoj veličini u Njegovim kućama. Ovo je odgovarajuće ponašanje u Allahovim kućama koje odgovara Njegovoj veličini i uzvišenosti. Ovo je jedan od dozvoljenih načina interpretiranja ovih ajeta na ovom mjestu.

Ono što nas je navelo da prihvatimo da su ova dva ajeta objavljena povodom promjene Kible, to je drugi ajet, koji glasi:

A Allahov je istok i zapad; kuda god se okrenete, pa - tamo je Allahova strana. - Allah je, zaista, neizmjereno dobar i On sve zna. (2/115)

Ovaj ajet upućuje da je on objavljen kao odgovor na zabluđu Jevreja u njihovoj tvrdnji da je namaz muslimana onda kada su se okretali Bejti-l-mukaddesu bio pokvaren i izgubljen i ne uzima se u obzir kod Allaha. Ovaj ajet odgovara i pobija ovu tvrdnju i definitivno potvrđuje da je svaki smjer Kibla, gdje god se okrene čovjek klanjajući - tamo je Allahova strana, a preciziranje određenog smjera kod Kible je uputa od strane Allaha, što je znak pokornosti, a ne da je Božije lice na jednoj a ne i na drugoj strani. Allah ne stješnjava svoje robove niti umanjuje njihov sevap. On zna šta je u njihovim srcima, zna njihove namjere i motive njihovih okretanja. U tome je širina, a *Allah sve zna*.

Tekst u nastavku izlaže zabluđu njihova poimanja istine Božanstva, njihovo odstupanje od monoteizma, koji je osnova vjere u Allaha, osnova ispravnog poimanja u svakom poslanstvu. Ovo njihovo pogrešno poimanje pridružuje se poimanju iz vremena džahilijeta o Allahovu biću - hvaljen neka je On - i Njegovim svojstvima i određuje sličnost između srca mušrika Arapa i srca mušrika sljedbenika Knjige. Postupanje i jednih i drugih svodi se na širk, politeizam. Tekst objašnjava i jednim i drugim osnovicu pravog vjerničkog poimanja:

Nevjernici govore: "Allah je uzeo sebi dijete." Hvaljen neka je On!" Naprotiv, Njegovo je sve ono što je na nebesima i na Zemlji. Njemu se sve pokorava; On je Stvoritelj nebesa i Zemlje, i kada nešto odluči, za to samo rekne: "Budi!" - i ono bude. A oni koji ne znaju govore: "Trebalo bi da Allah s nama razgovara ili da nam kakvo čudo dođe!" Tako su, gotovo istim riječima, govorili i oni prije njih, srca su im slična! A Mi dokaze objašnjavamo ljudima koji čvrsto vjeruju. (2/116-118)

Griješne riječi *Allah je uzeo sebi dijete* nisu samo riječi kršćana o Īsāu, nego to kažu i Jevreji za Uzejr Azera. Tako su govorili i mušrici politeisti o melekima. Ovaj ajet ne pravi nikakvu razliku između gornjih stavova jer tekst se odnosi istovremeno na sve tri grupacije koje su tada ustale istovremeno protiv islama na Arabijskom poluotoku. Čudno je da se te tri grupacije još uvijek bore protiv islama prerusene u svjetski cionizam,

svjetsko križarstvo, svjetski komunizam, i one su danas više nevjerničke od mušrika svojevremeno. Ova smjesa pobija tvrdnju Jevreja i kršćana da su oni samo na pravom putu, dok, eto, vidimo, oni su izjednačeni sa mušricima.

Prije nego tekst u Kur'anu pređe na drugu griješnu stranu njihovog poimanja o Allahu - hvaljen neka je On - on nastoji otkloniti ovo poimanje o Allahu i objasniti istinu o odnosu između Allaha i svih Njegovih stvorenja.

...Hvaljen neka je On ! Naprotiv, Njegovo je sve ono što je na nebesima i na Zemlji. Njemu se sve pokorava; On je Stvoritelj nebesa i Zemlje, i kada nešto odluči, za to samo rekne: "Budi!" - i ono bude. (2/116,117)

Ovdje dolazimo do čiste, kompletne ideje islama o Allahu Uzvišenom, o vrsti odnosa između Stvoritelja i stvorenoga, o načinu pojave stvorenoga od strane Stvoritelja, a to je najuzvišenije i najjasnije poimanje među svim ovim istinama. Kosmos je potekao od njegova Stvoritelja putem Njegove, moćne, apsolutne volje: "Budi!" - i ono bude. Usmeravanje ove volje ka stvaranju bilo kog bića je garant o postojanju ovog bića na način kako mu je to predodređeno, bez posredovanja ikakve moći ili materije. Kako se povezuje ova volja, čiju bit ne poznajemo, sa tim bićem, za koje se želi da potekne iz nje, to je tajna koja nije otkrivena spoznaji čovjeka, jer ljudska moć nije pripremljena da je spozna za to što takva spoznaja nije neminovna u njegovoj ulozi koja mu je data, a to je uloga namjesništva na Zemlji i uloga onoga koji je naseljava. I onoliko koliko je Allah poklonio moći čovjeku da otkriva zakone kosmosa koji mu koriste u njegovu radu i koliko mu je potčinio da se njime koristi, toliko je Allah zadržao drugih tajni koje nemaju nikakve veze sa velikim namjesništvom čovjeka na Zemlji. Filozofija je lutala po bespuću bez svjetionika pokušavajući da razotkrije ove tajne, primjenjivala je pri tome mjerila koja prate spoznaju čovjeka, a koja nisu za ovo područje i koja nisu uopće potkrijepljena sredstvima spoznaje za ovu oblast i cilj. Ova nametanja postaju smiješna na najvišem nivou, smiješna do te mjere da se čovjek zaprepasti i zapita kako ovo može poteći od "filozofa"? Ovo nije ništa drugo do to da predstavnici ovih filozofskih pravaca pokušavaju pomoću ljudske spoznaje izaći iz svoje prirode i time prekoračiti okvire svojih sposobnosti! Jasno, nisu ni do čega došli čime bi se čovjek zadovoljio, čak nisu došli ni do nečega što bi poštovao onaj ko ima uvida u islamsko poimanje i ko živi u njegovoj sjeni. Islam je zaštitio vjernike svojom istinom da se upuste u ovu pustolovinu bez dokaza i da rade na ovakvom neuspjelom pokušaju pogriješnog programa od početka. Neki navodno filozofi, koji su posebno pod uticajem eha grčke filozofije, pokušali su da se upuste u taj prostor i počeli da

komplikiraju stvari, kao što su to radili njihovi učitelji Grci, unijeli su nered u islamsku misao, nered koji joj ne pripada po prirodi; unijeli su u islamsko poimanje nešto što nije u prirodi ovog poimanja. To je posljednji dašak svakog pokušaja čovječijeg intelekta kada pokušava učiniti nešto izvan svoje oblasti, iznad svoje prirode i sastava.

Islamska teorija glasi: Stvoreno nije Stvoritelj. Stvoritelj nije ničemu sličan. Zbog toga iz islamskog poimanja iščezava ideja vahdetu-l-vudžuda, jedinstva postojećeg, kako nemuslimani poimaju ovaj pojam, tj. poimaju da su postojanje, bitak, i njegov Stvoritelj jedno te isto; ili da je bitak, odraz bića Stvoritelja; ili da je bitak, oličena slika Onoga koji je taj bitak učinio postojećim; ili bilo koji drugi zaključak poimanja na ovoj osnovi. Bitak je jedinstven po shvatanju muslimana, ali na drugi način. Jedinstven po pojavnosti toga bitka iz jedne stvaralačke volje, jedinstven po zakonu, po kome se kreće, jedinstven po svom formiranju skladnosti i smjeru prema Gospodaru u ibadetu i skrušenosti:

... Naprotiv, Njegovo je sve ono što je na nebesima i na Zemlji. Njemu se sve pokorava; (2/116)

Nema potrebe pretpostaviti da bi On mogao imati, pored nebesa i Zemlje, i dijete, sina, jer su sva Njegova stvaranja izvršena na jedan te isti način i po jednom mjerilu.

On je stvoritelj nebesa i Zemlje, i kada nešto odluči, za to samo rekne: "Budi!" - i ono bude. (2/117)

Usmjeravanje ove volje bilo je na nepoznat i nedostupan način ljudskoj spoznaji jer je ona iznad moći ljudskog poimanja. Otuda je uzaludno trošiti snagu u razotkrivanju i davanju imena ovoj tajni. Upuštanje u to bilo bi padanje u tminu i lutanje bez dokaza.

Završivši sa izlaganjem sljedbenika Knjige, o tvrdnji da Allah - hvaljen neka je On - ima sina i ukazivanjem na odbacivanje njihova suda, Kur'an nastavlja sa izlaganjem riječi predstavnika politeizma, mušrika, koji također imaju lošu postavku, skoro isto kao sljedbenici Knjige.

A oni koji ne znaju govore: "Trebalo bi da Allah s nama razgovara ili da nam kakvo čudo dođe!" Tako su, gotovo istim riječima, govorili i oni prije njih,... (2/118)

Oni koji ne znaju - to su nepismene pristalice politeizma, mušrici, jer oni nisu imali nikakva znanja o Knjizi. Često su izazivali Vjerovjesnika,

alejhi-s-selam, tražeći od njega da s njima Allah govori ili da im dadne kakvu materijalnu natprirodnu pojavu. Kur'an navodi ove riječi ovdje da bi objasnio da su oni koji su bili prije njih, a to su jevreji i drugi, tražili od svojih poslanika nešto slično ovome. Tako npr. narod Mūsāov tražio je od njega da vide jasno i glasno Allaha, tražio i uporno insistirao na nadnaravnoj pojavi. Otuda Kur'an objašnjava da su i ovi i oni bili slične prirode, sličnog poimanja i u zabludi također slični.

...srca su im slična!... (2/118)

Jevreji nemaju nikakve prednosti nad politeistima, mušricima, oni slične njima u poimanju, odbojnosti i zabludi.

... A Mi dokaze objašnjavamo ljudima koji čvrsto vjeruju. (2/118)

Svako u čijem srcu kuca mir naći će potvrdu svom uvjerenju i u ovim ajetima kao i smirenost savjesti. Ajeti Kur'ana ne daju uvjerenje, nego je uvjerenje to koje spoznaje dokaze ajeta i smiruje se u njihovim istinama, pripremajući srce za kontinuirani ispravan susret.

Kada je završeno sa izlaganjem njihovih stavova i objašnjenjem njihove zablude, razotkrivanjem sakrivenih podsticaja iza ovih njihovih zabluda, riječi se u tekstu Kur'ana upućuju Vjerovjesniku, alejhi-s-selam, objašnjavajući i definišući njegovu ulogu i razotkrivajući istinu borbe između njega, Jevreja i kršćana, prirodu spora koji se može riješiti samo s cijenom koju on niti ima niti može platiti, a ako bi i mogao, bio bi izložen srdžbi Allaha, svoga Gospodara, sačuvaj, Bože!

Mi smo te poslali da istinu objaviš i da radosne vijesti i opomenu doneseš, i ti nećeš biti pitan za one koji će biti u džehennemu. Ni Jevreji, ni kršćani neće biti tobom zadovoljni sve dok ne prihvatiš vjeru njihovu. Reci: "Allahov put je jedini pravi put!" A ako bi se ti poveo za željama njihovim, nakon Objave koja ti dolazi, od Allaha te niko ne bi mogao zaštititi niti odbraniti. Neki od sljedbenika Knjige čitaju je onako kako je objavljena; oni u nju vjeruju. A nastradat će sigurno oni koji u nju ne vjeruju. (2/119,120)

Mi smo te poslali da istinu objaviš... (2/119) To su riječi koje u sebi sadrže potvrdu za osudu sumnje zavodnika, potvrdu za osudu raznih

pokušaja spletkaroša i obmana prevaranata. To su riječi koje zvonko zvone nagovještavajući odlučnost i jasno uvjerenje.

...i da radosne vijesti i opomenu doneseš,...(2/119) Tvoja je dužnost saopćenje i iznošenje, da radosnu vijest preneseš onima koji su Allahu pokorni i upozoriš griješnike. Time je tvoja uloga završena.

I ti nećeš biti pitan za one koji će biti u džehennemu, za one koji će ući u džehennem zbog svojih grijeha i one koji će njih slijediti.

Jevreji i kršćani nastaviti će s borbom protiv tebe i sa spletkarenjem, neće te ostaviti na miru, niti će biti zadovoljni tobom sve dok te ne odvoje od ovog poziva, dok ne napustiš ovu istinu, dok se ne prodeš ovog uvjerenja i ne predaš se zabludi, širku i lošem poimanju kakvog su i oni, kao što je maloprije objašnjeno.

Ni Jevreji, ni kršćani neće biti tobom zadovoljni sve dok ne prihvatiš vjeru njihovu... (2/120)

To je taj osnovni razlog, a ne što im nedostaje dokaz niti njihovo zadovoljstvo da si ti u pravu i da je istina ono što ti je stiglo od Boga, i kad bi ti njima predočio što god bi mogao i kad bi prema njima ispoljio ljubav koliko god bi mogao, oni ne bi bili zadovoljni time sve dok ne prihvatiš njihovu vjeru i ne napustiš istinu koja je s tobom.

To je kontinuirana vjera koja se potvrđuje na svakom mjestu i kroz svako vrijeme. To je ta vjera! Ovo je suština borbe koju razvijaju Jevreji i kršćani na Zemlji u svako vrijeme protiv muslimanskog društva. To je borba vjere koja se rasplamsala između islamskog i ova dva bloka koji se i međusobno katkada glože, ponekad se i narodi jedne vjere spore između sebe, međutim oni su svi uvijek složni kada su u borbi protiv islama i muslimana.

To je prava ideološka borba. Međutim, ova dva drevna bloka u svom neprijateljskom stavu prema islamu i muslimanima boje tu borbu raznim bojama i daju joj naznake lošeg i odvratnog. Oni su već odavno isprobali odvažnost i privrženost muslimana svojoj vjeri i ideologiji kad god su se suočili sa muslimanima pod zastavom vjere. Ti drevni neprijatelji nastavili su borbu ali uz promjenu naznake te borbe. Oni to ne nazivaju ratom u ime vjere bojeći se privrženosti muslimana vjeri i njihovog aktiviranja u njeno ime; nego tu borbu najavljuju u ime prostora na Zemlji, u ime ekonomije, politike, vojnih lagera itd. Oni su stavili u glavu i nekim našim obmanjivačima i nemarnicima priču o vjeri kao o nečemu što pripada minulim vremenima i što sada nema nikakva značaja. Zbog toga nije ni

dozvoljeno razvijati njen bajrak niti povesti borbu u ime nje. To je, kažu oni, karakteristika zaostalih fanatika koji žele pobuditi osjećaj vjere i njenu fanatičnu gorljivost i povesti borbu u ime nje. Ovo se tako želi predstaviti, a u stvari, to su stavovi i odluke svjetskog cionizma, križarstva i komunizma koji vode borbu prije svega da bi srušili ovu neizmjernu stijenu, koju već dugo taru i melju, ali im ona svima prkosi i odolijeva.

To je borba vjere, a ne borba za prostor, niti plod žitarica, niti vojnih lagera, ni bilo kakvih falsifikovanih razvijanja zastava. Oni, u svojim dušama, potpuno falsifikuju cilj borbe da bi nas obmanuli o njenoj istini i prirodi. Ako budemo i dalje obmanuti njihovim obmanama, mi ćemo moći upućivati prijekore samo sebi jer smo daleko od Allahovih smjernica upućenih Njegovom Vjerovjesniku, alejhi-s-selam, i njegovom ummetu, muslimanima, a On je, hvaljen neka je, najiskreniji:

Ni Jevreji, ni kršćani neće biti tobom zadovoljni sve dok ne prihvatiš vjeru njihovu... (2/120)

To je jedina cijena kojom su oni zadovoljni. Sve drugo je odbijeno i neprihvatljivo. Međutim, naredba je odlučena i smjernica istinita:

... Reci: "Allahov put je jedini pravi put!"... (2/120)

Kratko i sažeto, ovo znači, Allahova uputa je jedina prava uputa. Sve drugo nije uputa, nije pravi put. Nema odlaska od njega ni odvajanja niti bilo kakva pokušaja, niti zadovoljstva na račun njega niti bilo kakve jednakosti bez njega. Ko hoće neka vjeruje, a ko hoće neka ne vjeruje. Čuvaj se da ne poželiš krenuti njihovim putem njihovom vjerovanju, njihovom prijateljstvu i ljubavi i da ne odstupiš od ovog jasno naznačenog pravog puta.

... A ako bi se ti poveo za željama njihovim, nakon Objave koja ti dolazi, od Allaha te niko ne bi mogao zaštititi niti odbraniti. (2/120)

Sa ovom strašnom prijetnjom, sa ovom kategoričkom odlukom i ovom strašnom zaplašujućom kaznom... kome se obraća tekst Kur'ana? obraća se Vjerovjesniku, Božijem Poslaniku i Njegovom Miljeniku.

Čežnja da ti odstupiš od upute na pravom putu, da odstupiš od Božijeg puta je bila ona kojom su oni opsjednuti u odnosu na tebe, a ne nedostatak dokaza niti njegove slabosti.

Oni koji su se oslobodili tih njihovih želja, oni čitaju Knjigu kako treba i vjeruju u Istinu koju si Ti donio, dok oni koji ne vjeruju u to, oni su, a ne ti, niti vjernici na gubitku.

Neki od sljedbenika Knjige čitaju je onako kako je objavljena; oni u nju vjeruju. A nastradat će sigurno oni koji u nju ne vjeruju. (2/121)

Pa zar može biti veći gubitak od gubitka vjere, najvišeg Božijeg znaka ljudima u ovom okruženju?!

Nakon ovog jasnog i odlučnog predodžjenja o Sinovima Isrāilovim kao da im je to posljednji telefonski poziv, poslije ovog suočavanja i duge diskusije i nakon izlaganja njihove istorije sa njihovim Gospodarom i njima upućenim poslanicima i nakon višekratnog obraćanja Vjerovjesniku, alejhi-s-selam, i vjernicima, dolazi do obraćanja Jevrejima direktno kao da je to posljednji poziv. Oni kao da su krajnje sve zanemarili i konačno napustili čast povjerenja, čast vjere za koju su bili ranije vezani, pa im se ovdje ponovo upućuje poziv isto onako kao što im je bio upućen u početku ovog izlaganja riječima *O sinovi Isrāilovi !*

O sinovi Isrāilovi, sjetite se milosti Moje koju sam vam darovao i toga što sam vas nad ostalim ljudima bio uzdigao. I bojte se Dana kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti, kada se ni od koga otkup neće primiti, kada nikome zagovor neće koristiti i kada im niko neće moći pomoći! (2/122,123)

« وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ ، قَالَ : إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ، قَالَ : وَمِنْ ذُرِّيَّتِي ؟ قَالَ : لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ .

« وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا ، وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى ، وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ : أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ * وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا ، وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ - مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ - قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ، ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ .

« وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ . رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ ، وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ ، وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا ، إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ * رَبَّنَا وَأَبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ ، وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ ، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ .

« وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ ؟ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا ، هُوَ إِنْهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ * إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ : اسْلِمْ ، قَالَ : أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ * وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ : يَا بَنِيَ إِلهِ اصْطَفَى لَكُمْ الدِّينَ ، فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ * أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ : مَا تَعْبُدُونَ مِن بَعْدِي ؟ قَالُوا : نَعْبُدُ إِلَهِكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهاً وَاحِداً ، وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ .

« تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ ، وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ .

« وَقَالُوا : كُونُوا هُوداً أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا ، قُلْ : بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ، وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ * قُولُوا : آمَنَّا بِاللَّهِ ، وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ ، وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى ، وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ ، لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ ، وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ * فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا ، وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ ، فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ ، وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً ؟ وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ .

« قُلْ : أَتُمَحَاوِنَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ ، وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ ، وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ؟ * أَمْ تَقُولُونَ : إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى ؟ قُلْ : أَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ ؟ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ ؟ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ .

« تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ ، لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ ، وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ » . .

A kada je Ibrāhima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: "Učiniću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!" - "I neke moje potomke!" - zamoli on. - "Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike" - kaza On. I učinili smo Hram utočištem i sigurnim mjestom ljudima. "Neka vam mjesto na kome je stajao Ibrāhim bude prostor iza kog ćete molitvu obavljati!" - I Ibrāhimu i Ismāilu smo naredili: "Hram Moj očistite za one koji ga budu obilazili, koji budu tu boravili i koji budu molitvu obavljali." A kada je Ibrāhim zamolio: "Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom, a snabdi plodovima stanovnike njegove, one koji budu vjerovali u Allaha i u onaj svijet!" - On je rekao: "Onome koji ne bude vjerovao daću da neko vrijeme uživa, a onda ću ga prisiliti da uđe u paklenu vatru, a grozno će ona prebivalište biti!" I dok su Ibrāhim i Ismāil temelje Hrama podizali, oni su molili: "Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš! Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš nek bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si! Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar!" Vjeru Ibrāhimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovom svijetu odabrali, i na onom će biti među dobrima. Kada mu je Gospodar njegov rekao: "Budi poslušan!" - on je odgovorio: "Ja sam poslušan Gospodaru svjetova!" I Ibrāhim ostavi u amanet to sinovima svojim a i Jākub: "Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drukčije nego kao muslimani!" Vi niste bili prisutni kada je Jākubu smrtni čas došao i kad je sinove svoje upitao: "Kome ćete se, poslije mene, klanjati?" - "Klanjaćemo se" - odgovorili su - "Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrāhima i Ismāila i Ishāka, Bogu jedinome! i mi se njemu pokoravamo!" Taj narod je bio i

nestao; njega čeka ono što je zaslužio, i vas će čekati ono što ćete zaslužiti, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili. Oni govore: "Budite Jevreji, odnosno kršćani, i bićete na pravom putu!" Ti reci: "Ne, mi smo vjere Ibrāhimove, koji je ispravno vjerovao; on nije nikoga Allahu ravnim smatrao." Recite: "Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrāhimu, i Ismāilu, i Ishāku, i Jākubu, i unucima, i u ono što je dato Mūsāu i Īsāu, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo." Pa, ako budu vjerovali u ono u što vi vjerujete, na pravom su putu; a ako glave okrenu, oni su onda samo inadžije, i Allah će te sigurno od njih zaštititi, jer On sve čuje i zna. "Allah je nas uputio, a zar ima ljepše upute od Allahove? Mi se samo Njemu klânjamo." Reci: "Zar se s nama o Allahu raspravljate, kad je On i naš i vaš Gospodar? Nama - naša djela, a vama - vaša djela! A samo Mu mi iskreno ispovijedamo vjeru." Kako govorite: "I Ibrāhim, i Ismāil, i Ishāk, i Jākub, i unuci su bili Jevreji, odnosno kršćani?" Reci: "Znate li bolje vi ili Allah? Zar je iko gori od onoga koji skriva istinu znajući da je od Allaha? - A Allah motri na ono što radite." Taj narod je bio i nestao; njega čeka ono što je zaslužio, i vas će čekati ono što ćete zaslužiti, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili. (2/124-141)

U prošlim odlomcima ovog poglavlja vodila se rasprava sa Sljedbenicima Knjige. O povijesti Sinova Isrāilovih njihovom odnosu prema poslanicima i zakonima koje su im donosili, o ugovorima i zavjetima njihovim, od vremena Mūsāa, alejhi-s-selam, do perioda Muhammeda, alejhi-s-selam. Rasprava se više vodila o Jevrejima a manje o kršćanima, sa ukazanjem na politeiste (mušrike) i njihove zajedničke karakterne osobine sa sljedbenicima knjige i obrnuto.

Tekst Kur'ana se vraća na povijesni dio iz vremena prije Mūsāa, alejhi-s-selam, a to je period Ibrāhima, alejhi-s-selam, na kazivanje o Ibrāhimu, alejhi-s-selam, na način na koji to odgovara ovoj temi i da bi izvršio svoju ulogu i predočio žestinu raznovrsnih bremenitih sukoba između Jevreja i muslimanske zajednice u Medini.

Sljedbenici Knjige vode svoje porijeklo od Ibrāhima, alejhi-s-selam, preko Ishāka, alejhi-s-selam. Hvale se svojim porijeklom i Allahovim obećanjem datom Ibrāhimu, alejhi-s-selam, da će njegovom potomstvu dati napredak i blagoslov, u vremenu Ibrāhima i kasnijim generacijama. I zbog toga su oni monopolizirali samo za sebe uputu Božiju i pravo na vjeru, i smatraju samo za sebe džennet obećanim bez obzira šta god radili.

Kurejšije takođe vežu svoje porijeklo od Ibrāhima, alejhi-s-selam, preko Ismāila, alejhi-s-selam. I oni se ponose svojim porijeklom. Iz toga izvlače zaključak da samo oni imaju pravo nadzora Kabe i održavanje Mesdžidi Harema. Iz toga proističe da oni imaju vjersku vlast nad Arapima, ugled, čast i položaj.

Tekst naširoko nastavlja sa osvrtom na tvrdnje Jevreja i kršćana o džennetu: *Oni govore da će u džennet ući samo Jevreji, odnosno samo kršćani...* Tako iznosi njihovo nastojanje da preobrate muslimane da postanu Jevreji ili kršćani... da bi bili upućeni... *Oni govore: "Budite Jevreji, odnosno kršćani, i bićete na pravome putu!"* Tekst nastavlja govor o onima koji sprečavaju da se Allahovo ime spominje u Božijim kućama i ustrajavaju na njihovom rušenju. Mi na to kažemo: Ovi kur'anski ajeti su objavljeni zbog stava Jevreja po pitanju promjene Kible, njihove podle propagande koju su širili među muslimanima povodom tog događaja.

A sada dolazi kazivanje o Ibrāhimu, Ismāilu i Ishāku, alejhimu-s-selam, kazivanje o Bejtu-l-haramu, o njenoj izgradnji i održavanju, obredima u odgovarajućoj atmosferi, u namjeri da se utvrde stvarne činjenice o tvrdnjama Jevreja, kršćana i politeista zajedno, vezano za njihovo porijeklo i genezu; da se utvrdi pitanje Kible kojoj se muslimani okreću, da se, ovim povodom, iznese bit Ibrāhimove, alejhi-s-selam, vjere, a ona je čisti monoteizam, i da se utvrdi i razlika između ove vjere i devijantnih vjerovanja kod sljedbenika Knjige i mušrika. Sa druge strane, da se utvrdi bliskost vjere Ibrāhimove, Ismāilove, Ishākove i Jākubove, a on je Israil kome oni pripadaju, i vjere muslimana kao posljednje vjere, da se potvrdi jedinstvo vjere u Allaha dž.š., njenoga kontinuiteta preko svih poslanika kao i negiranje ideje prisvajanja prava na vjeru samo jednog naroda ili jedne nacije, da se objasni da je vjera nasljeđe vjerničkoga srca, a ne slijepoga šovinizma, i da ovo nasljedstvo ne počiva na krvnom srodstvu nego na bliskosti imana i vjere. Pa ko vjeruje u ovo i čuva svoju vjeru kroz sve generacije i u bilo kojem narodu preči je na naslijeđe od potomaka i rođaka. Prema tome, vjera to je Božija vjera. I ne postoji, ni srodstvo ni tazbina između Allaha i ljudi!!!

Ove činjenice koje predstavljaju dio osnovnog principa islamskog poimanja, Kur'ani Kerim rasvjetljava ovdje na zadivljujući način, i izlaže rasporedom i izrazom koji oduševljava. Polahko, korak po korak, iznosi kazivanje o Ibrāhimu, alejhi-s-selam, od momenta kada ga Njegov Gospodar stavlja na kušnju i iskušava ga, pa do njegova izbora kada ga postavlja vođom ljudima... pa sve do izrastanja generacije muslimana kroz poslanstvo Muhammeda, alejhi-s-selam. Udovoljavajući dovi koju su

Ibrāhim, alejhi-s-selam, i Ismāil, alejhi-s-selam, učili podižući temelje Bejtu-l-Harama dolazi do ostvarenja ovoga emaneta koje pripada svima, a ne samo potomcima Ibrāhima, alejhi-s-selam. Ovo je jedini razlog na kome je nasljedstvo vjere, a on je: Vjerovanje u poslanstvo, lijepo ponašanje po njemu i ustrajnost na pravilnom poimanju poruke poslanstva.

Suština ovog istorijskog izlaganja kako ukazuje kontekst jeste: da islam znači predanost jednom jedinom Allahu dž.š. To je tako bilo i u prvoj i u posljednoj Objavi. Tako je vjerovao Ibrāhim, alejhi-s-selam. Tako su vjerovali poslije njega Ismāil, Ishāk, Jākub i unuci, dok nisu prenijeli istu vjeru i do Mūsāa i Īsāa, alejhime-s-selam, a onda na kraju muslimanima nasljednicima Ibrāhima, alejhi-s-selam. Onaj koji bude ustrajao na ovoj jednoj vjeri, taj je njen nasljednik. Njemu pripadaju zavjeti i radosti. A onaj ko se o nju ogriješi i okrene od vjere Ibrāhimove, alejhi-s-selam, pa on se ogriješio o zavjet Božiji i izgubio je pravo na nasljedstvo ovog zavjeta i radosti.

Tada padaju sve tvrdnje Jevreja i kršćana o njihovoj odabranosti i izabranosti nad ostalima da su oni nasljednici i namjesnici Ibrāhima, samo zato što su sinovi i unuci njegovi! Oni su izgubili ovo nasljedstvo onog časa kada su skrenuli od pravog vjerovanja. Takođe padaju i kurejševičke tvrdnje da isključivo njima pripada pravo na Bejtu-l-haram, čast nadzora i popravka. Izgubili su pravo građenja i popravljanja Kabe, zbog njihova napuštanja vjere Ibrāhimove. Padaju i sve jevrejske tvrdnje u vezi promjene Kible kojoj muslimani od sada trebaju da se okreću. Kaba je Kibla muslimana i Kibla njihova oca Ibrāhima, alejhi-s-selam.

Sve je ovo iznijeto na način koji zadivljuje i oduševljava, na način nizanja naznaka koje nadahnjuju i momenata punih dokaza, veoma djelotvornog utjecaja. Uzmimo samo kao primjer ovog lijepog načina izlaganja ovo:

A kada je Ibrāhima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: "Učiniću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!" - "I neke moje potomke!" - zamoli on .- "Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike" - kaza On. (2/124)

Poslaniku se kaže - Sjeti se Allahovog iskušenja Ibrāhima, alejhi-s-selam, na koje ga je stavio Allah, svojim naredbama i obavezama, koje je on obavio i izvršio. I Allah je potvrdio Ibrāhimu, na drugom mjestu u Kur'anu te njegove obaveze koje je ispunio na način sa kojim je Allah zadovoljan. To potvrđuje i uzvišenim svjedočanstvom *Ibrāhimovim koji je obaveze potpuno*

izvršavao. To je ugledno mjesto. Mjesto koje je ostvario Ibrāhim, alejhi-s-salam. To je položaj dostignut ispunjenjem obaveza uz potvrdu Uzvišenog Allaha. A čovjek zbog svojih slabosti i manjkavosti ne izvršava svoje obaveze i ne drži se pravoga puta.

Tada Ibrāhim stiće pravo na tu veselu vijest ili to povjerenje.

... Allah je rekao: "Učiniću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!"... (2/124)

Imam koga drugi uzimaju za uzor, koji ih vodi na Božijem putu, koji će ih voditi ka dobru; i koga će oni slijediti, koji će im biti vodić.

Tada je Ibrāhim shvatio prirodu čovjeka: Želju da se protegne kroz potomstvo i nasljednike (unučad). Taj duboki prirodni osjećaj koji je Bog usadio u ljudsku ćud radi produžetka života ide stazama koje je Bog ucrtao, da onaj koji dolazi upotpuni ono što je onaj prije njega počeo, da pokoljenja međusobno sarađuju i koordiniraju. Taj osjećaj neki žele da omalovaže, unište i sputaju. On je sadržan u biti prirode radi ostvarenja tog dalekosežnog cilja. Na tim osnovama islam je uspostavio zakon nasljedstva odazivajući se toj prirodi, aktivirajući je u životu, ulažući krajnje napore i pokušaje. Svi pokušaji da se sruši ovo pravilo su samo pokušaji rušenja ljudske prirode u njenoj osnovi. U protivnom to bi bilo opterećenje, do kratkovidosti i tumananje u rješavanju nekih devijantnih društvenih bolesti. Svaki pokušaj iznalaženja rješenja koji se protivi prirodi nema uspjeha, niti boljitka i nije trajan. Jasno da ima i takvih postupaka koji pozitivno djeluju na devijacije, a nisu u suprotnosti sa prirodom. Međutim, i takvi pokušaji trebaju uputu i veliko iskustvo o saznanju ljudske psihe, detaljno poimanje o formiranju te prirode, i da u sebi ne krije nikakve mržnje koja vodi rušenju i uništenju više nego što teži izgradnji i boljitku.

... "I neke moje potomke!" - zamoli on... (2/124)

I dođe mu odgovor od Ibrāhimova Gospodara koji ga je iskušao i odabrao i dao ugledno mjesto što smo već spomenuli. Vođstvo pripada onome ko ga zasluži djelom, osjećajem, činjenjem dobra i imanom. Vođstvo se ne nasljeđuje rodbinskom niti plemenskom vezom. To nije spona krvi i mesa, nego je to spona vjere i ubjeđenja. Isticanje srodstva, krvi, nacije i naroda je tvrdnja predislamskog doba koja se u biti suprotstavlja pravom vjerničkom konceptu.

... "Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike"- kaza On. (2/124)

Zulum je raznovrstan: pripisivanje Bogu druga je zulum prema sebi, a prema ljudima je nasilje. Vodstvo je nasilnicima zabranjeno u bilo kojem obliku, bilo vodstvo u poslanstvu, u namjesništvu na Zemlji, imamet u namazu. Svaki oblik rukovođenja im je zabranjen. Osnova i dostojnost ovog vodstva jeste pravda u svakom njenom značenju i obliku. A ko čini zulum - u bilo kojem obliku - taj je lišio sebe prava na vodstvo i njemu se to pravo oduzima.

Ovo je rečeno Ibrāhimu, alejhi-s-selam. Ovaj zavjet Božiji je izrečen u formi koja ne trpi nejasnoću niti izmjenu. Ovo je kategorički dokaz da Jevreji nemaju pravo na rukovođenje, i to zbog nasilja kojeg su činili i griješenja, i zbog toga što su se oglušili o Božiju zapovijed i zbog toga što su skrenuli sa vjere Ibrāhima, alejhi-s-selam, djeda njihova.

Ovo je rečeno Ibrāhimu, alejhi-s-selam. Ovaj zavjet Božiji je izrečen u formi koja ne trpi nejasnoću i izmjenu. Ovo je kategorički dokaz o lišavanju na ovo pravo i onih koji danas sebe nazivaju muslimanima, zbog nasilja kojeg su činili, i zbog toga što su griješili, i zbog toga što su se bili udaljili od puta Allahova, i zbog toga što su Božiji zakon zabacili za leđa... Oni tvrde da su muslimani, a udaljili su se od Allahova zakona i Njegova programa u životu. Njihova tvrdnja je lažna tvrdnja koja ne počiva na osnovi Božijeg zakona.

Islamski princip siječe sve veze i spona koje se ne temelje na vjerovanju i radu, ne daje se prednost rodbini i bližnjem nad povezivanjem vjerom i njenom praksom. Sve veze i sve što se treba imati u vidu nema svoju vrijednost ukoliko nisu spojene sponom vjere i prakse. Tu islam pravi razliku između jedne generacije muslimana, i druge koja je odstupila od vjere, i dalje, čak čini razliku između oca i sina, muža i žene, kada se među njima prekine nit vjere u Boga. Arap koji Bogu pripisuje druga i Arap koji iskreno vjeruje, nisu isti. Niti rodbinske, niti bilo koje veze ima među njima, i sljedbenici Knjige koji vjeruju su jedno, a oni koji su se okrenuli od vjere Ibrāhimove, Mūsāove i Īsāove, su nešto sasvim drugo. Nema nikakve veze među njima, niti srodstva, niti bilo kakve spona. Jednu porodicu ne sačinjavaju očevi, sinovi i unuci. Jednu porodicu čine oni, koje okuplja jedinstvena vjera. Ummet ne čine generacije koje su iste nacije. Ummet je zajednica koju čine vjernici bez obzira na naciju, državu u kojoj žive i na boju kože. Ovo je vjernički princip koji proizilazi iz ovog Božijeg objašnjenja u Allahovoj Plemenitoj Knjizi.

I učinili smo Hram utočištem i sigurnim mjestom ljudima. "Neka vam mjesto na kojem je stajao Ibrāhim bude prostor iza kog ćete molitvu obavljati!" - I Ibrāhimu i Ismāilu smo naredili: "Hram Moj očistite za one koji ga budu obilazili, koji budu tu boravili i koji budu molitvu obavljali!" (2/125)

Nadzorništvo nad Bejtu-l-Haramom imale su Kurejšije koji su uznemiravali vjernike, bihuzurili ih i odvrćali ih od vjere njihove sve dok muslimani nisu bili prisiljeni napustiti njegovu blizinu. Allah je sa Bejtu-l-Haramom želio dati utočište svim ljudima koji ga zatraže, da ih niko ne uznemirava, da su im životi i imeci sigurni, jer je i sam Bejtu-l-Haram sigurnost, spokoj i mir.

Naređeno im je da mjesto na kome je Ibrāhim, alejhi-s-selam, stajao bude prostor za obavljanje molitve. To mjesto je Kaba, po našem mišljenju. Uzimanje Kabe kao Kible muslimana je nešto sasvim prirodno. Ova odluka ne trpi prigovor. Kaba je, uostalom, i prva Kibla kojoj su se muslimani okretali. To je nasljeđe Ibrāhima, alejhi-s-selam, vjerom i pravilnim vjerovanjem u jednog Boga, jer je Kaba Allahova kuća i ne pripada ni jednome čovjeku. Allah je zapovjedio, Gospodar Bejtu-l-Harama, svojoj dvojici iskrenih robova, da je čiste, da je pripreme za one koji tavaf čine, odlaze u itikaf, ruku i sedždu čine, odnosno, čiste je i pripremaju za hadžije koji budu dolazili sa svih strana i za njene mještane koji žele u itikaf i koji hoće tu da ruku i sedždu čine. Šta više, ona nije bila vlasništvo Ibrāhima i Ismāila pa da se srodstvom od njih dvojice nasljeđuje. Njima dvojici je bilo naređeno od njihova Gospodara da je služe i pripreme je za namjernike i vjernike muslimane...

A kada je Ibrāhim zamolio: "Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom, a snabdi plodovima stanovnike njegove, one koji budu vjerovali u Allaha i u onaj svijet!" - On je rekao: "Onome koji ne bude vjerovao daću da neko vrijeme uživa, a onda ću ga prisiliti da uđe u paklenu vatru, a grozno će ona prebivalište biti!" (2/126)

Po drugi put Ibrāhim, alejhi-s-selam, u svojoj dovi ističe molbu za sigurnost Kabe. Po drugi put on insistira za nasljeđe dobra i hajra. Na početku je Ibrāhim dobio opomenu od Gospodara njegova. Bila mu je

poznata kada je Gospodar njegov rekao: *“Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike”*... Zapamtio je ovu lekciju... I ona je ovdje... u njegovoj dovi on moli da Allah snabdije plodovima stanovnike ovog grada. Pazio je zbog toga šta će reći, i izdvojio je i ograničio se samo na...

“... one koji budu vjerovali u Allaha i u onaj svijet!”... (2/126)

Ibrāhim je onaj koji često priziva Bogu, blag je, dobroćudan i častan. Odgojen je onako kako ga je Gospodar njegov odgojio. Zato je Ibrāhim, alejhi-s-selam, pazio u svome traženju i dovama... I tada dolazi jasan i potpun odgovor od Njegova Gospodara o drugoj grupaciji o kojoj on nije ni riječi spomenuo, grupaciji onih koji ne vjeruju i koje čeka bolan kraj:

... “Onome koji ne bude vjerovao daću da neko vrijeme uživa, a onda ću ga prisiliti da uđe u paklenu vatru, a grozno će ona prebivalište biti!” (2/126)

Prizor, zatim, pokazuje Ibrāhimovo i Ismāilovo izvršenje Allahove zapovijedi. Njihovo pripravljanje i čišćenje Kabe za one koji je budu obilazili, boravili kod nje, koji tu budu molitvu obavljali... Ovaj prizor je predstavljen kao da ga očima vidi i ušima čuje istovremeno.

I dok su Ibrāhim i Ismāil temelje Hrama podizali, oni su molili: “Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš! Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš nek bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si! Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar!” (2/127-129)

Izraz počinje u formi vijesti... Kazivanje kaže: *I dok su Ibrāhim i Ismāil temelje Hrama podizali...* I dok čekamo nastavak vijesti, kad tekst nam daje pojašnjenje o njima dvojici. On nam ih pokazuje. - kao da ih očima vidimo, a ne u snu. Oni su tu prisutni ispred nas. Skoro da čujemo njihove glasove kako skrušene mole:

... “Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš! Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš nek bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si! Gospodaru naš...” (2/127,128)

Melodija, muzika i atmosfera dove... Sve je tu, kao da se dešava u istome trenu. Živo oličeno, pokretno,... Uostalom to je jedna od karakteristika kur'anskog lijepog izraza. Tu ništa nije odsutno. Tu nema onog što je prošlo. Čuje se i vidi samo sadašnjost. Taj prizor se kreće i pun je oličenja. Iz prizora izbija pravi život. To je karakteristika "umjetničkog predodjenja" u pravom smislu, a što odgovara vječitoj Allahovoj Knjizi.

A šta je u dubinama ove dove? To je etika poslanička, vjera poslanička, poslanički osjećaj vrijednosti vjere u ovom postojanju. To je ponašanje, vjera i osjećaj kojim Kur'an želi da poduči i nasljednike Poslanika i da je usadi u srca njihova i svijest ovim nadahnućem.

"Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti uistinu, sve čuješ i sve znaš!..." (2/127)

To je molba da mu bude primljena... To je, uostalom, cilj... To je čin upućen isključivo Allahu dž.š. njegova težnja u molitvi i skrušenosti Allahā radi, očekujući cilj iza koga stoji zadovoljstvo Božije i kabul... Njegova molba da bude primljena kod Boga, jer Allah zaista čuje dove. Allah zna šta je u pozadini te dove i svijesti.

"... Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš nek bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si!..." (2/128)

On je tražio pomoć od njihova Gospodara da budu upućeni u islam. To je osjećaj da se njihova srca nalaze u ruci Samilostivoga, i da uputu samo On daje, i da za njih dvojicu nema moći, niti da imaju snage bez Allahove pomoći. Zbog toga su se njih dvojica okrenuli Njemu i težili Njemu. A Allah je Pomagač.

Zatim, on pokazuje prirodu muslimanske zajednice... solidarnost... solidarnost pokoljenja u vjerovanje: *"... i porod naš nek bude odan Tebi..."* To je poziv koji otkriva preokupaciju vjerničkog srca. Zaista ga je vjera potpuno obuzela. To je prva briga, osjećanje Ibrāhimovo, alejhi-s-selam, i Ismāilovo, alejhi-s-selam, za vrijednost blagodati kojom ih je Allah obasuo... blagodat vjere... Ona ih je potakla da je sačuvaju za pokoljenja iza njih, i da mole Allaha, Njihova Gospodara da njihovo potomstvo ne liši te milosti od koje nema veće blagodati... Molili su Allaha da opskrbi njihovo potomstvo plodom, ali oni nisu zaboravili da ga mole da ih opskrbi i sa vjerom, i da im pokaže obrede i da im objasni molitve njihove i da im oprosti jer je Allah onaj koji prima pokajanje i samilostan je.

Nadalje, da ih ne ostavi bez upute u kasnijim pokoljenjima:

“... Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu silan i mudar!” (2/129)

Uslišavanje Ibrāhimove i Ismāilove dove bilo je upućivanje ovoga plemenitog Poslanika nakon stoljeća i stoljeća. Poslanje Poslanika od poroda Ibrāhimova i Ismāilova da ih uči Allahove znakove, da ih podučiti Allahovoj knjizi i mudrosti i očisti od nečistoća i prljavština. Dova je zaista uslišena ali vrijeme njena ostvarenja zbilo se onoga trenutka kada je Allah mudrošću svojom odlučio. A ljudi po prirodi svojoj žure! A kada cilj ne ostvare klonu i padaju u očaj.

Ova dova je dokaz i odraz žestine raznovrsnih sukoba između Jevreja i muslimanske zajednice. Kurejšije izvede svoje pravo nadzorništva nad Kabom na osnovu naredbe Allaha dž.š. upućene Ibrāhimu i Ismāilu da podignu temelje svetog Hrama, da je očiste i za one koji je budu obilazili, kod nje boravili i molitve obavljali, kad njih dvojica iskreno zamoliše: *“... Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš nek bude odan Tebi...” (2/128)* *“... Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih...” (2/129)* Ovim oni potvrđiše da muslimanskom ummetu pripada pravo nasljedstva Ibrāhimova imameta i Kabe takode. Prema tome, Kaba je kuća onoga koji se okreće u namazu prema njoj i preče je da bude njegova nego mušrika. Kaba je preče da bude njegova kibla nego Jerusalem - kibla Jevreja i kršćana.

Prema tome Jevreji i kršćani koji su iznosili, u svojim tvrdnjama da njima pripada pravo na uputu i džennet zbog tog porijekla i Kurejšije koji vežu svoje porijeklo sa Ismāilom, alejhi-s-selam... neka čuju slijedeće riječi Allahove kao odgovor Ibrāhimu kada je Ibrāhim tražio da ga porod njegov naslijedi i u vodstvu: ... *“ Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike”... (2/124)* Kada je Ibrāhim činio dovu Allahu dž.š. i molio za stanovnike Meke za opskrbu i berićet mislio je u svojoj dovi na: *“... one koji budu vjerovali u Allaha i u onaj svijet!”... (2/126)* Kada su Ibrāhim i Ismāil, alejhime-s-selam, započeli sa gradnjom Kabe, naredbom Gospodara, i sa njenim čišćenjem, njihova dova je bila: da budu Allahu predani, da Allah učini muslimansku zajednicu od njihova poroda i da im od njihova potomstva da Poslanika njima... Allah je uslišao njihovu molbu. Poslao im je Muhammeda, sina Abdullaha iz njihova poroda, i pod njegovim nadzorom stvorio je zajednicu

muslimana koji uredno izvršavaju Božije naredbe i dao im da naslijede Allahovu vjeru.

Kod ovoga dijela kazivanja o Ibrāhimu, alejhi-s-selam, tekst iznosi njegove dokaze i nadahnuća da bi se time suprostavio onima koji se spore sa muslimanskom Ummom oko toga kome pripada imamet, spore se sa Resulullahom, alejhi-s-selam, o poslanstvu, prepiru se o suštini prave i istinske Božije vjere:

Vjeru Ibrāhimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovom svijetu odabrali, i na onom će biti među dobrima. (2/130)

I Ibrāhim ostavi u amanet to sinovima svojim a i Jākub: "Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drukčije nego kao muslimani!" (2/132)

Ovo je ta vjera, jasni, čisti islam, od koje se okreće i koju zapostavlja samo onaj koji je nepravedan prema sebi, onaj koji je ne poznaje i nemaran je prema njoj, vjeru Ibrāhima koga je Allah odabrao na dunjaluku za vođu i imama i potvrdio mu da će na budućem svijetu biti odabran... Obradovao se kada mu je Gospodar njegov rekao: "Budi musliman!" Ibrāhim se nije kolebao, nije sumnjao, niti odstupio, već je odmah uslišao naredbu rekavši: "Ja sam poslušan Gospodaru svjetova!"

Ovo je ta Ibrāhimova vjera... Pravi i otvoreni islam. On je nije samo za sebe prisvojio. Ostavio je za pokoljenja koja dolaze. I učinio je oporukom svome potomstvu. Oporučio ju je i svojim sinovima, kao što je to uradio Jākub oporučujući je svojim sinovima. A Jākub je Israil. Međutim, sinovi Israilovi nisu se odazvali oporuci, oporuci djeda i djeda njihova - Ibrāhima.

Allah je podsjetio Ibrāhimove i Jākubove sinove na Božiju blagodat koju im je dao, time što im je odabrao vjeru:

... "Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru,..." (2/132)

To je Allahov izbor. Nakon Njegova izbora oni nemaju prava izbora, niti prava promjene. A u znak zahvalnosti Allahu zbog njima učinjenog dobra i pažnje prema njima najmanje je što se može učiniti: zahvaliti na

Allahovoj blagodati izbora, težiti prema Allahovu izboru i očuvati to povjerenje do smrti.

“... i nipošto ne umirite drukčije nego kao muslimani!” (2/132)

Ovo je ta povoljna prilika. Evo došao im je Poslanik koji ih poziva u islam. To je plod dove njihova oca Ibrāhima, alejhi-s-selam.

To je Ibrāhimova oporuka sinovima svojim i Jākubova sinovima svojim. Oporuka koju je Jākub stalno ponavljao u zadnjim trenutcima svoga života. Ona ga je potpuno okupirala. Čak i u časima bolnog izdisanja on je nije zaboravio, da bi je sinovi Isrāilovi čuli.

“Vi niste bili prisutni kada je Jākubu smrtni čas došao, i kad je sinove svoje upitao: “Kome ćete se, poslije mene, klanjati?” - “Klanjaćemo se” - odgovorili su - “Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrāhima i Ismāila i Ishāka, Bogu jednome! i mi se Njemu pokoravamo!” (2/133)

Ovaj prizor između Jākuba, alejhi-s-selam, i sinova u njegovom smrtnome času jeste zaista prizor koji mnogo kazuje, snažna inspiracija, duboko dirljiva... samrtnik na postelji koji izdiše. Koje je to pitanje koje ga potpuno obuzima u smrtnome času? Koja je to briga koja mu um obuzima u trenutcima izdisanja? Koje je to značajno pitanje za koje je želio da bude siguran i smiren? Koje je to nasljeđe koje želi predati svojim sinovima, za koje želi da im stigne ispravno da im ga zapisnički preda u kojem će sve pojedinosti biti zabilježene? To je vjera. To je istinsko nasljeđe. To je blago. To je to veliko pitanje. To je ta preokupacija. To je ta uzvišena stvar. Ni najteži trenutci smrti nisu ga spriječili da misli o njoj.

... “Kome ćete se, poslije mene, klanjati?”... (2/133)

To je pitanje zbog kojeg sam vas sakupio, za koje želim biti siguran. To je taj emanet, to je blago i naslijeđe.

... “Klanjaćemo se” - odgovorili su - “Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrāhima, i Ismāila i Ishāka, Bogu jednome! i mi se Njemu pokoravamo!” (2/133)

Oni su znali njihovu vjeru i posvjedočili su je. Preuzeli su to naslijeđe i čuvali su ga. Umirili su svoga babu u smrtnom hropcu i olakšali mu.

Ta oporuka je tako prenesena od sinova Ibrāhimovih na sinove Jākubove. I oni su, takođe, iskreni bili kada su rekli da su oni *muslimani*.

Kur'an pita sinove Israilove: *Vi niste bili prisutni kada je Jākubu smrtni čas došao?* Time je Allah to potvrdio i posvjedočio. Time prekinuo svaki njihov dokaz kojim su obmanjivali i izvrtali činjenice, prekinuo svaku stvarnu vezu između njih i oca im njihova Israila, alejhi-s-selam.

U svjetlu ove odluke očita je jasna razlika između naroda koji je prošao i generacija koja se suočila sa pozivom u vrijeme Muhameda, alejhi-s-selam, gdje nema mjesta za rodbinske odnose, niti naslijeđe, niti mjesta za rodoslovlje između generacija koje su minule i koje dolaze.

Taj narod je bio i nestao; njega čeka ono što je zaslužio, i vas će čekati ono što ćete zaslužiti, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili. (2/134)

Svako ima svoj račun, svoj put, svoju adresu i svoju osobinu... Oni raniji su bili vjernici. Oni nemaju nikakve veze sa griješnicima koji su došli poslije njih. Potonje generacije nisu produžetak onih ranijih. Ovi su jedna, a oni druga grupa. Ovi imaju svoj, a oni svoj bajrak. Vjerničko poimanje, u ovom slučaju, je potpuno različito od džahilijetskog poimanja, jer džahilijetsko poimanje ne pravi razliku između pokoljenja i pokoljenja jednog naroda.

Osnova na kojoj ovo poimanje živi jeste povezivanje na osnovi nacije i porijekla dok po islamskom konceptu postoji razlika između vjerničkih i nevjerničkih pokoljenja. Oni nisu jedan narod i među njima ne postoji nikakva veza niti srodstva... Oni su dva različita naroda po Božijim mjerilima. Pa ako su kod Allaha različiti onda se i kod vjernika različito vrednuju. Zajednica vjernika, prema vjerničkom poimanju, je zajednica koja se povezuje samo jednom vezom - vjerom, bez obzira na naciju i državu. Zajednica vjernika nije zajednica koja pripada jednoj naciji i jednoj državi. To je poimanje primjereno čovjeku, koji svoju čovječnost i ljudskost crpi iz uzvišenog Božijeg duha a ne iz zemljanog blata.

U sjeni ovog istorijskog i odlučnog objašnjenja i kazivanja o zavjetu sa Ibrāhimom, kazivanje o Bejtu-l-Haramu, Kabi muslimana, o suštini nasljedstva, o suštini vjere, raspravljaju savremeni sljedbenici Knjige unoseći svoje tvrdnje i nemogućnosti. Sve što oni tvrde je slabo i blijedo u čemu se ogleda njihova tvrdoglavost, tvrdnja bez ikakvih dokaza. Istovremeno, islamsko vjerovanje se tu javlja prirodno i kompletno. Od ovog vjerovanja okreću se samo tvrdoglavi:

Oni govore: "Budite Jevreji, odnosno kršćani, bićete na pravom putu!" Ti reci: "Ne, mi smo vjere Ibrāhimove, koji je ispravno vjerovao; on nije nikoga Allahu ravnim smatrao." Recite: "Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrāhimu, i Ismāilu, i Ishāku, i Jākubu, i unucima, i u ono što je dato Mūsāu i Īsāu, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo." Pa, ako budu vjerovali u ono u što vi vjerujete, na pravome su putu; a ako glave okrenu, oni su onda samo inadžije, i Allah će te sigurno od njih zaštititi, jer On sve čuje i zna. "Allah je nas uputio, a zar ima ljepše upute od Allahove? Mi se samo Njemu klânjamo." Reci: "Zar se s nama o Allahu raspravljate, kad je On i naš i vaš gospodar? Nama - naša djela, a vama - vaša djela! A samo Mu mi iskreno ispovijedamo vjeru." Kako govorite: "I Ibrāhim, i Ismāil, i Ishāk, i Jākub, i unuci su bili Jevreji, odnosno kršćani?" Reci: "Znate li bolje vi ili Allah? Zar je iko gori od onoga koji skriva istinu znajući da je od Allaha? - A Allah motri na ono što radite." (2/135-140)

Jevreji govore: "Budite Jevreji, bićete na pravome putu". Kršćani govore: "Budite kršćani bićete na pravome putu". Pa je Allah skupio njihove izjave da bi sučelio Poslanika svoga, alejhi-s-selam, sa njima i da bi ih suočio sa riječima:

... Ti reci: "Ne, mi smo vjere Ibrāhimove, koji je ispravno vjerovao; on nije nikog Allahu ravnim smatrao." (2/135)

Reci: "Vratimo se svi, i mi i vi, ka vjeri Ibrāhimovoj, vjeri našeg i vašeg oca, i korjenu vjere islama, i onome koji je imao ugovor sa svojim Gospodarom, ... *on nije nikog Allahu ravnim smatrao...* (2/135) dok ste vi ti koji Bogu druga pripisujete..."

Zatim, poziva muslimane da oglašavaju veliko jedinstvo vjere. Počevši od Ibrāhima, oca vjerovjesnika, preko Īsāa sina Merjemina, do islama u posljednjoj verziji. Dakle, poziv sljedbenicima Knjige da vjeruju u ovu jedinu vjeru:

Recite: "Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i ono što je objavljeno Ibrāhimu, i Ismāilu, i Ishāku, i Jākubu, i unucima, i u ono što je dato Mūsāu i Īsāu, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima i mi se samo Njemu pokoravamo." (2/136)

Ovo je veliko jedinstvo među svim poslanstvima i svim Poslanicima. Ovo je osnova islamskog poimanja. Ta osnova čini od muslimanske zajednice nasljednike koji baštine ovo vjerovanje koje počiva na vjeri u Allaha na Zemlji, koja je povezana sa tom drevnom osnovom, i koja ide putem upute i svjetla. Ta vjera čini od islamskog poretka svjetski poredak gdje se svakom daje pravo na život, u tom okrilju, bez rasne diskriminacije i ugnjetavanja, vjera koja od islamskog društva čini otvoreno društvo koje živi u miru i ljubavi.

Zatim tekst govori o velikoj istini na kojoj se čvrsto gradi vjera vjernika. Istina je da je ova vjera uputa! Ko je slijedi taj je na pravome putu, a ko se od nje okrene neće imati čvrstog oslonca i na kraju će biti rastrgan između različitih grupa. Takav neće naći smiraja i stabilnosti.

Pa, ako budu vjerovali u ono što vi vjerujete, na pravom su putu; a ako glave okrenu, oni su onda samo inadžije,... (2/137)

Ovo su Allahove riječi. Ovo je svjedočanstvo hvale Dostojnog. Sa njima Allah ulijeva u srca vjernika ponos zato što je On sa njima i što je On jedini taj koji ih upućuje. A ko ne vjeruje u Njega taj se odvaja od istine i suprotstavlja joj se. Vjernika ne pogađa to što se neko okrenuo od Upute i što ne vjeruje, niti ga pogađa njegovo prepiranje i suprotstavljanje. Allah vjernika štiti i On mu je dovoljan.

... i Allah će te sigurno od njih zaštititi, jer On sve čuje i zna. (2/137)

Vjernik je dužan da bude ustrajan na svome putu, da bude ponosan na Istinu koja mu dolazi direktno od njegova Gospodara i na znak koji je Allah dao svojim odabranicima, o kojem se oni prepoznaju.

"Allah je nas uputio, a zar ima ljepše upute od Allahove? Mi se samo Njemu klânjamo." (2/138)

To je Allahova uputa, Allah je želio da ona bude posljednja poslanica upućena čovjeku, da se na njenoj osnovi izgradi jedinstveno društvo, širokih vidika, bez nacionalizma i mržnje, bez klasne i rasne diskriminacije.

Zastat ćemo ovdje kod jedne posebnosti stilskog izraza Kur'ana koja sadrži duboki smisao. Početak ovoga ajeta je odlučan Allahov govor: *"Allah je nas uputio, a zar ima ljepše upute od Allahove"*... A nastavak ajeta je govor vjernika. Ove riječi su povezane u tekstu bez razdvajanja, sa riječima Stvoritelja, Uzvišen neka je On. I sve je ovo objavljeni Kur'an. Međutim, prvi dio su Allahove riječi, a drugi riječi vjernika. Velika je počast da se u jednome tekstu vezuje govor vjernika sa govorom Allaha dž.š., shodno čvrstoj vezi između njih i njihova Gospodara, shodno stalnoj povezanosti između Njega i njih. Ovakvih primjera u Kur'anu je mnogo. I ovo je velika poruka.

Zatim, nastavlja sa upečatljivim dokazom sve do kraja:

Reci: "Zar se s nama o Allahu raspravljate, kad je On i naš i vaš Gospodar? Nama - naša djela, a vama - vaša djela! A samo Mu mi iskreno ispovjedamo vjeru." (2/139)

Nema mjesta za raspravu o Allahovoj jednosti, niti o Njegovu Božanstvu. On je naš Gospodar, a i Vaš Gospodar. Mi ćemo polagati račune za naša djela, a i vi ćete za svoja djela. Mi se iskreno samo Njemu predajemo i ne pripisujemo mu ništa, niti ikoga mimo Njega želimo. Ovaj govor predstavlja stav muslimana i njihovo vjerovanje koji ne dopušta nikakvu diskusiju niti raspravu...

Tekst završava sa ovim i prelazi na drugo polje rasprave. Jasno je da ni ovdje ne dopušta diskusije.

Kako govorite: "I Ibrāhim, i Ismāil, i Ishāk, i Jākub, i unuci su bili Jevreji, odnosno kršćani?"... (2/140)

A oni su bili prije Mūsāa, alejhi-s-selam, i prije židovstva i kršćanstva. I Allah svjedoči o prirodi njihove vjere, a to je islam, kako je to predhodno i objašnjeno.

... Reci: "Znate li bolje vi ili Allah?"... (2/140)

Ovo je pitanje na koje nema odgovora. U njemu je izraženo nijekanje koje prekida dalji razgovor na koji nema odgovora.

I znaćete, ovi poslanici su sigurno bili prije pojave židovstva i kršćanstva. Oni su ispovjedali prvu ispravnu vjeru, nisu Allahu ništa pripisivali. U vašim knjigama vi imate potvrdu da će Allah kasnije poslati vjerovjesnika koji će biti iste te vjere - vjere Ibrāhimove. Ali vi tajite tu istinu.

“... Zar je iko gori od onoga koji skriva istinu znajući da je od Allaha?...” (2/140)

Allah je obavješten da vi skrivate istinu koju vam je povjerio. On je obavješten i o raspravama koje vodite o vjeri da bi ste ih prikrili i zastrli:

“... Allah motri na ono što radite.” (2/140)

I kada je tekst došao do vrhunca ubjedljivosti, do rasvjetljenja problema, i do objašnjenja kompletne razlike između Ibrāhima, Ismāila, Ishāka, Jākuba i unuka, s jedne strane, i savremenih Jevreja, sa druge, u svakom smislu onda u tekstu susrećemo ajet kojim je nešto ranije završen govor o Ibrāhimu i njegovim potomcima muslimanima:

Taj narod je bio i nestao; njega čeka ono što je zaslužio, i vas će čekati ono što ćete zaslužiti, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili. (2/141)

U ovom ajetu je jasna presuda, kraj rasprave. Ovo su posljednje riječi u tom dugom i velikom razjašnjenju.

Kraj prvog džuza, slijedi drugi riječima: *Neki ljudi kratke pameti reći će...*

